Hw 16

BIBLIOTHEK
der k.k. Sternwarte
WIEN

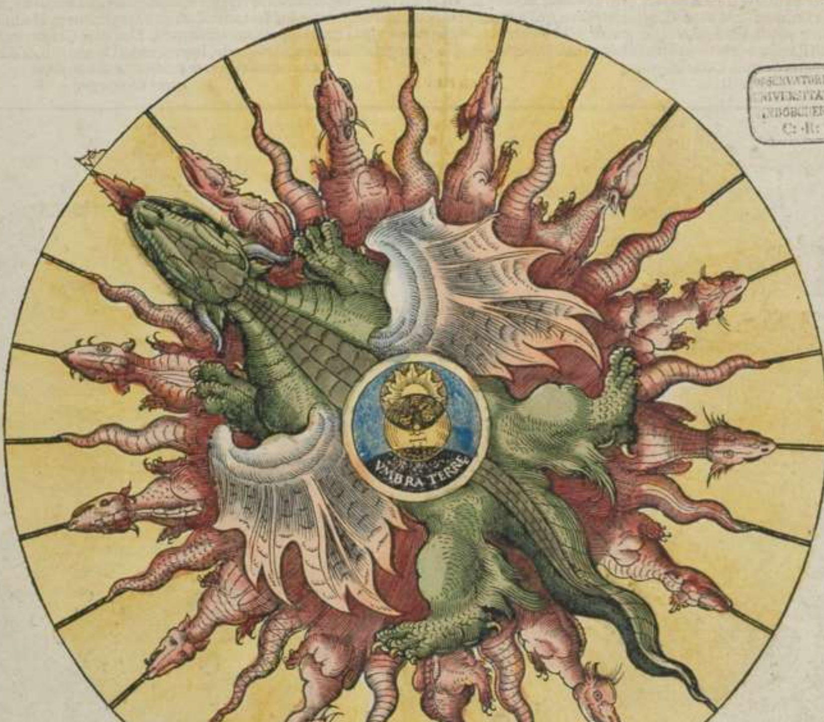
№ 704
A

No 80

10 –

1564

Aſtronomicum Cæſareum:

OBSERVATORIUM
UNIVERSITATIS
[illegible]ENSIS
C. R.

Hiſtoricus, diuina gerens, ſophiæq; petit',
Hic ſua cognoſcēt, ſi bona noſſe volēt.
Namq; vetuſtatis mirator tempora rebus
Diſtribuet, verè dum canet hiſtorias,
Ipſe ſacri præſes noctes æquare diebus

Diſcet, & hinc ſerie feſta locare ſua,
Ipſeq; naturæ rimator mira cometæ
Percipiet, nulli dicta vel acta prius,
Sed caueant animis adſint liuore peruſtis,
Hæc etenim labes cernere vera negt,

CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERAtor ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, vtriuſq; Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c̄. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c̄. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tyrolis &c̄. Vniuerſis & ſingulis notum eſſe volumus. Quum noſter & Imperii ſacri fidelis, dilectus Petrus Apianus Mathematicæ rei in primis peritus, nobis humilime ſupplicauerit, quòd Ephemerides quaſdam, vnà cum aliis infra commemoratis opuſculis, maximo ſuo ſumptu, pariq; tum inuentionis tum æditionis labore, in communem bonorū ſtudioſorumq; omnium vſum candide & humaniter ædere ſecum conſtituerit, Vereaturq; iam ne eadem ab aliis quoq;, qui ex alterius incommodo ſuum aucupari cōtendunt commodum, quiq; alieno labore beneparta, in ſuum ipſorum male conuertunt vſum, imprimerentur, id quod in ſuum haud vulgare detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii noſtri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet, ſe adiuuare dignaremur, Quumq; nos eorum, qui tum opera diligenti ac ſedula, tum vigilantia ſua non mediocri, quam & prouehendis bonis artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec ſumptui parcentes nec labori, liberaliter inſumunt, Reipub. inſigniter prodeſſe ſolent, emolumentum promouere, contra diſpendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honeſtiſſimaq; ingenuarum artium ſtudia fauore ſtudeamus, fit vt facilius Apiano quoq; prædicto, præcibus eiuſdem & ſupplici petitioni condeſcendentes, Gratiam noſtram hac in re impertiamus ſingularem. Omnibus itaq; & ſingulis Calcographis, Bibliopolis, & quibuſuis aliјs tenore præſentium diſtricte inhibemus, ne videlicet infraſcriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam æditioni deſtinauit, vel æditurus, eruditis omnibus in publicū communicaturus eſt vnquam, puta Ephemeridies ab anno ſalutis noſtræ Milleſimo quingenteſimo triceſimoquarto ad Septuageſimum ſupra Milleſimum & quingenteſimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Centiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum Regulis Coſſæ demonſtratis: De menſuratione vaſorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias ſiue Almanak cum iudicijs annalibus, ſeu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus aëris mutationes, dierumq; electiones ſingulæ continentur: Libros item de coniunctionibus, Ptolemæum ex nouiſſima illa Vuilibaldi Pyrckameri tranſlatione, antehac nunq̄ æditum, cum Tabulis correctiſſimis, & in quadrangularē figurā (cuiuſmodi hactenus excuſæ non ſunt) conformatis: Ptholemæi etiam libros Græce, eruditos eos ſanè, & (quod tanto authore digniſſimum erat) elegantes, natiuamq; illam ſuam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclepſibus: Librum Azophi Aſtrologi vetuſtiſſimi: Libros Gebri: Vitellionis quoq; authoris antiquiſſimi ſimul ac doctiſſimi Perſpectiuam, opus & ingens & ipſa materiæ iucunditate laudatiſſimum: Aſtronomicum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas reſolutas iam per eundem recens ſupputatas: Radium nouum Aſtronomicum, ſimulq; & Geometricum, vnà cum vario Sinuum & Chordarum vſu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimenſiones apte adcommodato: Introductionem Coſmographicam cum omnis generis obſeruationibus itidem per ſinus & chordas, adiuncto inſuper Meteoroſcopio duplici, plano & (quod inauditum erit pleriſq;) numerorum, Aſtrolabiumq; numerorum vniuerſale, vt recens ita vtiliſſimum: Tabulas ſeu Mappas, vt vocant, vniuerſi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum ſeu Prouinciarum particulares: & quicquid in Mathematicis rebus dictus Apianus ſub Titulo & nomine ſuo, aut ſi qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius neutiquam excuſa, ſua vero iam induſtria recognita & reſtaurata, vel etiam figuris tantum illuſtrata, per quoſcunq; volet Impreſſores, in lucem æddiderit, intra ſpacium triginta annorū, ab ipſo æditionis die computando, præter ſuam ipſius voluntatē, excudant, ſeu excudere faciant, neq; ſic excuſos venum exponant ſeu vendant, ſub pœna Decem Marcharum Auri puri, pro vna Cameræ noſtrę Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremiſſibiliter exoluendarum, tum amiſſionis librorum ſic ad æmulationem excuſorum, quos vbicunq; locoꝝ nactus fuerit, per ſe ſiue ſuos, aut adiumento Magiſtratus eius loci, ſibi vendicare & in poteſtatem ſuam redigere poterit. Harum teſtimonio literarum Sigilli noſtri appenſione munitarum. Datum in Ciuitate noſtra Imperiali Ratiſpona, die tertia Menſis Iulii, Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Triceſimoſecundo, Imperii noſtri Duodecimo, & alioꝝ Regnorum noſtrorum Decimoſeptimo.

Imperatorium uocauimus Cæſareū, opus præſens, conueniens tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utriſq; dicauimus.

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ Maieſtatis proprium.

Vidit Held CAROLVS. *Ioannes Obernburger.*

OBSERVATORII UNIVERSITAT VINDOBONENS C: R:

AVGVSTISSIMIS CAESARIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPERATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRATRIBVS INVICTISSIMIS &c. ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS &c. DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS,

à Leyſnick, Salutem obſequentiſſimus præcatur cliens.

MOS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQVID, vt quos ſui patronos ſtatuunt, laudum nominibus, virtutumq; inſigniis operoſiſſime deſcribant, quo videlicet, & Mæcenates ſcribentum præconiis illuſtriores, ipſi vero rerum traditores patrociniorum preſtantia celebriores euadant. Quod equidem vtrumq; mihi tam fœliciter ceſſiſſe dum veſtris maieſtatibus hanc dedicationem paro, pergaudeo. Cum enim maiores ſitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora audeam, indoctiorq; quàm vt paria poſſim, plane veniam huius cõſuetudinis me impetraſſe reor. Niſi vero quis nodum in ſcyrpo querere malit, quàm nihil agere? At ſi Horatius ille Flaccus Poëta diſertiſſimus ſagaciſſimusq; Agrippæ carmen negauit, metuens ſe laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi homini ab omni arte, eloquentiaq; alieno aliquid hic auſuro, putet quis impendere? et id cum non deſint innumeri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes ſtrennuiſſime, qui elogia, vitas, & acta veſtra totis viribus, omniq; orationis varietate orbi prædicent, proclament, longumq; in æuum diffundant, adeo, vt ſi poſt tãtos & tot præclaros viros, in præſentia quid moliar, merito iuxta prouerbium, ne pictos quidem adhuc nouiſſe Cæſares argui quæã, quare ne tã turpis inſimuler ignorantiæ & quaſi cœlum mathematicus non videam, plura nũc addere ſuperſedeo. Cæterum cur veſtris maieſtatibus, & Cæſaribus, & Auſtriæ Archiducibus, potiſſimum aſſertoribus gaudeam, hoc malo perſequi. Conſideranti mihi paulo altius Cæſarum Imperatorumq; Rhomanorum in excolendis, prouehendis atq; adeo perpetuitandis, vt ſic loquar, mortalium ingeniis, ſtudia & operas, nõ inuenio alibi gentium gloriam parem vnius nominis exiſtere. Neq; vero eſt q̃ hic ſe iactet vel Græcia, vel Phœnicia, vel Egyptus, quantumuis litterarum artiumq; principia ſibi vendicent. Quandoquidem ille non minus conduxiſſe videtur qui inuentum probe in vſum humanum tranſfundit, quam ille qui rem primus oſtendit. Inuentor prodeſſe cogitat, alter re ipſa prodeſt. Vt enim architectus non magis amplexatur, vbi opus ſtructura eſt, gnomonis doctorem, q̃ datorẽ, ſic puto neminẽ requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quàm artis traditorem preſentem. At qui melius tradunt hæc in manus hominum, hijs qui curant aſſidue, vt optimi quique autores in orbem diuulgentur? quiq; ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt? Iam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam ſeculis populo rhomano et populoſiſſimæ certe orbis parti Europe, quàm rhomani Cæſares nulli ſunt., Vt enim à primis ordiar, Nonne Auguſtus ſtatim, tantum non gentis huius & nominis princeps, ſi Iulium demas, ille (nec ſine deo quidem) Apollinem ſuum palatinum voluminibus tum græcis tum latinis magnificentiſſime inſtructum, perpetuæ vtilitati conſecrauit? ibiq; non modo ſuæ, ſed & omnium linguarum & ætatum authores ſelectiſſimos ipſe eruditiſſimus, ſuis quantumuis grandibus coëmit ſumptibus, ſalutiq; hominum gratuito dedicauit? Inde enim innumerabiles viri, & in omni diſciplinarum genere conſumatiſſimi prodierunt ſedulo, cui rei ſi cæteros taceam, argumento certiſſimo vel vnicus Celſus poëta eſſe poteſt, qui quantus quantus fuit, ex Bibliotheca redditus eſt Auguſti. Dum enim ſcripta palatinus quæcunq; reponit Apollo, Luſtrat, vt inquit ille, quãtũ nõ dii boni cognitionis hauſit? Atqui hic mihi optarem, eam eloquendi vim quantam neq; Graius, neq; latinus orator habuit, vt hanc tam ſanctam Cæſareæ gentis pietatem dignæ admirationi adſererem, vereq; ſuſpiciendam mortalibus edocerem, quod equidem, quia non licet, admiror vnice interim, exoſculorq;, optans, imò depræcans ab omnibus parem religionem in adorandis Cæſarum virtutibus. Sed vt ad rem redeam. Auguſtus Rhomanorum Imperator ſecundus primus ſtuduit libris æternitati conſecrandis, & certe primus, cum nemo ſit qui Aſinij Pollionis operam (quanquàm prior Marci Varronis bibliothecam Rhomæ exhibuerit) cum Cæſaris theſauris conferre audeat, quis enim priuatum conſuli, conſulem Imperatori gentiumq; domino preſtitiſſe crediderit? Quos autem & quales rerum fontes mundo præparauerit, facile colligere eſt ex tanti principis iuditio. Quantus enim ingeniorum delectus in eo fuerit, vt reliquos preteream, Virgilius noſter, qui etiam hodie omnium conſenſu, parens eruditiõis appellatur, teſtis eſt, quantus item doctrinæ fauor amorq; penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex mediis flammis, (dum eius opera contra teſtamenti verecundiam cremari vetat.) eripuit, partim alii. Anthonio namq; Muſæ medico ſuo ſtatuam erigi iuxta ſignum Aeſculapii paſſus eſt, Cornelium Gallum poëtam eximium ad præfecturæ gradum vſq; promouit. Frontonem philoſophum ob inſignem ſcientiam Conſulari dignitate donauit. Neq; illud quoq; obſcurum eſt quod Alexandrinis pepercerit non magis ob aliam rem vllam, quàm Arrii philoſophi amorem. Atqui huiuſmodi ſexcenta ni longior eſſe nolim, in re aperta, ſuppeterent, quibus Auguſtũ & litteras & litteratos ornaſſe, auxiſſe, ditaſſeq;, palam facerem. Verum enimuero quid in vno immorer? quaſi non venerandum hunc, neq; ſatis laudandum morem, omnes fere ſequentum æquali ſtudio, ſimili ardore, nec minoribus expenſis, continuauerint. Vt enim aliquot duntaxat exemplis (nam ſingula ſingulorum patrocinia recẽſere infinitũ foret) rem probem, Nonne Tyberius Claudius Nero, Veſpaſianus vterq;, Anthonini ambo, Traianus Tacituſq; Imperatores, Valeriũ, Senecam, Lucanum, Andromachum theriace inuentorem, Ioſephum, Plinium vtrumq;, Plutarchum, Cornelium Tacitum authores orbi dederunt? quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum ſed decies ad vſum publicum quottannis transſcriberetur, edicto cautum eſt. An non legimus Iulium ipſum dictatorem omnes medicinæ liberaliumq; artium profeſſores, quo libentius vrbem incolerent, ciuitate donaſſe? Veſpaſianum latinis græciſq; rethoribus, annua centena (quæ duorum milium, quingentorumq; aureorum nobis ſumma eſt) perſoluiſſe? Anthoninum pium rethoribus philoſophiſq; non ſalaria tantum, verum ſed honores & prouincias decreuiſſe? Gordianum deniq; ſexaginta duo millia voluminum bibliothecæ ſuæ intuliſſe? Antonius Imperator Seueri filius Oppianum poëtam pro opere de piſcibus ſibi dicato, tot aureis donauit, quot verſus dederat. Domicianus Statium et Sylum vates, hunc tertio cõſulatu illum corona inſigniuit. Poſterioris memoriam Martialis poëta his verſibus celebrat. Auguſto pia thura victimaſq; pro noſtro date Sylio camenæ, Biſſenos iubet en redire faſces, Noto conſule nobiliq; virga, Vatis Caſtaliam domum ſonare, Rerum prima ſalus & vna Cæſar, Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet, Felix purpura tertiuſq; conſul. Theodoſius Aurelium Prudentium ad militiæ prefecturam perduxit. Auſonius à Cæſare Gratiano cuius filium erudiit Conſul eſt factus, Quintilianus ſtipendium meruit ſub Domitiano è fiſco accipere, Adrianus & Antonius Arrianum hiſtoricum propter Alexandri hiſtoriam ſcriptam ad Conſularem dignitatem euexerunt, Traianus Dionem Pruſicum philoſophum curru ſuo non ſemel dignatus eſt, Cyrus Pannapolita poëta Theodoſii iunioris beneficio factus eſt Epiſcopus, Conſtantinus Ablabium philoſophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano ſtatuam erexerunt Archadius & Honorius, quam in foro Traiani collocari præceperunt. Marcus Anthonius Imperator Iunio ruſtico philoſopho, conſilia ſua publicauit omnia, conſulatuq; viuum, ſtatua mortuum decorauit. Dies me citius papiruſq; deficiat anteq̃ omnia omnium Imperatorum præconia, quæ litteris earumq; cultoribus fouendis hactenus meruerunt, ſingulatim perſequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus certe animati ſtudiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquàm non commodis mortalium inuigilando, optimiſq; indolibus iuxtà extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetuſta maiorum ſuorum veſtigia, Siquidem Pergami reges, vnde rhomana origo, primi omnium iam olim hoc inſtitutum, ſtudioſiſſime coluerant, quibus maximis certaminibus bibliothecæ ſemper ſunt inſtitutę, Plinio teſte, imò vt Plutarchus tradit grauiſſimus author, ducentis librorum millibus coaceruatę, adeo planè genuinum, & à proauis vſq; ingenitum, fuit Cæſaribus, honeſtis artibus ſtudiiſq; hominum adeſſe, conſulere & proſpicere. Ad noſtra propius tempora veniamus, atq; adeo ad imagines veſtras Auſtriacas centum iam perpetuis annis (quæ laus nulli alii domui cum veſtra communis eſt) Imperio rhomano fęlices auguſtaſq;, in quorum annorum ſpatio, quantum bonæ litteræ & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

ſtriæq; ducibus adiutæ ſint, dictu vt eſt promptum ſic rurſus præ copia difficile. Initium autem ſummenti à Diuo Alberto ſecundo, potentiſſimo Cæſare, Boemiæ, Vngariæq; rege in hæc noſtra tempora Imperium veſtrum continua ſerie demittente, occurrit præter alia ſtudia æque admirari Mathematicam tanta fide cultam nomini Auſtriaco. Ioannem Gmündenſem, Peurbachium, Ioann. Regimontanum, Stabium, mathematicos incomparabiles, nec vlli veterum diſſimiles, nonne veſtri maiores tulerunt Auſtriæ duces, ſacratiſſimiq; Imperatores Albertus, Fridericus, Maximilianus? Vt interim Poëtas, Oratores, Hiſtoricos, Iuriſprudentes, Medicoſq; ſileam, quibus profecto nulla ætas, aut vidit copioſiores, aut mirata eſt doctiores. Nominarem aliquos, niſi omnes malint, nominarem omnes, niſi complures nolint, proinde dum hoſce prætereo poſteritati nunquàm tacituræ cunctos relinquo. Quis autem enumeret eos quos nunc vos Inuictiſſimi fratres producitis huic æuo, indieſq; excitatis? quos ſane, ingenue dicam, qui referre conabitur, nõ aliud facturus, quàm arenas Iſtri, aut folia Herciniæ diſtincturus eſt, Atqui hæc eſt vna ratio cur Cæſaribus potiſſimum tutoribus geſtiam, quia hanc aram non pluribus vſpiam, neq; tutius, neq; perennius cultam uideam. Sicut etiam altera quare Auſtriacis Ducibus, quando mathematicis excellentibus ſaluberrimam hactenus ancoram hanc extitiſſe ſciam. Nec minus animi mihi addidit Regum Hyſpaniæ beneuolentia longe ſemper in Matheſeos ſtudia propenſiſſima, quod abunde Alfonſus Rex Caſtellæ Clementiſſimus, Mathematicuſq; eminentiſſimus, partim opere ipſo comprobauit, partim Alfonſus rex Arragonũ, dubiũ an eruditior, an potentior, in Iouiano Pontano artis mathematicæ ſcientiſſimo, ſplendidiſſimè per Iulium Maſſanenſem pfectum tractato, oſtendit. Idem ſpei fecit Mathias Rex Vngariæ Chriſtianiſſimus (quod nomen nunc alter veſtrum induit, ſicut & priorum regum nomina veſtrum alter quoq; tenet) qui Ioannem de Monte Regio Germanum, mathematicæ alterum Hipparchum ampliſſimis honoribus, diuiciiſq; auxit, ita planè, Hiſpania, Vngaria & Auſtria (quæ omnia vos Auguſtiſſimi Cæſares eſtis) ſibi ſimiles ſunt in alendis, fouendis, honeſtandiſq; mathematum interpretibus, Summatim dicam, quam grati fuerint, ſintq; nunc, harum diſciplinarum doctores Auſtriæ Archiducibus, teſtis eſt celeberrima, taliũ virorum, parens, Academia Vienna, Ducatus Auſtriaci metropolis, vnde non ſecus atq; ex equo quodam troiano, aut Amaltheæ cornu, omni nationi, omniq; regioni mathematici ſufficiunt. Ea igitur in arte cum nos quoq; videremur ea præſtitiſſe, quæ ante nos nemo, cuperemus autem hoc pacto mundo prodeſſe, auſcultantes Platoni, non potuimus adduci, vt crederemus illud rectius confieri poſſe ꝙ Cæſaribus tutantibus. Cum enim alteri occaſus, alteri ortus pareat, facile vtrinq; ſperauimus nos, ſub veſtra tutela, plurimum momenti hominibus allaturos. Adhæc cum ſubinde aſtronomica in hoc opere tractaremus, occiduamq; ſic & orientis partem aſſiduo contemplaremur, non potuerant non Cæſares nobis ob oculos, mentemq; verſari creberrime. Quod poſtremum medius fidius non mediocrem etiam veſtris maieſtatibus hoc muneris deferendi anſam iam pridem fingenti hoc opus, preſtitit. Accedit hiis quod Comitia Auguſtana me iam olim veſtris maieſtatibus deuouerunt integrè, quibus non ſolum illud, ſed totum me deberi fateor. Nondũ enim exciderunt veſtra mihi indigno collata beneficia, pro quantulacunq; opella inſtrumenti ſcz per me veſtris maieſtatibus exhibita, vbi non modo enituit veſtrum in ſtudia ſublimis fauor, verum matheſeos ſingularis amor cognitus eſt, ita vt omnino quod de Archiducibus Auſtriæ celebratur, videlicet quod mathematicos nemo illis adámet ſincerius, neq; honeſtet largius, veriſſimum eſſe ipſe comperirem. Quæ res me gratum quoq; in præſens, volentem & nolentem, vt dicitur eſſe compulit. Habetis igitur quo conſilio & ſcripſerim & inſcripſerim hunc librum Cæſares Sanctiſſimi, proculdubio patrociniis veſtris clientelam hanc non grauatim admiſſuri, Apianiq; non magis opus hoc, quàm veſtrum afferturi. De libri ordine non eſt vt quicquàm addam, quando omnia ſuo loco patent clariſſime. De vſu vero & præſtantia eiuſdem, verbo dicam. Quæ mathematicorum turba hunc vſq; in diem, difficultatibus, laboribus tediiſq; non dicendis, per numeros, calculationes, ſpeculationeſq; &c̃. in motibus cœleſtibus, ſtellarum fixarum locis veris, longitudinibus, latitudinibuſq; planetarum ſeptẽ, Solis, Lunæq; eclipſibus, breuiter, omnibus primi mobilis commoditatibus inueſtigandis, ægerunt, ea tanta facilitate, citra omnem ſupputationem, & contemplationem, præſenti volumine traduntur, vt aſſerere audeam, vix vllibi ſyderalis ſcientiæ ſtudioſis, aliud quicꝙ vtilius extare. Inter quæ omnia, non vltimum opere precium reor, monſtratum à nobis, quo pacto hiſtoriarum mendæ corrigi debeant, prius à nullo vnquàm dictum, neq; animaduerſum, quæ res quantum momenti habeat, ille demum videbit, qui quid hiſtoriarũ ordo in rebus humanis quæat, perpendet. Quo in loco etiam alia quædã recenſere nõ ab re foret, vti æquinoctii euidentẽ cognitionẽ, neq; antea à quoquã tanta facilitate relatã, ſimiliter cometarũ obſeruatiões, nemini ante nos ita certe ſincereq; proditas, pluraq; quæ operis proceſſus oſtendit, ſed tamen ne vltro mea cantare, Sybaritaq;, iuxta adagium per plateas ferri videar, prudens omitto. Poſtremo deum Optimum Maximum precor, vt veſtras Maieſtates orbis humani bina ſubſidia, quam diutiſſime publicis commoditatibus reſeruet,

DE INVICTISSIMIS, CARLO ET FERDINANDO Fratribus, Orbis Rhomani Imperatoribus, Epigramma Chriſtophori Statmionis M. D.

Ipſe ſub affini moderamine gaudet olympus,
    Terraq; cognato gaudet in imperio.
Sydera cum Luces noctes, fraterna gubernent,
    Ortus, Occaſus, frater vterq; regit.
Ambo Rhomanæ gentis, hunc laſſus inumbrat
    Phæbus, eum vigili roridus orbe videt.
Dic igitur cœlum potius tellure quid ornet?
    Hoc habet, eſt poſthac illa datura deos.

EIVSDEM IN AVTOREM.

Inuenit Hipparchus, Ptolemæus illuſtrat, at illos.
    Eiuſdem facti ſingula fama colit.
Nunc Apianus erit modicus? qui preſtat vtrumq;,
    Prima ſimul nobis & manifeſta ferens?
Si meruit graius ſtatuas puer arte Beroſus,
    Quid ni germanus templa magiſter habet?

ARGVMENTVM OPERIS PER EVNDEM.

Quos peragant curſus errantia ſydera, quoſue
    Fixa: quibus phæbe ſubtrahat ora viis.
Quis ſit inæquato figendus terminus anno,
    Vt numeret feſtos litera ſacra dies,
Quam variet graius, quam nec latius ſibi conſtet,
    Hiſtoricus, Criſes tempora quæq; ferant.
Cuncta bipartito ſed prima volumine cernes,
    Mille quibus ſpecies membraq; mille fluunt.
Altera pars ſubdet primo quotus vſus ab orbe.
    Sit, veluti caudam à Sole Cometa ferat.
Innumeros fructus Torqueti nobilis inde,
    Structuramq;, ſuo quæq; nitore decens.
Omnia quæ tanto ſpectabis acumine nata,
    Quam poteras nuſꝙ ſi prius acta forent,
Adde quod eſt numeris ſine quiduis & ſine calclis,
    Quod tenuit priſcos noſq; moratur opus,
Eſtimet authori quid lector debeat ergo,
    Eſtimet & prudens hoc bene poſteritas.

IN ASTRONOMICVM CAESAREVM P. Apiani Sebaſt. LincKius ad lectorem.

Sedula quæ fruſtra quæſiuit ſæpe vetuſtas,
    Abdita linigeri vatibus aſtra chori.
Quæ nec marmarici. perſpexit ſenſus Atlantis,
    Suſtinuit qui humeris ſydera clara ſuis.
Cuncta ſuis numeris dimenſus quæq; ſagacis
    Neſciit Euclidis calculus ingenii.
Optabat radiis quæ & puluere ſcire notato,
    Confundens artis ſanguine ſigna ſuo,
Quæ nec Dædaleæ monimentum circinus artis
    Tortilibus gyris vel ſinuare poteſt,
Hæc te cuncta docent, Apianæ rara Mineruæ
    Pignora: tum facili (lector amice) modo.

LIBER LOQVITVR.

Quid faciam? vulgi ſum memet in ora daturus
    Vltro, num tutus malo latere domi?
Poſterius certe ſatius: ſed publica cogit
    Quem magis vtilitas deprécor huic quid agas?
Huic ego parendo nil non ſum ferre paratus,
    Nec fieri mundo fabula nota queror.
Spes tamen eſt ingens fruiturum ſydere fauſto,
    Tectum cæſareis non male nominibus
Hiis etenim ſemel acceptus, ſemel hiſce probatus,
    Iudicium vulgi nil moror inſtabilis.
Quem penes incerti certi quoq; norma vacillat,
    Conſimili cenſens æqua & iniqua fide.

APIANVS LECTORI

CVM VIDEREMVS, CHARISSIME Lector, pleraq; inſignia, artiſq; Aſtronomicæ auidiſſima ingenia, hoc noſtro æuo paſſim extare, verum ad eam capeſſendam accedentia, illico præ numerorum copia, computi difficultate, ſpeculationiſq; acumine, auerti, immo prorſus in fugam cogi, indeq; adeo aliarum diſciplinarum, quantumuis ſcientiſſimos innumeros, pauciſſimos huius liberrime artis, vel aliquatenus peritos reperiri, ex animo non dolere non potuimus. Sed dic obſecro quæ nam huius rei cauſa ſit? alia profeſto nulla, quàm quod prima ætate ſiniſtrius in Arithmeticis inſtituantur plurimi, ſine quibus, neq; Aſtronomica, neq; cætera recte diſci poſſunt. Numeroꝶ enim cognitio, non tantum ſyderali ſcientiæ ſeruit, verum ſed ingenia hominum omni alio ſtudio præparat, magiſq; idonea reddit, vt non temere Pythagoras eum omnia nouiſſe dixerit, qui numeros norit. Hoc inquam cum videremus, tantumq; matheſim odium, difficultatis nomine, conciliare ſibi animaduerteremus, cogitare cępimus quonam pacto huic næuo remedium inueniretur, auxiliumq; illis adhuc quos Arithmetica quoniam deſeruiſſet, Aſtronomia ſaltem non repudiaret. ferri queat. Cogitantibus diu: tandem, ſi theorica cœleſtis vniuerſa, ſine numeris & calculis ad inſtrumenta redigeretur, fieri poſſe ſuccurrit. Facies horrēda ſane, & quā vix anim⁹ cogitādo ſuſtinere valeret primo viſa eſt, niſi tēpore ſui aſperitatē poneret, tractabiliorēq; ſeſe poſt lōgū offerret. Nonnullā igitur cū de ſe adhuc colenda ſpem promitteret, adniſi deo duce nos (quamuis nihil quidquàm eiuſmodi à quoquam mathematicorum hactenus ſomniatum, nedū opere tentatum ſit) adinuenimus, quomodo Aſtrorum curſus, errātium ſyderum motus, eclipſium rationes, aliorumq; cęleſtium contemplationes, citra calculandi labores vllos inquirere, dicto citius per inſtrumenta nemo non noſtro auſpicio poſſit. Inter laborandum interim nos non ſemel dehortati, qui ſic inſanientes iter tam implicitum tam inexpeditum, tam nullis omnino veſtigiis, nulli plātæ, nullis pedibus tactum, ingrēdi ſic confidentes auderemus. Imo cum res omni conatu aliquandiu ſuperior appareret, partim rei difficultate territi, partim nouitate attoniti, pedem non ſemel retulim⁹ progreſſuri non tantillum, fatemur, quantumuis nobis occinēret in arduo poſitam virtutem Heſiodus, laboremq; improbum omnia vincere Maro, niſi labori ſummo, fructum longe maximum, tuum ſcꝫ quicunq; ſis proxime bonum ſciremus reſponſurum. Quo dum reſpeximus, vniuerſi oneris facile obliuiſci potuimus. Tibi enim natum iam olim me docuerat præter Platonē diuina inſtitutio. Quod viciſſim & tu, dum perpendes meq; tibi conſuluiſſe vere perſuadebis, nō dubito, quin noſtrā operā, ſis quā optime interpretaturus. Reliquū eſt quod te ignorarare nolim, totius operis ſtructurā ſeu inſtrumēta per Cœſarum genituras Rhomanorum CAROLI & FERDINANDI illuſtrata eſſe, ita tamen vt tempora qualia afferūtur nequāq ita ſe habeant, dies enim & anni tantummodo in his cognoſci poſſunt, quod ad horas & minuta attinet neutiq̄. Hæc autem exempla duplici ratione motus ſubintuli, partim, quia demonſtratione omnino aliqua opus eſſe viderem, citra quam inutile quodammodo erat, nudum inſtrumētorum vſum proponere, partim, quia demonſtrationes non alię, quas perpetuitati remitterē digniores occurrerēt. In hiis ergo, ſi nihil aliud memorabitur, dies tamen & annus quē ſolum æternæ poſteritati memorādum nemo non videt certus vel ruſq; legetur. Hoc in demonſtrandi opere quantum ſudauerimus, eſtima tu, lector candide, dum tuo vſui inuigilauimus indefeſſi. Hoc enim quicquid laboris eſt, tuo nomine ſublatum putare omnino debes. Quod ſi feceris, coges me olim. Deo Iuuante, quoddam de eclipſibus, peculiare opus parere, ſicut & tabulas, quas vocant reſolutas expeditiori, ſuccinctioriq; via, breui poſt polliceri venturas tibi, ſic, id eſt, noſtro conatui fauens, poteris. Vale optime.

INDEX IN QVO OCVLIS PATENT OMNIA QVECVNQVE IN hoc opere continentur ſcitu digniora, alphabetica ſerie expoſita.

Anni ab Adam ad Chriſtum iuxta alfonſum, Euſebium, Albumazar & Hebreos. Enunctiato. 1
Artaxerxis, Aſueri dicti, regnum quando fuerit. enunctia. 1
Ariſtoteles quando extiterit. Enunctiato. 1
Alexandri mors quot annos Chriſtum præceſſerit. enunctia. 1
Aratus poëta & Aſtronomus quo æuo ſcripſerit. enunctia. 1
Archimedis geometræ ætas. enunctia. 1
Abrachis Aſtronomus quando vixerit. enunctia. 1
Andromachus Cretenſis Theoricæ inuentor quādo floruerit. enū. 1
Agrias aſtronomus quando ſtellas conſiderarit. enunctia. 1
Alcmeon medicus & Aſtronomus quando floruit. enunctia. 1
Albategni Mathematici ætas. enunctia. 1
Azophi Arabis ſeculum. enunctia. 1
Auicennæ medici tempus. enunctia. 1
Abrahami Auenzre Iudei ſeculum. enunctia. 1
Alfonſi Rom. & Hiſ. regis & aſtronomi clariſſimi ætas. enunctia. 1
Artis Impreſſoriæ inuentio. per quem & quando facta. enunctia. 1
Annus Solaris quid. enunctia. 1
Annus Biſextilis. enunctia. 1
Annus intercalaris. enunctia. 1
Annus ciuilis quid. enunctia. 1
Annus Lunaris. enunctia. 1
Annorum diuerſitates variæ. enunctia. 1
Aſtronomis à meridie in meridiem dies computantur. enunctia. 1
Aſtronomorum error per radicem Chriſti, annos Chriſtum præcedētes, computantium. enunctia. 1
Arietis principium veræ eclipticæ vbi ſitum ſit enunctia. 2
Aequinoctii punctum ſubinde variari in æquatore, iccirco & tempora ipſa. enunctia. 1
Aequinoctiū vernale Chriſti tpe quando cōtigit E. 2
Aequinoctiū vernum quando noſtro æuo contingat E. 2
Aequinoctii dies quàm vmbram deſcribat enunctia. 2
Aequinoctium tempore vrbis conditæ. enunctia. 13
Aequinoctia quibus temporibus eueniant. enunctia. 39
Aequinoctia meridianis omnibus adaptare. enunctia. 39
Abhominabilis error quorundam de æquinoctio vernali. enun. 2
Auges planetaꝝ ante & poſt Chriſti tempora quomō ſciātur. enū. 4
Auges errantium diluuii tempore. enunctia. 4
Auges planetarum Caroli & Ferdinandi Cæſaꝝ tēporibus. enun. 4
Auriga variis nominibus inſignis. enunctia. 4
Aquilæ cęleſtis forma. enunctia. 4
Andromedes figura in cęlo ſtatutæ. enunctia 4
Auſtrales ſtellæ vti prius cum Sole occidunt quàm oriūtur. enun. 4
Atlandides Pleiades vnde dictę, & quot numero ſunt. enunctia. 4
Aſini ſtellæ vbi locatæ. enunctia. 4
Argonauis ſituatio. enunctia. 4
Argumentum latitudinis lunaris vt inuenias. enunctia. 18
Aſpectus quid ſit & quid per eum intelligendum. enunctia. 19
Aſpectuum numerus quis ſit. enunctia. 19
Aſpectus quoſlibet Lunæ cum planetis omnibus quomodo per calculos aſſequaris. enunctia. 20
Aſpect⁹ planetaꝝ inter ſe excepta Luna qua rōne deprehēdas. E. 21
Aſpectus planetarum inter ſe Lunam præter quomodo per numeros inuenias. enunctia. 21
Applicare planeta quando dicatur. enunctia. 21
Argumentum Solis medium quomodo habeatur. enunctia. 25
Argumentum Lunæ medium quo pacto indagetur. enunctia. 25
Anaxagoras qñ cęperit de motu Lunæ ſcribere. In exēplo. enū. 30
Athenienſes menſium ſuorum numeros quomodo Lunæ ætatibus aptarint. in exemplo. enun. 30
Aureus numerus veluti reperiatur. enunctia. 35
Aurei numeri inuentio. enunctia. 35
Aurei numeri vſus enunctia. 35
Aureus numerus quare ſit à poſterioribus poſthabitus. enun. 35
Aureus numerus Iulii Cæſaris tempore. enunctia. 35
Anni biſextilis inquiſitio. enunctia. 37
Annus Solaris quot diebus conſtet ſecundum Iuliū Cæſarē. enū. 37
Aſtra diuine virtutis inſtrumenta vt ſint. enunctia. 40
Aſtrorum diſpoſitionibus inferna omnia affici. enunctia. 40
Arcalis Methçoroſcopii ingreſſus quid ſit. enunctia. 1 ptis ſecūdę

INDEX

BAſſus quando vixerit. Enunctia. 1
Blanchini ferrarienſis tempus. Enunctia. 1
Biſextilis diei ratio Enunctia. 1
Bootes quomodo vocetur, qualiſq; & vbi in cœlo luceat. Enunctia. 4
Bellum Niciæ quando in Sicilia geſtū ſit En. 1 & exemplo E. 30
CAius Sulpiti⁹ Gall⁹ qñ eclip. apud Liuiū prædixit. E 1 & 30.
Claudii Ptolomæi Alexandrini Mathe. & philo. ſeculū E 1
Concilium in Nicea factum Enunctia. 1
Caroli Quinti Romanorum Imperatoris ortus Enunctia. 1
Chriſtus 25 Decembris die natus. Enunctia. 1
Chriſtus natus anno intercalari. Enunctia. 1
Coronæ Septentrionalis ſitus. Enunctia. 4
Cigni aſteriſmus & nomina Enunctia. 4
Cor Leonis quomodo dicatur. Euunctia. 4
Cetus quibus ex ſtellis cōponatur & quā varie appelletur. Enunct. 4
Caſſiopeæ ſtellæ. Enunctia. 4
Canicula vel Canis maior. Enunctia. 4
Caniculare tempus quando ſit. Enunctia 4
Canis minor ſiue Procyon, quomodo plinio dicatur. Enunct. 4
Crater quibus ſtellis connectatur. Enunctia. 4
Coruus vbi in cœlo videatur. Enunctia. 4
Centaurus quæ aſtra poſideat. Enunctia. 4
Corona meridionalis quæ ſit Enunctia. 4
Capitis Caudæq; draconis Locum ceu reperias. Enunctia. 18
Coniunctio quid ſit & vnde dicatur. Enunctia. 19
Combuſtus planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Coniunctiones magnas veluti quis indaget Enunctia. 32
Coniunctionum magnarum vires. Enunctia. 32
Coniunctionum magnarum appellationes triplices. Enunctia. 32
Conceptionis horā ex natiuitate cognoſcere. Enunctia 33
Caephei conſtellatio & nomina Enunctia. 4
Clauem feſtorum mobilium quomodo indages Enunctia. 35
Cycli Solaris inuentio Enunctia 37
Concurrentes dies quomodo noſcantur. Enunctia. 37
Cyclus Solaris vnde dicatur. Enunctia. 37
Chriſtianorū Cōcilium primum vbi gentiū & qñ habitū ſit. Enū. 38
Criticos dies inuenire Enunctia. 40
Criſis cognitio quibus perſcripta. Enuuctia. 40
Criticorum dierum neceſſitas. Enunctia. 40
Criſis quid. Enunctia. 40
Critici dies quadruplices Enunctia. 40
Criſis vnde auſpicanda ſit. Enunctia. 40
Criſis hora veluti inquirenda ſit Enunctia. 40
Criſis qua ratione contingat. Enunctia. 40
Criſis quomodo ſalubris vel inſalubris cognoſcatur. Enun. 40
Criſes quibus de cauſis varientur. Enunctia. 40
Criſis inditium quale eclipſis coincidens Enunctia. 40
Criſis vt ſit iudicanda ſecundum planetas Enunctia. 40
Cometæ tertij motus contra ſignorū ordinem vt fuerit, parte ſecunda.
Caudas Cometarum à Sole generari quomō cognitū ſit parte ſecūda.
DAniel & Ezechiel prophetæ quando extiterint. enunctia. 1
Diocletiani dominium. enunctia. 1
Draconis conſtellatio & appellatio. enunctia. 4
Delphini ſitus. enunctia. 4
Dierum naturalium æquatio. enunctia. 5
Dierum naturalium inæqualitas enunctia. 5
Dies naturales duplici ex cauſa inæquales fiunt. Ibidem
Dies apparentes & differentes qui ſint. Ibidem
Dierum æquatio in ſupputatione motuum quid valeat Ibidem
Dierum æquatio in aſpectibus quid agat Ibidem
Darius quo tempore ab Alexandro victus ſit Euſebio teſte Enū. 29
Darius qñ ab Alexādro debellat⁹ ſit Ptolemæo & Alfonſo E. 1 & 29
EEuclides geometer quo tempore fuerit. enunctia. 1
Ecliptica quo in cœlo vera ſtatuenda ſit. enunctia. 2
Eridanus ſiue Padus quibus ex ſtellis continuetur enunctia. 4
Eclipſis Lunæ Soliſue quo die poſſibilis contingere ſit. enun. 22
Eclipſis die cognito horam & minutum vt inueniantur. enun. 24
Eclipſis colorem præſagire. H ii & H iii.
Euſebius quantum erret in eclipſi tradenda, ſub qua Darius ab Alexandro victus eſt. Enun. 29
Euſebii error de Macedonici imperii fine. enunctia. 30
Euſebius in hyſtoria Niciæ quot annis euariet, in exemplo. enū. 30
Eclipſes in quaſcunq; libet formas redigere. enunctia. 31
FErdinandi Romanorum Vngariæ & Bohemię regis ortus en. 1
Fomahant ſtella quæ ſit. enunctia. 4
Foet⁹ victuri, cur neq; citra 7, neq; vltra 10 mēſem naſcātur E. 33
Fortunæ partes veluti inueniantur. enunctia. 34
Fortunæ pars quid ſit. enunctia. 34
Fortunæ pars & aſcendens Lunæ, cur idem. enunctia. 34
GGaleni Medici ætas. enunctia. 1
Guidonis Bonati aſtrologi ſeculum. enunctia. 1
Georgii Peurbachi mathematici obitus. enunctia. 1
Gentes quomodo tempora ſua numerarint enū. 29

Homerus

INDEX

HOmerus poëta quo tempore floruerit. enunctia. 1
Heſiodus qua ætate vixerit. enunctia. 1
Hippocrates Cous quo tempore fuerit. enunctia. 1
Helicon Cizicenus Aſtrologus quando vixit. enunctia. 1
Hipparchus quo ſeculo claruerit. enunctia. 1
Hadriani Imperatoris regnum. enunctia. 1
Hali Habenrāgel Aſtrologi ſeculum. enunctia. 1
Herculis ſituatio & nomenclatura. enunctia. 4
Hyades ſtellæ vbi ſint ſitæ & vnde dicantur. enun. 4
Hydra quem aſteriſmum habeat. enunctia. 4
Horam aſpectus Lunæ cum planetis qua via quis pernoſcat enun. 20
Hiſtoriæ quomodo per eclipſes emendari poſſint. enunctia. 29.
Hiſtoricorum in annis mundi & conditæ romæ aſſerendis variatio mira enunctia. 29
Hippocrates cur quartum & 20 criticos ſtatuerit. enuuctia. 20
IUlii firmici Materni æuum. enunctia. 1
Ioannes de Gmūnden mathematicus quando claruit. enuncti. 1
Ioannis Regimontani germani exitus miſerabilis. enunctia. 1
Intercalare quid.
Iouis motum accidentiaq; eiuſdem quomodo ſciantur. enunctia. 8
Iupiter calidus & humidus. enunctia. 8
Iupiter ſotius vitæ veteribus dictus. enunctia 8
Iouis aux quantum à ventre ſui Draconis diſtet. enunctia. 8
Iouis locus Rhomæ conditæ æuo quis fuerit. enunctia. 8
Inditionis Romanæ cyclum inueſtigare. enunctia. 36
Inditionis romanæ origo. enunctia. 36
Inditionis romanæ dignitas & vſus neceſſitaſq;. enunctia 36
Intercalatio quadriennis cur non ſufficiat ad veram anni quantitatem obtinendam. enunctia. 37
Interualli cognitio. enunctia. 37
Intercalationis neceſſitas. enunctia. 37
Iudeorum error in celebrando paſchate. enunctia 38
Iudeorum ſuperſtitio in die paſchali eligendo. euunctia 39
Iudiaci paſchatis cognitio tabularis. enunctia. 39
Indicatiuus dies quis ſit. enunctia. 40
Intercidens dies quis ſit. enunctia. 40
Igneam & ſupremam aëris ſphæram non rapi à Luna. In obſeruatione tertii Cometæ.
LUcius Aemilius Paulus quo æuo Perſeū cœpit. enun. 1 & 30
Lunaris annus.
Lōgitudo ſtellarū ante & poſt Chriſti tpa quomō ſciātur. E. 4
Lyræ conſtitutio & appellationes. enunctia. 4
Leonis cor quomodo dicatur enunctia. 4
Lepus quale ſydus enunctia. 4
Lupi ſydus quale ſit. enunctia. 4
Latitudo Saturni quomodo noſcatur. enunctia. 7
Latitudo ſtellarum fixarum quo pacto haberi queat. enunctii 4
Latitudo Iouis quomodo haberi poſſit. enunctia. 9
Latitudo Iouis vrbis extructę tempore. enunctia. 9
Latitudinem Martis veluti inuenias enunctia. 11
Latitudo Veneris quomodo inueniatur. enunctia. 14
Latitudinis Venereæ cauſæ tres. enunctia. 14
Latitudo Veneris conditæ vrbis tempore. enunctia. 14
Latitudinem Mercurii quomodo quis inueſtiget. enuuctia. 16
Lunæ motum omni tempore quomodo quis ſciat. enunctia. 17
Latitudinem Lunæ quomodo quis reperiat. enunctia. 18
Lunæ cū Capite vel Cau. draconis ſui cōiūctio vt habeat media. E. 23
Liuius quo tempore vixit. enunctia: 1
Liuius eclip. S. Galli eueniſſe tradidit ſegnius atq; euēnit. E. 30
Liuius quomodo intelligendus de hora eclipſis ſuę. enunctia. 30
Literę dominicalis inuentio. enunctia. 37
MOſes quando vixerit. enunctia. 1
Moſes quando obierit enunctia. 1
Marinus Tyrius geographus quo æuo extiterit. enunctia. 1
Mardocheus quo tempore vixerit. enun. 1
Mileus Aſtronomus quando claruerit. enunctia. 1
Mahumet quo tempore hereſim efflauerit. enunctia. 1
Martis aux quantum diſtet à capite vel cauda ſui draconis. enun. 8
Martis curſum ceu inuenias quocūq; tempore enunctia. 10
Mars temperaturæ calidæ & ſiccæ enunctia. 10
Mars flaue bili non abſimilis. enunctia. 10
Mars quare vocetur pyrois. enunctia. 10
Mars quem locum tenuerit Troiæ dirūtę temporibus. enunctia. 10
Martis latitudo excidii Troiani tempore. enunctia. 11
Mercurii motus quo pacto ſit inueniendus. enunctia. 15
Mercurius quare Stilbon dicatur. enunctia. 15
Mercurius Proteo ſimilis. enunctia. 15
Mercurius anceps. enunctia. 15
Mercurii in fluxus alterabilis quare. enunctia. 15
Mercurii motus fundatæ urbis tempore. enūctia. 15
Mercurius falſo tranſlatus in Scorpionem à Lucio Tarutio mathem. urbis extructæ æuo. enunctia. 15
Mercurius cur raro appareat. enunctia. 15

Mercuria

INDEX

Mercurii diſtantia à Sole. enunctia. 15
Mercurius triplicem latitudinis ſuę cauſam habet. enunctia. 16
Mercurii epiciclus in qua latitudine ſit. enunctia. 16
Mercurii latitudo fundatæ vrbis ſeculo. enunctia. 16
Mora media eclipſis Lunaris quomodo inueniatur. enunctia 28
Metus Niciæ ob eclipſis viſam. Exemplo enunctia. 30
Menſium græcorum latinorumq́ collatio, in exemplo enun. 30
Moram infantis in vtero reperire. enunctia. 33
Mora infantis in vtero triplex. enunctia. 33
Moræ inquirendæ ratio communis quæ ſit. enunctia. 33
Moræ indagandæ modus à communi diuerſus. enun. 33
Meteoroſcopium quid ſit. enunctia. 1 partis ſecundæ.
NOë diluuium quo ſeculo fuerit. enunctia. 1
Nabochodonoſoris regnum quando cæperit. enunctia. 1
Notius piſcis quibus ſtellis conſtat. enunctia. 4
Nicias ducis Athenienſis exemplum. enunctia. 30
Natiuitatis horoſcopus qualis ſit ſecundum Ptolomeum & Hermetem. enunctia. 33
ORionis clariſſimi ſyderis conſtitutio. enunctia. 4
Oppoſitio quid ſit & vnde dicatur enunctia 19
Oppreſſus planeta quis ſit. enunctia 21
Obſeſſus planeta quis ſit. enunctia. 21
PLato philoſophus quando vixerit. enunctia. 1
Philippi Alexandri patris obitus. enunctia. 1
Proclus aſtrologus quando claruerit enunctia. 1
Plinii ſecundi mors. enunctia. 1
Ptolemei mathematici alexandrini ſeculum. enunctia. 1
Perſei ſydus. enunctia. 4
Pegaſi aſtra ſint & quomodo vocentur. enunctia. 4
Polo inclinantes ſtellæ ortum ſuum priorem occaſu peragant. enũ. 4
Pleiades vnde dictæ & quot numero ſunt. enunctia. 4
Præſepe ſtella quæ ſit. enunctia. 4
Protrigetes ſiue anteuindemiator ſtella virgis alã dextrã occupat E. 4
Piſcis notius quibus ſtellis conſtet. enunctia. 4
Puncta ecliptica quomodo per inſtrumentum reperiantur. enun. 28
Perſeus iuxta Euſebium quando regnauerit, & quando victus ſit à Lucio Paulo Romano conſule. enunctia, 30
Perſei captiuitatem quam eclipſis deſignet. enunctia. 30
Plutarchi interpres arguitur trãſlatiõis iniquioris, in exem. E. 30
Ptolemæi ſententia de horoſcopo nati inueniendo. enunctia. 33
Pars Fortunæ quid ſit. enunctia. 34
Pars fortunæ & Lunæ aſcendens cur idem. enunctia. 4
Partium loca omnium omnia quomodo eligantur. enunctia. 34
Paſcha & reliqua feſta mobilia ex cyclo ſuo veluti haberi queãt. E. 38
Paſcha quomodo primitus in primo menſe cultum ſit. enunctia. 38
Paſcha decimaquarta mẽſis primi iuxta Moyſen celebrari ſoluit. E. 38
Paſchatis colendi tũ primitiuæ, tũ ſequentis eccleſię diuerſitas. E. 38
Paſcha quando celebrandum ſit. enunctia. 38
Paſcha in Ariete celebrandum. enunctia. 38
Paſcha Iudeorum cur errat. enunctia. 38
Paſcha vt varietur ratione meridianorum. enunctia. 38
Planetæ quos humores imitentur. enunctia. 40
Planetarum exaltatio & caſus. enunctia. 40
Planetæ quos morbos reſpiciant; enunctia. 40
Planetarum paſſiones. enunctia. 40
QVot anni ab Adam ad Chriſtum, iuxta Alfonſum, Euſebium, Albimazar & hebreos. enunctia. 1
Quæ ſint & quomodo vocentur Pegaſi aſtra enunctia. 4
Quo die poſſibile ſit aſpectum aliquem fieri. enunctia. 19
Quartus aſpectus quid ſit. enunctia. 19
Quomodo aſtronomiæ incumbenti ſedendum ſit in ſtudio. enun. 19
Quomõ Coſmagraphiæ operã daturo ſedes inſtituenda ſit. enun. 19
Quare Coſmographus & aſtronomus ſedendo diſconueniant. E. 19
Quare Theologus & poëta diuerſi diuerſa reſpiciant. enun. 19
Quomodo durnus planetæ motus inueniatur. enunctia. 20
Quomodo eclipſis Lunæ in plano ſit formanda, vt partes obſcuratæ Lunæ cognoſci queant. Enunctia. 27
Quibus nam opus ſit ad eclipſes præſagiendas. Enunctia. 27
Quid per puncta ecliptica intelligendum. Enunctia. 27
Quare intercalatio Bis ſexti Kalendas in Februario fiat. Enunct. 37
Quæ membra, tum ſigna, tum domos tueantur. Enunctia. 40
Quottuplex meteoroſcopii ingreſſus. Enũ. 1 partis ſecundæ.
Quomodo Plinius intelligendus ſit de occaſu Cometæ loquens Ca. 16 ſecundæ partis.
Quid per Metagitnionem Plutarchi menſem intelligendum ſit, in exemplo. Enunctia. 30
ROma quando condita. Enunctia. 1
Radices omnes à fine anni ſumuntur nõ à die 24 Decẽ. E. 1
Romanum Kalendariũ quomodo Dioniſius abbas fundauerit.
Ratione meridianorum vt Paſcha varietur. Enunct. 38
Soſigẽnes Aſtronomus quãdo annũ Solis curſui adaptarit. E. 1
Strabo Gæographus quando fuerit Enunctia. 1
Sole principium veræ eclipticæ tenente æquinoctium vniuerſo orbe ſit Enunctia. 2

INDEX

Serpentarius vbinam in cœlo ſit. Enunctia. 4
Septẽtrionales ſtellæ prius cum Sole oriuntur q̃ occidunt. E. 4
Stellæ quanto longius ab ecliptica diſtant tanto maturius cum Sole occidunt & ſerius oriuntur. Enunctia. 4
Septentrionalium ſtelarum ſumma quantitas & appellatio. Enũ. 4
Saturni motus vt inueniatur. Enunctia. 6
Saturni paſſiones & accidentia vt reperias. Enunctia. 6
Saturnus ex colore & effectu deprehenſus frigidus & ſiccus eſt. E. 6
Saturni latitudo ab ecliptica. Enunctia. 7
Saturni aux quantum à ventre draconis ſui abſit.
Solis locus quemadmodum inueniatur nullo non tempore. Enũ. 12
Solis locus qui fuerit abeunte Alexandro Macedonũ rege. En. 12
Sextilis aſpectus quid ſit. Enunctia. 19
Separari planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Solis & Lunæ ☌ ☍ & □ dras medias quomodo aliquis cito cognoſcat. Enunctia. 22
Solis eclipſes quomodo cerni oculis innoxiæ poſſint. in fine E. 30
Sol & Luna cur nature parentes crediti ſint. Enunctia. 34
Solaris cycli inuentio. Enuuctia. 37
Solaris annus quot diebus cõſtet ſecundum Iulium Cæſarem. E. 38
Signa duodecim triplicia. Enunctia. 40
TRoia capta quando ſit. Enunctia. 1
Timocaris aſtronomus quando floruerit Enunctia. 1
Theon & Pappus mathematici Enunctia. 1
Turcarum origo quando cęperit Enunctia. 1
Trepidationis motus 7000 annorum ſpacio abſoluitur. Enũ. 2
Trepidationis motus quomodo fiat. Enunctia. 2
Tempus ſupputationi electum cuiuis meridiano adaptare. Enũ. 3
Telum aſtrum vel ſagitta qua cœli regione locetur. Enunctia. 4
Tempus caſus in eclipſi Lunari quomodo cognoſcatur. Enun. 28
Trianguli conſtellatio quæ ſit. Enunctia. 4
Thuribuli ſyderis concinnatio. Enunctia. 4
Trinus aſpectus quid ſit & vnde dicatur. Enunctia. 19
Triangulorum latera quomodo nominentur. E. 1 ſecũde partis
Triangulorum ſphæralium non rectangulorum enodatio Ibidem
Triangulorũ nõ rectangulorum in duos rectãgulos reſolutio. Ibidẽ.
Triangulorum ſphæralium omnium tam rectangulorum quàm irrectangulorũ, id eſt, totius primi mobilis geometrica demõ. Ibidẽ.
Torqueti compoſitio quomodo fiat. In fine operis.
Torqueti commoditates quæ ſint. Ibidem
Victruii architecti ætas. Enunctia. 1
Vitellionis mathematici tempus. Enunct. 1
Vrſæ minoris conſtitutio & nomenclaturæ. Enunctia 4
Vrſæ maioris nomina & ſtellarum numerus. Enunctia. 4
Vergiliæ vnde dictæ & quot numero ſunt. Enunctia. 4
Veneris locus quomodo inueniatur. Enunctia 13
Veneris appellatio. Enunctia. 13
Veneris aux quomodo cum Sole conueniat. Enunctia. 13
Veneris locus tempore vrbis extructæ. Enunctia. 13
Veneris motus quid particapat cum Sole. Enunctia. 13
Veneris diſtantia maxima à Sole. Enunctia. 13
Venus à Tarutio perperam in Scorpione locata eſt tempore vrbis conditæ. Enunctia. 13
Veneris epiciclus qua latitudine ſit. Enun. 16
Vacuus Planeta quando dicatur. Enunctia. 21
Veræ ☌ & ☍nis luminarium tempora vt ſint inquirenda enũ. 26
Videre alcor, adagium Enunctla. 4

Yed ſtellæ duæ ſiniſtram manũ ſerpentarii occupantes. enunctia. 4

Zodiacalium ſignorum ſtellæ quot ſint & quantæ, ortuſq́ & occaſus earundem qui ſit. enunctia. 4

AD LECTOREM.

¶FIERI nõ poteſt, opti Lector, quin inter cudendũ mendę nõnunq̃ incidant, quas niſi pius lector antea certior cognouerit, authori non raro négligentiæ aut ineruditionis notam inurunt, quapropter eas quę paſſim in hoc volumine ſe ingeſſerunt, formula quadam ſuccinctiori proponere libuit.

Legatur igitur Enunctiato Tertio, columna prima, verſu viceſimo ſecundo, Quoties pro quoties.
Ibidem verſu 23. Quod notat. lege, quod notat.
Verſu 29 Huius itaq; rei exemplum eſt, pro eſt lege eſto illud.
Enunctiato 4, Verſu 8, ni fallos, legendum ni fallor.
Titulus imaginum cęleſtium habet ſtellas de 4 mag. 44, lege, 474.
Enunctia. 6 verſu. 22 Legendũ. deprehẽderunt aſtrologi varietatẽ.
Ibidem verſu 36. Agendis & belbicis, lege, bellicis.
Ibidem verſu 42, legendum non temere, pro non tenere.
Enunct: 8, verſu 4, hiimde, lege, humidæ.
Folio D 1 verſu 14. Agmentum, lege, Argumentum.
Ibidem in margine, pro æquarum, lege, æquatum.
E ii Enunct. 13 in exem. Regis, verſu 34 ſimulari pro ſinmulari.
Ibidẽ verſu 36, ꝑ 30 vel diſſentio, lege, 30 vel 40 q̃ diſſentio.
Ibidem linea 65 pro, & Mercurio, ſcribe, de Mercurio.
In ſequenti columna, verſu 13, excidiſſet pro excediſſet.
Enunct. 14, verſu 17, diametri ponendum.
Enunct. 15, verſu 5 pro cuiq; pla. legendũ, cuicunq; planetarum.
Ibidem verſu 6, appellit eiſdem, lege eidem.
Enunct. 17, verſu 15, pro tranſii, ſcribe, tranſigi.
Ibidem verſu 33, pro reduco, lege reducto.
Ibidem verſu 48, inquire lege, non inquere.
Ibidem verſu 52, legendum intuens, pro intuearis.
verſu 58, pro cernis. ſcribe cernes.
Verſu 68, Lege innuere pro inuenire.
Verſu 73 pro illicq;, legendum illiq;.
Verſu penultimo ſcribe volens pro velens.
Enunct. 18 verſu 23 lege monſtra pro monſtret.
Enunct. 29 verſu 1 ſcribe Aſpectuum non Aſpuctuum.
Verſu 17 lege impendet non inpendet.
Ibidem verſu 58 Coſmographiæ legendum.
Ibidem colum. ſecunda, pro trinus lege trini aſpectus.
Enunct. 21 verſu 28, Aperius, ſcribe apertius.
Columna ſecunda verſu 44 pro ardioris lege tardioris.
Enunct. 22 verſu 10 lege diſtribuere, non diſcribuere.
Verſu 25 pro euenient legendum eueniunt.
Verſu 39 Luminarum, lege luminarium.
Ibidem in margine, Cautela lege non Contela.
Enunct. 24 verſu 17. Pari ratione & examinabis, legengum eſt. Pari ratione & oppoſitiones examinabis.
Enunct. 25 verſu 2, coniunctionis autẽ, lege aut, non autem.
Enunct. 26 ver. 15, ſi argumento, ſcribe, Argumentum.
Verſu 32 pro intelliges ſcribe ſcribe intelligas.
Verſu Ibidem 40 pro litera lege literam
Verſu 46, pro maiori, in limbo &c̃. ſcribendũ eſt, maiori in limbo.
Ibidem pro Ac ſcribe At.
Ibidem in exemplo ante Chriſtum ab Alexandro abeunte mutuatum, verſu 10, pro, Quo exempta. lege. Qu e exempta.
Verſu 18 pro pomeridianos, ſcribe, pomeridianis.
Verſu 20, pro poſtulat. Indicẽ, lege, pnſtulat, adducerem. Indicem
H 1 col. 1 verſu 4 ſcribe, vtrum ſcꝫ necne certo fiat.
Ibidem col. 2 ver. 1 Hæc omnium, ſcribe, Hæc omnia.
H ii col. 1 verſu 48 pro Lunæi lege Lunæ.
Ibidem verſu 59, pro G andauo lege Gandauo.
H iii col. 1 verſu 15 ſcribe præcellentiore non præcellentioræ.
I iii col. 2 HVIVS ECLIPSIS HANC SVMME IMA. &c̃.
Ibidem col. 4 verſu 3 pro cognoſcis lege cognoſcitur.
I iiii col. 2 verſu 3 lege, obſeruationum tempora (quæ poſt Saluatoris noſtri natiuitatem 152 anno ceperant) &c̃.
Ibidem verſu 15 pro tpora lege tempora.
Enunct. 30 verſu 18 pro contingit lege contigit.
K II col. 1 verſu 10 pro ecl{pſes quas fuſiſſime deſcripſi, lege, ecl{pſes Solares, oculari &c̃.
Enunct. 32 verſu 10, pro ortus in tertiuſq; ſcribe ort⁹ interituſq;.
Ibidem verſu 18, ſimiliter & alius, lege ſimiliter & reliquus.
Linea 25 tabula, ſic vt planetarum, lege, tabula, planetarum duoꝝ vel trium vel quotcunq;.
Verſu 28 legendum. Annorum numero, Radix &c̃.
K ii col. 3 verſu 2 exprimat. & eſſet, lege eſt pro eſſet.
Verſu 4 pro etiam in ♃ uem, lege, etiam ♃ uem.
Enunct. 33 verſu 25, ſecunda manſio vocata eſt media, pro media ſcribe minor.
Verſu 28, pro minor dicta, ſcribe Media dicta.
Verſu 34 pro nono menſe, vt patet, ſcribe, nono menſe aut poſtea, vt patet &c.
Ibidem

Ibidem verſu 41, pro aſcendens erat, ſcribe, aſcendens erit.
K iii, col. verſu 39 legendum Apoteloſmaton non Apotheleſ.
Ibidem verſu 48 lege ambas non ambobus.
Verſu 69 pro, quæ 44 Solis, lege, quæ & Solis &c.
Ibidem in limbo, pro futurorum partes lege futurorum partis.
Ibidem col. 4 verſu 35 In parte anorum lege, nocte contra, non in nocte contra.
Ibidem Pars hereditatum, pro tacti, lege tam.
In parte pacis lege exercituum.
Enunct. 35 verſu 17 pro Quem, lege Quum.
Verſu 30 hoc tempore lege, hoc, tempore.
Ibidem literam alphabeticam, lege litera alphabetica cominus reperta, non repertam.
Verſu 32 pro Annos lege Annus.
Ibidem præſtitutos lege præſtitutus.
Enunct. 36 verſu 8 pro vſu habita, lege vſu habitus.
Verſu 9 pro ſe umelius lege, ſeu melius.
Columna 2 huius enunctiati verſu 2 pro deputati ſunt, legendum deputata ſunt.
Verſu 10 pro, argentu ſtipendiis lege, argentum ſtipendiis.
Verſu 13 pro es & ferrum lege, æs & ferrum.
Verſu 31 lege pro addo, adde.
Verſu 44 quæ reſtantia lege que reſtant.
Tabula radicum aurei numeri ſic habet.
Tabula auri numeri & Cycli Inditionis, ſcribe, (NOVALIS.
TABVLA AVREI NVMERI SIVE CYCLI DECEM.
Enunct. 37 verſu 16 pro, ex biſextilibus duobus, lege, & ex biſextilibus duobus.
Verſu 26 lege. Intercalatio iſta nullibi commodius fieri poteſt.
Enunct. 38 verſu 62 lege, terminus Theophili eſt, non Thephili.
Ibidem col. 2 verſu 12 pro ſanctitum lege ſancitum.
Linea 29 pro. Quod æquinoctium, lege Quod vero equinoctium.
L iiii col. 1 linea 30 pro vacarunt lege vacarent.
Verſu 39 lege. dum fit, non vltima feſtiuitatis &c.
M ii col. 1 linea 10 legendum, nonnihil.
Verſu 11. Obuia ſunt, euidentiora &c.
Verſu 13 legendum pernitiem. non parnitiem.
Verſu 62 lege perambulat, non perambulatè.
Col. 2 verſu 40. ab iniquiori aliorum contuitu vel commercio &c. legendum.
Col 4 linea 9, quorum alter, lege, quod eorum.
Verſu. 27 pro Aut lege, Vt ſi in &c.
Linea 35 pro animaduerſu lege animaduerſo.
Linea 74 pro carens alio, lege carens aliquo.
Verſu 3 prologi ſecundæ partis, lege complectitur.
Ibidem col. 2 verſu 13 enun. 1 duplicem aditum, non additum.
Ibidem verſu 31 pro cui rei, lege cuius rei.
Verſu 38 legendum, arealiq; numero, ingreſſus arealis dicĩ &c.
N i col 1 verſu 45 lege, trigoni, qui, pro trigan, iqui.
Ibidem verſu penultimo lege, litera M, finem D exprimat.
Col 3 linea 2, perq; merito F L, lege, perq; ipſum F L &c.
N ii col. 3 linea 40 lege, quam interim pro quem interim.
Columna 4 verſu 2 pro iuſmodi lege eiuſmodi.
Verſu 32 pro forſam lege forſan.
N iii col. 2 in titulo cap. 6 pro alius amplitudine lege alias &c.
Verſu 3 huius cap. lege G dicendi, cuius.
Ibidem col. 4 verſu 29 pro occidentali lege occidentalis.
N iiii col. 2 linea 21 lege à Sole tractos, non tractus.
Ibidem col. 3 linea 3 pro verè autem, lege, ferè autem.
Linea 6, mane deſit, lege mane deſiit.
Linea 8, pro propinquor lege propinquior.
Verſu vel linea 17 pro poſſederet lege poſſideret.
Verſu vltimo pro contingunt lege contigerunt.
Col. 4 verſu 28 lege, heliace occidit.
O i col. 2 linea 3 pro ab aëris lege ob aëris.
O ii col. 4 verſu 14, pro eodem rectos tranſuerſos, lege, eodem tranſuerſos.
Verſu 16, lege tendentem, ſignorum &c.
Verſu 23 pro gingni lege gigni.
O iii col. 1 linea 12, quam alius, lege, quam alios.
Verſu 28 pateratlege, par erat.
O iiii verſu 4 QVETI MAGO lege QVETI IMAGO.

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM MISNENSEM EXACTISSIME CONCINNATI, INDVCTIONVM, DEMONSTRATIONVM, EXEMPLORVMQVE FIDELISSIME REFERTI.

ENVNCTIATVM PRIMVM.

Tempora ſequentibus inſtrumentis vſui futura, colligere.

ANNORVM DIVERSITAtes, quæ multifariæ gentib⁹ ſunt, in preſentia, ne lõgior ſim, prætermitto. Aliis enim vt Romanis, annus Solaris, cuius principiũ Ianuari⁹ eſt. Aliis, vt Arabib⁹ Lunaris, quẽ Septẽber auſpicatur, habetur &c̃. Huiuſmodi autẽ varietates in vniuerſum omnes ſemel miſſas facio, anno Solari, quẽ nobis Sol curſu ſuo deſcribit, tãtumodo intẽtus. Hic aũt quia impari Solis motu deſignatur (quãdoquidẽ Sol nõ idẽ pũctũ quottannis aſſequitur, ſed quartã partẽ vnius diei propemodũ adijcit) facit, vt quart⁹ quilibet annus integro die ſuperet tres præcedentes, qui quartus propterea vocatur intercalaris, quaſi dicas Interpoſititi⁹, Intercalare enim veteres appellabant, quod nos interponere. Et re ipſa vnus dies interponitur, qui in aliis annis nõ eſt, dicit idẽ alio nomine Biſextilis. Hunc inquã Rhomanũ Solis annũ in præſentibus ſequar, ſecundũ quẽ motus cœleſtes omnes inuenire docebo. Orſurus eundẽ à Ianuario, qui eſt finis p̃cedentis cuiuſlibet anni. Hoc ita intelligas volo, vt à meridie nouiſſimi diei Decẽbris, initiũ fiat. Aſtronomi etenim à meridie in meridiẽ perpetuò rationes ineunt, ſic vt tẽpus ante meridiẽ, p̃cedenti ſemper diei annumeretur. Cũ autẽ motus celeſtes ab anno Chriſti p̱ om̃ia inueſtigẽ, radicemq́ ad eundẽ annũ ponã, Chriſti ſcz, nõ exiſtimandũ eſt viceſimũquintũ diẽ Decẽbris me innuere, tametſi eo Saluator noſter natus ſit, ſed finẽ eiuſdẽ anni. Aſtronomi ſiquidẽ veteres, ſex illos dies, qui ſequuntur à 25 in finẽ vſq́ Decẽbris, abiecerunt, & radicem potius in vltimũ diẽ eiuſdẽ anni, in quo Chriſtus Orbi æditus eſt, retulerunt, ibiq́ ſtabiliuerunt. Eſt aũt finis illius anni, principiũ ſequentis. Radicẽ ad diẽ natiuitatis Dominicæ inquiſituro, retro querendũ erit, tot dieꝝ ſpaciũ, vt dicetur. Hic tacere nõ poſſum hactenus ferè omnes errore prorſum abominabili deceptos Aſtronomos, dum per Radicẽ Chriſti, ſtellaꝝ curſus, Cõiunctiones, Oppoſitiones, Aſpectuſq́ reliquos, conati ſunt depræhendere, æqua eñ Cõmunes & Biſextiles ratione ſe ponere nõ animaduerterũt, dũ ante & poſt Chriſtũ annos, ſimili p̱portione diiudicarẽt, cũ tamẽ Saluatoris noſtri natiuitas non Cõmuni vel Ciuili, ſed intercalari anno cõtigerit. Atqui hoc dico cõmonefaciẽs eos, qui inſtrumentis tabuliſq́ illoꝝ aliquando ſunt vſuri, quo id & agant cautius, & tentent prouidentius. In præſenti opere, nihil hoc ingeret dubii. Ad hæc cũ Aſtronomos antiquiores religione quadã videã radices ſuas variè ad regũ ducũq́ principia & interit⁹ fundaſſe, velũti ad obitũ Philippi, & ad regni Nabuchodonozoris initiũ. Memini ego pariter aliquot, memorabilium actoꝝ, quale eſt diluuium illud vniuerſale &c̃. Præterea aliquoꝝ inſignioꝝ doctrina & nomine Aſtronomoꝝ eò, vt ſi qui forent qui curſus ſyderales ad eorũ tp̃a, requirerent, in promptu habere poſſint. ¶ Exẽpli gratia. Si noſſe quis cupiat q̃ loca ſtellæ Ouidii tp̃e, tenuerint, querat in ſeq̃nti tabula, q̃ñ Ouidius vixerit. Reperiet aũt 19 poſt Saluatorẽ anno eũ obiiſſe, ad illum ergo annoꝝ numeꝝ, ſtellaꝝ motus inquirẽdi ſint. ¶ Aliud. Audis ꝙ Diluuiũ ferè biennio præceſſerit cõiunctio magna. Hocq́ vtrũ ſit, ambigis. Annos ergo diluuii qui fuerunt, 3102 ante Seruatoris aduẽtũ ſcribis, addiſq́ 2 & habes, 3104 Illũ iã annũ ſi examinas per inſtrumentũ, quale infra patet, vtrũ in. 3104 anno cõiunctio euenerit magna necne, cõfeſtim liquebit. ¶ Adhuc aliud. Fertur Lunæ eclipſis fuiſſe, ſecũdo anno, poſt auguſtiſſimi Cæſaris CAROLI Quinti natiuitatem, vel proximo anno ante FERDINANDVM, Potentiſſimum Romanoꝝ, Vngariæ & Bohemiæ Regem &c̃. natum, dubitans vero, vtrum ita res habeat. Queret in tabula temporum nomen Regis FERDINANDI, iuxta illud enim annus poſt Chriſtum. 1503. offertur. Videnti nunc, an priori, hoc eſt, ſecundo poſt ſeſquimilleſimum Eclipſis Lunæ viſa ſit, 15 Octobris die fuiſſe, & tertia vnius horę parte pomeridiana, reperietur. Eodẽ modo in conſimilibus operaberis.

[Margin notes, partly cut off at the gutter:] …laris annus. — …ſextilis & in…rcalaris idẽ. …tercalare. — …uando Chri…is natus. — …perãdi mo…s. — …uare fallan… Aſtrono… in computa…ne motuũ…te Chriſtũ. — …mpus CA…OLI Impe…oris Roma…& FERDI…ANDI…m. Bohe. Vngariæ…gis.

SEQVITVR TABVLA TEMPORVM.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM PRAECEDENS.

Ab Adam ad Chriſtum ſecundum Alfonſum ann.	6984 dies 121
A Creatione mundi ad Chriſtum ſecũdũ 70 interp̃: ann.	5199
A Mundi exordio ad Chriſti aduentum, ſm̃ Albumazar, ann.	5328
A principio mundi ad Chriſtum natum, ſm̃ Hebræos anni	3952
Diluuium Noe præceſſit Chriſtum, annis	3101 dieb. 319
Confuſio linguarum ante Chriſtum	3000
Moſes in deſerto præeſt genti Iudæorum.	1495
Moſes legiſlator obiit ante Chriſtum, annis	1470
Troia capta ante Chriſtum	1149
Homerus poeta grecus floruit ante Chriſtum	989
Heſiodus ante Chriſtum claruit, annis	889
Daniel & Ezechiel prophetabant ante Chriſtum	760.
Rhoma condita eſt ante Chriſtum 11 Kalen. Maias, ann.	753
Nabochodonozor regnare cœpit ante Chriſtum, ann. 746 dieb.	310
Mardochæus ante incarnationem agnoſcitur, anno	721
Thales Mileſius eclipſim prædixit, ante Chri,	584
Darius primus regnare cœpit ante Chriſtum, anno	521
Hippocrates Cous medicus floruit ante Chri. annis	440
Nicias dux athenieñ ob eclipſis metũ opes athe. afflixit añ chr.	414
Helicon Cizicenus aſtrologus vixit tempore Aſueri, ante Chri.	400
Plato & Ariſtoteles philoſophi claruerunt ante Chri.	343
Philippus pater Alexandri obiit ante Chri. an.	323 dieb. 51
A morte Alexandri Magni ad Saluatorem anni	311 dies 93
Timocãris aſtronomus conſyderauit ſtellas ante Chri.	292
Euclides geometer tp̃e Ptolæmei primi regis Aegypti, añ Chri.	291
Aratus poeta græcus & aſtronomus ante Chri.	282
Archimedes ſyracuſanus geometer præceſſit Chriſtum, annis	199
L. Aemilius Paulus. C. Sulpitius Gallus eclip. ☽. p̃dix. ante chr.	172
Hipparchus Rhodius in Alexandria cõſyderauit ſtellas, ante C.	120
Abrachis ſtellas in Rhodo contemplatus eſt, ante Chri.	115
M. T. Cicero & Lucius Tarutius aſtro: claruerunt, ante Chri.	59
Iulius Cæſar opa Soſigẽnis aſtro. annũ ad Solis curſum reduxit.	47
Virgilius poeta & Victruuius architectus ante chr. floruerunt	45
Cæſar obiit ante incarnationem Saluatoris anno	38 die 1
Ptolæmei & regnum Aegyptiorum deſierunt, ante Chri.	30
Strabo Geographus anteceſſit incarnatum Chriſtum	20

✠ IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETLEhem Iudæ naſcitur, quo anno cœpit Chriſtianorum ſalus.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM SEQVENS

T. Liuius patauinus & Ouidius poe: obierunt, anno poſt Chri.	19
Marinus Tyrius gæographicus ſcriptor agnoſcitur. poſt Chr.	60
Andromachus Creteñ theoricę inuẽ. & Lucanus po. floruerunt	67
Agrias contemplatus eſt ſtellas in Bithinia poſt partum virginis	94
Proclus Aſtrologus agnoſcitur poſt Chriſtum, anno	95
Mileus ſtellaꝝ loca quæſiuit Romæ à Chriſto nato, annis	99
C. Plinius Secundus periit, dum inuiſit Veſuuium montem	112
Hadrianus Imperator poſt Chriſtum regnare cœpit, annis	120
Galenus medicus Pergamenſis ſequitur Chriſtum annis	142
C. Ptolemæus p̃hus & mathe. Aegyp. obſuauit ſtellas Alexan.	150
Diocletiani regnum incœpit ab incarnationis anno	283 die 241
Iulius Firmicus Maternus & Mauortius Lollianus vixerunt	320
Concilium in Nicea congregat̃, in quo Arrius cõdemnatur	320
Theon & Pappus mathematici alexandrini floruerunt	390
Alchmeon medicus & Aſtrologus claruit anno	490
Mahumet cum Sergio monacho in Arabia hæreſim inchoauit	622
Albumazar ab aliquibus Iauar dictus ſcripſit circiter annum	844
Baſſus, anno humanæ ſalutis vitam egit vel circiter	849
Turcarum origo poſt humanam ſalutem, annis	870
Albategni mathe. in Aracta ci. Syriæ conſiderauit ſtellas	880
Campanus philoſophus & mathema. claruit an.	1031
Azophi Arabs ſtellas per imagines deſcripſit	1061
Auicenna medicus Hiſpalenſis poſt Chriſtum, anno	1100
Abraham Auenſzre Iudæus & Auenzoar agnoſcuntur	1145
Hali Haben Ragel aſtrono. arabs, vixit anno	1202
Alkindus p̃hus, medicus, & aſtrono. floruit anno	1235
Alphonſus Ro. & Hiſpaniæ Rex & Aſtro. poſt chri.	1251 dieb. 152
Vitellio mathema. ſcripſit ingens opus opticæ, anno	1274
Guido Bonatus aſtro. floruit poſt humanã ſalutem	1284
Ioannes de Gmũnden mathematicus clarus habetur	1406
Ars impræſſoria inuenta Maguntiæ per Ioannem Fauſtum	1452
Georgius Peurbachius germanus mathema. obiit anno.	1462
Blanchinus Ferrarienſis mathematicus claruit	1464
Ioan. Regimontanus mathe. germ. Romæ veneno interempt⁹	1467
Carolus Quintus Romanorum Imperator naſcitur, anno	1500
Ferdinandus Romanorum Vng. & Bohe. Rex naſcitur	1503

ENVNCTIATVM SECVNDVM.

Octauæ, Nonæ, decimęq; ſphæræ motus intelligere, Zodiacumq; ſecundum quem omnia ſequentia inſtrumenta regulantur, verè imaginari.

NVLLA ERAT HIC OPVS DEclaratione, Decimæ, Nonæ, & octauæ Sphæræ, cum ſit inſtitutum non aliud huius operis, quam docere, quomodo citra vllam ſpeculationem motus cœleſtes inueſtigentur. Verum, quia interdũ controuerſia quædam ſuboriri ſolet, de principio Eclypticę, quæ in duodecim ſigna diſtribuitur, vtrum in octaua nona vel decima, poni debeat. Præterea, cum crebra, per totum hunc librum, huius lineę, ſignorumq; duodecim, mentio fiat, committere non potui, quin ſtatim ab initio hoc dubii diſcuterem. Neminem latet, poſt ſeptem errantium ſyderum orbes, adhuc tres ſupereſſe, Nempe octauum, cui ſtellæ fixæ inſunt, Nonum inſuper & Decimum, qui & vltimus eſt. Decima ſphæra ab ortu in occaſum 24 horis fertur, veluti oculis indies diſcimus. Videmus enim quemadmodũ Sol & aſtra reliqua (que ſecũ vna violentiſſime rapit) oriantur & occidãt. Nona ab occaſu in ortum per cœli ſummum agitur, contraria decimæ, & naturaliter loquendo, curſum ſuum in 49000 annorum abſoluit. In huius curſus medio eclypticam nos imaginabimur, ſignatam infra litteris C A E M. Arietis initium eſt A, quod circum intelligendus eſt circulus, qui in ſemidiametro nouem gradus complectatur, quiq;, in duodecim ſigna diuidatur, non ſecus ac alius quidã circulus aut Epiciclus. Signa in eo notantur numeris à B verſus C, quia B parui huius cicli caput eſt, declinans in Septentrionem. Eodem modo cogita circulum paruum deſcribi ex oppoſito litteræ A, vbi libræ principium ſtatues. In hac inquã Nonæ ſphæræ eclyptica 12 ſigna, ſi libet, loces, quanquã nullius vſus ſunt, pręter Arietis exordiũ, quod littera A refert. Huic nono orbi octauũ ſubeſſe intellige, Cui' mediũ pariter eclyptica quædam occupat, in qua punctum ſuppones, (quale ſequens figura per H litteram exprimit) quod itidẽ vocabimus initiũ Arietis, ſed octauæ ſphæræ. Huius ſphæræ mot', nõ eſt alius, niſi qđ cũ puncto H in minori circulo rotetur, ſecũdũ ſignorũ ſucceſſum, hoc eſt, ab ipſo B verſus C, curſum ſuum peragit per D & E rurſuſq; in B 7000 annorum ſpatio, & ille motus trepidationis vocatur. Sic etiã punctum diametrale H ſtatues, quod libræ principiũ appellabis, octauę ſcz ſphærę, æqualiter mobile cũ principio libræ nonæ ſphærę.

Motus Nonę & Decimæ ſphæræ.

Motus Trepidationis.

Et quamuis H pũctus dicatur initium Arietis, reliqua tamen Zodiaci ſigna non ſunt ſubintelligenda. Signiferum ergo, quo recte, imagineris notato. Primo Equinoctialem ab vtroq; polo æquidiſtantem, ſuperficiemq; eiuſdem, totam mundi machinam diuidentem. Poſt hũc ſuperficiem eclypticę octaui orbis, eodem peruenire, videlicet ad Decimum cœlum. Et illic tandem veram eclypticam oſtendi. In quo autem loco Equinoctialis cum eclyptica ſe interſecat, illic principium, Eclypticæ, primuſq; Arietis punctus eſt. Hanc lineam vna cum ſignis 12 verã dic, ſecundum enim illam, omnia ſequentia inſtrumenta accipienda venient. Interſectio Zodiaci & ęquatoris punctum veri ęquinoctii refert, quem ſimulac Sol intrat, Equinoctium vniuerſo orbi efficitur. Sciendum tamen eſt punctum illum non ſemper eodem in loco ſiſtere, ſed ſubinde hinc illinc in æquatore mutari, ſicut in epiciclo quodã, puncto augem mediam deſignanti vſu venit. Qua ratione æquinoctia perpetuò variantur & anticipant. Tempore enim Chriſti vernale æquinoctium contigit 24 die Martii, In anno Biſextili, Communi vero 25 die Martii. Veluti noſtro æuo communibus annis 11 Martii, Intercalaribus autem 10, ſi modo tabularum calculis fidem non abrogamus, fieri ſolet. Quod pariter obſeruatio vmbræ radiorum ſolarium atteſtatur, quæ ſimplex & aperta eſt, & abſq; inſtrumentis omnibus, in qualicunq; ſuperficie, ſiue horizontali, ſiue verticali, ſiue inclinata, ſiue declinata, experiaris, haberi poteſt. Equinoctii ſiquidem tempore, extremitas ſtili, rectam vmbræ lineam ſignat perenniter, quæ alias ſemper obliqua, ſiue arcuata ab vmbra deſcribitur. Tam facili autem & expedita æquinoctii inueſtigatione exiſtente, quis non admiretur quoſdam tam ineptiiſſe, vt cum conarentur rhomanum emaculare Kalendarium, æquinoctium ſint auſi in quintum Martii transferre, putãtes ſe emendare, cum diebus quinq; integris imperfectiorem, quam antea eſſet, redderent. Motum itaq; octauæ ſphærę, æquinoctiiq; punctũ, quo verius intelligas exemplo opus eſt. Quo tempore Cæſares maximi CAROLVS & FERDINANDVS nati ſunt, motus octauę ſphæræ medius, nullius ſigni 11 graduum 1 minuti 40 ſecundorũ ferè fuit. Idem quoq; motus erat principii Arietis Nonæ ſphæræ, à Chriſto genito, vſq; ſub decima. Initium vero arietis octauæ ſphærę, à puncto ſeptentrionali B, quod eſt initium parui circuli vſq; ad litterã H, & ille arcus octaui orbis, Argumentum dicitur. Vnde liquet Cæſarum natiuitate Eclypticam octauæ ſphæræ eiuſmodi fuiſſe, quæ mota eſt per H K F M, Arcus autẽ ab F in K vſq; medius eiuſdẽ motus, à K vero ad H æquatio, q̃ erat 8 graduum 45 m. prope. Iã medius motus æquationi copulatus, 19 gra. 46 mi. 40 ſecũda facit, id qđ vocatur aux cõmunis, totidẽ em̃ gra. m̃ & ſecũda ſtellæ fixæ & auges à Seruatore Chriſto, in tẽpora Cæſarum vſq;, promouerunt. Quod ſi iam lineam fingas produci ex centro mundi per ſectionem eclypticæ octauæ, ſimulq; æquinoctialis, q̃ eſt punctus F, tum oſtẽdet linea illa, principium Arietis in decima ſphæra, iuxta litteram G, q& punctus eſt æquinoctii. Et hæc prælibaſſe hactenus ſufficit.

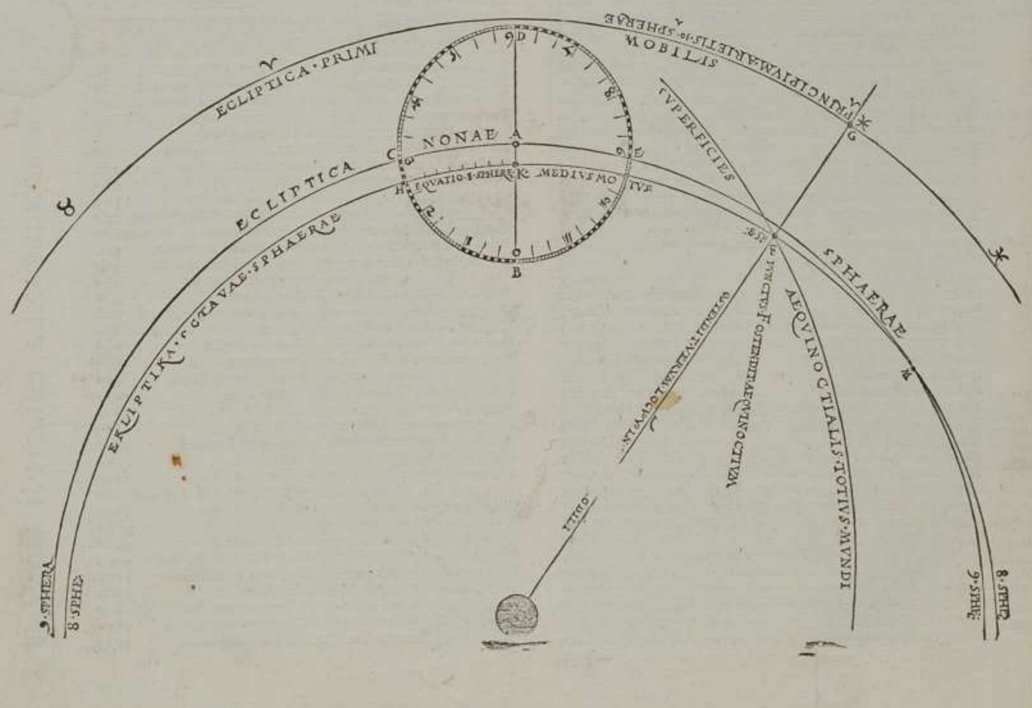
Vbinam eclyptica, ſecundum quam & aſtronomorum & aſtrologorum iuditia procedunt, ſtatuẽda ſit.

Aequinoctia cur perpetuò varientur.

Aequinoctiũ per radios Solares inueſtigare.

Motus Nonę & octauę ſphęræ tempore CAROLI & FERDINANDI.

Principium decimę ſphęr

ENVNCTIATVM TERTIVM.

Radices, quæ in ſequentibus inſtrumentis, ad meridianum Ingolſtadienſem, ſuppoſitæ ſunt, reliquis quoque regionibus, & mundi partibus accommodare.

CVM TERRA SIT GLObi modo rotunda, fieriq; non poſsit, ut regiones uniuerſæ, eundem ſimul meridiem habeant, ſed heæ maturius, illæ ſerius. Radices uero omnes ſequentes, Ingolſtadienſi meridiano reſpondeant, palam eſt, horas aliorum locorum, nõ eſſe eaſdem cum noſtris. Fieri enim poteſt, ut nobis lunæ deliquium appareat hora 10 pomeridiana, aliis uero hora 6 antemeridiana. Iccirco, ut huius noſtri laboris, nulla non orbis pars, eſſe quæat particeps, ſubordinauimus quandam tabulam, in qua regionum, urbium, oppidorumq; nomina deſcribuntur, quibus numeri quoq;, nunc horas, nunc minuta, ſignificantes, adiiciuntur, quibus item, ex vno latere A. littera, ex altero M. adiungitur. A notat adde, M. minue, ſic, ut quoties reperitur A, iuxta horas uel minuta, ſignificetur eaſdem horas uel minuta inuenta addi oportere, tempori nouilunii, plenilunii, eclipſis uel alterius cuiuſdam aſpectus, à te reperti, quoties autem ſiniſtra obtinet A, toties dextra M referre debet. Quod notat, ubi locum aliquem elegeris, in quo ad tempus aliquod certum, ſcire deſyderas planetæ alicuius locũ, totidem horas & minuta, penes quę M ſcribitur, minuenda, id eſt, ſubtrahenda eſſe à propoſito tibi tempore, qualia inter A & M depræhenduntur, & hoc modo hora iſtius loci uerificata erit, ad præſentem radicem, qua cum, planetarũ curſus, inquire, ut infra. Huius itaq; rei exemplum eſt.

Exemplũ CAROLI imperatoris.

¶Imperator noſter ſemper Auguſtus, CAROLVS Quintus, Gandaui, Flandriæ naſcitur, 15 hora 44 m̃ poſt meridiem. Quære iam Gandauum in tabula regionum, iuxta quod M inuenies, horam nullam, minuta 39 & A. Vbi M hortatur, ut quoties Gandaui coniunctionis, oppoſitionis, eclipſis, aut alterius aſpectus, horã minutaq; per inſtrumenta indagaſti, demas horam 0 minut. 39. Si uero ad natiuitatis horam Imperatoris cupias motũ planetæ alicuius noſſe, ſcilicet ad horam 15 minut. 44. tum adde horam 0 minu. 39 Ex quo 16 horæ 23 min. conſurgunt, quibus cum planetarum loca inueſtiges licet,

Exemplum FERDINANDI. Regis.

¶Aliud Exemplum. Rex FERDINANDVS. Oriũndus eſt ex Medina, ciuitate Hiſpaniæ. Quære in Tabula nomen Medinæ, cui additum uidebis literam M, Horam. 1. m̃ 12, Ab aſpectibus aufferenda eſt 1 Hor. 12 m̃ Sed quia hora 20 m̃ 47 poſt meridiem, natus eſt idem Rex FERDINANDVS, ad eam quæſituro, curſus errantium, hor 1 mi. 12 ſunt addenda, quod facit horas 21 mi, 59 cum ſumma iſta planetarum motus, inquiri deinde poterunt,

TABVLA INSIGNIORVM LOCORVM, CIVItatum, & Oppidorum, Europæ, Africæ & Aſiæ.

Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍, eclipſib, & planeta, aſpect.	Horæ, H	Minuta, M	Pro motu planetarum inueniendo,	Oſtendit orientalitatem & Occiddent,	Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍ eclipſib, & planet, aſpectib,	Horæ, H	Minuta, M	Pro motu planetarum inueniendo;	Oſtendit Orientalitatem & Occidẽ,
Thertos	M	1	24	A	C	Sarragoſſa	M	1	13	A	C
Nadar	M	1	21	A	C	Valentia	M	1	11	A	C
Lammon	M	1	39	A	C	Toletum	M	1	29	A	C
Reba	M	1	20	A	C	Medina cã. ✠	M	1	12	A	C
Lundunum	M	1	15	A	C	Pampilona	M	1	15	A	C
Oxonium	M	1	25	A	C	Compiſtella	M	1	44	A	C
Iorg	M	0	56	A	C	Rodes	M	0	54	A	C
Ettenburgum	M	0	47	A	C	Nantes	M	1	20	A	C
Granatum	M	1	30	A	C	Turonia Tors	M	0	48	A	C
Corduba	M	1	29	A	C	Amiens	M	1	2	A	C
Iſpalis	M	1	39	A	C	Bizantium	M	0	39	A	C
Portugalia	M	1	48	A	C	Lugdunum	M	0	31	A	C
Liſybona	M	1	47	A	C	Vienna Prou.	M	0	31	A	C
Barſalona	M	0	59	A	C	Lutecia Pariſio.	M	0	36	A	C
Burges	M	1	27	A	C	Geneuora	M	0	22	A	C

RESIDVVM TABVLAE REGIOMVM & Ciuitatum inſigniorum,

Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍, eclipſib, & planet, aſpe.	Horæ, H	Minuta, M	Pro moto planetarũ inueniendo,	Oſtendit orientalitatẽ uel occidẽ.	Noĩa locorũ.	Pro ☌ ☍ eclipſib, & plane, aſpect.	Horæ, H	Minuta M	Pro motu planetarũ inueniendo,	Oſtendit orientalitatẽ uel occidẽ.	
Marſilia	M	0	26	A	C	Dreſen	A	0	10	M	R	
Mons Peſſul.	M	0	35	A	C	Egra	A	0	4	M	R	
Narbona	M	0	38	A	C	Praga	A	0	14	M	R	
Toloſa	M	0	44	A	C	Gorlicium	A	0	26	M	R	
Gandauum ✠	M	0	39	A	C	Olmuntza	A	0	16	M	R	
Valentines	M	0	36	A	C	Sittauia	A	0	14	M	R	
Marteburgum	M	0	54	A	C	Vratiſlauia	A	0	23	M	R	
Bruxella	M	0	27	A	C	Martisburgũ	M	0	9	A	C	
Antuerpia	M	0	36	A	C	Erphordia	M	0	1	A	C	
Metis	M	0	25	A	C	Monſterium	M	0	15	A	C	
Treueris	M	0	20	A	C	Vuittenberga	A	0	6	M	R	
Crucinacum	M	0	15	A	C	Prunſuiga	M	0	3	A	C	
Luzelburgium	M	0	22	A	C	Luneburgum	M	0	3	A	C	
Geldriæ	M	0	21	A	C	Lubeca	M	0	1	A	C	
Cleue	M	0	24	A	C	Brandeburgũ	A	0	8	M	R	
Iuliacum	M	0	22	A	C	Frácof. ad od.	A	0	16	M	R	
Aquiſgranum	M	0	23	A	C	Groninga	A	0	2	M	R	
Conſtantia	M	0	10	A	C	Hamburgum	M	0	6	A	C	Occidẽtalior.
Baſilea	M	0	17	A	C	Roſtochium	A	0	6	M	R	Orientalior
Spira	M	0	26	A	C	Stettinum	A	9	20	M	R	
Vurmatia	M	0	13	A	C	Dantiſcum	A	0	42	M	R	
Argentina	M	0	16	A	C	Culmen	A	0	55	M	R	
Moguntia	M	0	13	A	C	Riga	A	1	22	M	R	
Colonia Agr.	M	0	18	A	C	Reualia	A	1	27	M	R	
Dauentria	M	0	23	A	C	Roshilde	A	0	23	M	R	
Selerſtadium	M	0	32	A	C	Copenhagna	A	0	26	M	R	
Vrbs S.Galli	M	0	10	A	C	Vpſalia	A	0	44	M	R	
Lucerna	M	0	13	A	C	Stocholma	A	0	58	M	R	
Nordlinga	M	0	4	A	C	Nodroſia	M	0	5	A	C	
Vlma	M	0	6	A	C	Rumefalche	A	1	12	M	R	
Auguſta	M	0	3	A	C	Parentium	A	0	11	M	R	
Tubinga	M	0	9	A	C	Raguſia	A	0	37	M	R	
Laubinga	M	0	5	A	C	Caſtelnouo	A	0	38	M	R	
Eſlinga	M	0	8	A	C	Vratara	A	0	40	M	R	
Badena term.	M	0	15	A	C	Belgradum	A	0	50	M	R	
Phorcena	M	0	11	A	C	Breſpurgum	A	0	30	M	R	
Pretra	M	0	14	A	C	Buda Ofen	A	0	37	M	R	
Heydelbergẽ	M	0	12	A	C	Varadinum	A	0	51	M	R	
Amberga	M	0	2	A	C	Cracouia	A	0	38	M	R	
Nouum forũ.	M	0	1	A	C	Poznania	A	0	26	M	R	
Ingolſtadium	[illegible]	0	0	o	[illegible]	Lipnicza	A	0	43	M	R	
Monachũ Ba.	A	0	1	M	R	Vuiſchegrad	A	0	45	M	R	
Neoburgum	M	0	1	A	C	Vuilde	A	1	6	M	R	
Aichſtadium	M	0	1	A	C	Cholme	A	1	10	M	R	
Landiſhuta	A	0	1	M	R	Neapolis	A	0	30	M	R	
Friſingum	A	0	0	M	R	Capua	A	0	27	M	R	
Saltzburgum	A	0	7	M	R	Roma ✠	A	0	16	M	R	
Ratisbona	A	0	4	M	R	Volaterræ	A	0	5	M	R	
Straubinga	A	0	7	M	R	Florentia	A	0	4	M	R	
Patauia	A	0	10	M	R	Bononia	A	0	7	M	R	
Iudeburgum	A	0	17	M	R	Ferraria	A	0	3	M	R	
Gretza	A	0	16	M	R	Venetiæ	A	0	6	M	R	
Pons ad mu.	A	0	20	M	R	Padua	A	0	4	M	R	Orientalior
Vienna Auſt.	A	0	25	M	R	Turinum	M	0	6	A	C	Occidẽtalior.
Noua ciuitas	A	0	20	M	R	Genua	M	0	11	A	C	
Lintza	A	0	13	M	R	Syracuſe	A	0	27	M	R	
Tridentum	A	0	2	M	R	Cornus	M	0	9	A	C	
Enipontus	A	0	2	M	R	Nebio	M	0	9	A	C	
Brixina	A	0	3	M	R	Modona	A	1	6	M	R	
Gurtia gurg,	A	0	13	M	R	Conſtantinop	A	1	36	M	R	
Vilacum	A	0	11	M	R	Samotratia ✠	A	1	32	M	R	
Nurenberga	M	0	3	A	C	Hieruſalem	A	2	24	M	R	
Herbipolis	M	0	6	A	C	Gangamelis ✠	A	3	12	M	R	
Babenberga	M	0	3	A	C	Alexand. Aeg	A	1	54	M	R	
Curia Hoff	A	0	1	M	R	Temiſtitan	M	4	48	A	C	
Zuicka	A	0	3	M	R	Iucatana	M	5	20	A	C	
Lyptzigum	A	0	4	M	R	Peru	M	4	0	A	C	
Torga	A	0	6	M	R	Mulucæ inſ.	A	10	32	M	R	
Levſnick	A	0	3	M	R	Calicut	A	5	32	M	R	
Miſna	A	0	8	M	R	Taprobana	A	6	18	M	R	

ENVNCTIATVM QVARTVM.

Stellarum fixarum longitudines in Zodiaco, earundemque latitudines, id eſt, ab ecliptica deuiationes, à mundi uſq; creatione factas, gradus inſuper, minuta, augeſq; planetarum ante & poſt Chriſti tempora certas, Adhæc quibus ſtellis fixis, quilibet planetę indies appropinquent, quaſue vicinia ſua obtegant, indagare.

SECVNDVM NI FALlor, pronunctiatum abunde docuit, Octauæ, Nonæ, Decimæque ſphæræ motus. Quocirca in præſenti nihil amplius, quãtum ad theoricam attinet, addam. Verum, breuiter & ſine ambage, quomodo omnium ſtellarum fixarũ curſus, planetarũq; auges, dicto citius, per inſtrumentum ſequens, deprehendas, aperiam. ¶ Quandoquidem decimus orbis, ab ortu in occaſum mouetur, ut dictum eſt, ecliptica uero uel Zodiacus in eodem cœlo nobis ſtatuatur, nihil vltra de motu huius agemus, qui per Zodiacum illum immobilem ſeu fixum intelligitur, ſed Zodiacum ita firmum per omnia inſtrumenta, tanquam decimum cœlum, extimũ poſt hac ſemp̨ poſituri ſumus. Qualem igitur & nunc uides, poſt quem& conſequenter rotulam, quandam uolubilem, cui inſũt imagines cœli. Imaginum quęlibet, ſuas ſtellas complectitur, ſtellarum quædam ſunt in medio albæ, ſex in extremitate acies gerentes, cuiuſmodi eſt, quæ oculum tauri, quæq; os canis maioris, poſsidet, cuius figura hæc eſt. ✳ Et illæ ſunt quantitatis primæ, quales nõ plures. 15. aſtronomi deſcripſerunt. Poſt has. 45, ſecunda magnitudine lucent, paulo minores inferioreſq; primis, tales ſunt ſeptem, vrſam maiorem conſtituentes, præcipue caudam repreſentantes tres, quæ etiam ad differentiam aliarum, nigræ depinguntur, in ſex acumina diſcretæ, qualem hic vides. ✳ Quanquã uero aſtronomis in ſextam uſq; differentiam ſtellæ deſcriptæ ſint, ego tamen primam & ſecundam magnitudines ſaltem indicaui, ſtellas quoq; nebuloſas cum nota huiuſmodi. ⁂ Reliquarum diſcrimina, ob inſtrumenti anguſtiam, ſignificare non potui, uerũ ſimpliciter nota quadam, o. expreſsi. In medio ferè iſtius rotæ circulus quidam niger cernitur, qui eclypticam refert, in quo duodecim ſigna ex ordine deſcribuntur. Iuxta Scorpionem tranſuerſa quædam linea apparet, in. 16 gradus ſecta, vtrinq; ab ecliptica. 8. continens, qui latitudinem zodiaci demonſtrant, Sub finem Eridani, ſtellamq; nomẽ Acarnar eſt, iuxta quã index habetur, cui ineſt. Y. cõem augẽ notans, per quem noſcitur, quot gradus octaua & nona ſphæra ſimul, in tempore aliquo propoſito, ſimiliter ſtellæ fixæ, errantiumq; auges, peragant. Penes ſtellam Canis maioris alius index eſt, augem Solis & ♀ ſignificans. Rurſus ad nauim indices bini ſunt, auges ♂ & ♃ ferentes.

Auges planetarum perpetuo in eadem & ęquali ab inuicem diſtantia.

Apud Centaurum ☿. Apud Aram ♄ augem deferri vides. Hii indices perpetuò in eadem & æquali ab inuicem diſtantia manent. Poſtremo circulus quidam undequaq; in partes diuiſus. Ceto uicinus cum indice, cui ſignum eſt X, uidetur, qui circulum illum paruum, de quo prius dixi, qui uidelicet principium. ♈. nonæ ſphæræ ambit, repreſentat. Quoniam uero Arietis exordium, 8. ſphæræ, huius circuli circumferentiam in. 7000. annis ſemel circumit, ſecui hunc quoque circulum in totidem partes, ita ut quælibet ſectio. 100. annos notaret. Annorum poſt Chriſtum numeros, interiori circulo inſerui, de 500. in 500. procedendo, ab indice inchoando. Anni autem ante Incarnationem Chriſti elapſi, exteriori circuli parte ſcribuntur, per quos octauæ ſphæræ trepidatio indagatur. Partibus inſtrumenti declaratis, eiuſdem uſum ſubiungam.

Operandi modus.

¶ Si uis ſtellas fixas vnà cum planetarum augibus, ad tempus propoſitum tibi qualequale, uerificare, eleua rotam iuxta. ♈. decimæ ſphære, ubi gradus quoſdam reperies, quorum ſinguli. 100. annos continent. Si tempus propoſitum ante Chriſtum ſit, numerabis deorſum à ✠ incipiendo verſus principium ♓, Si autem poſt Chriſtum, numerabis à ✠ incipiens ſurſum, ſecundum ſignorum ordinem, finis inuenti numeri, oſtendit in zodiaco proxime, quantum nonus orbis ſub decimo, in totidem annorum ſpacio promouerit: cui loco indicem cum X ſignatum admoue. Poſt hæc totidem annos in circulo paruo trepidationis ab indice ordiens (uel intus, & hoc: ſi tẽpus poſt Chriſti natiuitatem, uel extra: ſi tempus ante Chriſtum proponatur) numera, & fini annorum requiſitorum filum applica, quod ex centro rotæ pendet. Quo bene extenſo, obſerua, quot inter filum & indicem, in zodiaco gradus ſint, illi namq; æquationem octauæ ſphæræ cum nona indicant. Immoto ſic filo permanente, duc indicem. Y, qui eſt aux communis, ſub idem, atq; ita rotam inuariatam relinque, ad tempus enim tuum iam uerificata eſt. Qua ſic iacente, filum è centro eius, ſtellæ, cuicunq; libuerit, ſuper extende, quod in zodiaco gradum, in quo, vel fuerit, uel futura ſit, tempore præfinito, demonſtrat. Præterea indices planetarum, docent, gradus & minuta augium, in quibus eo tempore ſint uel fuerint. Cuius rei exemplum eſto.

Exemplũ CAROLI imperatoris.

¶ CAROLVS Quintus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus 23. Februarii natus eſt, 15. hora 44. M̃ pomeridianis, poſt Chriſti annum ſeſquimilleſimum. Ad tempus hocce figuram præſentem cũ ſuis indicibus, ubi direxi (quamuis dies, horas M̃, in motibus hiſce tardioribus, non adeo conſideremus) ſcire uolo, quem locum cœli tenuerit, eo tempore cor leonis. Extendo itaq; filum per ſtellam, & inuenio eam in longitudine. 22. gradum. 8. M̃ ♌. occupare. Sic agas etiã in reliquis, & uerus motus ſemper in zodiaco oſtendetur.

Auges errantium tempore FERDINANDI Regis.

¶ Aliud Exemplum FERDINANDVS Romanorum Bohe: & Vngariæ Rex, anno Chriſti. 1503. in hunc orbem prodiit, 10. Martii 8. hora 47. M̃ ante meridiem. Ad quem, numerum, figura locata, coronæ ſeptentrionalis ſtella. 4. G̃ 15. M̃ ♏, tenere reperitur. Aux ☉. 1. G̃ 12 M̃ ♋. ♄ 13. G̃. 10. M̃ ♐. ♃. 23. G̃. 24. M̃ ♍. ♂. 14. G̃ 59. M̃ ♌. ☿ 0. G̃ 26 M̃. ♏.

¶ Latitudines autem ſi requiris, id eſt, diſtantias ab ecluptica cuiuſdem ſtellę, duc filum per ipſam, & quo in loco ecluptica ſecatur, illic alterum pedem circini ſige, altero extenſo in corpus ſtellæ, illam eãdem circini extenſionem deinde examina in ſcala latitudinis, iuxta caudam Sagittarii deliniatam, in qua manifeſte cognoſces, quanta ſit latitudo. Si ſtella ab ecluptica verſus centrum, in ſeptentrionali, ſi verſus limbũ ab ecliptica declinauerit, in meridionali latitudine eſſe dicetur. Neque uero ſcitu eſt iniucundius, cui ſtellarum fixarum planeta aliquis aſſiſtat, eamue obtegat. Qua de re documentum illud habe. FERDINANDI Regis natiuitate Luna primum gradum. 21. M̃ ♍ tenuit, latitudo eius ab ecliptica. 3 G̃ 24. M̃ Septentrionalis erat. Iã ſi in ſcala, quæ pœnes caudam Scorpii eſt, ab ecliptica incipiens, Aram uerſus, 3. G̃ 24. M̃ numeres, perq; ea filum trahes, margaritamq; ſuper gradũ & M̃ imponas, filum deniq; una cum magarita immobili ſuper. 1. gradum. 21 ♌, ubi Luna ſecundum longitudinem erat, dirigas, tum margarita inter. 17 & 18 ſtellas ♌, quæ ſunt in uentre ♌ locum demonſtrat, quo ☽ tempore natiuitatis regiæ, viſa fuit. Propter diuerſitatem vero aſpectus eius, duas illas ſtellas in uentre ♌ poſitas. 17. videlicet, & 18. luna obſcurauit ſeu obtegit.

Operepretium facturus es hoc loco, ſi annorum, qui ſunt ante Chriſtum rationem habeas, ad quos ſtellas fixas & planetarum auges deducere uis, quam rem, ut clarius intelligas, exemplo proponam.

Auges planetarum Diluuii tempore.

¶ Auges & ſtellas fixas ad Diluuii tempus inquiſiturus, quiſpiam ſi ſit. Primo in tabula temporum Noë Diluuium. 3101. anno. 319. diebus ante Chriſtum eueniſſe diſcet, mox à Cruce ✠ inchoans contra ſignorum ſucceſſum. 3101. annos, dieſq; ueriſimili coniectura, qui quodammodo annum efficiunt, quærat, quæſitis indicem X. qui S̃ 11. G̃ 6. M̃ 29, mõſtrabit, ſuper imponet. Deinceps uero totidem anni in paruo circulo (qui circulus trepidationis motus octauæ ſphæræ nominatur) extimo numero requiret, & per requiſita filum dictum, in zodiaco S̃ 11. G̃ 3. M̃ 8. quæ ſunt aux communis, indicabit, ſuper quod filum, ſi denuo oſtenſorem Y. poſueris, rotam veriſſime locaueris. Si uero libuerit poteris orbem alio modo quoq; præparare (hoc autem ideo dico, ut uideas in omnibus inſtrumentis theoricarum, non hac vna uia, ſed etiã adhuc altera nos uti poſſe) Eſt autem huiuſmodi. Principio Diluuii ætatem è tabula ſcribe, quæ 3101. annorum 319 dierum eſt. Proximus nunc centenarius, qui eſt, 3200, aſſummendus, totq; anni à cruce ✠ incipienti retrorſum numerandi, quibus inuentis index X aptandus, qui mox in Zodiaco 11 S̃ 6. G̃ 29. M̃ oſtendit. Poſt in trepidationis circulo, numero exteriori, ante Chriſtum uidelicet, 3200, quærantur, punctumq; notetur, cui B nomen erit. Ab hinc 3101 anni 319. dies, à 3200, annis ſubtrahantur, remanent. 98. anni. 47. dies, qui. 16. Februarii lucem contingunt. Iam denuo à 3200, annis retro & contra ſignorum ordinem annos reſiduos, 98. (diebus ob inſtrumenti paruitatem neglectis) numera, quib. rurſum indicem X adiunge, qui in limbo Zodiaci ſig. 11, G̃ 7. M̃ 12. indicabit. Deinceps punctum B rurſus in circulo trepidationis, antea iuxta 3200. notatũ, videatur, à quo iterũ retro. 98. anni ſummantur (dies enim haberi non poſſunt) per 98. annum ducatur filum ex centro, quod augem communem, in zodiaco 11 ſig. 4 G̃ 8 M̃ refert. Quib. index Y rurſũ applicabiť, q̃ facto, rotula ad diẽ Diluuii omnino verificata erit, qui fuit. 16. Februarii & dies Iouis, q̃ tempore litera dominicalis A eſſe debuit. Aux Solis. 15. G̃ 34. M̃ ♉, Aux. ♄ 27. G̃ 32. M̃ ♎ Aux ♃. 7. G̃ 45. M̃ ♌. Aux ♂ in. 29, G̃ 20. min. ♊. Aux ☿ in. 14. grad. 48. min ♍. Quæ auges omnes, cum oſtenſoribꝰ ſuis patent, ſimulac prima communis ſcilicet aux locum ſuum verè tenuerit. Stellarum fixarum loca vera, ſi filum per earum centra, ſeu medietates extenderis, in Zodiaco videbis. Hoc autem omnino videbatur eſſe neceſſarium, cur admonerem.

Hydra
Leo
Cancer
Gemini
Procyon
Canicula
Canis maior
Orion
Lepus
Eridanus
Taurus
Cetus
Cygnus
Hercules
Bootes
Vrsa maior
Rosa
Crines Berenices Triche

SEQVVNTVR NVNC ·XXXXVIII·

IMAGINES COELI VNA CVM STELLIS ſuis interſtincte, quarum numerus eſt 1022, à peruetuſtis Aſtronomis animaduerſus, inter has ſtellas, primæ magnitudinis ſunt 15 ſecundæ 45, tertiæ 208, quartæ 474 quintæ 217 ſextæ 49, nebuloſæ quinq;, obſcuræ nouem.

PRIMA IMAGO EST VRSA MINOR.

Vrſa minor. VRSA MINOR SEPTEM ſtellis conſpicua eſt, Hæc, quia polo uicina ipſi nomen dat arctico, Nam ἄρκτος urſa eſt. Prima vrſæ ſtella quæ ultima caudæ eſt, polaris uocatur, ideo quia proxima polo ſit, à nautis ſtella maris. Et eſt magnitudinis tertiæ, ſequentes hanc quatuor quartæ, reliquæ duæ ſecundæ. Hoc aſtrum dicitur quoq; ſeptẽtrio minor, Arctos, Gynoſura, plauſtrũ minus, phœnice pariter ab inuẽtoris nomine. Ceruici huius vrſæ imminet quædam ſtella informis, quarta magnitudine inſignis. Vrſa illa minor noſtro Climati nunquam occidit, nec oritur, quapropter miſſam facio.

Vrſa maior. ⁎ Vrſa maior uiginti ſeptem ſtellas continet, quarum ſeptem illuſtriores plauſtrum conſtituunt, dicitur Arctos maior, Plauſtrum Maius, Hamaxa, græce Helice, Caliſto, Maior ſeptentrio. Stellæ tres quæ rotas repræſentant, ſecundo quantitatis gradu ſunt, quarta tertio. Temonem referentium proxima, alioth nomine, ſecundæ dignitatis eſt. Extrema autem caudæ Arabibus Benenatz uel Benenaim, quę uero in dorſo eſt dulhe iiſdem appellatur. Vltra has inſidere videtur ad huc mediæ caudæ ſtella minutiſsima quædam, quam Arabes Alcor, id eſt paruum equitem uocant, imbecillioribus non adeo aciebus obuia, unde adagium natum apud Arabes, uidiſti alcor, ſed non Lunam plenam. Etiam ſydus hoc perpetuò nobis apparet, Stellæ inſuper octo informes vrſam hanc comitantur.

Adagium. Vidiſti alcor, ſed non lunam plenam.

Draco. ⁎ Draconis imago triginta ſtellarum eſt, quarum luminoſior caput habet, Babyloniis dicta raſdaben, tertii ordinis, alio nomine ſerpens, anguis, heſperidum cuſtos nuncupatus. Ille nobis ſemper manifeſtus quoq; eſt. Ex draconis conſtellatione facit Azophi Arabs quinq; dromedarios duoſq; lupos.

Cepheus. ⁎ Cepheus nunc uideatur, Babylonio Phicares, Arabi Cheichius, quod eſt inflãmatus, Flammiger. Incenſus ſonans, vndecim habens ſtellas, cum duabus informibus, aliis clarior humerum dextrum poſsidet. Caldeorum Alderamim, ſemper & ipſa climati noſtro conſpicitur. E duabus ſtellis in dexta manu collocatis facit Azophi duas alas, & ex illis quæ ſunt in pede dextro & ſiniſtro, paſtorem, canem & oues.

Bootes. ⁎ Bootes ſequitur, quia bubulus, Arctophilax, id eſt, vrſæ uel plauſtri cuſtos, Arabibus Thegius, quaſi dicas plorans aut uociferans dicitur, viginti duas ſtellas gerens, noſtro Hemiſphærio celatur totus, præter quatuor ſiniſtræ manus ſtellæ. Apud hunc ſtella quædam inſignis, informis tamen lucet, quam græci Arcturum, Caldæi Azimech, Ariamech, uel Colanza, vocant. Interdum Arcturus pro Boote uſurpatur, & rurſus Bootes pro arcturo, qui iuxta Plinium nunquam ferè ſine procelloſa grandine emergit. Nobis oritur adunguem cum ſole 14 die Septembris, cum tñ diu ante in oriente non conſpectus fuerit, ſed in occaſu poſt Solis deſcenſum, Poſt viceſimum ſextum diem Septembris cernitur in parte orientis & occidentis uſq; in 15 Nouembris diem, quo rurſus occultatur hæliace, id eſt, ſub ſolem. In parte occidua ita, ut poſt ſolis occaſum non amplius uideatur. Sexto Decembris præciſe cum ſole abſconditur, Cegnius ſtella quæ eſt in humero ſiniſtro Bootis occidit. 14. Ianuarii, & ſurgit 15 Auguſti. Iuxta Azophi ſententiam Arcturus ſignificat gladium aut pugionem. Stellarum autẽ, quã pes dexter obtinet, clauam quandam eſſe uult, eam quæ ſiniſtrum pedẽ habet lanceam. Ex aliis autem ſtellis Bootis ſimiliter eius lancea aſinũ conſtituit, ſicut ex tribus, quæ ſiniſtræ debentur, tres aſellas.

Corona ſeptẽtrionalis. ⁎ Corona ſequitur ſeptentrionalis, quam Aziphi Arabs parmã facit, Balionii Alpheta, Caldæi Malphelcare dicunt, aliâs Ariathne nomen habet. Ruffus eandem gnoſyam ſtellam appellat. Hæc nomina tamen tribuantur omnia lucidiori huius ſyderis ſtellæ, quæ ſecundi ordinis eſt, cui aliæ ſeptem quartæ & qnintæ duntaxat dignitatis ſint. Idẽ cum arcturo eſt in apparentiis 21. Septembris oritur cum Sole, & ideo in parte occidentali cernitur poſt occaſum ſcilicet Solis. Tertio Nouembris conſpitur denuo in oriente. Nec minus in occidente à ſolis deſcenſu, decembris. 15. occultatur, nec amplius occidentalis apparet, 31 vero eiuſdem menſis vna cum ſole infra horizontem labitur.

Hercules. ⁎ Hercules nũc conſyderandus uenit, alio nomine Engonaſis, id eſt genua flexus uel nixus, ingeniculus, Saltator, aper, Cethea, Algiethi, id eſt, Incuruatus, ſtellis 29 conſtans. Fulgidior eſt in capite, & Caldæis Raſdalgiethi, quod eſt caput Herculis, nominatur. Stella iſta totius conſtellationis appellationem ſortitur, oritur 4 Ianuarii, occidit 23 Octobris.

Lyra. ⁎ Lyra ſe oſtendit, aliâs Teſtudo, Lyra orphica, Cheliis, Fidicula, Chaldaicè Aſange, Allohare, Albegala, Vultur cadens, quod ultimũ quare dicatur non memini equidem me legiſſe. Conflatur ex decem luminibus, inter quæ vnum primo quantitatis diſcrimine ſuper pupillam uuega dictũ lucet, Reliquis tertiæ quartæq; differẽtiæ exiſtẽtibus. Vuega cum Sole horizontem ſcandit 7 Octobris, videturq; ante ortum Solarem 19 die Eiuſdem menſis 22 Februarii cum eodem obſcuratur.

Cygnus. ⁎ Cygnus videri geſtit, græcis κύκνος καὶ ὄρνις, id eſt, latinis Olor & Auis, Gallinaq;, 17 ſtellis micans, quarum tres præ cæteris clarẽt. Prima in roſtro gallinæ Albyreo uocata, Secunda in extremitate alæ ſiniſtræ, Alryph noie. Tertia uero de ſecunda magnitudine in cauda, Vropygium Gallinæ, Artioph addigege Arabibus dicta. Nebuloſa una ſtella adhuc eſt genui dextro imminens, præfulgens autem hęc ſtella caudæ, de qua dictũ eſt, nobis ſemper apparet.

Caſsiopeia. ⁎ Caſsiopeam deinceps intuere, Throni, Sellæ, Siliquaſtri nomen obtinẽtem, aſtrum quod pectori ineſt, Ghaldæis Scheder dicitur, Sydꝰ hoc ſemper conſpicuum nobis manet.

Perſeus. ⁎ Perſey Effigies offertur, Chelub Arabicè deferentis caput Meduſæ, Algol, Diaboli, Gorgoniſue. Conſtellatio iſta tribus figuris concĩnatur, Imagine Perſei, Enſeq; eiuſdem & capite algol. Enſis dicitur Falx Adamanthina, Gladius Falcatus, Incuruus, uel Harpe. Capitis Meduſei ſtellæ qnatuor, Gorgoneæ nominantur, inter quas vna lucidior eſt, ſecũdæ lucis differentia, ſicut in Perſei latere dextro inſignior, eiuſdem magnitudinis quædam eſt Alchenib dicta. Noſtro paralleło parum de corpore Perſei oritur occiditq;. Sed Georgonis aſtrum oritˉ nobis cum ☉ 19 Ianuarii, Mox 16 Februarii ante Solem cernitur. 12 Maii poſt eundem ueſperi abſconditur.

Auriga. Auriga ſydus, quod heniochum graii, latini aurigatorem, agitatorem currus, Caprarum cuſtodem, habentem hircum, Capellas uel Hedos. Oleniam capram, Arabes Alhaioth uocant, ſequitur. Siniſtro aurigæ humero incidet quædam ſtella primæ differentiæ, quæ ſeptimo climati ſemper conſpicitur, multo magis ſeptentrionalibus. Vniuerſa hæc configuratio quatuordecim ſtellis conſtat, quarum, quæ dicitur hircus, primam quantitatem obtinet, dexter uero humerus ſecundam, Hœdi quartam. Siniſtrum cubitum poſſidẽtes Arabicè Sodatheni ſtellæ nuncupantur. Horizontem leuiſsime ſubeuntes, ſicut & dextri humeri ſtellæ nihil omnino.

Serpentarius. ⁎ Serpentarius modo contemplandus venit, alio nomine anguitenens, Aeſculapius, Arabicè Alangue, græce ὀφιοῦχος, id eſt, anguiger Effeminatus, Serpentis lator, eo quod ſerpente inuolutus circumdatuſq; eſt. Ptolemeus & Alfonſus Serpentario tribuunt ſtellas 24 tertii, quarti, & quinti luminis, cum tamen non ſint adeo inſignes, præter duas ſiniſtræ manus, dictas Yed Arabicè 7 & 8 in ordine exiſtentes, quæ tertiam quantitatem referunt, ſicut etiam alia eiuſdem magnitudinis ſtella in capite eſt ſerpentarii, Raſalangue, quæ 28 die Octobris ſurgit cum Sole, die præcedenti uero 27 Yed, id eſt, palma ſiniſtra ſerpentarii oritur. Eadem 5 die Decembris occidit. Caput autem 6. Ianuarii. Adhæc 6 ſunt informes ſtellæ ſerpentario uicinæ.

Telum. ⁎ Succedit hinc telum ſiue ſagitta, quæ & temon meridianus appellatur, quinq; ſtellas quarti, quinti, ſextique diſcriminis gerens, 17. Nouembris Coſmicè prodiens. Iterum 3. & 4. Februarii occumbens.

Aquila. ⁎ Aquilam mox conſpicaberis ſeu uulturem uolantem aſtris conſtitutam 9 formalibus, informibus. 6 Luminoſior omnium interſpatulas Alkayr nomen habet, ſecundæq; dignitatis eſt. 12. Ianuarii in occidente uideri deſinit, mox 25. eiuſdem menſis Coſmice omnino cadit. Cum illa pariter ſtella occidit, Antinous nomine, quę caudam aquilæ occupat, 28. autem Nouembris alkayr uidetur, ſequenti die ea pars quæ Alkayr præcedit, colli uidelicet aquilini, 13 Decembris apparet rurſus hæliace.

Delphin. ⁎ Delphin Delphinuſue ab hiis cernitur, decem luminibus tertia, quarta, & ſexta magnitudine inſignibus, medium horum clarrius eſt, & 3 decembris cum Sole emergit 7 uero Ianuarii rurſus cum eodem, occidit.

Equiculus. ⁎ Stellarum globus poſt hac oſtenditur, vocatus Equus minor vel Equus prior, caput Equi, quem quatuor quidẽ, ſed occulta aſtra, conſtituunt, duo quæ inſunt ori 16 & 17 Decembris ſupra finitorẽ eleuātur, 13 Februarii infra eundem labuntur. Alia duo fronti inherentia, 23 Decembris ſeſe tollunt, 7 & 8 Februarii ruſum precipitāt.

Pegaſus. ⁎ Nunc Equus ſecundus chorum ſuum profert ſtellarum 20, pariter autem, Equus volans, Equus Aereus, Pagaſus, Equus dimidiatus, Alatus, Arabicè Alpheratz audit. Ille quidem non integre ſed Aluotenus conſpiſcitur. Quatuor ſtellis lucidioribus de ſecunda magnitudine inſignitus, Præſignior vna, ad radicem dextrę alę, aut dextri humeri, quarta in ordine ponif, vocata alias Yed Apheratz, Marcab, ea 9 Ianuarii ſurgit, iterum 6 Martii occidit. Quæ finẽ alæ dextræ efficit, Maſſcida pegaſi alias dicta, oritur 4 Februarii, 19 eiuſdẽ occidit. Vmbilicum Equi capitiſq́ Andromedæ ſummitatem tenens, Alpheratz nomine oritur 4 Ianuarii, mox primo Aprilis coſmicé occulitur. Quæ autem Equi pectus habet ſtella, tertia in ordine, Scheat Alpheratz nomine, ſurgit 14 Decembris, 19 vero Martii occidit. Quatuor iam enumeratæ ſtellæ quartum ſibi vendicant quantitatis gradum.

Andromeda. ⁎ Andromedes figura prę oculis verſatur, aliter Cathenata mulier appellata, cuius ſyderis & ſi 23 ſtellarum numerus ſit, trium tamen ibi potiſſimum ratio haberi ſolet, veluti primæ capat obtinẽtis, cuius paulo ante memini, quæ & Vmbilicus Pegaſi dicitur. Secundæ Alhames nuncupatæ, in ſiniſtro pede ſitæ, magnitudinis tertiæ, cuius ortus in fine anni, occaſus 21 Maii. Tertiæ qui Mirach in Vmbilico Andromedæ, de 3 luminis ordine, quæ 2 & 3 Ianuarii ſupra, 23 & 24 Aprilis infra horizontem it.

Triangulus. ⁎ Vltimo triangulus, qui græcè δελτωτὸν vocatur, ſe aperit, quatuor ſtellis conſertus, quarum quæ eſt in vertice huius tertię quantitatis, 13 Februarii aſſurgit, 22 Aprilis occumbit. Reliquæ tres 7 & 8 die Februarii videntur. Quarta vero Maii obſcurantur.

¶ Hec de ſtellis quæ 28 Imaginib. Septentrionalibus inſeruntur. Numer⁹ harũ 360 eſt, Inter quas primę magnitudinis tres, Scd'æ 10. Tertię 32, Quartę 177, Quintæ 58, Sextę 13, Nebuloſa vna, obſcurę 9.

Sequũtur nunc ſigna 12 Zodiaci circuli p cuius mediũ trãſit ecliptica. In Zodiaco obſerua circulũ ductũ per medium eius, cui inuenies inſcriptum iuxta caudam ♏ nomen ECLIPTICA. In illo circulo reperies ex ordine ſigna Zodiaci ſcripta, per quæ Sol, Luna, reliquiq́ planetę continuo curſu feruntur, quorum principatum gerit Aries.

Aries. ♈ Aries itaq́ primum in ordine ſydus 13 ſtellis cõflatur, tertii, quarti & quinti luminis, quarum quæ in cornu eſt, tertia quantitate, decimo quinto Martii oritur, 23 Aprilis occidit. Altera quoq́ cornu ſtella eiuſdem magnitudinis 12 Martii oritur, 11 Aprilis occidit. Vltima caudæ, quartæ luminoſitatis, ſurgit 30 Aprilis, & 26 eiuſdem menſis cadit. Subit autem hoc loco mirari illos, qui hanc vltimam caudæ ſtellam exemplaribus quibuſdã decepti, ſeptentrionali ſupponere audent, cum tamen prius cum ☉ occidat quam oriatur, 26 enim Aprilis occidit, 30 vero eiuſdem oritur. Argumentum autem eſt certiſſimum atq́ adeo infallibile. Quod quæcũq́ aſtra ſint latitudine meridionali, prius cum ſole occidant, quam cum eodem oriantur, Et quãto longius diſtẽt ab Ecliptica, tanto maturius cum Sole occidant, & ſerius oriantur, Quæcunque vero polum verſus arcticum inclinant, ortum ſuum priorem occaſu peragant, & tanto citatiorem ortum, ſegniorem vero occaſum, quanto remotiora ab ecliptica fuerint.

Stelle ſeptentrionales pri⁹ cum Sole oriũtur, quã occidũt Auſtrales contr·

Taurus. ♉ Taurus ſequens 33 ſtellas complectitur, extra formã 11 adhuc habens. In huius dorſo apparet globus quidem ſtellarum, quæ dicuntur pleiades, à Pleione matre. Atlantides, ab Atlante patre, à latinis Vergilię. Veſtis inſtitoris, Maſſa, Gallina, Septiſtellium, Angli Burrio, quaſi dicas gallinã, pullos fouẽtem, teutho. Bruthenn. Prima & quarta pleiadum cum ☉ 21 Aprilis, Secunda 24 Aprilis die, Tertia 26 eiuſdẽ ortæ, Sexto Maii occidũt. Caput tauri in fronte hyades ſtellas geſtat, à græco verbo ὕειν, quod eſt pluere, deriuatas, ſuccule alias, Palilicium & Parilium ſydus appellatum. Illarum vna primæ quantitatis, oculo ineſt, dicta Aldebaran, que & Martis qualitate participat, 9 autẽ Maii cum ☉ occidit 24 eiuſdem oritur.

Gemini. ♊ Gemini tertii ſunt, qui & δίδυμοι vocãtur 18 ſtellas cõtinentes, quas circum & extra conſtitutionẽ ſeptem alie exiſtunt. In capitis ſyncipite ſtella lucet ſecundæ differẽtiæ, apud Chaldeos Anelar, græcis Apollinis aſtrum nominata, 19 Iunii occidit. Altera quæ caput ſequentis gemelli ornat, eiuſdem magnitudinis cũ priori, & à Chaldeis Abrachaleus, à græcis Herculis Aſtrũ dictũ, 13 Iulii planè occidit, orif 21 eiuſdem. Earum aũt quæ citra formã ſunt, prima Propus, latine Præpes, q̃rti luminis, ideo dicta eſt, quod pedẽ ſiniſtrũ gemelli prioris p̃cedat.

Cancer. ♋ Cãcer quartus, græce καρκίνος 9 ſtellas habet. Quatuor p̃terea, quę formæ nihil addunt. Prima corporis eſt nebuloſa, animaduerſa aſtrologis, qñ in aſcendente aut aliquo poſitionis circulo cum luminarib⁹ reperiatur, oculorum perniciem portendere. Hæc ſtella etiam præſepe vel præſepium, Arabibus peſebre, Meelef, græcis Phatne, quod eſt p̃ſepe, Nepheloides. i. nebuloſa, Syſtropheq́ appellatur. Aſcendit 13 Iulii, 15 eiuſdem deſcendit. Stella Aſini meridionalis, que eſt quinta in capite cancri, occidit 14 Iulii, emergit 15 eiuſdem. Quartæ ſtellæ in capite cancri nomen eſt, aſino ſeptentrionali.

Leo. ♌ Leoni quinto, ſtellæ ſunt 27, extra ſtaturam corporis octo, vna informium nebuloſa eſt, ſplendidior aũt, quæ in pectore conſiſtit, Tuberoni, Cor Leonis, pectus Leonis, Baſilica, id eſt, ſtella regia, Chaldaicè Calb Eleced, noīa accepit. Eſt autẽ de natura Iouis p̃cipue, Martis deinde, prima magnitudine inſignis. Sexto Auguſti exoritur & eodẽ die occidit. Altera ſtella fulget in Leonis ceruice Iuba dicta, quæ 30 Iulii oritur. Primo autem Septembris occidit. Tertia quoque ſtella inter lucidiores numeratur, q̃ in dorſo magnitudine ſecunda eſt. Illa oritur 10 Auguſti, Octobris 2 omnino occidit. Quarta pariter eſt primę quantitatis ſtella, caudam Leonis extremam occupans, Saturni colorem, & parum de Mercurio referẽs, Chaldaicè Deneb Alazet, 22 Auguſti oritur, quartoq́ Octobris occidit. Videntur etiã aliæ ſtellæ iuxta Leonis caudam, è quibus altera Triches, altera Roſa dicitur. Triches ſtella nebuloſa eſt, quæ crinis Berenices quoq́ dicitur. Trichas enim græci crines vocãt. Oritur 9 Auguſti. 27 Septen. occidit, Roſa 18 Auguſt. oritur, 15 Nouembris occidit.

Roſa.
Triches.

Virgo. ♍ Virginem ſextus locus excipit, ornatam ſtellis 26, inter quas duæ præ cæteris clarent, ſcilicet Spica & protrigetes, id eſt, anteuindemiator, Spica eſt de prima luminis quantitate, quam virgo ſiniſtra manu fert, hãc Arabes, Chaldaici aut Sarraceni Azimech vel Azimõ, Inhermis, Alaazel, Græcis, Stachin, veię latini vindemiatorem Erigoneq́ dicunt, Ea latitudinem habet meridionalem ab ecliptica, proinde occidit priuſquam oritur. Ortus fit 23 Septembris, Occaſus 3 Octobris. Protrigetes in dextra virginis ala, dictus, quaſi anteuindemiator, quia præcedit vindemiatorem, Tertium quantitatis gradum tenens, octauo die Septembris aſſurgit, 27 Octobris occidit.

Spica ♍
Protrigetes.

Libra. ♎ Libræ ſeptimus ordo debetur, cui Iugo nomen alias eſt, græci frequentius Chelas appellant, antiquiores enim libram non nouerunt, ſed Scorpioni duorum ſignorum loca aſſignantes, alterum, quod nos libram vocamus, ipſi Chelas, id eſt, brachia Scorpionis. Chaldei Chelas, Azubene nuncupant. In hoc ſigno duæ notantur præcipuę ſtellę, Lanx meridionalis & ſeptentrionalis. Hæc 22 Octobris tollitur, 23 eiuſdem premitur. Illa 21 Octobris oritur, 13 Nouembris cũ Sole abſconditur. Nouem aliæ ſtellæ iuxta libram informes conſiſtunt.

Scorpius. ♏ Scorpius vel Scorpio octau⁹ eſt, Stellis 21 cõſtãs, vocaf alia dictione Napa, Omnibus ſtellis duæ prælucent, vna in corde ſecũdo luminis ordine nobilitata, vnde & cor Scorpiõis nominatur, Chaldæis Alatrab, græis ἀντάρης, id eſt, ſtella Martia, ſtella quoq́ rapinæ intendens quibuſdam exponitur. Hæc 19 Nouembris oritur, 6 Decẽbris iterum cum Sole ſuccumbit. Secunda conſideratur in extremitate caudæ Sorpionis, de quarta magnitudine, 25 Octobris occidẽs, 20 Decembris exurgens, Cum tres informes Scorpioni quoq́ aſſiſtant, vna tantum obſeruatur, quæ nebuloſa eſt, prope ſpinam, ſub ſagittarii ſagitta, Occaſum 30 Octobris, ortum 27 Decembris habens.

Sagittarius. ♐ Sigittarium nono loco, ſiue Arcitenentem aut Chironem dicas, idẽ agis, 31 ſtellarum ſydus decorę, cui nebuloſa vna in maxillo eſt, quæ cum Sole 16 Decembris occidit, 18 eiuſdem menſis oritur. Poſt hãc duæ aliæ ſecundæ quantitatis, formales ambæ, vna poplitem ſiniſtrum habet, indies vix tribus horis ſuper noſtrum horizontem extans, Altera eiuſdem pedis vngulam inſignit, nobis perpetuò occulta. Stellæ quæ faſciam capitis efficiunt, ſatis alte ſupra horizontem noſtrum tollũtur.

Capricornus. ♑ Capricorni effigies decima eſt, qui Egocerus, Caper, Arabicè Alcãtarus, imbriferq́ Capricornus appellaf. Stellæ huic 28, quarum vna in radice caudę, tertia magnitudine, reliquas ſuperat, Chaldei Deneb Algedi vocant, 24 Ianuarii occidit, 31 eiuſdem oritur.

Aquarius. ♒ Aquarius ſignum penultimũ ſtellis 42 cõſtituit, Ganimedes, alias Hidrydurus, ſtellę tres extra imaginem adduntur. Vas quod ſiniſtra geritur, Amphora & Cotyle dictũ, ſtellas habet duas. Effuſio vel aqua perfuſa, alio nomine aqua Ganimedis 19 ſtellas continet, quarũ poſtrema, prima magnitudine paulo luminoſior Fomahãdt Arabicè, 19 Ianuarii occidit planè. Primo Maii iterum eleuatur. Pannus quem leua Aquarii extendit, tribus ſtellis notatur, harum ſecunda, tertia luminis dignitate, tertia vero quarta conſtant.

Piſces. ♓ Piſcibus datur nouiſſimus locus, inſignitis 24 ſtellis. Nõ adeo quidem claris, vt quæ tertiam magnitudinem non excedant. græci piſces ἰχθύες, Arabes Ichiguen vocant. Connectuntur autem hæ cum filo quodam varias appellationes ſortito, nunc enim filum, nunc vinculũ, nunc linea, nunc linum, nunc alligamentum, nunc cingulum, piſcium ſubaudi ſemper nominantur. Nodus etiam in medio fili & colligatura, ligamentum, coniunctio, commiſſura. Syndeſmos quoq́ dicitur. Ille nodus 29 Martii occidit, 25 Aprilis oritur.

Sumatim Zodiaci ſtellę nũero 346 reperiunf, primi luminis quinq́ Secundi nouẽ, Tertii 64 Quarti 133 Quinti 105 Sexti 27 Nebuloſaę tres. Hacten⁹ Septẽtrionales ſtellę declaratę ſunt, nũc cõſequẽter de meridionalibus tractabitur, primumq́ à Ceto exordiũ ſumetur.

Summa ſtellarum in toto zodiaco. 346.

Cetus. ⁎ Cetus 22 ſtellis compoſitus multifariam appellatur, Piſtris, Piſtrix Belua Marina, Leo marinus, Vrſus marinus, & Balena, inter reliquas ſtellas tres lucidiores habet, quanquam non ita magnas, nec multo maiores tertia quantitate. Prima Naris Ceti vocatur, Arabicè Mencar, quæ decimo Aprilis cadit, 16 Maii ſurgit. Secunda venter Ceti eſt, Chaldeis Baten Kaytos, occidit 15 Martii: Oritur rurſus 14 Maii. Tertia cauda ceti, Arabicè, Deneb Kaytos nomen accipit, cuius occaſus 24 Februarii, ortus 4 Maii eſt.

Orion. ⁎ Orion lucet 38 ſtellarum numero, pleriſq́ inſignibus, aſteriſmus præclariſſimus omnium quos cœlum nobis oſtendit, tum viſu gratiſſimus, tum cognitu facillimus, præter quam in Maio & Iunio, vbi paulo obſcurior, nec multa ſui parte cernitur. Huius nomina quoq́ multiplicia ſunt. Audax enim, Sublimatus, Gigas fortiſſimus, Iugulum inſup veteribus vocabaf, Siniſtri pedis ſtella primo ſplẽdoris gradu Arabicè

Algeutze

Algeutze 25 Aprilis occidit. Prima Iulii rurſus cũ Sole attolitur. Sequuntur deinde tres ſtellæ, ferè in vna linea cõprehenſæ, de ſecunda magnitudine, cingulũ Orionis efficientes, quas Sancti Iacobi baculũ vulgus appellat. Prima earũ, & polo noſtro vicinior, 6 Maii, ſecũda 7. tertia 8. eiuſdẽ occidunt, 27. autẽ Iunii iterũ prima, 28. ſecunda 29. tertia oriuntur. Præterea in ſiniſtro humero ſtella eſt ſecundę dignitatis, quę dicitur Bellatrix, illa occidit 9 Maii, 19 Iunii oritur. Dexter humerus orionis Bedalgeuze arabib. vocatur. cui primæ magnitudinis ſtella ineſt, ea occidit 16. Maii, oritur 25 Iunij. Præter has, ſingulariter obſeruatur hic, ſtella nebuloſa capitis, quę occidit 11 Maij, & horizontem rurſus ſcandit 23 Iunij. Poſt hac nouẽ adhuc ſtellę ſudarioli, aliàs corij bouis dicti, numerãtur, quod ſiniſtra manus ſuſtinet, Has, quia ſaltem 3 & 4 ſplendoris locum habent, prætereo. Poſtremo dextra clauam quandam geſtat, quæ pariter duas ſtellas continet.

Eridanus.

*Eridani figura, ſtellis triginta quatuor concinnata, duabus ſplendidioribus, vna primæ, altera ſecundæ claritatiſ exiſtente, tertia quoq; Eridano Orioniq; cõmuni, q̃ principiũ Eridani, ſiniſtrumq; Orionis pedẽ poſſidet, de qua antea, reliqs ſtellis, vltra tertiã dignitatẽ, nihil ſibi aſſumentibus. Vocatur Eridanus alias Padus, Gyon vel Nilus, Oceanus etiã. Stella curuaturę Eridani inſerta, Angentenar Arabicè dicta, occidit 17 Martii, Oritur 15 Iunii, Extima Eridani primũ luminis locum tenẽs, Acarnar nomine, 15 Februarii abſcondit, 28 Iulii ſurgit.

Lepus.

*Lepus 12 ſtellarum eſt, tertiam claritatem non excedentium. Quatuor ſtellæ leporis auriculæ vtriq; binæ, inſidentes, 22 Aprilis occidunt, 6 Iulii rurſus emergunt.

Canis maior.

*Canicula, Canis maior vel Canis ſecundus, idẽ eſt, 18 ſtellas cõplectens, Informes 11. Vna omniũ fixarũ ſtellarũ fulgentiſſima, Arabicè Alhabor, vocabulo ſatis viſitato. Dicitur & Syrius ſiue Syrion, Aſchere, Aliemeni. Huius ſub ortũ, Solaris calor augetur multiplicaturq;, adeo vt tellus quaſi vratur, caneſq; in rabiem agantur. Noſtro climati, occidit ferè 8 Maii. Rurſus 26 Iulii cũ Sole aſcendit, cũ 12 ferè gradu ♌, hoc eſt, circa feſtũ Sancti Iacobi, quando initiũ pariter eſt dierũ Caniculariũ. Illarũ autẽ principiũ ſubinde, iuxta regionũ climatumq; diuerſitates, mutatur. Hippocratis ſæculo, qui quartũ clima habitauit añ natũ Chriſtũ 400. ferè annis principiũ illud 13 vel 14 Iulii euenit. Sub Auicenna, qui idẽ in 4 Climate degit, à Chriſto 1100. annis quodam̃odo, cœpit hoc, 15 vel 16 Iulii. Iã noſtra ætas, & ſeptimo Climati ſubiecta, 15 & 16 Iulii experit, quo tẽpore etiã Canicula Coſmicè eleuatur. Apparet primo 9 ferè die Auguſti, Poſt cõtinuò magis ante ortum Solis cõſpicua, quę apparẽtia finẽ canicularib⁹ paulatim inducit.

Tempus Caniculare.

Canis minor.

*Procyon, qui Canis minoris nomẽ gerit, duas ſtellas tantũ præfert. dicitur & Canis primus, & præcanis, quia aliũ in ortu præueniat, Arabibus Aſchere, Algomeiſa, Aſcemie, Hanc Plinius Caniculã eſſe vult. Nos autẽ veteres ſequuti προκύονα, id eſt, Antecanem vel Præcanem vocamus. Incipit hæc 19 Maii Veſpertina obſcurari 1 die Iunii poſt verè occidere, 16 tandem Iulii rurſus præciſe cum Sole eleuatur, 31 Iulii à Sole elongatur, id eſt, heliacè oritur cernitur q; in oriente.

Nauis.

*Nauis, Argo, Nauis Iaſõnis, Argonauis, quibuſdam Arca Noẽ, appellatur. Hæc ſtellas 45 complectitur, Tres eminentiores, quarum vna eſt quantitatis primæ, in Remo ſita, noſtro climati ſemper operta, quocirca, eandem huic cartæ non inſerũi, Ratione namq; latitudinis, hanc cartham multo capatiorem deſyderaſſet. Vocatur eadem Canobus, ἵππος, id eſt, æquus, Subhel aut Suhel Arabibus. Præter hanc Canobum adhuc Naui inſunt 4 ſtellæ, quantitatis ſecundæ.

Hydra.

*Hydra, Hydrus aquaticus, Anguis, Magnanimus Anguis à recentioribus vocatus. Componitur ex 25 ſtellis tertia magnitudine non ſuperioribus, præter vnam, quæ in ſecunda claret, & dicitur Alphart Hydræ, id eſt, lucida Hydræ. Cuius occaſus Coſmicus 24. Iunii, ort⁹ 15 Auguſti fit. Sunt præterea duæ quoq; informes iuxta ſiſtentes.

Crater.

*Crater ſequitur (licet aliqui Craterem, Coruum, Hydram vnã imaginem faciũt) qui & Vas & Patẽra dicitur, 7 ſtellis conficitur, quarta magnitudine omnibus. Prima Hydræ Crateriq; communis eſt, Baſis ſeu fundus vaſis dicta. Hæc occidi 5 Iulii, oritur 11 Septembris.

Coruus.

*Coruus habet 7 tertio ſplendoris gradu non maiores, quarum quæ in ala dextra, Arabicè Algorab vocata, tertia eſt dignitate prædita. Illius occaſus cõtingit cũ Sole 4 die Auguſti, ort⁹ cũ eodẽ 25 Septẽbris.

Centaurus.

*Centaurus 37. ſtellas poſſidet. Ex illis ſex clarent 5, de ſecũda quantitate, & vna de prima. Spatula Centauri dextra 26 Iulii ſe ſubducit, 7. Nouembris rurſus emergit.

Lupus.

*Lupus, Fera, Beſtiola ſeu Beſtia, θηρίον, 19. aſtris conſtat, 3 4 & quintæ luminoſitatis. Sed quoniam nihil hic eſt notatu dignum, plura dicere ſuperſedeo.

Thuribulum.

*Thuribulum frequentori notioriq; vocabulo Aram vel altere appellant, Sacrarium quoq;, Larem, Templum, Puteum & Focum. Illud 7 ſtellæ conſtituunt, duæ quinti luminis, reliquæ quarti.

Corona meridionalis.

*Corona quoq; meridionalis habetur, quæ & Corona notia, Corona auſtralis, græcis οὐρανίσκος, id eſt, paruum cœlum, aliis rota Ixiõnis nominatur. Cuius ſtellæ, quoniam quartum magnitudinis ordinem non excedunt, ſuperſedeo.

*Piſcis notius poſtremus eſt, meridianus, auſtrinus magnus pariter vocatus 11 ſtellis, quarto & quinto gradu, luminoſas gerit. E quibus quæ in dorſo eſt 16 Ianuarii occidit 21 Martii oritur

Breuiter itaq; ſtellarum ſumma eſt meridianarum 316. prima luminoſitate inſignes ſeptem, ſecunda 18. Tertia 63. Quarta 164. Quinta 54. Sexta 9. Nebuloſa vna Numerus vero ſtellarum omnium octaui orbis ordine nũc enumeratarum tam maiorum quam minorum 1022. Sic ergo tractationem de ſtellis fixis, abſolutam habes.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Dies inter ſe naturales (cauſis earundem inæqualitatis intellectis) conferre vel æquare.

QVONIAM DIES NATVRALES de meridie in meridiem numerentur, ſcilicet, à momento Solis meridianum contingentis, in quo meridies eſt, qđ fit tanto ſpatio, quãto Aequinoctialis vniuerſam terram ambit, & paulo plus, hoc eſt, tanta portione æquinoctialis reſpondente zodiaco, in quo Sol mouetur, quanta æquator integre circumuoluitur. Portio autẽ illa æquinoctialis additamentũ nobis vocabitur in poſterum, quod quidem additamẽtum, quoniam nõ omni diei ęquale eſt, ſequitur neceſſario eaſdem dies diſſimiles fieri oportere, ita dies quoq; naturales motibus aſtrorum inueniendis inidoneæ ſunt. Duplici aũt ratione contingit huiuſmodi dierũ diuerſitas. Vna, quod cũ ſol vniformem motum in circulo eccentrico abſoluat, in zodiaco non poſſit, tẽporibus iiſdem arcus eoſdem deſcribere. Altera, quod quantumuis Zodiaci arcus pares (ſicut nõ fit, vt dictũ eſt, à ſole indies deſignarentur, illis tamen propter obliquitatem diſſimilitudinẽmue declinationũ aſcenſiones ęquales vel additamenta æquatoris ſimilia non ſint. Iccirco dies naturales, qui ab vno meridie in alterum computantur, ſibi in quantitate diſcunueniunt. Eadem de cauſa, aſpectuum inquiſitioni, & planetarum curſibus inueniendis nihil conferunt. Dies autem illæ apparentes quoq; & differentes vocantur. Ad motus ergo ſyderũ certo inueſtigandos opus erat dierum paritate ſeu mediocritate. Tametſi vero diei naturalis & ęqualis diſcrimẽ videatur quaſi nullum, pluribus tamen collectis, ſenſibilis differentia temporis efficitur, quæ in motibus velociorib⁹, maxime lunæ & eius aſpectibus, non negligenda eſt. Quo aũt & ſecundæ huius theorematis parti ſatis fiat, inſtrumẽtũ ſequitur, ab hinc alquot centenis annis ſeruiẽs. Cuius circumferẽtiæ extima pars, dies anni, intima vero minuta æquationis refert. Principiũ illius iuxta Februarii diẽ primũ, ſignatũ cum littera, B eſt, à B autem vtrinq; gradus nigri & albi coloris occurrunt, quorum quilibet decem ſecunda temporis cõtinet, ſextus quilibet gradus cum zifra, minuta temporis notante, ſignatur, ita vt à B vſq; ad L dextrorſum 20 minuta habeantur. Ab L vſq; ad E ſinguli gradus 2 ſecunda indicant, ſed à 50 ſecundis vſq; iu E litteram, quælibet diuiſio 1 ſecundum notat. Eadem ratio eſt ab M vſq; ad E. Præterea numeranti à B ſiniſtrorſum quælibet graduũ pars 10 ſecunda, zifra cum lineis ſuis minuta ſignificat, vſq; in O quod 32 minuta complectitur, ab O autem in C vſq;, ſectio quæuis 10. ſecunda Similiter ab N vſq; ad C, niſi quod proximus gradus vtrinq; apud C 8 ſecũda pluſquam 32 minuta notet. Sciendum eſt quoq;, gradus ſingulos intra litteras F D G vnũ ſecundum referre, quorum initium D eſt cum 52 ſecundis, id eſt, vltra 11 minuta. Filo enim preciſe ſupra D literam cadente, dierum ęquatio erit 11 minutorum 52 ſecundorum. Deinde reliqua ſecunda vſq; ad 60 id eſt, 12 minuta iuxta F & G reperies. ¶ Vſus inſtrumenti eiuſmodi eſt. Si curſus planetarũ velociores (tardiores enim non egent) ad certum aliquem diem requiris, quære primo diem quem conſtituis extimo circulo inſcriptum, cui filum à centro propendens applica, ſimul aduertens minuta & ſecunda in interiori circulo à filo tacta, quæ tempori tuo ſubtrahe, tum dies & horæ æquata erunt, cum quibus motus, vt infra audies, inueſtigare licebit. In coniunctionibus tamen & aſpectibus alia eſt ratio, vbi enim (vt in ſequẽtibus diſces) diem, horam minutúmue cuiuſpiam aſpectus inueneris, aſpectus adhuc dicetur diebus non ęquatis, quando per tempus inuentum inquirenda ſunt primum minuta & ſecunda æquationis in inſtrumento, inuenta autem tempori non æquato addenda, & tum aſpectus diebus æquatis prodibit. ¶ Exẽplo res patebit. Pone 23 diem Februarii 15 horã 44 minu. natalẽ Imperatoris CAROLI eſſe, ad quẽ curſus erroneos certò cognoſcere vis. Die itaq; quæſito, filoq; huic aptato 2 minuta 56 ſecunda à filo interiori circuli parte ſecta, cernuntur. Iſta cum ſubtrahis tempori natiuo proueniunt 23 dies ęquati 15 horę 41 m̃ 4 ſecũda. ¶ Aliud, Rex FERDINANDVS 10 die Martii, licet anno non eodẽ genitus eſt, ideo eius æquatio 7 m̃ 30 ſecunda erit. Illam demes à tempore natiuitatis ſcilicet horis 20 minuta 47, ſupererunt 20 horæ 39 minuta 30 ſecunda, Et hoc dicetur tempus ęquatũ regis Ferdinandi. Quod ſi eodem Natiuitatis die coniunctio vel aſpectus eueniſſet, ad certam aliquam horam & minutũ, hiis iam addenda forent 7 minuta 30 ſecunda. Et ſic tempus illius coniunctionis vel aſpectus tempus diebus æquatis dici poſſit.

Diuerſitatis dierum naturalium cauſæ.

Dies differentes & apparentea.

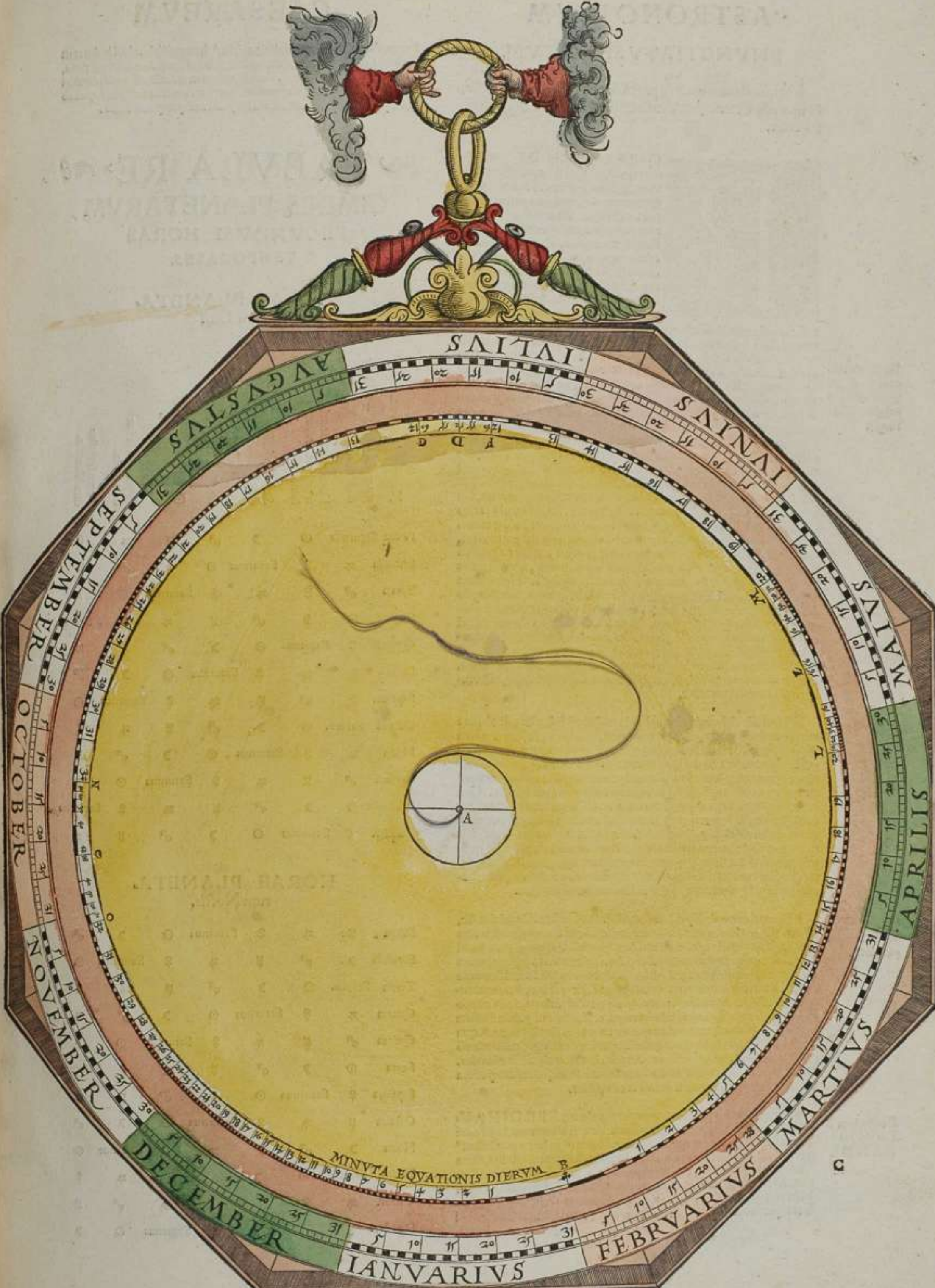
Inſtrumenti vſus.

Aequatio temporis, promotu planetarum ſubtrahẽda eſt.

Aequatio addenda, in coniunctionib⁹ & aſpectibus.

Exemplum CAROLI.

Exemplum FERDINANDI.

IVLIVS
AVGVSTVS
IVNIVS
SEPTEMBER
MAIVS
OCTOBER
APRILIS
NOVEMBER
MARTIVS
DECEMBER
FEBRVARIVS
IANVARIVS
MINVTA EQVATIONIS DIERVM
A
B

C

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Motum Saturni ante & poſt Chriſti aduentum, ſine ulla, & mora & Calculo, accidentia inſuper & paſsiones eiuſdem, inuenire.

POSTEAQVAM DE DECIma nona & octaua ſphera, ſtellisq; fixis abundè nobis & diſtinctè dictũ eſt, in poſterum quoq;, ne ordinem turbemus, operam dabimus. Saturni itaq; planetarum ſupremi & primi, orbem, ut cuius ſuperficies conuexa ab octaui cœli concaua tangatur, paucis abſoluemus, Cũ orbis ille Septimus vnum dũtaxat aſtrũ regat, à peruetuſtis Aſtronomis, non ſemel, nec indiligenter obſeruatus, talis, qualis in ſequenti inſtrumento tradetur, depræhenſus iſtius eſt motus. Temperamentum uero illius planetæ ex colore & effectibus iudicatum eſt frigidum & ſiccũ, intemperiei peſsimè correſpondens, nempe Melancholicæ. Præterea cum horas diei naturales (quarum binæ domum cœli unam perpetuó conſtituunt, temporales, erraticæ uel inæquales nominatę) iuxta influentias errantium ſyderum ſub octaua ſphæra repertorum uariari depræhenderunt. Varietatem illam temporum & effectuum conſiderantes, cui potiſsimum diei Saturnus, ueluti primus & ſummus errantium, dominaretur, inuenerunt. Illam autem diem, Sabbati nobis appellatam eſſe uiderunt, qua Saturnus primus poſt Solis ortum precipuè operationem ſuam in hæc inferiora transfunderet, exerceretq;. Diuidẽtes poſt hæc noctem & diem in 24 partes inæquales (ueluti uberius ex noſtro planiſphærio diſces) cuilibet diuiſioni, id eſt, horæ, ſuum planetam, à ſupræmo ad infimum deſcendendo, aſsignarunt, ita, ut quælibet dies appellationem ſuam à planeta primam diei horam, poſt Solem ortum tenente, ſummeret. Quoniam uero ueterum aſtrologorum nemo nõ, Saturnali aſtro tribuerit, ſolitudines, imaginatiões altiſsimas, profundiſsimasq; ſpeculationes, ingenii acumen ſolidiſsimum, adeo ut mens etiam uocaretur, quaſi eminens & diuina contemplans. Non iniuria Moyſes legumlator hanc, cui præeſſet Saturnus lucem, rebus ſeuerioribus agendis & belbicis ineptam, ſed diuinis potius tractandis idoneam eſſe iudicauit. Qua ratione eandem Iudæis Sanctificandam uel feriandam, cum dei cultu præcepit. Hunc morem Chriſtiani inuertentes, à Chriſti Saluatoris & nati & rediuiui diebus, qui ambo Solis dies fuere, feſtum mutuarunt. Solis iccirco, diem dominicum appellantes, ad diſcrimen iudaicæ feſtiuitatis, quæ Saturni die celebratur, honorare non tenere decreuerunt.

Ratio ab antiquis tradita in planetarũ dominiis cõſideranda.

¶ Licet aũt aliâs, ut in planiſphærio noſtro cõſumatiora de planetarum dominiis ſeu regimine, horarum ſcilicet, quibus præſunt, dominantibus, reperies. Nunc tamen, quia columna ſubſequens uacatura plane erat quicquam huic loco quoq; inſerere ſuper eadem re placuit. Horas igitur, planetarias in preſens allatas, ne faſtidiat quis, quaſi intentum p̃ter inſertas, obſecro. Tabellæ inſequentis argumentum eſt tale. Diei cuiuslibet horam, quam uocant temporariam, ſeu diurnam ſeu nocturnam uis, ſimulac habueris, eam in præſentis tabulæ linea prima deſcendens quærendo diſpice. Diem inſuper in capite tabellæ conſidera, à q̃ recta linea deorſum pergens, itidem ab hora inuenta recta aream, quouſq; lineam diei attingas, intrans, communem angulũ, qui eſt diei & horæ quæſitæ contactus, offendis, quo in loco planeta apparet, illius horæ præſes uel gubernator, qui & eidem horæ nomen indit.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

¶ Id quod exemplo liquidum fiet, Maieſtas Cæſarea Dominica die, id eſt, Solis, Orbi natus fertur, in nocte, diem Solis ſequuta, hora autem poſt occaſum iam (loquendo ſecundum temporales horas) peracta. Id tempus modo quis planetarum ſuo gubernarit imperio (planetarum enim gubernaculis iam olim Aſtronomorum vetuſtiſsimi, Elementa eorumq; mixturas uniuerſas ſubeſſe potentiſsime demonſtrarunt) cogniturus. Primo diem dominicum, quem nos Aſtronomi, Solis eſſe docuerunt, in capite ſequentis tabulæ require. Similiter in prima ſiniſtræ partis linea, horam decimam, ea quę 22 ab ortu Solis eſt, relege. A qua ſi recta proceſſeris donec lineam diei dominicæ contingeris, illico in cõtactu, qui & angulus communis uocatur, characterem Solis offendes. Proinde nati Cæſaris horam Soli attributam fuiſſe, in eademq; cũcta hæc inferiora, Solem tum maximè rexiſſe, uides.

Exemplum FERDINANDI.

¶ Regem quoq; Rhomanorum ter maximum FERDINANDVM, Sexta Feria, quam ueteres diem Veneri tribuerunt, hora autẽ Tertia poſt Solis ortum natum conſtat. Huius ergo horæ intellectus nomen, à quo planetarum appellata ſit, illius dominatui ſubdita, diem Veneris prædictam per tabulæ caput luſtras, ab ea inuenta, deorſum recta linea (quam facilioris gratia captus, lineam diei uocabis) pergis. Mox in linea à ſiniſtra manu primũ obuia, horam diei quoq; accipis. Vnde per aream digreſſus diei lineam uſq; Veneris, ſcilicet Characterẽ Lunæ, dñatricis horæ natalis, repẽris. Admonuiſſe hoc loci huius artis ſtudioſos, nõ ab re fuerit, quod uidelicet huiuſmodi dominiorum ratio, non in omnibus probetur. Via ſiquidem in iudiciis, eligendi planetas alia eſt. Verum hanc ideo formã non nullam penitus facientes, quia ab Antiquis tantoperę commendatur, indicare quoq; uoluimus.

TABVLA REGIMINIS PLANETARVM SECVNDVM HORAS TEMPORALES.

HORAE PLANETArum Diei.

Numerus horarum.	Sabbatum ſiue dies Saturni.	Dominica ſiue prima feria, quæ dicitur dies Solis.	Secunda feria ſiue dies Lunæ.	Tertia feria ſiue dies Martis	Quarta feria dicitur dies Mercurii.	Quinta feria ſiue dies Iouis.	Sexta feria ſiue dies Veneris.
Prima	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Secunda	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Tertia	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Quarta	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Quinta	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃
Sexta	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Septima	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Octaua	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Nona	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Decima	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Vndecima	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Duodec.	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃

HORAE PLANETArum Noctis.

Prima	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Secunda	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Tertia	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Quarta	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Quinta	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Sexra	☉	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus
Septima	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿	♃
Octaua	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Nona	☽	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉
Decim.	Saturn.	☉	☽	♂	☿	♃	♀
Vndec.	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	☿
Duodec.	♂	☿	♃	♀	Saturnus	☉	☽

ENVMERATIO PARTIVM INSTRVMENTORVM. SEQVENTIVM.

Partes inſtrumentorum q̃t & quales ſint.

¶ Partes nunc inſtrumentorum, tres ſuperiores planetas docentium, in genere & una, ut dicitur fidelia, cum inter ſeſe per omnia conueniant, perſequemur. Saturni autem motus ſolummodo tradetur, per quem reliquorum quoq; curſus ſcies. Primum itaq; in proximè ſuccedenti figura Zodiacus quidam fixus ſeu firmus oſtenditur, in decima ſc; ſphera imaginandus. Poſt hunc rotula uolubilis cum indice, cui inſcripta littera M, uoluitur hæc in centro mundi, cuius limbo numeri inſunt, lineis quibuſdam confuſo ordine aſsignatis, ab 1 in 100 uſq; prodeuntes. Linearum quælibet unum annum notat. Iuxta indicem iſtius figuræ menſes anni duodecim exprimuntur, quorum ſinguli in 6 gradus ſunt ſecti, gradus quilibet 5 dies continet, præterquam in Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Auguſto, Octobre, & Decembre, In quibus ultimus gradus 6 dierum eſt, in Febauario autem ſaltem triū. Et hoc anno Communi, In anno biſextili, alia eſt ratio, ubi motum alicuius ſtellæ ad diem ſtatutum habiturus, 24 Februarii diem obſeruabit. Si euim dies propoſitus, 24 Februarii ſequitur, addendus adhuc alter eſt, & deinde motus quærendus, ut ſi in anno biſextili, motum ♄ cupias ad 25 Februarii, tum non ad 25 ſed ad 26. inueſtigabis. Aliter: Motum Saturni uis ad 12 Martii, iam pro duodecimo decimum tertium ſumes, & ita per totum anni reliquum curſum ages. Hęc rota nihil amplius theoricæ confert, niſi quod per eam medius motus ſine calculatione inquiri poſſit. Hanc ſequitur rota altera, idem centrū mundi ſc; habens, indicem uel oſtenſorem littera P notatum. Duos inſuper circulos per G H I K L M. penes oppoſitum augis ſignatos, gerit, quilibet eorum, more aſtronomico, in 360 gradus, id eſt, 12 Signa diuiditur, Quanquam uero K L M circulus ex deferentis centro ducatur, nihilominus tamen diuiſio eiuſdem à centro ęquantis ſummitur. Circulorum amborum gradus, lineis quibuſdam exilibus connectuntur, numeri horum ſeu zifræ infra circulum K L M, ab oſtenſore P oriendo, ſiniſtrorſum deſcribuntur, per illos gradus centrum quæritur, quo cum deinde latitudo inueſtigatur. In eadem rotula adhuc ſigna liliorum duo à deferente occultata habentur, quæ interſectiones deferentis & Eclipticæ indicant, caput caudaq; draconis dicuntur. Scias præterea Saturnum, donec à medio (quod uenter meridionalis dicitur) inter caput & caudam, iuxta augis oppoſitum, cum Epiciclo ſuo in deferente uſq; ad caput mouetur, meridionalem aſcendenten nuncupari. Rurſum, Epiciclo unà cum deferente à capite draconis ad medium ſiue uentrem Septentrionalem, iuxta augem promouente, planetam ſeptentrionalem aſcendentem dici, quod ſignificant litteræ M A & S A ibidem expreſſe. Eodem modo altera medietatis nota, ad caudam uſq; draconis, Septentrionalis deſcendens, altera uero uſq; ad mediū, iuxta augis aduerſum, meridionalis deſcendens appellabitur, quod repræſentant litteræ S D & M D Vltra hæc Tertia rota cum inſcriptione DEFERENS SATVRNI, quæ epicidum geſtat, ſupereſt, in qua Epicicli duo offeruntur, quorum inferior 360 gradus, id eſt, 12 Signa complectitur. Principium illius Cruce ✠ ſignatum eſt, notatq; augem epicicli mediam. Alius eſt epiciclus, cui index cum Y eſt, extremitas huius annos habet, minutis lineolis interſtinctos, numeris ab 1 uſq; in 100 citra ordinem adiectis, Deinde uerſus centrum Menſes, dietim (ut ſic loquar) perſcribuntur, Poſtremo omnium, modica & centro uicina circumferentia ſtella quadam notata cernitur, ueram epicicli Saturnini circulationem exhibēs. Fila inſuper tria, unum è centro mundi A, alterum è centro Aequantis E, Tertium è centro epicicli F, ad huius theoricæ conſumationem pertinentia, prominent. Atqui nunc mihi uideor ſatis ſuperq; inſtrumenti partes declaraſſe, admonēs interim, ut ſimilia de Ioue & Martæ intelligantur, qualia de Saturno prodita ſunt. Intereſſe tamen hoc unū, quod uera circulatio Martis, in extremitate epicicli, cum ſtella pariter, ut Saturni ſignata, depingatur.

Regula gene…alis de motu …mniū plane…trū inueni…ndo in anno …iſſextili dili…entet notā…a, cui⁹ etiā …us eſt non …n in medio …otu inueni…ndo, uerum …nam in Ar…gumento.

SEQ VITVR VSVS INSTRVMENTI.

…rotæ in…tis.

¶ Vſurus hoc inſtrumento motumq; Saturni inueſtigaturus, principio annum ad quem libet noſſe proponat. Ille autem annus, cum ſit ante uel poſt Chriſtum conſideretur. Quoniam ſi poſterior eſt natiuitate dominica, radix erit ad tot centenarios, quot propoſitus numerus in ſe continet, quærenda, ſemper enim in centenos annos radices in præſenti tabula ponuntur. Si uero prior Chriſto nato eſt annus, tum ra-

dex inquirenda eſt ad proximum centenarium ſequentem poſt illum annum, ueluti ex ſequentibus diſces. Radice itaq; ex tabulis adiunctis accepta, totidem ſigna, gradus & minuta in Zodiaco requirenda ſunt ad quorum repertorum finem index infimi orbis, cui litera eſt M ponatur. Ab inde in limbo annum præpoſitum, annum puta completum & elapſum ultra centeſimum numera, per quem filum è centro A herétem trahe, cui inuariato ſic indicē M unà cum fiducie linea ſubſtitue. Rota hoc modo firma permanente, filum ex A centro per diem menſis quoq; duc (horæ ſiquidem in motibus adeo tardis, & inſtrumentorum huiuſmodi anguſtiis obſeruari nequæunt) rurſuſq; oſtenſorem. M ſubtus idem filum repone, & ita prior uel maior tabularum uerè ordinata erit, cuius index in Zodiaco medium Saturni motum, qui à principio arietis ſecundum ordinem ſignorum accipi debet, oſtendit. Et quamuis motus ille medius nihil omnino per ſe huius inſtrumenti uſum adiuuat, nihilominus tamen, orbis ille hoc pacto ſequuturo uſui præparandus ſeu accomodandus erat.

VSVS SECVNDAE. ROTVLAE.

¶ Iam ergo ad ſecundam tabulam perge, & oſtenſorem eius, ubi Saturni aux ſcriptum inuenis, augi ſaturniæ in Zodiaco per 4 Enunciatū antea quæſitæ, ſuperpone. Quam ſic immotam pariter cuſtodies, donec uerum motum habueris. Ibi uero conſidera, quiſnam graduum circuli G H I indicem M contingat, eundem gradum in circulo K. L. M quoq; uideto, ubi centrum Saturni medium terminatur, ueluti ſi index litteram G tangat, tum à linea G tranſeatur uſq; ad K &c̄. Poſt hac filum centri E extende per punctum illud ſeu gradum centri, ſub quod filum denuo deferentem, unà cum Epicicli centro ſtatue, ſicq; deferentem firmum tene. Epiciclum deinceps ordina, quod ita fiat, ſi ſummas ex ſecūda tabula, ſub titulo argumenti, è regione centenarii interclusi in annis propoſitis, Signa gradus & minuta, quæ numera in epiciclo inferiori uel minori à cruce ✠ ſecundum ſignorum ſucceſſium, fini illius numeri admoue indicem Y inferioris epicicli. Conſequenter in lymbo ſuperioris epicicli tempus propoſitum quære, cui reperto filum è centro F impone, indicem uero cum ſua fiducie linea ſubiunge, quo facto diem ſtatutum vnà cum hora in Calendario ſuperioris epicicli iuxta rationem examina, examinato iterum filum applica, intra quod oſtenſorem Y reducito. Vtrumq; ſic epiciclum firmum ſeruans, filum æquantis ex E protrahe per centrum epicicli, inferioremq; epiciclum cum cruce ſub idem loca, & ita uniuerſam theoricam ad præſens inſtitutum cum rotis abſolutam habes. Iam ergo contemplari potes quam altus planeta in epiciclo ſubſiſtat, quantum epiciclus à mundi centro in deferenti euariet, quem planeta epicicli locum occupet & huiuſmodi.

Secundæ rotæ uſus.

VERVM LOCVM SATVRNI INVENIRE.

¶ Adhæc ſi motum Saturni uerum (cui rei gratia inſtrumentum præſens factum maxime eſt) ſcire cupis, filum ex centro mundi protende per medium paruæ ſtellæ in uera epicicli circulatione ſitæ, quod filum in Zodiaco uerum Saturni locum ad præſtitutum diem indicat.

Veri loci inquiſitio.

CENTRVM SATVRNI VERVM QVO PACTO SIT INVENIENDVM.

¶ Centrum uerum & æquatum filum è centro A per centrum epicicli tractum oſtendit in circulo G H I, eo autem opus eſt ad latitudinem Saturni inueniendam. Signa uerò, gradus & minuta numeranda erunt ab indice. P. inchoantibus ſecundum ſignorum ſucceſsionem.

Centri Aequati ſupputatio.

Quomodo inueniantur & medium & uerum Argumēmenta.

Argumentum uerum habebis ducendo filum à centro mundi per centrum epicicli, ubi aduertes locum à filo inferioris epicicli tactum, il lic enim uera epicicli aux eſt. Si nunc à puncto augis ueræ numeres ſigna, gradus & m̃, ſecundum ordinem, uſq; ad indicem Y, cōſurgit Argumentum uerum Saturni, quo pariter opus eſt ad latitudinem Saturni indagandam.

Planetarum paſsiones quæ ſint.

Quæ reliqua ſint Saturni accidentia & paſsiones, nūc docebimus: Quando Saturnus in ſummitate ſui eccentrici, hoc eſt, in auge eccentrici conſiſtit, tum ſe ipſo minor apparet, tarduſq; curſu eſt. Verum 90 gradus ab auge æquantis ſiue deferentis utrobiq; diſtans, ueram quantitatem ſui exhibet. Ex aduerſo autem augis deferētis maximus uidetur, & uelox curſu dicitur.

Orientalis & Velox curſu. Auct⁹ lumine Auct⁹ numero.

Saturnus etiam uocatur orientalis auctuſq; lumine, quando Sol ab eo recedit ad oppoſitionem uſq;, Idem occidentalis diminutuſq; lumine, quo ad coniunctio eius cū Sole rurſus contingit. Auctum numero eundem appellamus, quando uerus eius motus à principio arietis remotior eſt quam medius motus. Cōtra diminutum numero, ubi uerus motus eius medio minor eſt. Velox uel auctus curſu dici meretꝛ, ubi linea ueri mot⁹, uelocior, quā linea medii motus, mouetur. Diminutus & tardus curſu contraria ratione.

Combuſtus.

Quando à Sole non ultra 9 gradus elongatur, combuſtus dicitur. In Saturno quoq; aſcenſus & deſcenſus latitudinis obſeruādi ſunt, qua de re infra tractabitur.

Planetæ cum ☉ iuncti apparent in auge epicicli media.

Sciendum eſt, Saturnum, Iouem, Martem, in mediis coniunctionibus cum Sole perpetuó iuxta crucem ✠ epicicli, id eſt, in auge media epicicli reperiri, quemcunq; tandem eo tempore epiciclus in deferente locum teneat, Similiter in oppoſitionib⁹ mediis, nunquam non in oppoſito augis epicicli Planeta inuenitur, vnde facile intellectu eſt, planetam aliquem ex illis tribus, ſemper in epiciclo ab auge media diſtare, atq; medium motum ſolis, à medio iſtius planetæ motu.

Planetę directi retrogradi & Stationarii q̄n do dicuntur.

Interdum errātes directi, quoq; retrogradi, & Stationarii appellātur, quod ita accipito, quod ſi filum ex centro mundi tendas, ita ut à latere epiciclum attingat, ille ipſe punctus contactus, qui eſt ſecundū ſignorum ordinem, ſtatio prima dicitur, in quo planeta aliquis exiſtēs, ſtationarius nominatur, ſicut ediuerſo, punctus contactus, contra ſucceſſum ſignorum, ſecunda ſtatio, & planeta in eodem ſubſiſtens, ſtationarius ſimiliter uocatur. Inter has ſtationes, qui uerſatur planeta, ſi ſuperiorem epicicli partem ambit (quoniam ordinatim ſecundum ſigna mouetur) directus dicitur. Hactenus igitur quicquid de Saturno dictum eſt, idem de Ioue & Marte Intelligendū eſt. ¶Hæc omnia quo clarius accipiantur, viſum eſt ſubiicere demonſtrationem quandam exemplarem, ueluti imaginem, unde quæ ſupra ſunt rectè dicta, iam certius, & tanquam oculis expoſita, cognoſcantur.

ExemplūCAROLI imperatoris.

¶Maieſtatis Cæſareæ ortum, ānus à Chriſto ſeſquimilleſimus, dies 23 Februarii, Hora 15, m̃ 44 pomeridiana ſibi uendicat. Cum uero tempus hoc duplici æquatum ſit ratione. Prima propter diuerſitatem meridianorum, Secunda propter dierum inæqualitatem, conſurgit numerus 23 dierum 16 horarum 20 minutorum, quo cum numero motus requirendi iam ſunt. Principio itaq;, quia 1500 poſt Chriſtum numerātur, quęrēdi ſunt, ſub titulo (radix medii motus Saturni) 1400 anni, 1500 eñ nondum elapſi integre ſunt. Ibi aūt reperitur radix in 12 g̃ 38 m̃ ♑, eandem in zodiaco numerabis, termino iſtius oſtenſorem M inferioris rotulæ admoue. Deinde in eadem rotula require annum 99 (quia tot anni ultra 1400 peracti ſunt) per illum duc filum A, cui immoto ſic permanenti, indicem M ſuppone, 23 poſtea diem Februarii uide in Kalendario, iuxta M monſtratorem (16 horæ & 20 m̃ omittantur, ꝑ anguſtia quippe inſtrumenti non ita exacte dinoſcuntur) diei ergo filum A, adiunge, filoq; extenſo indicem M rurſus cum fiduciæ linea applica, quo facto, recte ſatis operatū eſt. Quando per indicem M medius Saturni motus in Zodiaco, gradus uidelicet 25 m̃ 39 ♉ oſtendit. Indicem deinde P ſecundi orbis, 13, gradui 9 minut. ſuppone, quod eſt aux Saturni, ſicut ex 4 Enunciato doctus es. Et ſic utramque rotam rectificaueris. Vides igitur quomodo index M circulum G H I ante G ad ſigna 5 grad. 12 min. 30 (quod eſt centrum ♄ medium) contingat. Eundem ſignorum, graduum & minutorum finem, in linea K L M require, per quæ filum è centro E ducatur, deferenſq; cum centro Epicicli ſub illud ſtatuatur, Inferior quoque epiciclus cum cruce ✠ ſua, ſic ut crux à centro epicicli uerſus circumferentiam Zodiaci vergat, & idem epiciclus pariter, ſimul & deferens, ita ut debent, ordinati erunt.

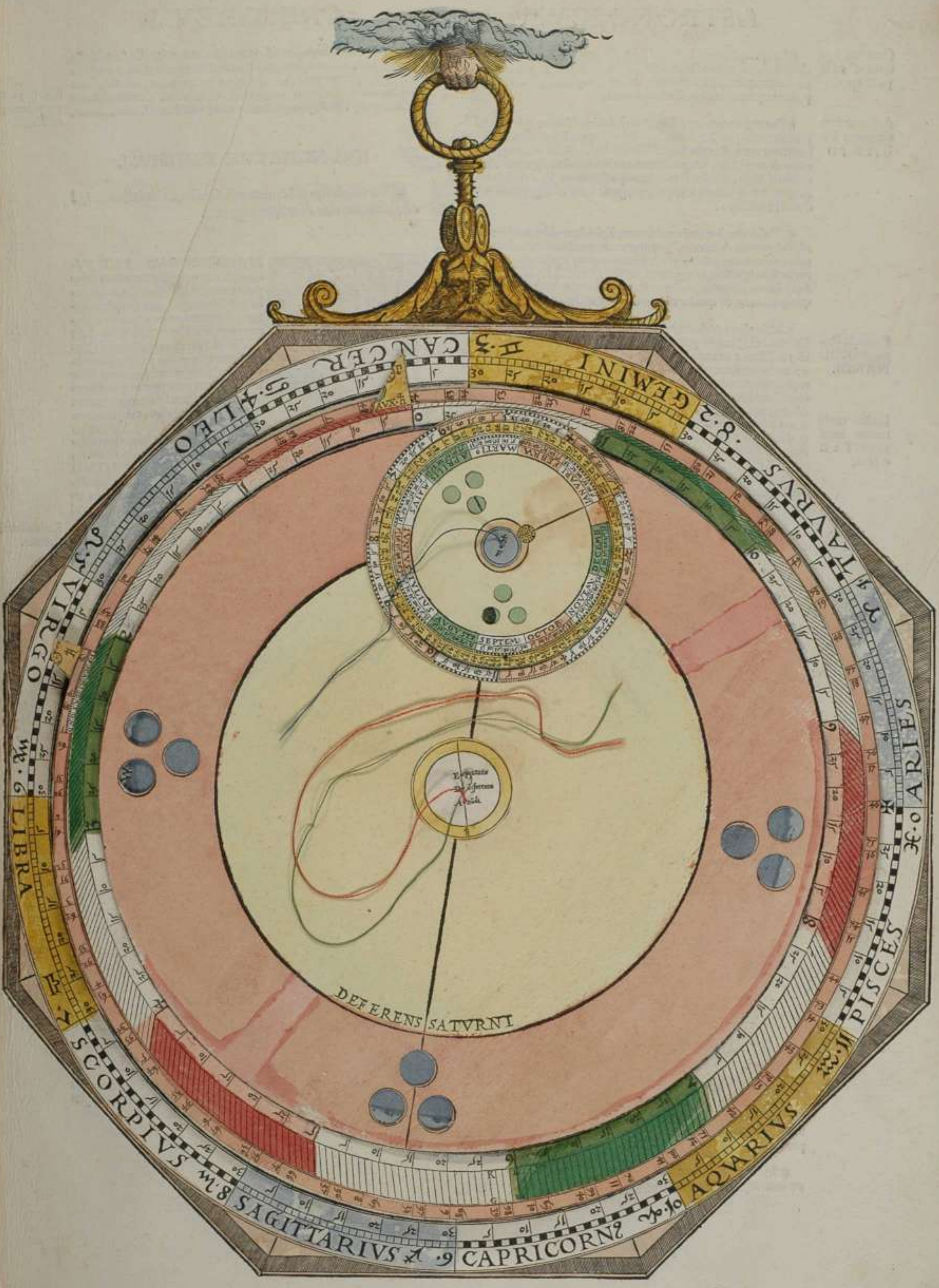
¶Poſt hæc Radix argumenti in tabula argumenti uideatur, penes numerum 1400, ubi ſignum 0 grad. 5 minut. 56 reperies, totidem ſignis, gradibus, & minutis ſuperioris epicicli indicem adiunge, annos poſt hac reſiduos qui ſunt 99 ultra 1400 exactos, in ſuperiori epiciclo inſpice, per quos filum F è centro epicli tende, cui tenſo Y oſtenſorem ſubde. Præterea filum F 23 diei 16 horis 20 minutis (licet inſtrumēti arctitudo non ſatis poſsit hæc diſtincte admittere.) applica, cui inuariato indicem Y cum fidei linea iterum ſubmitte, qui in limbo inferioris epicicli ſigna 9 grad. 15 minut. 49. quod eſt argumentum medium Saturni, refert. Epiciclis autem firmatis ſic, theorica omnis cum omnibus pariter rotis abſolutiſsima fuerit.

Verus ♄ locus in Zodiaco tēpore natiuitatis Imperatoris.

¶Verum Saturni curſum diſcis. Filum è tentro A per medium ſtellæ dirigendo, ubi in Zodiaco 17 gradus 40 minut. ♉ oſtenduntur, quæ ſunt id quod cupis.

¶Centrum Saturni

TABVLA MEDII MOTVS SATVRNI.							TABVLA MEDII ARGVMENTI SATVRNI.						
Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum.	Radices poſt Chriſtum.			Radices ante Chriſtum.			Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum.	Radices poſt Chriſtum.			Radices ante Chriſtum.		
Annus	S.	G.	M.	S.	G.	M.	Annus	S.	G.	M.	S.	G.	M.
Chriſti	♊	14	5	♊	14	5	Chriſti	6	24	12	6	24	12
100	♏	7	33	♑	20	37	100	2	1	28	11	16	56
200	♈	1	1	♌	27	9	200	9	8	44	4	9	40
300	♌	24	29	♈	3	41	300	4	16	0	9	2	14
400	♑	17	58	♏	10	13	400	11	23	16	1	25	8
500	♊	11	26	♊	16	45	500	7	00	32	6	17	52
600	♏	4	54	♑	23	16	600	2	7	48	11	10	36
700	♓	28	22	♌	29	48	700	10	15	4	4	3	20
800	♌	21	50	♈	6	20	800	4	22	20	8	28	4
900	♑	15	18	♍	12	52	900	11	29	36	1	18	48
1000	♊	8	46	♊	19	24	1000	7	6	52	6	11	22
1100	♏	2	14	♑	25	56	1100	2	14	8	11	5	6
1200	♓	15	42	♍	2	28	1200	9	20	40	3	26	50
1300	♌	19	10	♈	9	0	1300	4	28	40	8	19	34
1400	♑	12	38	♏	15	32	1400	0	5	56	1	12	18
1500	♊	6	7	♊	22	4	1500	7	13	12	6	5	2
1600	♎	29	25	♑	28	36	1600	2	20	28	10	27	56
1700	♓	23	3	♍	5	8	1700	9	27	44	3	20	40
1800	♌	16	31	♈	11	39	1800	5	5	0	8	13	24
1900	♑	9	59	♏	18	11	1900	0	12	16	1	6	8
2000	♊	3	27	♊	24	43	2000	7	19	22	5	28	52
2100	♎	26	55	♒	1	15	2100	2	26	40	0	21	36
2200	♓	20	23	♍	7	47	2200	10	4	4	5	14	20
2300	♌	13	51	♈	14	19	2300	5	11	20	10	7	4
2400	♍	7	19	♏	20	51	2400	0	18	36	2	29	48
2500	♊	0	47	♊	27	23	2500	7	25	56	7	22	32
2600	♎	24	16	♒	3	55	2600	3	3	8	0	15	16
2700	♓	17	43	♍	10	26	2700	10	10	24	5	8	0
2800	♌	11	12	♈	16	58	2800	5	17	40	10	0	44
2900	♑	4	40	♏	23	30	2900	0	24	55	0	23	28
3000	♉	28	8	♋	0	2	3000	8	2	12	5	16	12
3100	♏	21	36	♒	6	34	3100	3	9	28	10	8	56
3200	♓	15	4	♍	13	6	3200	10	16	44	3	1	40
3300	♌	8	32	♈	19	38	3300	5	23	59	7	24	24
3400	♑	2	0	♏	26	10	3400	1	1	16	0	17	8
3500	♉	25	28	♋	2	42	3500	8	8	32	5	9	52
3600	♎	18	36	♒	9	14	3600	3	16	7	10	2	36
3700	♓	12	24	♍	15	46	3700	10	23	3	2	25	20
3800	♌	5	52	♈	22	17	3800	6	0	19	7	18	4
3900	♐	29	20	♏	28	49	3000	1	7	35	0	10	48
4000	♉	22	49	♋	5	21	4000	8	14	52	5	3	32
4100	♏	16	17	♒	11	53	4100	2	22	7	9	26	16
4200	♓	9	45	♍	18	25	4200	10	29	23	2	19	0
4300	♌	3	13	♈	24	57	4300	6	6	39	7	11	44
4400	♐	26	41	♐	1	29	4400	1	13	55	0	4	28
4500	♉	20	9	♋	8	1	4500	8	21	11	4	27	12
4600	♎	13	37	♒	14	33	4600	3	28	47	9	19	56
4700	♓	7	6	♍	21	5	4700	11	5	43	2	12	40
4800	♌	0	34	♈	27	36	4800	6	12	59	7	5	24
4000	♐	24	2	♐	4	9	4900	1	20	15	11	28	8
5000	♉	17	30	♋	10	40	5000	8	27	31	4	20	52
5100	♎	10	58	♎	17	12	5100	4	4	47	9	13	36
5200	♓	4	26	♍	23	44	5200	11	12	3	2	6	20
5300	♋	27	54	♉	0	16	5300	6	19	19	6	29	4
5400	♐	21	22	♐	6	48	5400	1	26	35	0	21	48
5500	♉	14	50	♋	13	20	5500	9	3	51	4	14	32
5600	♎	8	18	♒	19	52	5600	4	11	7	9	7	16
5700	♓	1	46	♍	26	24	5700	11	18	23	2	0	0
5800	♋	25	14	♉	2	56	5800	6	25	39	6	22	44
5900	♐	18	42	♐	9	28	5900	2	2	56	11	15	28
6000	♉	12	10	♋	15	59	6000	9	10	12	4	8	12
6100	♎	5	39	♒	22	31	6100	4	17	27	9	0	56
6200	♒	29	7	♍	29	3	6200	11	24	43	1	23	40
6300	♋	22	35	♉	5	35	6300	7	1	59	6	16	24
6400	♐	16	3	♐	12	7	6400	2	9	15	0	9	9
6500	♉	19	31	♋	18	39	6500	9	6	31	4	1	53
6600	♎	2	59	♒	25	11	6600	4	23	47	8	24	36
6700	♒	26	27	♎	1	43	6700	0	1	3	1	17	21
6800	♋	19	55	♉	8	15	6800	7	8	19	6	10	5
6900	♑	13	23	♐	14	47	6900	2	15	35	11	2	49
7000	♉	6	51	♋	24	18	7000	9	22	51	3	25	33

CANCER
GEMINI
LEO
TAVRVS
VIRGO
ARIES
LIBRA
PISCES
SCORPIVS
AQVARIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORN
DEFERENS SATVRNI

Centrum Saturni S̈ 5. G̈ 10 M̈ 29

¶Centrum Saturni hoc modo. Ex Centro A per centrum Epicicli filum ducatur, quod in circulo G H I. Signa 5 grad. 10 min. 29 ſcindit, quæ Centrm Saturui uerum & æquatum, ad latitudinem, poſtea inquirendam neceſſarium docent.

Argumentum æquatum S̈ 9 G̈ 17 M̈ 52.

¶Pro argumento uero & æquato habendo filum ut antea centri A per centrum epicicli trahatur, quo in loco autem inferiorem epiciclum interſecet nota, illa enim interſectio aux uera epicicli dicitur, quæ ubicunq; ſit in epiciclo, ſemper ab ea numera ſecundum ſignorum epicicli ordinem Signa, gradus, & minuta uſq; ad indicem Y, & habiturus es Argumentum uerum & æquatum, quale nunc eſt Signorum 9 graduum 17 minu. 52.

¶ Paſsiones Saturni conſiderans, Epiciclum uidet meridionalem aſcendentem in deferente. Inuenitur enim epiciclus inter uentrem meridionalem & caput draconis. Saturnum quoq; paulo ante ſtationem Secundam egreſſam, iamq; directum eſſe, Occidentalem inſuper, quia Sol ad illum mouetur, eadem ratione diminutum lumine. Diminutũ quoq; numero, eo quod medii motus linea ueri motus lineã præcedat.

Exemplũ Regis. FERDINANDI.

¶Idem placet & alia inductione manifeſtius reddere, Regis FERDINANDI natalis poſt ſeſquimilleſimum tertius annus, dies Martii 10. Hora 8 minuta 47 antemeridiem. Dies uero 9 Hora 20 M̈ 47 antemeridiem, quod idem eſt, celebratur. Quod tempus ſi cum æqualitate dierum conferatur, dies erunt 9 Horæ 20 M̈ 39. Si cum diuerſitate meridianorum comparatur, Dies 9. Horæ 23. M̈ 53 prodibunt, cum qua ultima æquatione motus ſtellarum aggredi licet.

Radix medii motus anni. 1500. S̈ 2 G̈ 6 M̈ 6.

Radicem ergo medii motus Saturni ante omnia requiro, ad annum 1500 quæ eſt, grad. 6 M̈ 6 ♊, cui indicatorem M ſuperpone, filum ad 2. annos in limbo rotæ tendo (duo eñ anni ſunt elapſi ſupra 1500) quo rurſus M duco, poſthac filum per 9 diem 23 horam 56 M̈ prope uerum in Menſe Martio dirigo, quo denuo M indicem reponens, rotam inſtituto ſeruientem habeo. Secundi orbis indicem P augi Saturniæ, quam 4 enunciatum docuit, grad. 13. minut. 10 ♐ impone, ſic & ſecundam rotam ad uſum præſentem parauero. Quo peracto uideo quem gradum index M in circulo G H I teneat, vnde ſecundum lineam tranſeo ad circumferentiam, K L M. per punctum ibidem inuentum trahens filum æquantis è centro E, epiciclum cum ſuo centro, unaq; crucem + inferioris epicicli filo ſubdens, ita epiciclũ inferiorem recte pariter locatum habeo.

Radix arg. me anni 1500 S̈ 8 G̈ 23 M̈ 53.

Quibus locatis, radicem Argumenti ad 1500 ex tabula accipio, quæ eſt Signorum 8 grad. 23 minut. 53, illa quæro in Epiciclo inferiori, indicatoremq; Y minoris ſcȝ epicicli addo, filum inſuper per ſecundum annum ſupremi epicicli tendens tanquam iam completum, iterumq; indicem Y. ſubſtituo. Vltimo filum 9 diei 23 hor. 56 minut. applico, indicemq; Y eidem iungo. Et perfectiſsimum ad tempus natiuum FERDINANDI Regis æquatorium conſpicio. Ibi nunc an Saturnus, in oppoſito deferentis & epicicli, an in Statione, an directus, an retrogradus ſit ſpectare licet.

Verus locus ♄ eſt 28 G̈ 36 M̈ ♊.

¶Fili Eextenſio per ſtellam, in zodiaco 28 grad. 36 M̈ ♊, qui eſt uerus Saturni locus commonſtrat. Si uero per centrum epicicli fit extenſio eiuſdem fili, tum, Centrum uerum & æquatum planetæ, Signa ſcȝ 6 grad. 23 & 56 in circulo G H I. In epiciclo autem maiori, augem ueram oſtendit, à qua auge ſi numeretur uſq; ad indicem Y. Signa 8. grad. 23 M̈ 39 inuenientur, quæ Argumentum uerum & æquatum erũt. Quę duo poſtrema Centrum uidelicet & argumentum æquata latitudinem Saturni poſtea dabunt.

Operatio ante Chriſti tempora.

¶ Quod ſi motum planetæ alicuius ex tribus dictis ante Chriſti tempora noſſe cupias, obſerua quot centenarios in propoſito complectaris. Nam ſi anni ultra centenarios adiecti pauciores ſint centum, addendum eis erit, donec centenarium efficient, nam Radices omnes centenariis ſolis reſpondent. Vltima ergo numeri ſumma in tabula radicum quæratur, cui ex aduerſo ſub inſcriptione (ante Chriſtum) Radix medii motus & argumenti per ſigna, gradus & minuta ponitur. Subtrahatur deinde tempus oppoſitum ab illis centum reſiduumque ſeruetur.

Obſeruatio motus ♄ tempore Diluuii.

¶ Iam index M ſuper radicem ponatur, filumq; A ſuper annorũ reſiduum, &c̃. Simili modo in argumento inueniendo agatur. Compẽdioſa huius rei demonſtratio ſit hæc. Vt ſi deſideres verum Saturni motum tempore Diluuii. Nomen Diluuii primo ex tabula temporali excerpendum erit, quod ſtatim anno 3103 dies 219 ſecum habet, qui numerus teſtatur Diluuium tanto natum Chriſtum ſpatio præceſſiſſe. Ad hoc tempus motũ Saturni adinuenturus, Radicem medii motus ante Chriſtum ad annum 3200 eligat, quæ oſtendit grad. 9 minut. 53 ♍. Subducat nunc annos 3103 cum 219 diebus à 3200. annis, reſilient 98 anni 14 dies, qui numerus in 27 uſq; Maii diem procedit.

¶ Index M radicem ſcȝ grad. 9 minut. 53 ♍ teneat. Filum autẽ 98 annum, oſtenſore rurſus ſub illud ducto, amplius filum ſuper 27. diem Maii ponatur, indice M denuo ſub idem poſito, Et ſic orbis ille Diluuii temporibus conuenit. M indice medium motum Saturni in Zodiaco, uidelicet grad. 13 minut. 39 ♑ referente. Similiter cum argumento fiat, & uerus Saturni motus habebitur. Conſimili modo in aliis quoq; Chriſti præcedentib. annis operandum eſſe admonemus.

♄ in G̈ 13 M̈ 39 ♑ tempore Diluuii.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

¶ Facillima ſimul & promptiſsima latitudinis Saturni, id eſt, diſtantiæ eius ab ecliptica agnitio.

DEPREHENSVRVS LATITVdinem Saturni per inſtrumentum ſeqñs partes, membra, diuiſioneſue eiuſdẽ probẽ cognoſcat præhortor. Principio igitur occurrunt dictiones duæ in limbo exteriori, ſcȝ CENTRVM SATVRNI per quas ſignificatur Centrum Saturni in hoc exteriori circulo numerari, filumq; deſuper aptari oportere, à decimo namq; gradu quarti ſigni uſq; ad 10 gradum decimi ſigni quærenda ſunt ſigna graduſq; in exteriori circulo. Vbi uero centrum minus eſt 4 Signis & 10 gradibus, & maius 10 Signis totidẽq; gradib. ex interiori limbo ſumi debet. Linea ſequit̃ deinde à B uſq; C. Centrum uerſus ſecta in 6 Signa ſurſum, in alia ſex deorſum computando, cui in ſcriptum uides ARGVMENTVM AEQVATVM. Latitudinem itaq; Saturni intellecturus, ſuper lineam B C filum in Centro A fixum dirigat, Margaritam uero argumento æquato applicet, ducaturque filum in lymbo tam diu quoad Signum gradũ, & minutum Centri ueri & æquati planetæ uerè ſignet, ita unio ueram Saturni latitudinem in area inſtrumenti oſtendit. In dextra medietate meridionalem, in ſiniſtra ſeptentrionalem, latitudinum alteram S, alteram M prope Eclipticam deſignat. Quodſi margarita lineam G tangat, latitudo meridionalis unius gradus, Si I duorũ, Si L trium eſt. Rurſus ſi F lineam tum latitudo Septentrionalis 1. grad. Si H duos, ſi K tres complectitur. Reliquæ lineæ omnes per 5. minuta.

Latitudinis obſeruatio.

HOC SI NONDVM SATIS aſſequeris. Ecce tibi lucidius exemplar.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

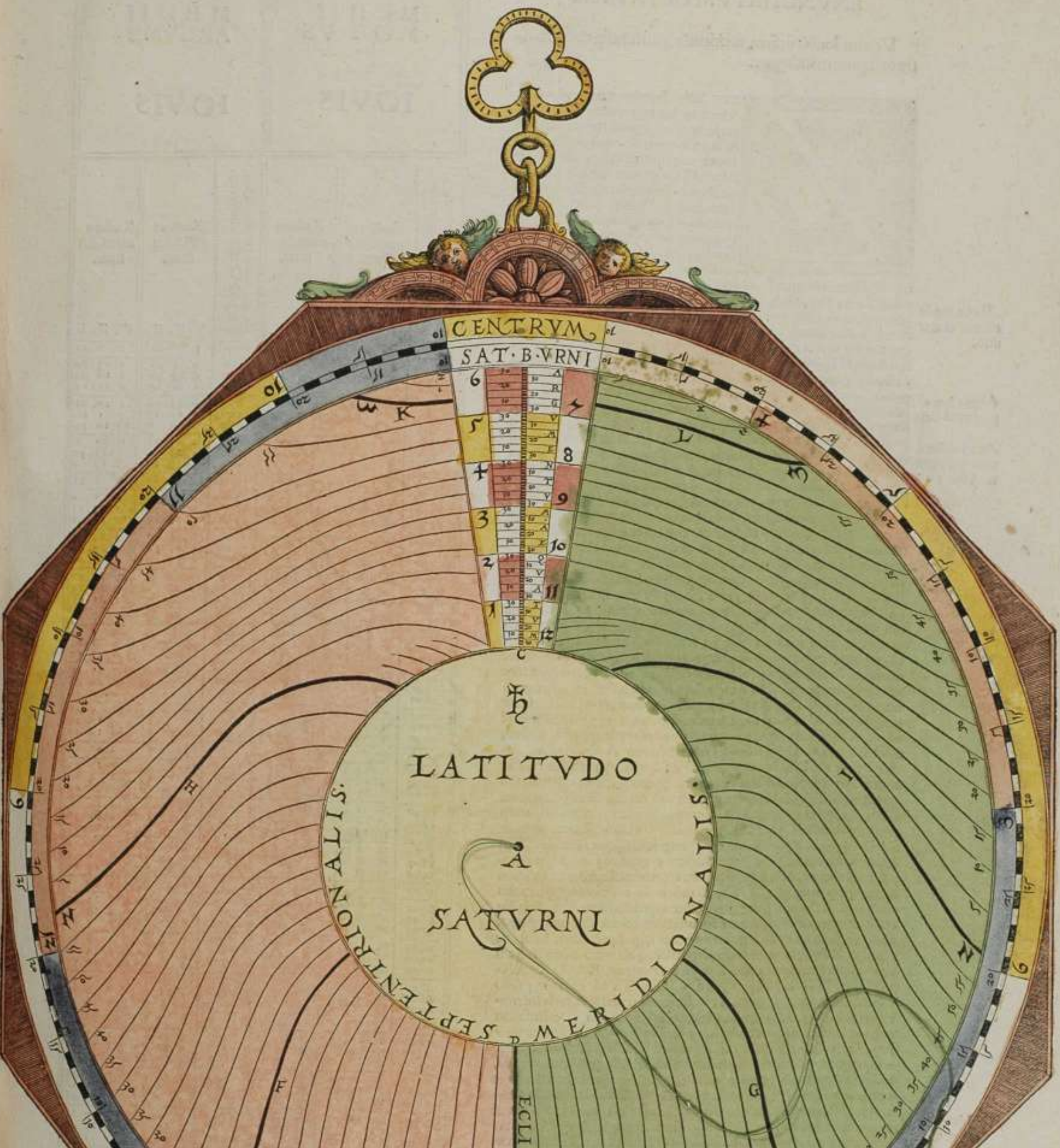
¶ In priori Exemplo Imperatorio, Centrum Saturni uerum erat ſignorum 5 grad. 10 minut. 27. Argumentum uero æquatum Signa 9 G 17 minut. 52. Nunc ſi iuxta iam tradita latitudinem Saturni inueſtiges, unio lineam I incidit, quæ duos gradus ab ecliptica Saturnum eo tempore diſtaſſe manifeſtat meridiem uerſus, quod per M literam intelligitur.

¶ Appellatur etiam meridionalis aſcendens, quoniam Vnio inſequentibus diebus Eclipticæ, id eſt, lineæ D. E. incumbit, id quod in lymbo exteriori (in quo centrum ad præſens numeratur) apparet, quando ſignorum ordo graduumq; Centri æquati Eclipticam uerſus, non autem ab illa computatur. Quam primum uero Centrum æquatum ſignorum 7 fuerit & 13 minut. 12 graduum tum ſeptentrionalis aſcendeus uocabitur.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI.

Exemplum FERDINANDI.

¶ Vltra Imperatorium docũmen regium quoq; accipe. FERDINANDI natiuitate, ut prædictum eſt, Centrum Saturni Signorum 6. grad. 23 minut. 56 fuit. Argumentum Signorum 8 grad. 23. minut. 39, quærenti iam iuxta præcepta latitudinem Saturni gradus 0 cum minutis 47 meridianis apparet. Hoc eſt 9 linearum à linia D E uerſus G. Quandoquidem uero, filum magis ac magis eclipticam uerſus lineam ſcȝ D E mouetur, manifeſtum fit latitudinem ſubinde minui, eoq; Saturnum meridionalem deſcendentem dici. Conſiderato autem diligentius in deferente epicicli loco, inuenitur idem inter uentrem meridionalem & caput draconis, quo Circa Saturnus meridionalis quoq; aſcendens uocatur, ita uno momẽto diuerſa idem planeta, alterum latitudinis, alterum deferentis nomine dicitur,

CENTRVM
SAT · B · VRNI
LATITVDO
A
SATVRNI
SEPTENTRIONALIS.
MERIDIONALIS.
ECLIPTICA

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

Verum Iouis curſum, accidentia, paſsioneſq; eiuſdem citra computum indagare.

ZEYΣ, latinè Iuppiter, naturæ eſt calidæ & humdæ, humorꝶ optimo cõgru⁹ temperie, nempe Sanguini, in eo enim uitã poſitam maxime uidemus, ob quod etiã Iouem ueteres uitæ ſocium interpretati ſunt. Huius motum iam ante in Saturno abunde ſatis declarauimus. Saturni enim Iouis & Martis curſus nihil differre diximus, uentre tamen, capite, cauda que draconis in præſenti figura, diuerſam à priori partitionem ſortitis, duxi conſultum partium earum paucis meminiſſe. Deinde motum Iouis per Cæſarça, ut prius fecimus, exempla palam facere. Prima itaq; præſentis inſtrumenti rota cum indice M offertur, cui ab 1 uſq; 100 numeri inſunt, ſicut & in epiciclo fit. Interest autem illud inter præſens Iouis, & præcedens Saturni æquatorium, quod in illo uenter draconis ab auge diſtet 20 gradibus tantum, & hoc ſecundũ ſignoꝶ ordinem, qui in Saturno 50 graduum, & contra ordinem ſignorum, habitus eſt. Auges Saturni, Iouis, & Martis, perpetuò Septentrionales perſeuerant, propter quod epiciclus dum à capite draconis uſq; ad caudam, iuxta ſignorum ſucceſsionem, mouetur, ſemper à ſuperficie eclipticæ ſeptentrionem uerſus apparet, à cauda uero uſq; ad caput per augis oppoſitum rurſus gradiens, meridionalis dicitur. Ex quo liquet, quod Epiciclus, donec à uentre ſeptentrionali, qui non longe abeſt ab auge ſeptentrionali, ſecundum ſignorum ſucceſsionem, uſq; ad alium uentrem fertur, deſcendens, à uentre quidem ſuperiori uſq; ad caudam, Septentrionalis deſcendens, à cauda deinde uſque ad uentrem inferiorem, meridionalis deſcendens, nuncupetur. Ita quoque in altera medietate aſcendens uocatur, in latitudine meridionali cõſtitutus, meridionalis aſcendens, inde uſq; ad uentrem aduerſum, ſeptẽtrionalis aſcendens, dici ſolet. Inſtrumenti ſubſequentis uſum duplici pro more documento nunc exequar. Ortum non ſemel diximus CAROLVM Imperat: Anno 1500, die 23 Februarii. Hor: 15 min. 44 poſt meridiem, huic numero iam æquato 2 min. 56 ſecunda demo. Meridiani autem ratione 39 minuta rurſus addo. Poſt quas æquationes, ſumma 23 dierum, 16 horarum, 20 minutorum redundat, ad quod tempus, motum quærere inſtituo, hoc pacto. Radicem medii motus Iouis ſuper 1400 annum, eò quod 1500 nondum eſt integrè completus, ex tabula adiuncta ſummo, quæ habe 27 gradus ♎ minutat. 34. Totidem libræ gradibus & minutis in Zodiaco acceptis, indicem M admoueo. Deinde ultra annos 1400 ad natiuitatẽ uſq; Cæſaris adhuc 99 annos, quoniam elapſos eſſe apparẽt, obſeruo, Illis in limbo ipſius rotæ quæſitis, filum è centro A ſuperimpono, indicem poſtea M ſubtus idem duco. Filũ denuo A per diem Februarii 23 etiam per horas & minuta, iuxta proportionem, extendo, ſub quod denuo indicem M loco, quo peracto rotam uſui reſpondentem habeo. Cuius oſtenſor medium motum Iouis horæ natiuæ conuenientem, ſigna uidelicet 11 grad. 7 minut. 54 indicat. Rotam poſt hac alteram aggredior, cuius indicem P augi Iouis (quæ ſupra per 4 enũctiatum inuenta eſt) ſignorum uidelicet 5 grad. 23 minut. 22 applico. Ita quoq; eadem rota uerificata eſt. Animaduerto nunc gradum & minutum in circulo G H I, ab indice M contactum (qui in alio circulo K L M offenditur) per illum æquantis filum E traho, filoque centrum epicicli una cum auge inferioris epicicli quæ cum cruce ✢ ſignatur, ſubſtituo, filo interim ad finem uſq; operationis firmo ſic retento. Rurſus uero tabulam ingredior, & ab anno 1400 recta linea dextrorſum donec columna cum inſcriptione RADIX ARGVMENTI IOVIS POST CHRISTVM offertur, ꝓcedo in qua tabula ſigna 2 grad, 21 minut. 0, reperta, in limb inferioris epicicli iterum requiro. Inuentis, epicicli ſuperioris Y oſtenſorem applico. Reſiduos pariter annos 99 in limbo eiuſdem epicicli numero, per quos filum F duco, unaq; indicem Y ſubiicio. Idem filum per 23 quoq; diem (horis & minutis ſaltem omiſsis) dirigo, directo ſic filo, indicem Y poſtremo ſubiũgo, quo facto, orbes omẽs inſtituto meo accommodati ſunt. Quod ſi nunc filum A per ſtellam in Epiciclo depictam traho, mox in Zodiaco, ſeptem gradus. 21 minut. ♓, qui eſt uerus locus Iouis, oſtenduntur. Centrum æquatum, quod eſt, Signa 5 G̈ 12 M̈ 15 (quo ad latitudinem infra utendum erit) filum circulo G H I, extenſum per centrum epicicli indicat. Conſiderandus etiã hic diligenter locus, à filo per cẽtꝶ epicicli ducto, tactus, ille enim aux uera epicicli dicitur, quoniam remotiſsimus à centro mundi eſt, à quo, ſi ſigna, gradus, & minuta uſq; ad oſtenſorem Y ſecundũ ſigna ordinatim numerantur, S̈ 0 G̈ 5 M̈ 33 quæ ſunt argumentum uerum, depræhenduntur. Obſeruabis autem hoc argumentũ latitudini poſtmodum inueniendæ neceſſarium. Leuato nunc deferẽte, oculis ſtatim obuiat epiciclus à cauda draconis uentrem meridianũ uerſus pergẽs, ideoq; meridionalis deſcendens uocatur. Stella epicicli, quæ Iouem repræſentat, in ſuperiori parte epicicli apparet, quare Iupiter directus, & propemodũ

Rotæ medii motus declaratio.

Auges ♄ ♃ ♂ perpetuò Sep

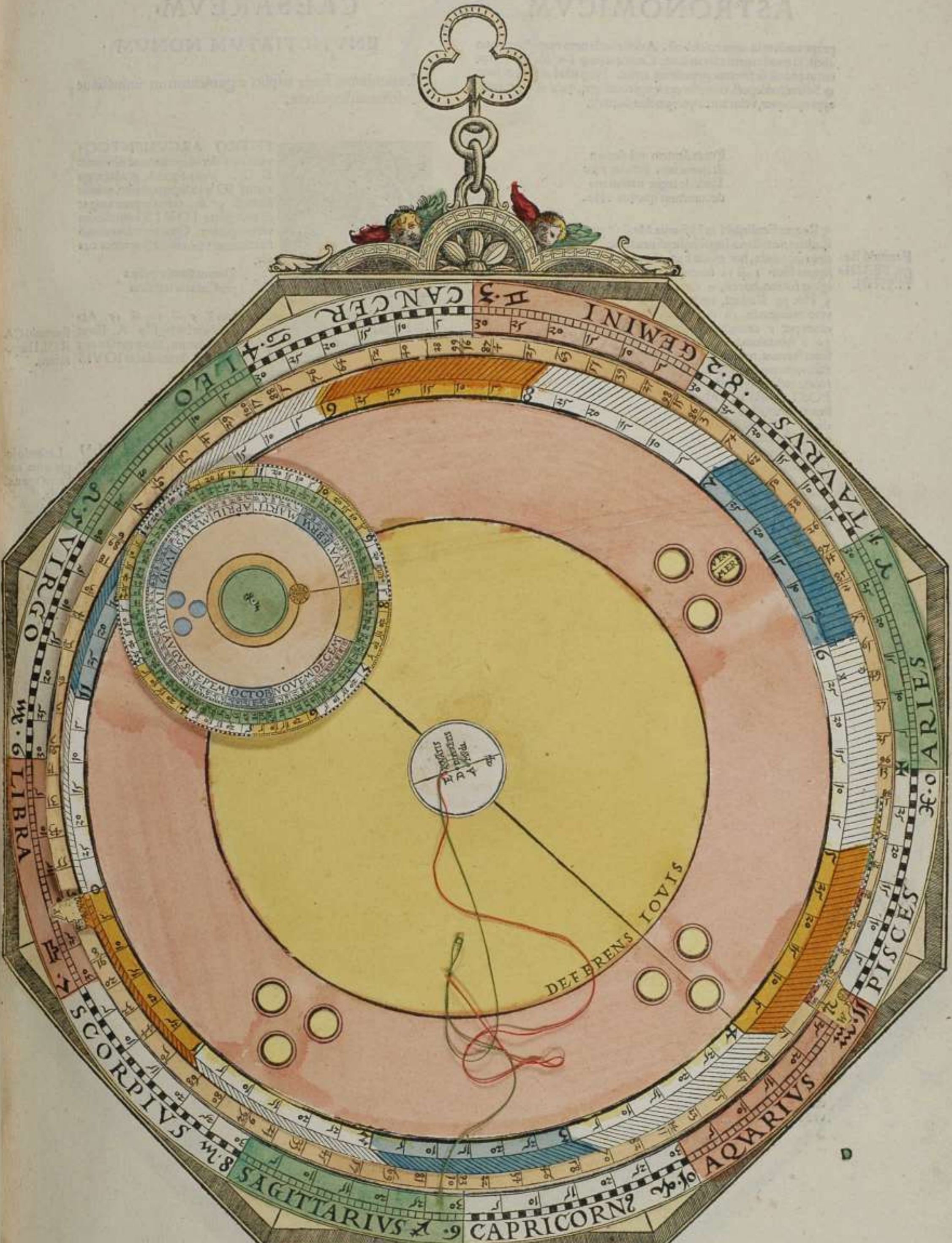
Aux ♄ diſtat à ventre 20 gra ♃ vero 50

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

Verus locus ♃ tpe Caroli.

Cẽtrũ æquatũ

TABVLA MEDII MOTVS IOVIS			TABVLA MEDII ARGVME IOVIS		
Centenarii annorum ante & post Christi aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S̈. G̈. M̈	Radices ante Chriſtum. S̈. G̈. M̈.	Cent: narii annorum ante & post Christi aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S̈. G̈. M̈.	Radices ante Chriſtum. S̈. G̈. M̈
Christi	♎ 0 32	♎ 0 32	Christi	3 7 45	3 7 45
100	♓ 0 45	♈ 14 19	100	10 2 16	8 13 54
200	♋ 12 58	♏ 18 6	200	4 26 47	1 18 43
300	♑ 19 11	♊ 11 53	300	11 21 19	6 24 12
400	♊ 25 24	♑ 5 40	400	6 15 50	11 29 41
500	♐ 1 37	♋ 29 27	500	1 10 21	5 [illegible] 10
600	♉ 7 50	♒ 23 14	600	8 4 52	10 10 39
700	♎ 14 3	♍ 17 1	700	2 29 23	3 16 8
800	♓ 10 16	♈ 10 48	800	9 23 54	8 21 37
900	♌ 26 29	♏ 4 35	900	4 18 25	1 27 6
1000	♒ 2 42	♉ 28 22	1000	11 12 56	7 2 35
1100	♋ 8 55	♐ 22 9	1100	6 7 27	0 8 4
1200	♐ 15 8	♋ 15 56	1200	1 1 58	5 13 33
1300	♉ 21 21	♒ 9 43	1300	7 26 29	10 19 2
1400	♎ 27 34	♍ 3 30	1400	2 21 0	3 24 31
1500	♈ 3 47	♓ 27 17	1500	9 15 31	8 29 59
1600	♍ 10 0	♎ 21 4	1600	4 10 2	2 5 28
1700	♒ 16 13	♉ 14 51	1700	11 4 33	7 10 57
1800	♋ 22 26	♐ 8 38	1800	5 29 4	0 16 29
1900	♐ 28 40	♋ 2 25	1900	0 23 35	5 21 55
2000	♊ 4 53	♑ 26 12	2000	7 18 7	10 27 24
2100	♏ 11 6	♌ 19 59	2100	2 17 38	4 2 54
2200	♈ 17 19	♓ 13 45	2200	9 7 9	9 8 22
2300	♍ 23 32	♎ 7 32	2300	4 1 40	2 13 51
2400	♒ 29 45	♉ 1 19	2400	10 26 11	7 19 20
2500	♌ 5 58	♏ 25 6	2500	5 20 42	0 24 49
2600	♑ 11 1	♊ 18 53	2600	0 15 13	6 0 18
2700	♊ 18 24	♑ 12 40	2700	7 9 44	11 5 47
2800	♏ 24 37	♌ 6 27	2800	2 4 15	4 11 16
2900	♉ 0 50	♓ 0 14	2900	8 28 46	9 16 45
3000	♎ 7 3	♍ 24 1	3000	3 23 17	2 22 14
3100	♓ 13 16	♈ 17 48	3100	10 17 48	7 27 43
3200	♌ 19 29	♏ 11 35	3200	5 12 19	1 3 12
3300	♑ 25 41	♊ 5 22	3300	0 6 50	6 8 40
3400	♋ 1 55	♐ 29 9	3400	7 1 21	11 14 9
3500	♐ 8 8	♋ 22 56	3500	1 25 52	4 19 38
3600	♉ 14 21	♑ 16 43	3600	8 20 23	9 25 7
3700	♎ 20 34	♍ 10 30	3700	3 14 54	3 0 36
3800	♓ 26 47	♈ 4 17	3800	10 9 26	8 6 5
3900	♍ 2 59	♎ 28 4	3900	5 3 57	1 11 34
4000	♒ 9 33	♉ 21 51	4000	11 28 28	6 17 3
4100	♋ 15 46	♐ 15 38	4100	6 22 59	11 22 32
4200	♐ 21 59	♋ 9 25	4200	1 17 30	4 28 2
4300	♉ 27 52	♒ 3 12	4300	8 12 1	10 3 30
4400	♏ 4 5	♌ 26 59	4400	3 6 31	3 8 59
4500	♈ 10 18	♓ 20 46	4500	10 1 3	8 14 28
4600	♍ 16 31	♎ 14 33	4600	4 25 34	1 19 57
4700	♒ 22 44	♉ 8 20	4700	11 20 5	6 25 26
4800	♋ 28 57	♐ 2 7	4800	6 14 36	0 0 55
4900	♑ 5 10	♊ 25 45	4900	1 9 7	5 6 23
5000	♊ 11 23	♑ 19 41	5000	8 3 38	10 11 52
5100	♏ 17 36	♌ 13 28	5100	2 28 9	3 17 22
5200	♈ 23 49	♓ 7 15	5200	9 22 40	8 22 51
5300	♎ 0 2	♎ 1 2	5300	4 17 11	1 28 20
5400	♓ 6 15	♈ 24 49	5400	11 11 42	7 3 49
5500	♌ 12 28	♏ 18 36	5500	6 6 13	0 9 18
5600	♑ 18 41	♊ 12 23	5600	1 0 45	5 14 46
5700	♊ 24 54	♑ 6 10	5700	7 25 16	10 20 15
5800	♎ 1 7	♋ 29 57	5800	2 19 47	3 25 44
5900	♉ 7 20	♒ 23 44	5900	9 14 18	9 1 13
6000	♎ 13 33	♍ 17 31	6000	4 8 49	2 6 42
6100	♓ 19 46	♈ 11 18	6100	11 3 20	7 12 11
6200	♌ 25 59	♏ 5 5	6200	5 27 51	0 17 40
6300	♒ 2 12	♉ 28 52	6300	0 22 22	5 23 9
6400	♋ 8 26	♐ 22 38	6400	7 16 53	10 28 38
6500	♐ 14 39	♋ 16 25	6500	2 11 24	4 4 7
6600	♉ 20 52	♒ 10 12	6600	9 5 55	9 9 36
6700	♎ 27 5	♍ 3 59	6700	4 0 26	2 15 4
6800	♈ 3 18	♓ 27 46	6800	10 24 57	7 20 33
6900	♍ 9 31	♎ 21 33	6900	5 19 28	0 26 2
7000	♒ 15 43	♊ 15 20	7000	0 13 59	6 1 31

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORN
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS IOVIS
MARTI
APRIL
OCTOB
NOVEM
DECEM

D

propemodum in auge epicicli eſt. A deferentis uero oppoſito parum abeſt, id quod centrũ eius indicat. Centro namq; S̈ 6 obtinente, epicıclus preciſe deferentis oppoſitum tenet. Neq; illud negligendum, q Solem paulopoſt, cum planeta iungi contingat, quia Augi epicicli, appropinquet, velut antea quoq; nobis dictũ eſt.

Præcedentem rei demonſtratione non ſufficire reor
Proinde regiæ natiuitatis
documẽtum quoque addo.

Exemplũ Regis. FERDINANDI.

¶ Regem Ferdinãdũ in Hiſpania Medinæ genitũ cõſtat. Nũc, quia Radices meridiano Ingolſtadienſi præſentes cõueniũt, hora nati principio æquanda, hoc modo fuit. In tabula regionũ Medinæ vrbi adſcripta Hor' 1 M̈ 12 inueni, motibus planetarum addenda, Tempi igitur natiuo, hoc eſt, 9 diei Martii, 20 ho., 47 M̈ pomeridianis, 1 Ho. 12 M̈ adieci, vnde 21 Ho. 51 M̈ redundarunt. Quoniã vero natiuitas in 10 diem Martii cadit, cum eodem æquationem dierum per 5 enunctiatum prius adinuentum inueſtigaui, vbi 7 M̈ 30 Z̈ ſubtrahenda reperi, quibus ſubtractis, 9 dies 21 horæ 51 M̈ ſuperfuerunt, tempus quod verum & æquatum eſt, ad quod Iouis motum nunc inquirere licet. Primum iccirco 1500 annos in tabula adiuncta colligo, & ſub titulo RADIX MEDII MOTVS IOVIS POST CHRISTVM S̈ 0 G̈ 3 M̈ 47 repertis, indicem M ſuperimpono, filo per reſiduos duos annos directo, indicẽ rurſus ſubduco. Tercio filum per 9 diem, 21 horas Martii tendo, indicemq; ſub filum reduco, qui medium motum Iouis S̈ 2 G̈ 10 M̈ 12 aperit. Conſequenter radicem Argumenti Iouis ſub titulo POST CHRISTVM, cum annis 1500, velut iam perfectis, inſpiciens S̈ 9 G̈ 15 M̈ 31 eſſe cognoui. Cum reliquis aũt duobus annis, & 9 diebus, 21 horis, vt ſupra actum ſæpe eſt, fiet. Actiſq; illis, rotã natiuitati propoſitæ conformem omnino reddidi. Motum verum hac uia poſt inueni. Filum A per ſtellam epicicli tetendi, quod in Zodiaco gradus 5 M̈ 46 ♊ abſcidit, motum videlicet quæſitum. Centrum æquatum, filo per centrũ epicicli directo, in circulo G H I S̈ 8 G̈ 21 M̈ 25 patuit. Obſeruaui quoque locum inferioris epicicli à filo inciſum, (quæ Aux verà fuit,) à quo vſq; indicem Y S̈ 9 G̈ 10 numerata, pro Argumẽto vero ad latitudinem ingrendam, reſeruaui. Aſpiciens ad hæc epiciclum in æquante ſiue deferente, intra vẽtrem meridionalem & draconis caput, Meridionalem aſcendentem nominaui. Reliqua, ſtationum, directionum, retrogradationumque accidentia, quia quilibet p ſe pmptiſsime accipit, miſſa facio.

TERTIA
OSTENSIONIS
V I A
RHOMAE CONDITAE
E X E M
P L O
patet.

Locus Iouis tpe conditæ vrbis.

¶ V R B S R H O M A 753 annis condita eſt ante Chiſti aduentum. Ad quod tempus, verũ Iouis locũ deſyderans, ſubtraho 753 ab 800, quoniam proximus centenarius eſt. Reſiduis adhuc 46 annis exiſtentibus. E regione 800 annorum, ſub titulo, MEDII MOTVS IOVIS ANTE CHRISTVM, radicẽ excipio, Signum ſcꝫ 0 G̈ 10 M̈ 47. Iuxta quã etiam Radix Ar. Iouis habetur, S̈ 8 G̈ 21 M̈ 36. Augem quoq; ad hoc temp⁹ in enunctiato 4 quæſitam prius, videlicet 22 gr. 28 m̃ ♌, accipio. Ad radicẽ medii motus, indicẽ poſtea M ſtatuo, filũq; per 46 annos ducens, cum indice rurſus compono. Per 21 deinceps diem Aprilis filo tenſo medius Iouis motus ſcꝫ S 11 gr 6 m̃ 38, à filo ſecatur, cui rurſum index M applicatur. Hoc pacto etiam argumentum examino, ad cuius augem P oſtenſorem ponens, rotas om̃es vere diſpoſitas habeo. Ibi nunc Centrum æquatum S 6 g 15. Agumentũ verum S 1 gr 13. Et epiciclum ratione deferentis, meridionalẽ deſcendentem contueor. Verum locum Iouis, filo per ſtellam epicicli tracto gra. 14 m̃ 30 ♓, qualis iam olim Lutio Tarutio mathematico vt Solinus habet proditus eſt, in Zodiaco contemplor.

ENVNCTIATVM NONVM

Latitudinem Iouis triplici argumentorum inductione manifeſtatam inquirere.

CENTRO ARGVMENTOQ; veris conſideratis, inducatur filũ lineæ B C. Vnio, ſigno & gradui argumenti IOVIS ſuperponatur, exinde filum S gr m̃, centri æquati tangat & margarita IOVIS latitudinem vere exprimet. Quæ res tribus demõſtrationum viis adhibitis apertior euadet.

Demonſtratio prima
per Cæſaris natalem

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

Cæſarea natiuitas Centrum æquatum S̈ 5 G̈ 12 M̈ 15. Argumentum verum S 0 gr 5 m̃ 33 habuit. Ideo filo A, lineæ B C impoſito, margaritaq; argumentum tenente, filoq; rurſus centrum occupante, vnio gra. 0 minut. 51, id eſt, latitudinem IOVIS meridionalem & aſcendentem refert.

Demonſtratio ſecunda per
ortum regium.

Latitudo Iouis quæ num fuerit tpe nati regis.

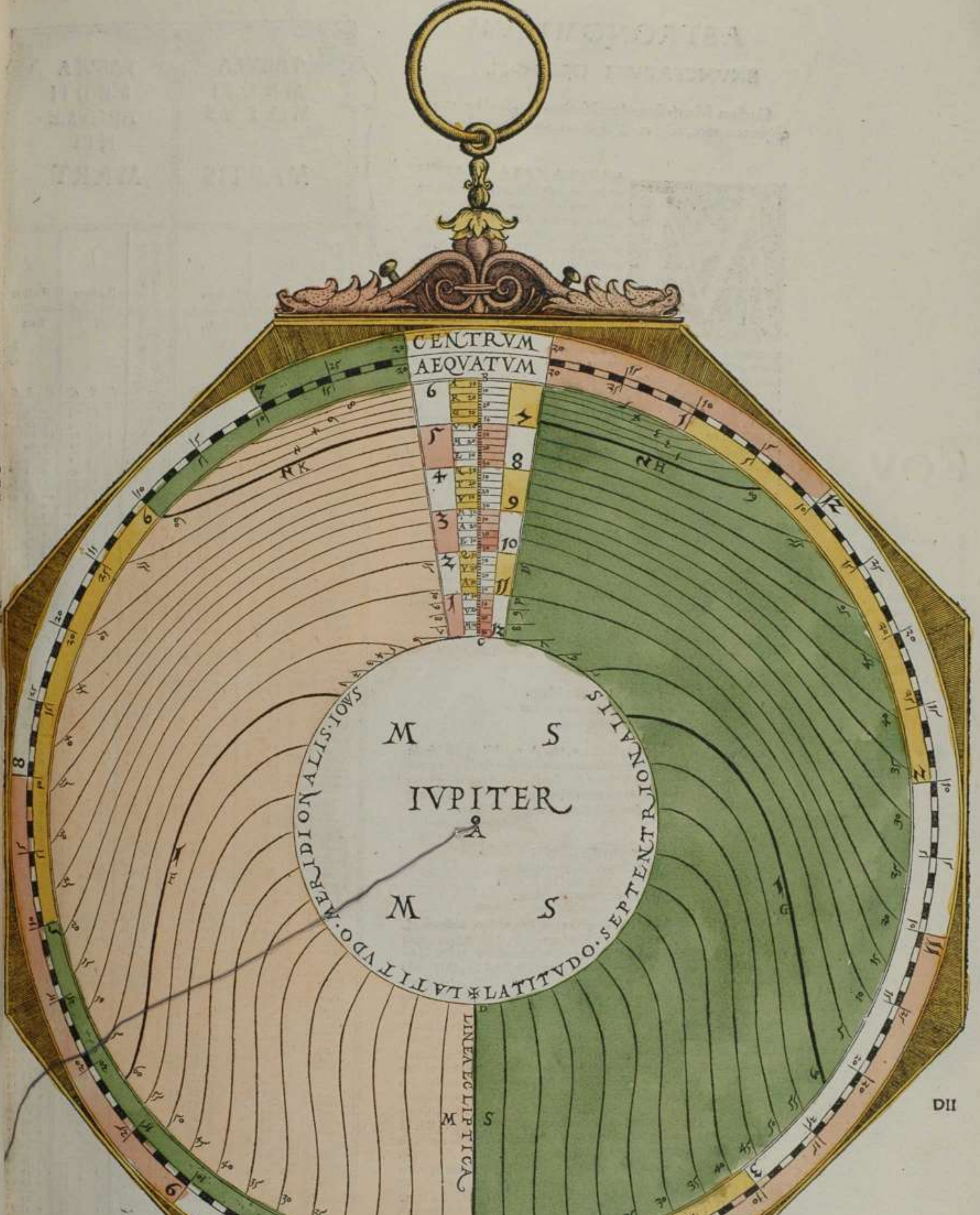
¶ Regis FERDINANDI ortus, Centrum Signorum 8 gr 21 minutorum 25, Argumentum Signorum 9 graduum 10 habuit. Vbi iuxta regulam, latitudo meridionalis Iouis minu⁹ 40 cernitur. Quia vero eclipticæ vicinior fit, latitudoque minuitur, Meridionalis aſcendens vocatur.

Demonſtratio tertia per
exemplum fundatæ
Vrbis.

Latitudo Iouis tpe vrbis conditæ.

¶ Rhom̃a condita Argumentum 1 S gra. 13, Centrum 6 Sign. 15 gra. videbatur, vnde latitudo ab ecliptica verſus meridiem gr. 1 minu. 11 deſcendens erit, quanq̃ cito ad eclipticam reuerſura ſit. Et hactenus mihi ſufficienter Iouis motum aperuiſſe videor.

SEQVITVR INSTRVMENTVM
TRADITIONIS
PRAEMISSAE.

CENTRVM
AEQVATVM
IVPITER
M S
M S
LATITVDO MERIDIONALIS IOVIS
LATITVDO SEPTENTRIONALIS
LINEA ECLIPTICA

DII

ASTRONOMICVM
ENVNCTATVM DECIMVM.

Curſum Martis ſecundum Zodiaci longitudinem, quocũque tempore, celeriter & citra negotium deprehendere.

MARS PLANETA TERTIVS à Saturno, calidæ ſiccæq; temperaturę eſt, ideoq; bellorum dominus putatus, quod flauæ bili non abſimile quid, in corporibꝰ humanis efficiat. Hinc enim eſt, ꝙ eum græci ΠΥΡΟΙΔΑ id eſt. ignitum vocent. Huius motum qui eſt ſcitu rus, Rotas ſingulatim ꝑſpiciat hortor. Quas quidem non ita multum à prioribus differre videbit, niſi ꝙ in Marte venter Draconis rectè in auge deferentis habetur, ſemperq; aquiloné verſus, ab ecliptica ſpectat. Venter aũt meridionalis ex aduerſo augis ſituatur, ſeduloq; in latitudine meridionali perdurat. MARTIS curſum quæſituro, propoſiti temporis centenarius ꝓximè ꝑcedens minor, ex tabula accipiendus erit, & hoc, ſi tempus ſit poſt Chriſtum natum. Radices præterea medii motus & argumenti, ſub titulis ſuis capiendi. Si vero ante Saluatoris ortum, tempus proponitur, iam centenarius ꝓpoſiti numeri proximus ſequens ſeu minor, eligendus eſt. Habita ex tabula radice medii motus & argumẽti, eadem In Zodiaco quæratur, indice M eidem ſuperpoſito. Annos deinde centenarium ſuperantes, in limbo rotæ illius inſpice, per quos filum A tenſum cũ fuerit, index M rurſus ſubordinetur. Filo A, diebus & horis electi temporis adiũcto, index denuo ſubſtituatur. Eo facto, ſimulac rota pro voluntate operaturi inſtituta eſt. In Zodiaco aũt medius motus Martis cernitur. Oſtenſorem P augi Martis (quam 4 enunctiatũ inuenire docuit) adhibens, rotam eandem rite locaueris. Ad epiciclum veniens, nota cõtactũ lineæ indicis M & circuli G H I, eundem locum in circulo K L M, ſecundum lineam ſequutus obſerua, per quem filum E ducatur, epicicli centro cum cruce ✠ augis ſubornato. Epiciclo ſic ordinato, quæratur argumenti radix ante per tabulam accepta in limbo inferiori, cui indicem Y ſuperioris circuli ſuperapta. In ſuperiore quoque circulo, annos ſuperfluos numera, cum filoq; epicicli nota, indice Y eodem ducto. Præterea cum diebus ſimiliter agenti, epiciclus perfecte locatus erit.

Quomodo verus Martis locus, argumentum & centrum inueniantur.

¶ Verum locum Martis in Zodiaco, filo A per ſtellam epicicli ducto videbis, Idem filum per centrum epicicli tenſum, in G H I circulo centrum verum dat. A ſectione exterioris epicicli vſq; ad indicem Y ſuperioris, numerans, Argumentum verum habebit. Centro & Argumento cuſtoditis, infra ad latitudinem opus eſſe ſcito.

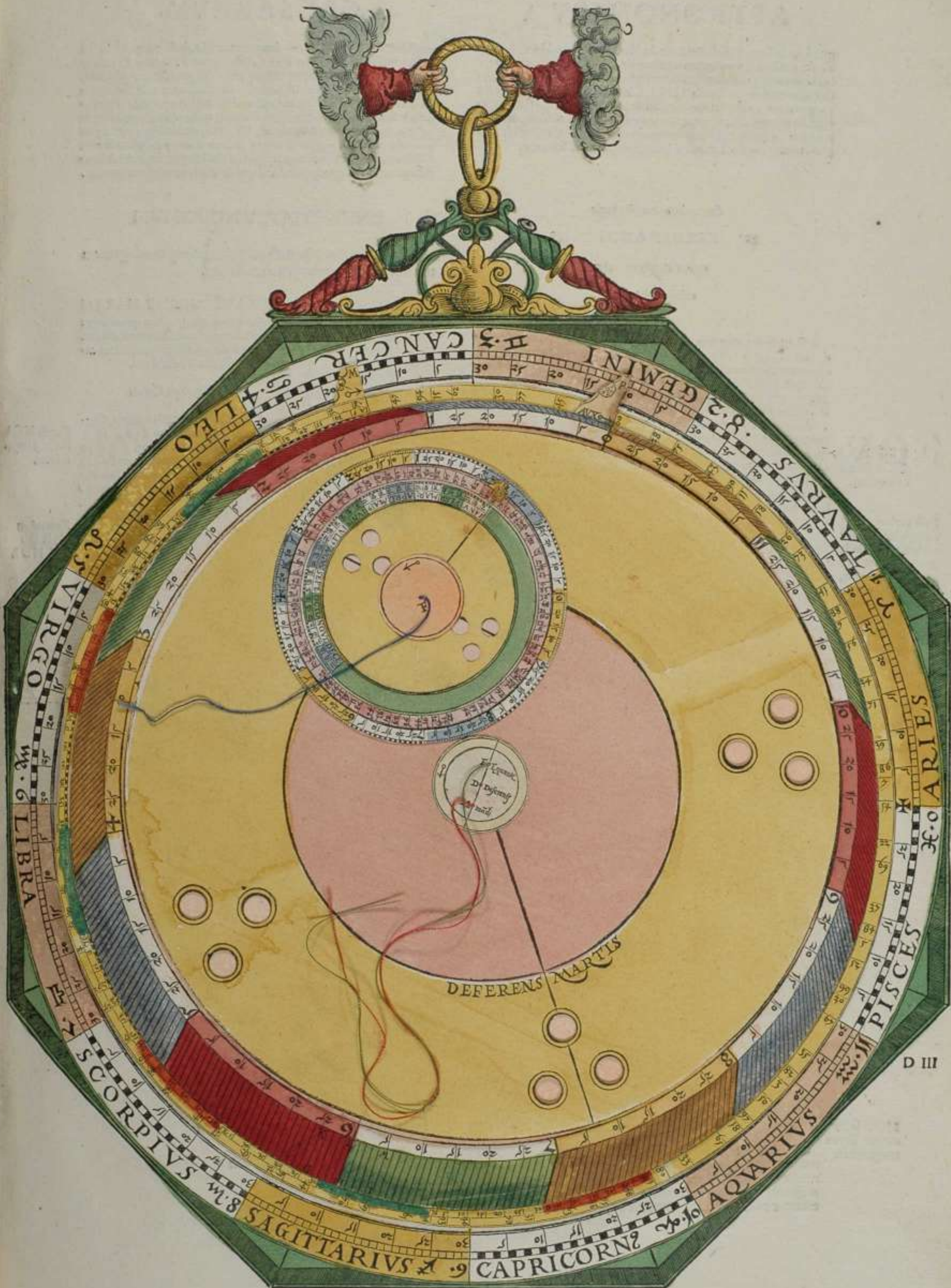
Hactenus dicta, triplici cõpendio libet repetere, quorũ primum Imperatoris CAROLI natiuitas, illuſtrabit.

¶ Natiuitatis Imperatoriæ tempus æquatum, ut ſæpe auditum eſt, 1500 annos, 23 dies, 16 hor. 20 mi, continet. Hoc tempus, quia poſt Chriſtum eſt, proximè antecedens minor centenariꝰ, qui eſt 1400 accipiendus erit. Illius radix medii motus, S 6 G 3 M 21, Argumẽtum verò S 3 G 15 M 3, ſub titulis accõmodis habentur. Signa ergo, gradus & minuta medii motus in Zodiaco inueſtiganda, inueſtigataq; cum indice M notanda. Quandoquidem vero à 1400 vſq; ad 1500 natiuitatis tempus, adhuc 99 anni ſuperſunt, icci rco iidem in limbo eiuſdem quærendi ſunt. Quæſitis filum A addendum, indice ſub idé reducto. Eodem modo cum diebus & horis, rationabiliter diſtinctis, agendum. Ibidem igitur filo & indice firmato, medius motus Martis in Zodiaco ad horam ꝓpoſitam, S 2 G 21 M 56 cernetur. Aux poſtea per 4 enunctiatum habita cum eſt, quæ G 14 M 57 ♌ habet, eadem in Zodiaco requiratur, & cũ P monſtratore firmetur. Locus inſuper circuli G H I, ab indice M tactus, obſeruetur. Tranſeũtiq; in K L M circulum, punctus ibidem inuentus notetur, per quem filo æquantis educto, centrum epicicli cum cruce ✠ augis ſupponatur. A cruce ✠ poſt, radix argumenti ex tabula ſumpta, vbi numerata fuerit, cum indice Y ſignetur. Filum epicicli rurſus per 99 annos (& hoc in limbo ſuperioris epicicli) oſtenſore Y admoto extendatur. Vltimo filum per dies 23 hor 16 mi 20 Februarii ducatur. Cui filo, ſi denuo indicem ſubſtituis, in limbo inferioris epicicli, medium argmẽtum Martis Signorũ. 8 graduum 20 minutorum 31 patet. Iam filum A repete, quod per ſtellam

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

TABVLA MEDII MOTVS MARTIS | TABVLA MEDII ARGVMENTI MART

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Annꝰ	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	1 11 24	1 11 24	Chriſti	7 26 54	7 26 54
100	3 12 58	11 9 49	100	5 26 3	9 27 44
200	5 14 33	9 8 14	200	3 25 12	11 28 35
300	7 16 8	7 6 39	300	1 24 21	1 29 16
400	9 17 43	5 5 4	400	11 23 31	4 0 17
500	11 19 18	3 3 29	500	9 22 40	6 1 7
600	1 20 53	1 1 55	600	7 21 49	8 1 58
700	3 22 27	11 0 20	700	5 20 59	10 2 44
800	5 24 2	8 28 45	800	3 20 8	0 3 40
900	7 25 37	6 27 10	900	1 19 17	2 4 [illegible]
1000	9 27 12	4 25 35	1000	11 18 26	4 5 [illegible]
1100	11 28 47	2 24 1	1100	9 17 36	6 6 [illegible]
1200	2 0 21	0 22 26	1200	7 16 45	8 7 [illegible]
1300	4 1 56	10 20 51	1300	5 15 54	10 7 [illegible]
1400	6 3 31	8 19 16	1400	3 15 3	0 8 44
1500	8 5 6	6 17 41	1500	1 14 13	2 9 [illegible]
1600	10 6 41	4 16 6	1600	11 13 22	4 10 [illegible]
1700	0 8 16	2 14 32	1700	9 12 31	6 11 [illegible]
1800	2 9 50	0 12 57	1800	7 11 41	8 12 [illegible]
1900	4 11 25	10 11 22	1900	5 10 50	10 12 [illegible]
2000	6 13 0	8 9 47	2000	3 9 59	0 13 [illegible]
2100	8 14 35	6 8 12	2100	1 9 8	2 14 [illegible]
2200	10 16 10	4 6 38	2200	11 8 18	4 15 [illegible]
2300	0 17 44	2 5 3	2300	9 7 27	6 16 [illegible]
2400	2 19 19	0 3 28	2400	7 6 36	8 17 [illegible]
2500	4 20 54	10 1 53	2500	5 5 45	10 18 [illegible]
2600	6 22 29	8 8 18	2600	3 4 55	0 18 [illegible]
2700	8 24 3	5 28 43	2700	1 4 4	2 19 [illegible]
2800	10 25 38	3 27 9	2800	11 3 13	4 20 [illegible]
2900	0 27 13	1 25 34	2900	9 2 23	6 21 [illegible]
3000	1 28 48	11 23 59	3000	7 1 32	8 22 [illegible]
3100	5 0 23	9 22 24	3100	5 0 41	10 23 [illegible]
3200	7 1 58	7 20 49	3200	2 29 50	0 23 [illegible]
3300	9 3 33	5 19 15	3300	0 28 59	2 24 [illegible]
3400	11 5 7	3 17 40	3400	10 28 9	4 25 [illegible]
3500	1 6 42	1 16 5	3500	8 27 18	6 26 [illegible]
3600	3 8 17	11 14 30	3600	6 26 27	8 27 [illegible]
3700	5 9 52	9 12 55	3700	4 25 36	10 28 [illegible]
3800	7 11 27	7 11 20	3800	2 24 46	0 29 [illegible]
3900	9 13 2	5 9 46	3900	0 23 55	2 29 [illegible]
4000	11 14 36	3 8 11	4000	10 23 4	5 0 [illegible]
4100	1 16 11	1 6 36	4100	8 22 14	7 1 [illegible]
4200	3 17 46	11 5 1	4200	6 21 23	9 2 [illegible]
4300	5 19 21	9 3 25	4300	4 20 32	11 [illegible]
4400	7 20 56	7 1 51	4400	2 19 41	1 4 [illegible]
4500	9 22 30	5 0 17	4500	0 18 50	3 4 [illegible]
4600	11 24 5	2 28 42	4600	10 18 0	5 5 [illegible]
4700	1 25 40	0 27 7	4700	8 17 9	7 6 [illegible]
4800	3 27 15	10 25 32	4800	6 16 18	9 7 [illegible]
4900	5 28 50	8 23 57	4900	4 15 28	11 8 [illegible]
5000	8 0 25	6 22 23	5000	2 14 37	1 9 [illegible]
5100	10 1 59	4 20 48	5100	0 13 46	3 10 [illegible]
5200	0 3 34	2 19 13	5200	10 12 55	5 10 [illegible]
5300	2 5 9	0 17 38	5300	8 12 5	7 11 [illegible]
5400	4 6 44	10 16 3	5400	6 11 14	9 11 [illegible]
5500	6 8 19	8 14 29	5500	4 10 23	11 13 [illegible]
5600	8 9 53	6 11 54	5600	2 9 32	1 14 [illegible]
5700	10 11 28	4 11 19	5700	0 8 42	3 15 [illegible]
5800	0 13 3	2 9 44	5800	10 7 51	5 15 [illegible]
5900	2 14 38	0 8 9	5900	8 7 0	7 16 [illegible]
6000	4 16 13	10 6 34	6000	6 6 9	9 17 [illegible]
6100	6 17 48	8 5 0	6100	4 5 19	11 18 [illegible]
6200	8 19 21	6 3 25	6200	2 4 28	1 19 [illegible]
6300	10 20 57	4 1 50	6300	0 3 37	3 20 [illegible]
6400	0 22 32	2 0 15	6400	10 2 47	5 21 [illegible]
6500	2 14 7	11 28 40	6500	8 1 56	7 21 [illegible]
6600	4 25 42	9 27 5	6600	6 1 5	9 22 [illegible]
6700	6 27 16	7 25 31	6700	4 0 14	11 23 [illegible]
6800	8 28 51	5 23 56	6800	1 29 24	1 24 [illegible]
6900	11 0 26	3 22 21	6900	11 28 33	3 25 [illegible]
7000	1 2 1	1 20 46	7000	9 27 42	5 26 [illegible]

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNVS
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS MARTIS

D III

quod per ſtellam epicicli directum, in Zodiaco verum Martis locum, 24 ſcz gradum 38 minutum ♉ oſtendet. Eleuato deferente, Mars Septentrionalis aſcendens pariter cernitur. Filum per centrum epicicli rurſus tenſum, in circulo G H I, Centrum verum, Signorum ſcz 10 garduum 16 minutorum 50 indicat. A cuius iuterſectione, in epiciclo inferiori facta, (quæ aux vera dicitur) vſq; ad indicem ♈ s 8 g 10 m 31 numerata, Argumetum verum ſunt. Centrum & Argumentum poſterius latitudini Martis inquirendæ ſeruient.

Secundum natalia regis

FERDINANDI

tempora, cõpendium

exhibebunt.

FERDINANDI Regis exemplum.

¶ Regem natum anno 1503 ſcimus. Quo tempore æquato, dies 9, hor. 21 mi. 51 Martii conſurgunt: Hic, quia 1500 elapſi ſunt, qui centenrios perfectos conſtituunt, radices ambæ, altera medii motus, quæ facit Signa 8 gradus 5 minuta 5, altera argumenti, quæ Sign: 1 gra. 14 minu. 12 eſt, ſub titulis poſt Chriſtũ aſpiciendæ ſunt. Radici medii motus in Zodiaco habitæ, indicem M impono, filum p 2 annos eiuſdem rotæ extendo, (duo namq; anni poſt 1500 integrẽ confecti ſunt) filoque rurſus M oſtenſorem ſubordino. Per 9 etiã diem, 20 horas, 51 minuta Martii, filum mitto, oſtenſore ſimul ſublocato, vbi tandem medium Martis motum, horæ natali conſentaneũ in præſens. Sig, 10 gra. 3 minu. 46 in Zodiaco contemplor. Noto inſuper indicis M cum circulo G H I contiguitatem. A qua iuxta lineæ ductum, in K L M circulum vſq; promouens, per punctum illic oblatum, filum E dirigo, ſubtus illud epicicli centro, cruceq; preciſe locatis. Poſtea radicem in tabula ad 1500 repertam, in limbo inferioris epicicli cum indice ſuperioris ſigno. Sic etiam per annos reſiduos 2, in ſuperiore epiciclo filum cum indice ſubducto, tendo. Per dies 9, deinde 21 horas, 51 minutos Martii, filum idem eiuſdem epicicli ſubfirmato indice duco, & orbes inſtrumenti omnes inſtituto tempori cõformes, habeo. Verum curſum Martis, qui eſt 24 gra 6 minutorum ♒ filum A in Zodiaco per ſtellam epicicli recta eductum, commonſtrabit. Deferentem ſi eleues, epiciclũ ante augis oppſitũ paulo reperies, qđ oppoſitũ, venter etiam draconis meridionalis dicitur. Mars aũt eo in loco repertus, meridionalis deſcendens, id quod literis M D manifeſtum fit, vocatur.

Poſt verbum, ☞ cõtemplor, adhuc adde illa. Deinde Augem, quæ per enũctia: 4 conſtat, vcz g 14 m 59 ♌ cum indice P vbi in Zodiaco requiſita eſt, exprimo. Noto inſuper ind: &ce

☞ ¶ Centrum verum, quod eſt Signorum 5 graduum 16 minutorum 15 filum A per centrum epicicli tractũ in circulo G H I innuit. Idẽ filum in epiciclo inferiori augem veram refert, à qua ſi vſq; ad indicem ♈ numeras, argumentum verum, quod eſt Sig. 1 gra, 19 mi 58 prodibunt. Centri Argumentiq; vſus ad latitudinem poſt hac requirentur.

Tertia ſequitur exemplificatio, rationem cum annis ante Chriſtũ opandi ſub Troiana hiſtoria præſcribens

Martis locus dirutæ Troiæ temporibus.

¶ Troiam hiſtoriæ teſtantur euerſam, anno 1149 ante Seruatorẽ mũdo datum. Iſtius numeri centenariũ ſequentem, id eſt 1200 ppponens, tabulam ingredior. Radicem medii motus, quæ habet Signũ 0 gradus 22 minuta 25, radicemq; argumenti, quæ Sig. 8 grad. 6 miuut: 53 eſt, excerpens. Similiter augem in 9 gradu 5 minuto ♋ couſtitutã conſtitutam, ex enunctiato 4 inuentam, capio, indicemq; M radici ſuperpono. Hinc 1149 à 1200 ſubducens, & reſiduos 51 reperiens, eos in limbo rotæ inferioris requiro. Per quos filum traductum, cum indice M ſubtus locato, teneo. Abſoluto itaq; orbe illo, motus Martis medius ſeculo Troiani reſpondens excidii apparet. Epiciclo deinde ſimili ratione poſt radicem firmato, motus quoq; verus, qui in 17 gra. 30 mi. ♉ erat, oſtenditur. Centrum verum Sig. 11 gra. 1 mi 40. Argumentũ æquatum Sig: 1 gra: 16 minu. 51 demonſtrant. Deferens poſtmodum ſi leuetur, epiciclus etiã Septentrionalis Aſcendens proximus augi æquantis & capiti draconis imminens reperitur.

ENVNCTIAT, VNDECIMVM

Martis elongationem ab ecliptica vtrinq; contingentem tribus exemplis propoſitis manifeſtare.

DE LATITVDINE MARTIS nihil habeo aliud, qùam quod ſupra de Saturno & Ioue allatum eſt, afferre. Proinde citra ambãgem prioribus exemplis declarandis inſiſtam.

Exemplum Caroli

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

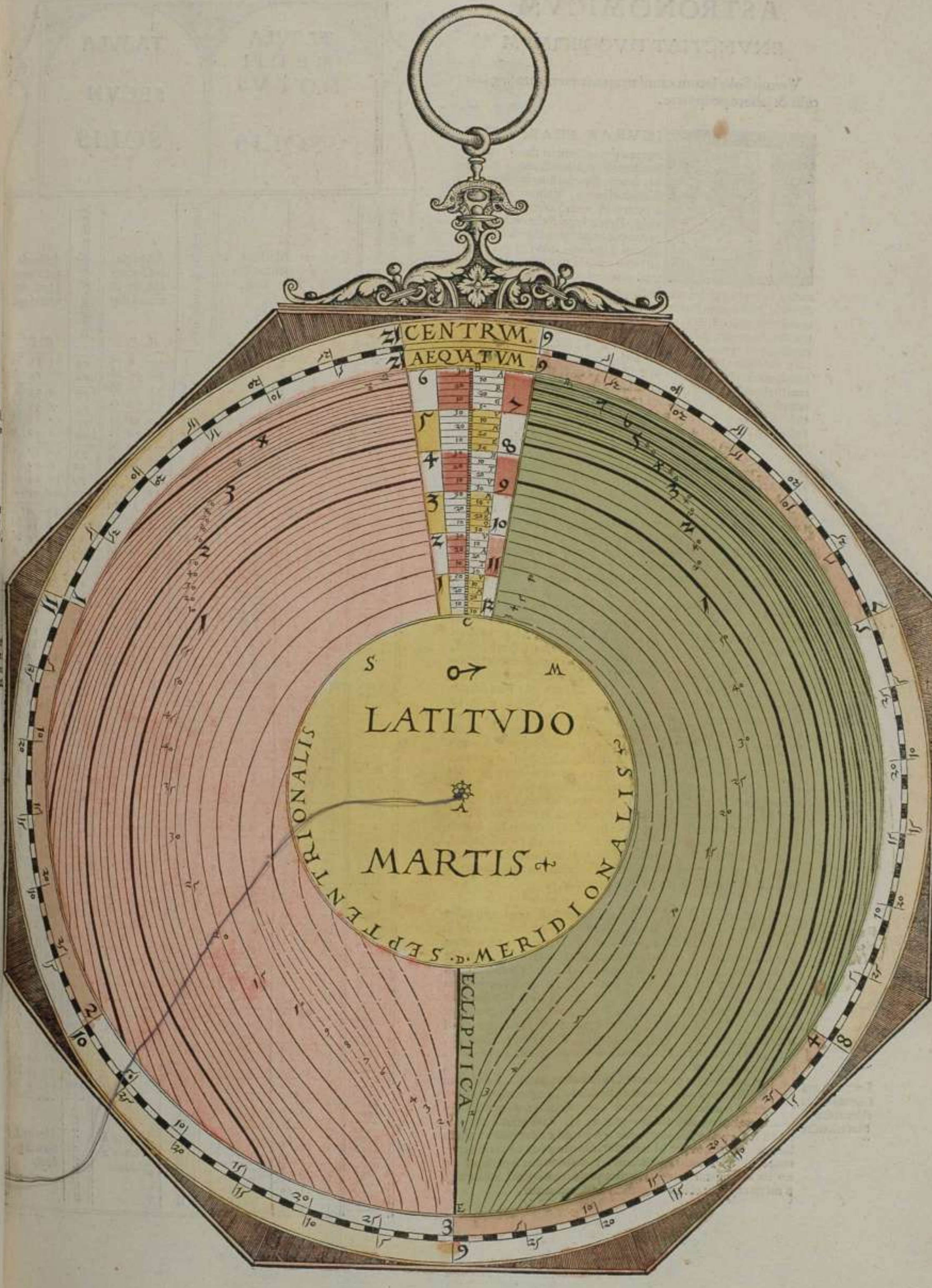
¶ Natale imperatoris tempus, Centrum æquatum Martis s 10 g 16 m 50, Argumentum verum s 8 g 10 m 31 tenuit. Filo iam lineæ B C impoſito, margaritaq; 8 Sig: 10 gra. 31 minu: tenente, iterum in limbo filum ſuper Centrũ, quod eſt s 10 g 16 m 50 feratur, & vnio latitudinem Martis 59 ſcz minutoꝝ ſeptentrionalem deſcendentẽ oſtendet.

Exemplum FERDINANDI.

¶ Exemplum regis Ferdinandi. In natalitio FERDINANDI Centrum Argumentumq; præcedenti theoremate oſtenſa, repetantur. Filo lineæ B C immiſſo, vnionem argumento, Signis ſcz 1 gra. 19 mi. 58 adiunge. Filũ vbi Centro vero, id eſt Sig: 5 gr: 16 minut. 15 fuerit ſuperpoſitum, margarita gradum 0 minutum 17 ab ecliptica auſtro inclinans interſecat. Latitudo igitur augeſcens, aſcendentẽ planetam demonſtrat. Exemplum dirutæ Troiæ.

Quam Mars latitudinem ... cidii Troiani tpe obtinuerit.

Dirũta TROIA, Centrũ Sign: 11 gra: 1 minut: 40, Argumentum Sign. 6 gta 16 minut. 51 habuit. E quibus latitudo Martis Septentrionalis ab ecliptica gra. 3 minut: 10 colligitur. Aſcendẽs autem, quia magis ſemp ac magis Aquilonem adlabitur, intelligitur.

CENTRVM
AEQVATVM
S
M
LATITVDO
MARTIS
SEPTENTRIONALIS
MERIDIONALIS
ECLIPTICA

ASTRONOMICVM
ENVNCIAT DVODECIMVM

Verum Solis locum omni temporis momento ſine calculis & labore perquirere.

FIGVRAE PRAESENTIS imago à præcedentibus diuerſa eſt. In hac enim & epicidum & annos in rota M, ſicut in ſuperioribus habitum eſt, deſyderari cernis. Vnius præterea fili è centro A emiſſi vſum tantūmodo exigi. Paucis ergo Solis curſum ſcituro, tempus quodcumq; libet definiatur, quod ſi Saluatoris aduentu poſterius eſt, illius minor centenarius, ſtatim hic è tabula diſcatur, radice eiuſdem medii motus excerpta, reſidua annorum ſumma, cōpletorūq; non neglecta. Si vero Chriſto prius fuerit tempus, centenarius propoſito numero maior eligendus eſt, & ab eo propoſitum demendum, relictis ex ſubtractione numeris, qui anni reſidui vocātur, reſeruatis, radice pariter medii motus ex tabula, quæ inſcribitur ANTE CHRISTVM, notata. Radicem vbi habueris, ſiue ante, ſiue poſt Chriſtum inſcriptam, tabulam ſecundam, cui nomen eſt, ANNI RESIDVI vltra centenarium &c. intra, in qua reſiduum quærenti, ad dextram minuta & ſecunda, vel alterum ex iis occurrit, cum M litera vel A ſub inde adiuncta, quarum M minuenda, A addenda, tot minuta & ſecū radici docet. Adiectis adiiciendis vel demptis demendis, radix æquata dicitur, quæ in Zodiaco requiſita, cum oſtenſore M ſignabitur. In limbo poſt, circuli inferioris menſem, diem, & horam q̄q; ſi potes, reperta, cum filo exprime, filoq; rurſus M indicem ſubiunge. Rota ſic firmata, oſtenſorem P ad Solis augem, prius per 4 enūctiatū manifeſtatā ducito, ibidem cōtactū indicis cū circulo G H I, punctumq; ex aduerſo in circulo K L M, ſitum obſeruato. Punctus ſiquidem ille, Solis argumentum, quod ab auge vſq; ad illum, in ſuperiori rotula numeratur, ſoliſq; locum in deferente apperit. Filum vero ex centro A puncto impoſitum huic puncto, verum locum Solis in Zodiaco deſignat. Prædicta vt actum nobis eſt aſſidue, adhuc manifeſtiori traditione, & ea triſaria proſequemur.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

¶ CAROLI Quinti tempus æquatum 1500 anni, 23 dies Februarii, 16 horæ, 20 min. cum ſint, radix medii motus ſuper centenarium 1400, ſub titulo poſt Chriſtū videnda, quæ S 9 gr 18 m̈ 34 habet. Demptis poſtea 1400 ab annis propoſitis completis, id eſt, 1499, ſuperſunt 99 anni, 23 dies Februarii &c. Anni deinde 99 in tabula, quæ inſcribitur ANNI RESIDVI &c. repetantur, quibus repetitis adherere vides m̈ 0 z̈ 44 cum nota M, quæ ſubtrahenda totidem à radice motus medij admonet. Vnde s̈ 9 g̈ 18 m̈ 33 reſultant, quæ ſunt radix certificata ad annum 1499. Illam autem in zodiaco quæſitam radicem, cum indice M ſignabis, die mēſis horaq; & minuto (ſi fieri poteſt) acceptis. Filū deinceps A per ea extendatur, oſtenſorq; rurſus ſub idem ducatur, & protin' in zodiaco, motum Solis medium, Sig. ſcz 11 gr 12 m̄ 27 à filo exprimi videbis. Oſtenſorem aūt P ad augem Solis, ſuperius quarto enunciato repertam, gr videlicet 1 m̄ 11 ♋ pones, circuliq; G H I & indicis M contingentiam obſeruabis, ab illa enim in circulum K L M promouens per lineam, locum Solis in eccentrico offendis. Iam ab auge vſq; in præſentem ☉ locum numerans s̈ 8 g̈ 1 m̈ 16 offeruntur, quæ & Centrum & Argumentum Solis appellari poſſunt. Vltimo filum A per punctum illud argumenti tranſiens, in zodiaco verum locum Solis, qui eſt 14 g̈ 23 m̈ ♓, repreſentat.

Exemplū Regis. FERDINANDI.

¶ Tempus FERDINANDI Regis æquatū eſt, 1502 anni 9 dies Martii, horæ 21 mi 51. Radix centenarii 1500 facit s̈ 9 g̈ 19 m̈ 18. In tabula reſiduorum annorū iuxta annos duos m̈ 28 z̈ 41 cum litera M inueniuntur, quibus à radice media ſubtractis, ſuperſunt Sig 9 gra. 18 mi. 49. Huic radici in Zodiaco acceptæ M indicem applica. Filum per 9 diem Martii 21 hor. 51 m̄ extende, quod medium motum Solis, S 11 gr 26 m̄ 45 in Zodiaco, oſtenſore M eiidem filo ſubſtituto, demonſtrat. Poſtremo P indicem augi Solis, quæ eſt gr 1 minu. 12 ♋ admouendo, punctū argumenti, vt patuit non ſemel in circumferentia K L M require, quod Sig. 8 gr 25 mi 32 contingit. Traducto autem per ea filo, locum Solis verum, gra ſcz 28 mi 55 ♓. id q; intenderas, habebis.

Locus ☉ qui fuierit obeūte Alexandro Macedonū re

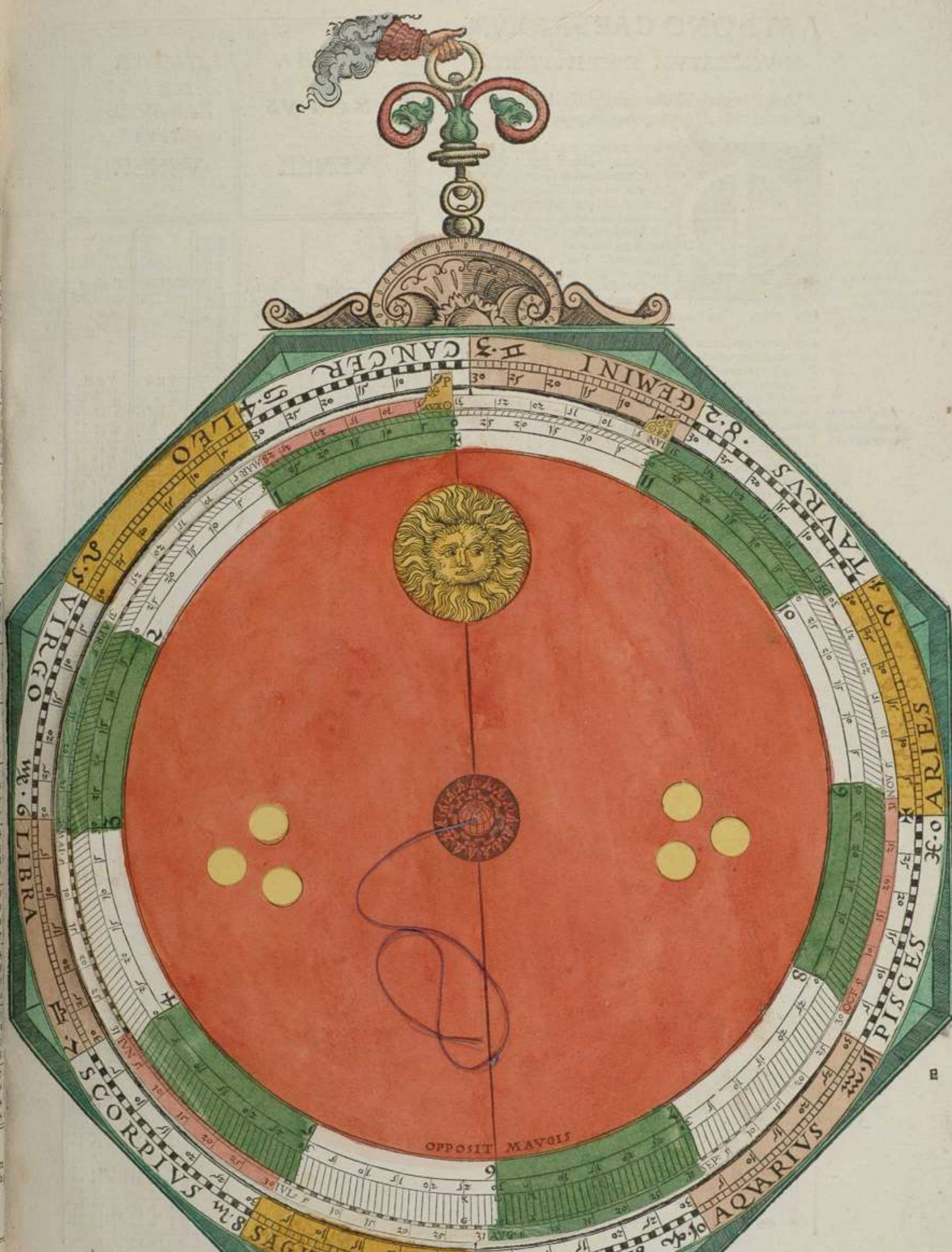
¶ Alexandri magni obitus ante Chiſtum memoratur. Tabula temporum illum annis 311 diebus 93 fuiſſe ante Chriſti tempora docet. Centenari' numeri huius maior eſt 400. Radix medii motus Solis illi centenario conueniens Sig 9 gr 5 mi 21. Anni reſidui 88. quib mi 38 ſecū 47 adiici debent, vnde S 9 g 5 mi 59 ſubſultant. Illa in Zodiaco reperta, indice M notentur, filo quoq; per 29 diem Septē. tracto, M index rurſus ſubſtituatur. Nouiſſime aux Solis ſuper 6 g 20 mi ♊ dirigatur, & iuxta regulam prædictam agenti, Sol in 2 gr 8 mi ♎ tempore obitus Alexandri fuiſſe reperietur.

TABVLA MEDII MOTVS SOLIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annus	Radices poſt Chriſtum. S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.
Chriſti	9 8 17	9 8 17
100	9 9 1	9 7 33
200	9 9 46	9 6 49
300	9 10 30	9 6 5
400	9 11 14	9 5 21
500	9 11 58	9 4 37
600	9 12 42	9 3 53
700	9 13 26	9 3 9
800	9 14 10	9 2 25
900	9 14 54	9 1 41
1000	9 15 38	9 0 57
1100	9 16 22	9 0 12
1200	9 17 6	8 29 28
1300	9 17 50	8 28 44
1400	9 18 34	8 28 0
1500	9 19 19	8 27 16
1600	9 20 3	8 26 32
1700	9 20 47	8 25 48
1800	9 21 31	8 25 4
1900	9 22 15	8 24 20
2000	9 22 59	8 23 36
2100	9 23 43	8 22 52
2200	9 24 27	8 22 8
2300	9 25 11	8 21 23
2400	9 25 55	8 20 39
2500	9 26 39	8 19 55
2600	9 27 23	8 19 11
2700	9 28 8	8 18 27
2800	9 28 52	8 17 43
2900	9 29 36	8 16 59
3000	10 0 20	8 16 15
3100	10 1 4	8 15 31
3200	10 1 48	8 14 57
3300	10 2 32	8 14 3
3400	10 3 16	8 13 19
3500	10 4 0	8 12 34
3600	10 4 44	8 11 50
3700	10 5 28	8 11 6
3800	10 6 13	8 10 22
3900	10 6 57	8 9 38
4000	10 7 41	8 8 54
4100	10 8 25	8 8 10
4200	10 9 9	8 7 26
4300	14 9 53	8 6 42
4400	10 10 37	8 5 58
4500	10 11 21	8 5 14
4600	10 12 5	8 4 30
4700	10 12 49	8 3 45
4800	10 13 33	8 3 1
4900	10 14 17	8 2 17
5000	10 15 1	8 1 33
5100	10 15 45	8 0 49
5200	10 16 30	8 0 5
5300	10 17 14	7 29 21
5400	10 17 58	7 28 37
5500	10 18 42	7 27 53
5600	10 19 26	7 27 9
5700	10 20 10	7 26 25
5800	10 20 54	7 25 41
5900	10 21 38	7 24 57
6000	10 22 22	7 24 12
6100	10 23 6	7 23 28
6200	10 23 50	7 22 44
6300	10 24 34	7 22 0
6400	10 25 19	7 21 16
6500	10 26 3	7 20 32
6600	10 26 47	7 19 48
6700	10 27 31	7 19 4
6800	10 28 15	7 18 20
6900	10 28 59	7 17 36
7000	10 29 43	7 16 51

TABVLA SECVN SOLIS

Anni reſidui & completi vltra centenarium	Addenda aut Subtra à radice cētenarii elap M Z	Anni reſidui & completi vltra centenarium	Addenda aut Minuē à radi. cētenarii elapſ M Z
1	14 2 M	51	21 53 M
2	28 41 M	b52	22 54 A
3	43 2 M	53	8 33 A
b 4	1 46 A	54	5 47 M
5	12 35 M	55	20 7 M
6	26 56 M	b56	24 40 A
7	41 16 M	57	10 19 A
b 8	3 32 A	58	4 00 M
9	10 49 M	59	18 21 M
10	25 10 M	b60	26 27 A
11	39 30 M	16	12 6 A
b12	5 17 A	62	2 14 M
13	9 3 M	63	16 35 M
14	23 24 M	b64	28 13 A
15	37 45 M	65	13 52 A
b16	7 3 A	66	00 28 M
17	7 17 M	67	14 49 M
18	21 38 M	b68	29 59 A
19	35 59 M	69	15 38 A
b20	8 49 A	70	1 17 A
21	5 32 M	71	13 4 M
22	19 52 M	b72	31 44 A
23	34 13 M	73	17 23 A
b24	10 35 A	74	3 2 A
25	3 43 M	75	11 18 M
26	18 6 M	b76	33 28 A
27	32 27 M	77	19 7 A
b28	12 21 A	78	42 46 A
29	2 0 M	79	9 35 M
30	16 21 M	b80	35 15 A
31	30 39 M	81	20 54 A
b32	14 6 A	82	6 33 A
33	0 14 M	83	7 48 M
34	14 35 M	b84	37 00 A
35	28 56 M	85	22 39 A
b36	15 52 A	86	8 19 A
37	1 32 A	87	6 2 M
38	12 49 M	b88	38 47 A
39	27 10 M	89	24 24 A
b40	17 38 A	90	10 5 A
41	3 17 A	91	4 15 M
42	11 5 M	b92	40 32 A
43	25 24 M	93	11 11 A
b44	19 24 A	94	11 50 A
45	5 3 A	95	2 31 M
46	9 17 M	b96	42 18 A
47	23 38 M	97	27 57 A
b48	21 9 A	98	13 36 A
49	6 50 A	99	00 44 M
50	7 32 M	100	44 4 A
	Minuta & Secunda graduum.		Minuta & Secūda graduum

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNI
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
OPPOSIT MAVOIS

E

ASTRONO·CAESAREVM

ENVNCTIATVM DECIMVMTERTI.

Veneris locum in Zodiaco promptiſſimè abſq; omni numerorum ratione, & quaſi opere nullo, pernoſcere.

ΦΩΣΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΟΣ, qui latinè Lucifer, Veſper, & Venus dicitur, totidem orbib⁹, quot alii planetæ, conſtat, quorum infimus cum indice M paulo diuerſior eſt à prioribus vſu. Nõ enim in limbo annos ab 1 ad 100, velut ſuperiores, imò, mẽſes & dies gerit, nec ſecus etiã ac orbis Solis regulatur, hoc modo. Radix medii motus Veneris, qui idem quoq; medi⁹ motus Solis fuit, è ſecũda tabella ſumatur, centenario minori congrua, tempe poſt Chriſtum ſtatuto. Nam ſi ante Chriſtum ſit, centenario maiori conueniens, radix accipietur, accepta reſeruatur, anni reſidui vltra centenariũ elapſi, prima tabularum ordine excipiantur, minuta, & ſecũda ibidem adſerta adimere vel addere, pro vt litera M vel A exigit, oportebit. Radixq; annis præelectis ſic omnino quadrabit. Eadem ergo radix in Zodiaco cognita, cum oſtenſore M figetur. Dies, horæ & minuta q̃tum poſſibile eſt, poſtmodum in limbo M rotæ cum filo expreſſa, oſtẽſore M ſubfirmato ſtabiliantur. Augem Veneris, quæ perpætuò cũ Sole eadem eſt, P index vbi tenuerit, coitus circuli G H I & indicis M notabitur, huic loco aduerſus in circulo K L M punctus, per quẽ educto æquantis filo, & epicicli centrum & crux ✢ ſubordinabuntur, & ſic inferiorem epiciclum firmaueris. Radicem Argumenti Veneris tertia numerorum columna, ſicut medium motum ante ſolitus es, venaberis, ſuper quod Argumentum indicem Y loca. Annos quoq; reſiduos in limbo ſuperioris epicicli requires, requiſitis filum intendes, intenſo indicem Y rurſus ſuduces. Dies, horas, minuta deinde in Kalendario eiuſdem orbiculi filum exprimens, oſtenſorem ſuperpoſitum accipiat. Quo facto vniuerſam inſtrumenti machinam ſolidaueris. Filum A nunc per epicicli ſtellam ſi emittis verum Veneris locum in Zodiaco diſces

Aux Veneris cum Sole ppetuò eadem eſt

TABVLA PRIMA

Anni reſidui & elapſi vltra cẽtenarium	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & diminutionis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & Subtractiõis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & Subtractionis à rad	Anni reſidut & elapſi vltra centenariũ	Minut & Secũd graduum		Signa additionis & ſubtractionis à radic
	M	Z			M	Z			M	Z			M	Z	
1	14	2	M	25	3	43	M	49	6	50	A	73	17	23	A
2	28	41	M	26	18	6	M	50	7	32	M	74	3	2	A
3	43	2	M	27	32	27	M	51	21	53	M	75	11	18	M
B 4	1	46	A	B28	12	21	A	B52	22	54	A	B76	35	28	A
5	12	35	M	29	2	0	M	53	8	35	A	77	19	7	A
6	26	56	M	30	16	21	M	54	5	47	M	78	42	46	A
7	41	16	M	31	10	39	M	55	20	7	M	79	9	35	M
B 8	3	32	A	B32	14	6	A	B56	24	40	A	B80	35	15	A
9	10	49	M	33	0	14	M	57	10	19	A	81	20	54	A
10	25	10	M	34	14	35	M	58	4	0	M	82	6	33	A
11	39	30	M	35	28	56	M	59	18	21	M	83	7	48	M
B12	5	17	A	B36	24	51	A	B60	26	27	A	B84	37	0	A
13	9	3	M	37	1	32	A	61	12	6	A	85	22	39	A
14	23	24	M	38	12	43	M	62	2	14	M	86	8	19	A
15	37	45	M	39	27	10	M	63	16	35	M	87	60	2	M
B16	7	3	A	B40	17	38	A	B64	2	13	A	B88	38	47	A
17	7	17	M	41	3	17	A	65	13	52	A	89	24	14	A
18	21	38	M	42	11	5	M	66	0	28	M	90	10	5	A
19	35	59	M	43	25	24	M	67	14	49	M	91	4	15	M
B20	8	49	A	B44	19	24	A	B68	29	59	A	B92	40	32	A
21	5	32	M	45	5	3	A	69	15	38	A	93	11	11	A
22	19	52	M	46	9	17	M	70	1	17	A	94	11	50	A
23	34	13	M	47	23	38	M	71	13	4	M	95	2	31	M
B24	10	35	A	B48	21	9	A	B72	31	44	A	B96	42	18	A
			A				A				A	97	27	57	A
			A				A				A	98	13	36	A
			A				A				A	99	0	44	M
			A				A				M	100	44	4	A

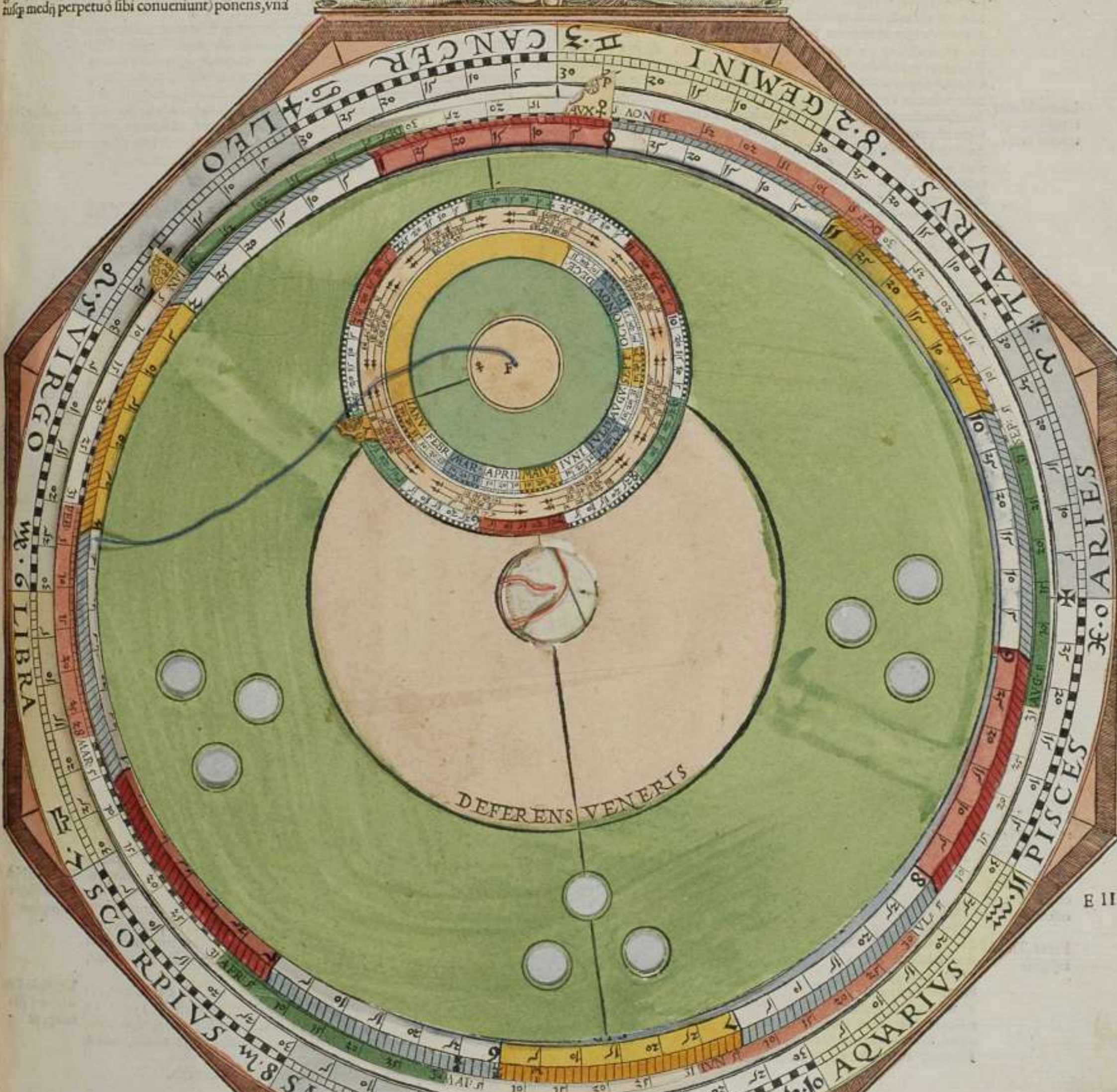
TABVLA MEDII MOTVS VENER — TABVLA MEDII ARGVMENTI VENER

Centenarii annorum ante & post Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S. G. M	Radices ane Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	9 8 17	9 8 17	Chriſti	4 9 20	4 9 20
100	9 9 1	9 7 33	100	10 27 34	9 21 6
200	9 9 46	9 6 49	200	5 15 48	3 2 51
300	9 10 30	9 6 5	300	0 4 3	8 14 37
400	9 11 14	9 5 21	400	6 22 17	1 26 23
500	9 11 58	9 4 37	500	1 10 31	7 8 9
600	9 12 42	9 3 53	600	7 28 45	0 19 54
700	9 13 26	9 3 9	700	2 17 0	6 1 40
800	9 14 10	9 2 25	800	9 5 14	11 13 26
900	9 14 54	9 1 41	900	3 23 28	4 25 12
1000	9 15 38	9 0 57	1000	10 11 42	10 6 57
1100	9 16 22	9 0 12	1100	4 29 57	3 18 43
1200	9 17 6	8 29 28	1200	11 18 11	9 0 29
1300	9 17 50	8 28 44	1300	6 6 25	2 12 15
1400	9 18 34	8 28 0	1400	0 24 39	7 24 0
1500	9 19 19	8 27 16	1500	7 12 54	1 5 46
1600	9 20 3	8 26 32	1600	2 1 8	6 17 32
1700	9 20 47	8 25 48	1700	8 19 22	11 29 18
1800	9 21 31	8 25 4	1800	3 7 36	5 11 3
1900	9 22 15	8 24 20	1900	9 25 51	10 22 49
2000	9 23 0	8 23 36	2000	4 14 5	4 4 35
2100	9 23 43	8 22 52	2100	11 2 19	9 16 21
2200	9 24 27	8 22 8	2200	5 20 33	2 28 7
2300	9 25 11	8 21 23	2300	0 8 47	8 9 7
2400	9 25 55	8 20 39	2400	6 27 2	1 21 38
2500	9 26 39	8 19 55	2500	1 15 16	7 3 24
2600	9 27 23	8 19 11	2600	8 3 30	0 15 10
2700	9 28 8	8 18 27	2700	2 21 44	5 26 55
2800	9 28 52	8 17 43	2800	9 9 59	11 8 41
2900	9 29 36	8 16 59	2900	3 28 13	4 20 27
3000	10 0 20	8 16 15	3000	10 16 27	10 2 13
3100	10 1 4	8 15 31	3100	5 4 41	3 13 58
3200	10 1 48	8 14 47	3200	11 22 56	8 25 44
3300	10 2 32	8 14 3	3300	6 11 10	2 7 30
3400	10 3 16	8 13 19	3400	0 29 24	7 16 16
3500	10 4 0	8 12 34	3500	7 17 38	1 1 1
3600	10 4 44	8 11 50	3600	2 5 53	6 12 47
3700	10 5 28	8 11 6	3700	8 24 7	11 24 33
3800	10 6 13	8 10 22	3800	3 12 21	5 6 19
3900	10 6 57	8 9 38	3900	10 0 35	10 18 4
4000	10 7 41	8 8 54	4000	4 18 50	3 29 50
4100	10 8 25	8 8 10	4100	11 7 4	9 11 36
4200	10 9 9	8 7 26	4200	5 25 18	2 23 22
4300	10 9 53	8 6 42	4300	0 13 32	8 5 7
4400	10 10 37	8 5 58	4400	7 1 47	1 16 53
4500	10 11 21	8 5 14	4500	1 20 1	6 28 39
4600	10 12 5	8 4 30	4600	8 8 15	0 10 25
4700	10 12 49	8 3 45	4700	2 26 29	5 22 10
4800	10 13 33	8 3 1	4800	9 14 44	11 3 56
4900	10 14 17	8 2 17	4900	4 2 58	4 15 42
5000	10 15 1	8 1 33	5000	10 21 12	9 27 28
5100	10 15 45	8 0 49	5100	5 9 26	3 9 13
5200	10 16 30	8 0 5	5200	11 27 41	8 20 59
5300	10 17 14	7 29 21	5300	6 15 55	2 2 45
5400	10 17 58	7 28 37	5400	1 4 9	7 14 31
5500	10 18 42	7 27 53	5500	7 22 23	0 26 16
5600	10 19 26	7 27 9	5600	2 10 38	6 8 2
5700	10 20 10	7 26 25	5700	8 28 52	11 19 48
5800	10 20 54	7 25 41	5800	3 17 6	5 1 34
5900	10 21 38	7 24 57	5900	10 5 20	10 13 19
6000	10 22 22	7 24 12	6000	4 23 34	3 25 5
6100	10 23 6	7 23 28	6100	11 11 49	9 6 51
6200	10 23 50	7 22 44	6200	6 0 3	2 18 37
6300	10 24 34	7 22 0	6300	0 18 17	8 0 22
6400	10 25 19	7 21 16	6400	7 6 31	1 12 8
6500	10 26 3	7 20 32	6500	1 24 46	6 23 54
6600	10 26 47	7 19 48	6600	8 13 0	0 5 40
6700	10 27 31	7 19 4	6700	3 1 14	5 17 25
6800	10 28 15	7 18 20	6800	9 19 28	10 29 11
6900	10 28 59	7 17 36	6900	4 7 43	4 10 57
7000	10 29 43	7 16 51	7000	10 25 57	9 22 41

Zodiaco diſces. Si idem per centrum epicicli ten-
das, Centrũ verum in circulo G H I cernes. Ab
interſectione autẽ in epiciclo inferiori contingẽte,
fili ſic inuariati, ſi numeres vſq; ad indicem, Argu-
mentũ verum deprehendes. Deniq; Centro vero
Sig 3 gra: 6 adijciens, latitudinem aggredi po-
teris. Verum vt apertius ante dicta percipias,
Exemplo rem proponam.

¶ CAROLI Imperatoris Rhomani adæqua
tum natale 1499, Die Februarij 23, Hor: 16
minu: 20 eſſe creberrime iteratũ iam tenes, Radix
centenarii 1400 Sig. 8 gra. 38 mi: 34 eſt.
Annis 99 ſuperfluis, ſcz M 0 Z 44 adiuncta
inueniuntur, quę radici mediæ dempta, æquatam
efficiunt, Signorum videlicet 9 gra. 38 mi. 34.
Et in Zodiaco reuiſæ, oſtenſor M applicabitur,
filum 23 diei, Hor. 16 mi: 20 Februarij ad-
motum, in Zodiaco mediũ motum Veneris Sig.
11 grad. 32 min 28 oſtendens, cum indice M
rurſus componatur. Oſtenſorem vero P ſuper
Augem ſuperius in motu ☉ habitam, quæ fuit
gra. 3 mi 33 ♋ (Solis enim ac Veneris aux, mo-
tusq; medq; perpetuò ſibi conueniunt) ponens, vnã

coadunationem indicis M & circuli G H I, cor-
reſpondentemq; gradum circuli K L M aduertet,
per eum enim æquantis filum trahet, ſubtusq; epi-
ciclum cum centro & cruce ✠ ſiſtet. Argumento
deinde 1400 annis debito, quale eſt Sig. 0 gra.
24 mi: 40 quæſito, index Y ſuperinducatur. Filo
poſthac, annos, dies, horas, & minuta exprimenti,
index M ſubiungatur, qui argumentum medium
in epiciclo inferiori Sig 3 gra. 0 mi: 59 oſtendit.
Fili extenſio p ſtellam epicicli verũ Veneris locũ,
id eſt, 26 gra. 39 mi: ♓ aperit. Eiuſdem per
centrum epicicli ductus, Centrum verum, quod eſt
Signorum 8 gra 32 circuli G H I repreſentat,
cui ſi addetur Sig. 3 gra. 6 laditudini inquirendę
idoneum fiat. Preterea indicis Y in epiciclo infimo
diſtantiam ab inciſione fili & epicicli reputanti, Ar-
gumentũ verũ Sig. 3 gra 2 mi: 58 (idem latitudini
ſeruiens) proſiliet. Deferens poſtremo ſublatus
parumper, epiciclũ in auge deferentis conſiſtentẽ,
rurſusq; eclipticæ imminentẽ, à borea digredientẽ
pariter (quamobrẽ & ſeptentrionalis deſcendens
vocatur) prodit. ¶ Regij natalis æquatio &c̃

Exemplū Regis. FERDINANDI.

¶ Regīj natalis equatio 1502 anni, 9 dies Martij, Horæ 21, mi: 51 cum ſit, ſtatim ex ſecunda tabula medium Veneris motum anno 1500, centenario ſcz minori congruentē, Sig 9 gra. 19 mi. 19 capies, Ex prima tabula annos reſiduos 2, penes quos M̈ 28 Z̈ 41 inuenta radici medi motus ſurripies, vnde Sig 9 gra 18 mi 50 remanebunt, quibus ſi index M ſuperagatur in Zodiaco, diebus, horis minutiſq;, ritè applicetur, medium Veneris motum, Sig 11 gra, 26 mi. 45 veriſſimè commonſtrabit. Index P inſuper cum auge, quæ eſt gra. 1 mi: 12 ♋ (vt in Sole auditum eſt) componetur, epiciclum pariter cum Cruce ſua ordinetur, quo ordinato radicem Argumenti è tabula tertia, centenario 1500 competentem excipe. Radix aūt, habet Sig. 7 gra 12 mi' 14. Eidem indicem in epiciclo imponens, annos, dies, horas & minuta reſidua cum filo & indice, vt doctus es, pręparato. Ecce nunc oſtenſorem qui medium Argumentū Veneris in epiciclo Sig. 11 gra. 26 mi: 3 dat. Filū autem per ſtellam epicicli eductum, verum locum Veneris in Zodiaco, hoc eſt, gradus 26 mi: 3 ♓ ad tempus ſcz natiuum regis indicat. Centrum verum & equatum quod eſt Signorum 8 gra: 28 in circulo G H I videtur à filo A per centrum epicicli directo, cui pro latitudine habenda Sig 1 gra: 6 adiicito, idem filum in epiciclo inferiori augem veram epicicli innuit, à quo loco vſq; ad indicem Y computans, Argumentum verum Veneris, quod eſt Sig 11 gra. 22 min. 40 offeretur. Et hęc duo poſt Chriſtum motus inuenire docent, Tertium ſequens exemplum ante Chriſtum operaturū inſtruet. ¶ Vrbs Rhoma condi cępit anno 753 ante Salutem Orbi factam, 11 Kalendas Mayas, Si Lutio Tarutio Mathematico credimus, inter ſecundam & tertiam, 11 Kalendarum, idem eſt, quod 21 die Aprilis. Horę autem numerari debent ab ortu Solis inchoantib', ita aſtrologica ratione horas accipiendo, 21 Aprilis dies imperfectus adhuc ſupponetur. Horas autē à meridie diei reputanti hora 19 mi: 30 ſtatuetur. Quamq̄ vero non deſint (inter quos & Plutarchus eſt) qui Rhomam non 11, ſed 12 Kalendas. May cęptam extrui autument, id quod 20 diem Aprilis deſignat. Ea tamē res nihilo plus Tarutiū quo minus in motibus deuiaſſe non tollerabiliter inſimulari queat, ſaluat, vt in pręſentibus liquidiſſimè cuiuis lecturo conſtaturum eſt. Eſto enim (quod tamen fieri prorſus nequit) vſu veniat 30 vel 40 diſſentio hoc loco, nunq; tamen huiuſmodi motuum abſorditas, qualis Tarutio accidit, in hoc noſtro inſtrumento cuiquam timenda erit. Motus igitur originem Romanę vrbis referentes hic viſurus, primo, vt ſepę monitū eſt, 753 annos proponat, quos à proximo maiori centenario, videlicet 800 auferat, ablatis vero 64 ſupereſſe completos videbit. Radix medii motus Veneris, quę Sig. 9 gra. 2 mi: 25 è tabula ſecunda, cui inſcriptio ante Chriſtum quærenda ſunt, apud annos deinde reſiduos M̈ 9 Z̈ 17 cum M litera in prima tabula inuenta, radici demenda, vnde Sig. 9 gra 2 mi: 15 ſuperabunt. Hunc numerum mox cum indice M in Zodiaco notabis. In limbo huius rotę inferioris diē 20 Aprilis, 19 ho. 30 mi: (quoniam horę & minuta à meridie viceſimę diei numerentur, inter 2 & 3 horam viceſimę primę diei, poſt Solis ortum incidunt) require, per quę filo tracto & indice M ſublocato, rotula rite ordinata erit, cui' index M in Zodiaco Sig. 0 gra 21 mi 29, medium motum Veneris ſcz exhibebit. E tercia deinde tabula radix Argumenti ſummetur è regione 800 annis, quę Sig. 11 gra. 13 mi: 26 facit. Augi poſt hac per 4 Enunctiatum queſitę, gra. 0 mi, 17 ♊ oſtenſorem P admoue. Epiciclum pariter vna cum centro ſuo & cruce ſub filū A loca, Y indicatore radici affixo, annis elapſis, diebus, horis, minutiſq; pro more diſpoſitis. Exin filum A in epiciclo Argumentum verum Sig 10 gra. 27 mi: 50. Centrum ſimul equatum in circulo G H I Sig 10 gra. 22 mi. 50, cui ſi addetur Sig 1 gra. 6, prouenient Sig 11 gra. 28 m: 50, oſtendet. Fili eductio per ſtellam epicicli, locum Veneris, quem hoc tempore poſſederit, in Zodiaco, 9 ſcz gra. 25 m. ♈ indicat. Quid igit Luciū Tarutiū faſcinauit, vt Venerē auderet tempore vrbis fūdatę in Scorpionem locare, Mercuriumq;, Saturnum & Martem? Cum hoc tantummodo in Saturno verum eſſe deprehendatur, qui gradus 2 mi 20 ♏ tenuiſſe tunc cognoſcitur. In Marte vero minime locum habet, qui gra. 1 mi. 15 ♋ occupauit. Neq; vero certius quicquam & Mercurio ſtatuit, quem in Scorpionem poſuit, cum hoc ex diametro pugnet. Non enim in ♏ ſed ♉ fuiſſe, & hoc 3 gra. 15 mi. cernitur. Semel aūt ex theoricis conſtat lineam Medii motus Solis, Veneris & Mercurii eandem perpetuò eſſe. Eorum itaq; trium motus cum ſit idem, facile eſt coniectari, eorundem epiciclorū centra, non procul à linea, quę à Sole centrum mundi verſus educitur, diſcere. Quod dum fit, Venerem vltra 48 gra. ſiue pręcedat, ſiue ſequatur, à Sole nunquàm elongari neceſſe eſt. Mercurium vero, quoniam epiciclo tam modico voluitur, 27 gradibus à Sole vtrobiq; poſitum, non amplius abeſſe. Qua ratione fretus igitur Tarutius Solem in Tauro, Venerem & Mercurium in Scorpione, auſus eſt collocare? Et id cum Scorpius, diametraliter Tauro opponatur, quod diſcrimen totius medii circuli, id eſt, 180 graduum eſt. Qui error, quantus ſit apud Solinum, quilibet prudens iudex eſtimet volo. In mentem quoq; hoc loco venit Iulii Firmici, qui de quadra Veneris & Mercurii libro 6 c: 14 ſcriptum reliquit, cum eadem tamen nullo vnquàm ſeculo cuiquam viſa ſit, nec videri poſſit, cum enim Venus vltra 48 gradus a Sole non recedat, Mercuri' vero vltra 27, Ponantur vero vtrinq; a Sole vtriq; planetę, ita, vt alter dextram, alter leuam occupet, adhuc tamen 77 gradibus tantum diſſidere cernes. Quartus aūt aſpectus 90 gradus deſiderat, quos dum Venus & Mercurius aſſequi diſtando non poſſunt, ſequitur nullo quadram tempore Veneris & Mercurii, contra Firmici opinionem euenire poſſe. At inquis, radiali aſpectu fieri poteſt, vt Veneris Mercuriiq; quartus contingere valeat. Sed illud niſi 83 gradibus fieri, ſicut reuera fit, concedas, neſcio quem quartum dicas. At 83 gradus ſic quadrangulū creent, vt 90 Sextilem. Ad hęc Tarutio Sol in Tauro ponitur, quod nihilo ſetius nobis improbatur. At dicet aliquis in cauſa eſſe, quod non ad 12 Kalendarum (ſicut Plutarchus & alii volunt) ſed ad 11 Kalendas, vrbem fundatam eſſe conſtituerit, verum enimuero tantum abeſt, vt hoc vnius diei diſcrimen Tarutium abſoluat, (quod vnus tantum gradus differentiam arguit) vt etiam, ſi propter 30 vel 40 annorum diuerſitatem die certa excediſſet, nunquàm tamen Solem in Taurum, & multo ineptius, Venerem & Mercurium in Scorpionem tranferens, culpabilis eſſe non debeat. Ptolemeus in 3 Magnę ſuę conſtructionis dictione tradit ea, è quibus euidentiſſimè colligitur ſuo tempore, videlicet 132 poſt natum Seruatorem, 22 Martii equinoctium vernale eueniſſe, vnde ſi retro eatur, vſq; ad ortum Chriſti, diei noctiſq; equalitas, 24 & 25 Martii fuiſſe reperitur. Ad hoc longius putanti, tempuſq; Rhomanę vrbis conſideranti, diem 29 aut 30 Martii noctem adęquaſſe liquebit. Eſto igitur 40 annis a vera vrbis fundatione deuietur, equinoctii tamen temp' in illo annorum ſpacio idem perſiſtere fatebimur. Solem vero, cum conſtet indies non vltra gradum 1 in Zodiaco promoueri, palam eſt à 29 die Martii (in quo equinoctium fuit tempore conditę Rhomæ) vſq; ad 21 diem Aprilis non amplius iter, ad ſumum quodammodo, 22 gradibus Arietis emenſum eſſe. Adeo ſe ipſo clarius oſtendit Sol in Ariete & non in Tauro, dum Rhoma extrüeretur, ſe fuiſſe.

Locus Veneris tempore extructæ vrbis.

Linea Medii motus ☉♀& ☿ ꝑpetuó eadē.

Maxima Veneris & ☿ a ☉ diſtantia

Error Tarutii inſignis

Aequinoctiū extructę vrbis tempore

ENVNCTIATVM DECIMVMQVARTVM

Veneris digreſsionem, id eſt, latitudinem ab ecliptica, per preſens inſtrumentum indagare.

DE LATITVDINE VENERIS tametſi plura dici poſſent, deberentq;, quia tamen papiri, vt patet ob oculos, breuitas ferre nequit, breuiores eſſe cogimur. Planetę huius latitudinem cauſantur tria. Primū, deferentis ratio efficit, quandocunq; enim epiciclus huius in capite vel cauda draconis eſt, dū iſtius deferens in ſuperficie eclipticę fertur, quamprimum vero epiciclus extra interſectiones conſiſtit, tum & deferens vna cum epiciclo Aquiloni inclinat, quam ob rem & deferentis nomine Septentrionalis iugiter manet & dicitur. Alterum aux epicicli facit, cuius diameter ſubinde a ſuperficie deferentis. Tertia latitudinis cauſa eſt, diameteri reflexio per longitudines medias tranſiens. Cæterum nil opus fuerit prolixiori informatione, qua Veneris curſum inuenire docearis, cum idem in omnibus planetis labor ſeu modus agendi ſit. Per exempla igitur rem omnem, vt Soleo, tractaturus compendio ſum.

Cauſa latitudinis ♀ prima

Secūda cauſa

Tertia cauſa

¶ Exemplum Imperatorium poſſedit Centrum verum Sig 8 gr 13 cui addebatur Signū 1 gra 6. Signa vero 9 gra 19 ex additione prodierunt. Argumentum verum Signū 1 G̈ 2 M̈ 58 habuit, quod nunc obſeruabitur in linea B C duplici ziphra ſcriptum. Nigra quidem à Signo 0 vſq; 6, Candida vero à 6 vſq; 12. Ziphrarum vtręq; conſimiles in limbo ſignorum numeros obtinent Quoniam vero 1 S̈ 2 G̈ &c̄ Argumentū eſt, in atro ſignorū nūero à C verſus B aſcendendo ſumi debet, cui filum cū vnione adiungetur, iccirco etiam Signa Centri, quę ſunt Sig 9 G̈ 19 in eodem numerorum colore quærenda ſunt, qui in limbo exteriore ſcribuntur. Illis ſi filum ſupponitur, margarita G̈ 0 M̈ 20 attingit, Meridionalem, quę etiam propterea, quod eclipticę appropinquat, Aſcendens vocatur. Intelligitur autem hoc ex promotione fili in centro per 1 aut 2 G̈, vbi illico apparet vtrum vnio accedat eclipticę, an eandem deſerat.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

¶ Ferdinandus Rex in Centro vero motus veneris Sig 8 gra 28 comprehendit, cui additum Sig 1 G̈ 6, Centrum equatum nouiſſime, ſcz S̈ 10 G̈ 4 conſtituunt. Argumentum fuit S̈ 11 G̈ 22 mi. 40, id quod in linea B C, numeroq; ſignorum albo videndum eſt, huic applicabis vnionem. Filum Signis & gradib' &c̄ Centri in circūferentia interiori repertis, induces, quo facto margarita 42 M̈. id eſt Me: Aſc: latitudinem, dum ſedulo magis eclipticam adproperat, oſtendet.

FERDINANDI Regis exemplum

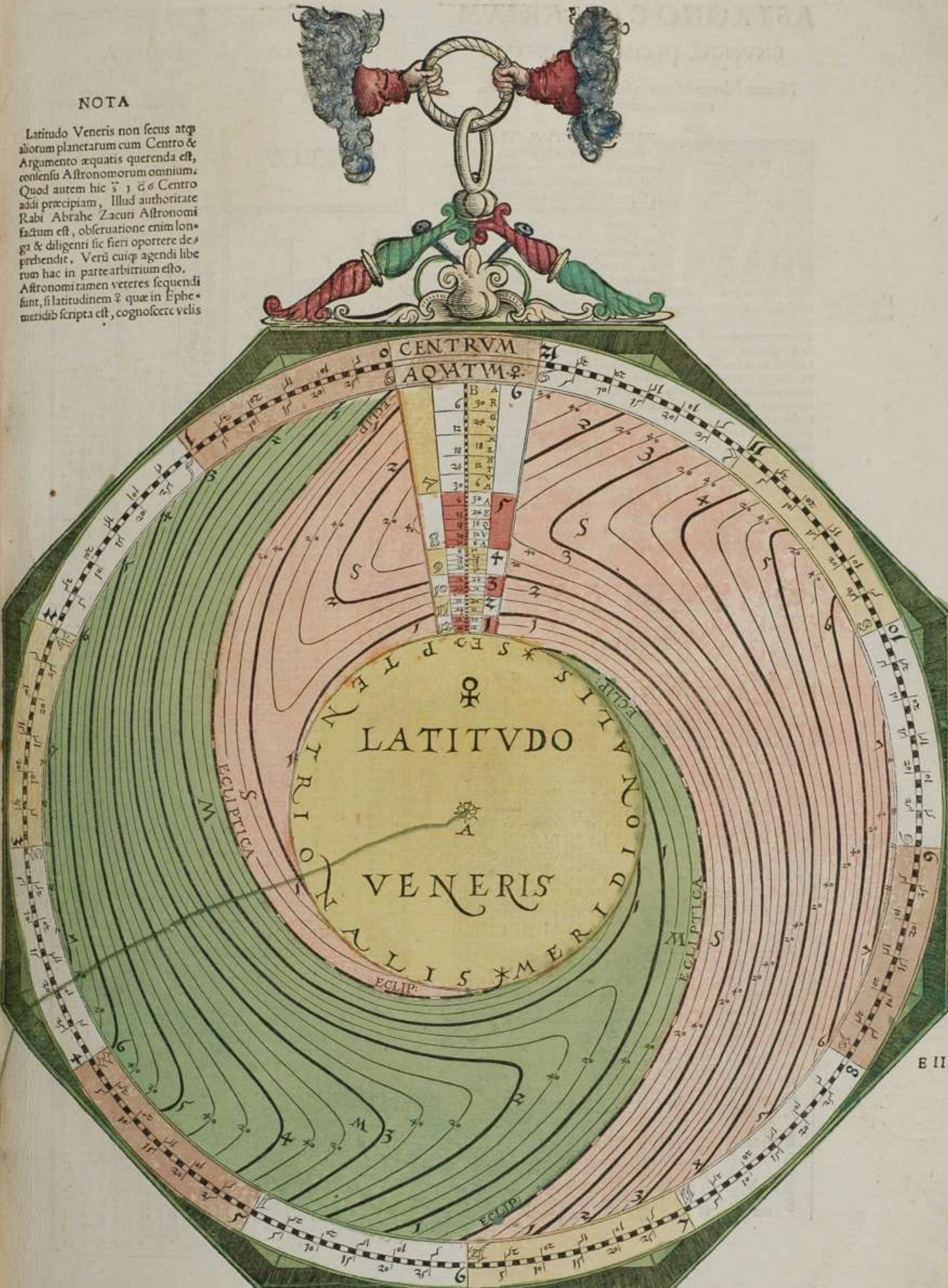
¶ Rhoma condita Centrum S̈ 10 gra 22 M̈ 50 habuit, cui additum S̈ 1 G̈ 6, verum Centrum dant, quod eſt S̈ 11 gra 28 M̈ 50. Argumentum erat S̈ 10 gra. 27 mi. 50, è quibus colligitur Venerem eo tempore eclipticę inclinaſſe per 38 minut, vnde & Meridionalis Aſcendens dicta eſt.

Latitudo ♀ extructæ vrbis tempore

Sequitur inſtrumentum latitudinis Veneris.

NOTA

Latitudo Veneris non ſecus atq; aliorum planetarum cum Centro & Argumento æquatis querenda eſt, conſenſu Aſtronomorum omnium. Quod autem hic s̈ 1 c̈ 6 Centro addi præcipiam, Illud authoritate Rabi Abrahe Zacuti Aſtronomi factum eſt, obſeruatione enim longa & diligenti ſic fieri oportere deprehendit. Verũ cuiq; agendi liberum hac in parte arbitrium eſto. Aſtronomi tamen veteres ſequendi ſunt, ſi latitudinem ♀ quæ in Ephemeridib ſcripta eſt, cognoſcere velis.

ASTRONO·CAESAREVM

ENVNCTI. DECIMVM QVINTVM

Motum Mercurii ſumma facilitate, numeroſq; citra exactisſimè diſquirere.

MERCVRIVS, QVI GRAECIS ΣΤΙΛΒΩΝ radians appellatur, varius natura eſt. Nam cuiq; planetarum appellit eiidem ſimilis & virtute & actu fit. Proteo illi fabuloſo, qui præſentia imitando exprimit, non disſimilis. Si.ñ. benigniori cuipiam, vel coniunctione, vel Sextili vel Trino copulatur aſpectu, benignam & ipſe ꝓtinus naturam induit. Si cum iniquiori oppoſitionem vel quadram efficit, confeſtim & ipſe malignus euadit. Cuius motum planè admirabilem qui ſcire deſiderat, protinus ab initio ſphæras ſeu orbes, quot qualeſq; ſint ſequentis figuræ, contempletur. Ante omnia rota Zodiaco proxima cum oſtenſore quodam M, qualis in Sole & Venere habita eſt, offertur, cuius limbo, nihil præter mẽſes ac dies anni inſunt, quã ordinabis hoc modo. Accipiens radicem Medii motus Solis è ſecũda tabula poſt Chriſtum, centenario minori, ante Chriſtum, centenario maiori reſpondentẽ, annoſq; reſiduos vltra centenarios ex tabula prima quæres, vbi minuta & ſecunda, provt M vel A literæ hortantur, inuenta radici addes vel demes. Ex ſubtractione vel additione quod redundat in Zodiaco quæſitũ, cum indice M firmabis. Deinde ꝑpoſitum ſimiliter, in Kalendario cum filo A ſignabis, indicemq; M ſubduces, quo facto, rotam primam abſolutam putabis. Succedens huic rota & anguſtior priori, indicem P cum tribus circulis geſtat, quorũ primus G H I, ad quem numeri nigricantes à Signo 1 vſq; 12 referũtur, eſt. Secundus K L M dicitur, quoꝝ vtrumq; hactenus inſtrumentis aliorum planetarum inſeruimus. Tertius minimuſq; N O P vocatur, in quo ziphræ albo colore, contra exteriorum ordinem procedũt, vt ſi nũer⁹ circuli G H I à ſiniſtra dextrorſum legiť, nũr⁹ circuli N O P à dextra

Mercurii iuſtuxus alteraƭ

TABVLA

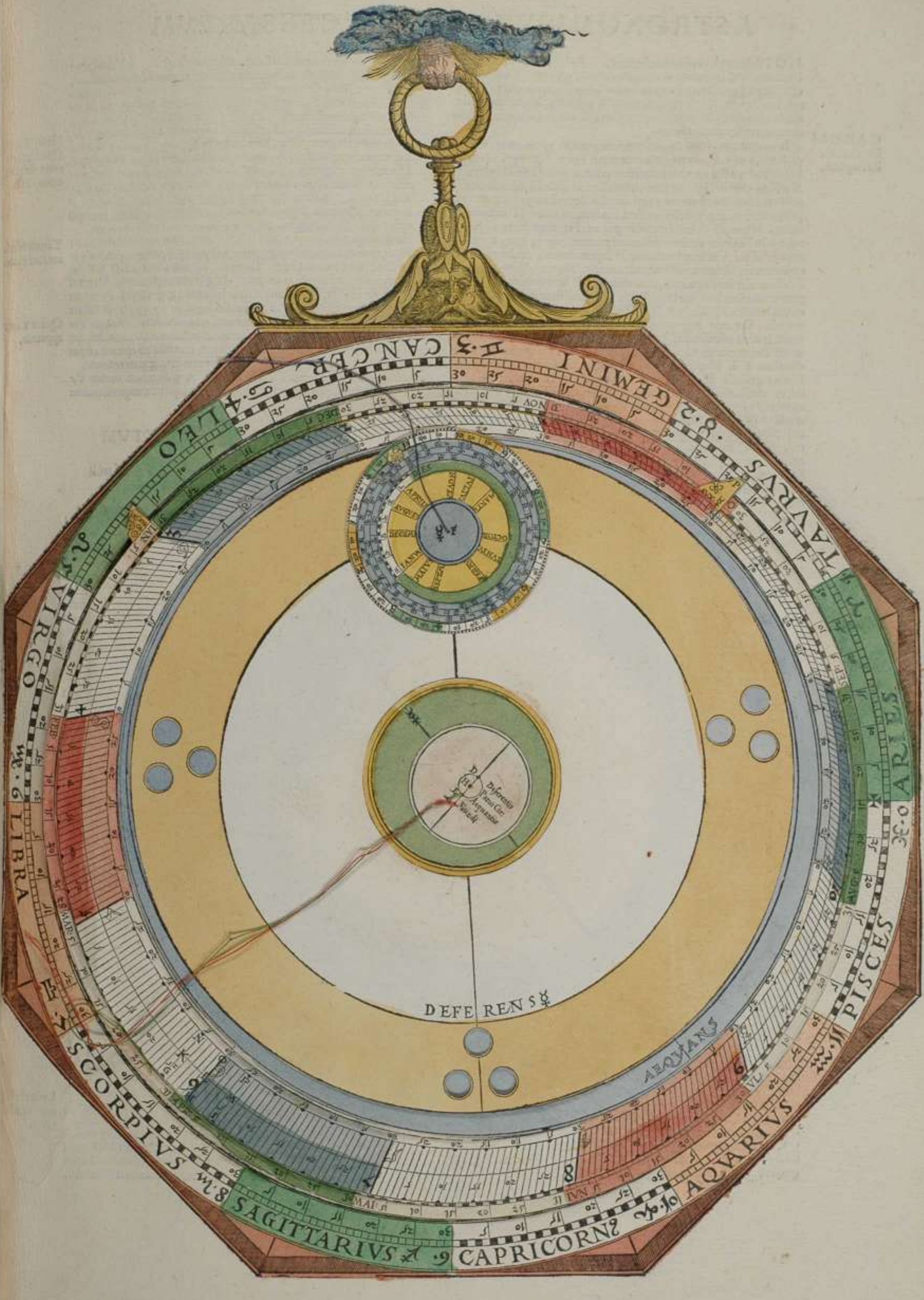
PRIMA

Anni reſidui & elapſi vltra cẽtenarium	M̈	Z̈	Signa additionis & diminutionis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	M̈	Z̈	Signa additionis & Subtractiõis à radic	Anni reſidui & cõpleti vltra centenariũ	M̈	Z̈	Signa additionis & Subtractionis à rad	Anni reſidut & elapſi vltra centenariũ	M̈	Z̈	Signa additionis & ſubtractionis à radic
1	14	2	M	25	3	43	M	49	6	50	A	73	17	23	A
2	28	41	M	26	18	6	M	50	7	32	M	74	3	2	A
3	43	2	M	27	32	27	M	51	21	53	M	75	11	18	M
B4	1	46	A	B28	12	21	A	B52	22	54	A	B76	31	28	A
5	12	35	M	29	2	0	M	53	8	33	A	77	19	7	A
6	26	56	M	30	16	21	M	54	5	47	M	78	42	46	A
7	41	16	M	31	10	39	M	55	20	7	M	79	9	35	M
B8	3	32	A	B32	14	6	A	B56	24	40	A	B80	35	15	A
9	10	49	M	33	0	14	M	57	10	19	A	81	20	54	A
10	25	10	M	34	14	35	M	58	4	0	M	82	6	33	A
11	39	30	M	35	28	56	M	59	18	21	M	83	7	48	M
B12	5	17	A	B36	24	51	A	B60	26	27	A	B84	[illegible]	[illegible]	[illegible]
13	9	3	M	37	1	32	A	61	12	6	A	85	22	39	A
14	23	24	M	38	12	49	M	62	2	14	M	86	8	19	A
15	37	45	M	39	27	10	M	63	16	35	M	87	60	2	M
B16	7	3	A	B40	17	38	A	B64	2	13	A	B88	38	47	A
17	7	17	M	41	3	17	A	65	13	52	A	89	24	24	A
18	21	38	M	42	11	5	M	66	0	28	M	90	10	5	A
19	35	59	M	43	25	24	M	67	14	49	M	91	4	15	M
B20	8	49	A	B44	19	24	A	B68	29	59	A	B92	40	32	A
21	5	32	M	45	5	3	A	69	15	38	A	93	11	11	A
22	19	52	M	46	9	17	M	70	1	17	A	94	11	50	A
23	34	13	M	47	23	38	M	71	13	4	M	95	2	31	M
B24	10	35	A	B48	21	9	A	B72	31	44	A	B96	42	18	A
			A				A				A	97	27	57	A
			A				A				A	98	13	36	A
			A				A				A	99	0	44	M
			A				A				M	100	44	4	A

TABVLA MEDII MOTVS MERCV

TABVLA MEDII ARGVMENTI MERCV

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S̈. G̈. M̈.	Radices ante Chriſtum S̈. G̈. M̈.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann⁹	Radices poſt Chriſtum S̈ G̈ M̈	Radices ante Chriſtum S̈ G̈ M̈
Chriſti	9 8 17	9 8 17	Chriſti	1 15 12	1 15 12
100	9 9 1	9 7 33	100	3 27 31	11 2 54
200	9 9 46	9 6 49	200	6 9 49	8 20 36
300	9 10 30	9 6 5	300	8 22 7	6 8 17
400	9 11 14	9 5 21	400	11 4 25	3 25 59
500	9 11 58	9 4 37	500	1 16 43	1 13 41
600	9 12 42	9 3 53	600	3 29 2	11 1 23
700	9 13 26	9 3 9	700	6 11 20	8 19 5
800	9 14 10	9 2 25	800	8 23 38	6 6 46
900	9 14 54	9 1 41	900	11 5 56	3 24 28
1000	9 15 38	9 0 57	1000	1 18 15	1 12 10
1100	9 16 22	9 0 12	1100	4 0 33	10 29 52
1200	9 17 6	8 29 28	1200	6 12 51	8 17 33
1300	9 17 50	8 28 44	1300	8 25 9	6 5 15
1400	9 18 34	8 28 0	1400	11 7 28	3 22 57
1500	9 19 19	8 27 16	1500	1 19 48	1 10 39
1600	9 20 3	8 26 32	1600	4 2 4	10 28 20
1700	9 20 47	8 25 48	1700	6 14 22	8 16 2
1800	9 21 31	8 25 4	1800	8 26 41	6 3 44
1900	9 22 15	8 24 20	1900	11 8 59	3 21 26
2000	9 23 0	8 23 36	2000	1 21 17	1 9 7
2100	9 23 43	8 22 52	2100	4 3 35	10 26 49
2200	9 24 27	8 22 8	2200	6 15 54	8 14 31
2300	9 25 11	8 21 23	2300	8 28 12	6 2 13
2400	9 25 55	8 20 39	2400	11 10 30	3 19 55
2500	9 26 39	8 19 55	2500	1 22 48	1 7 36
2600	9 27 23	8 19 11	2600	4 5 6	10 25 18
2700	9 28 8	8 18 27	2700	6 17 25	8 13 0
2800	9 28 52	8 17 43	2800	8 29 43	6 0 42
2900	9 29 36	8 16 59	2900	11 12 1	3 18 23
3000	10 0 20	8 16 15	3000	1 24 19	1 6 5
3100	10 1 4	8 15 31	3100	4 6 38	10 23 47
3200	10 1 48	8 14 47	3200	6 18 56	8 11 29
3300	10 2 32	8 14 3	3300	9 1 14	5 29 10
3400	10 3 16	8 13 19	3400	11 13 32	3 16 52
3500	10 4 0	8 12 34	3500	1 25 51	1 4 34
3600	10 4 44	8 11 50	3600	4 8 9	10 22 16
3700	10 5 28	8 11 6	3700	6 20 27	8 9 57
3800	10 6 13	8 10 22	3800	9 2 45	5 27 39
3900	10 6 57	8 9 38	3900	11 15 3	3 15 21
4000	10 7 41	8 8 54	4000	1 27 22	1 3 3
4100	10 8 25	8 8 10	4100	4 9 40	10 20 45
4200	10 9 9	8 7 26	4200	6 21 58	8 8 26
4300	10 9 53	8 6 42	4300	9 4 17	5 26 8
4400	10 10 37	8 5 58	4400	11 16 35	3 13 50
4500	10 11 21	8 5 14	4500	1 28 53	1 1 32
4600	10 12 5	8 4 30	4600	4 11 11	10 19 13
4700	10 12 49	8 3 45	4700	6 23 29	8 6 55
4800	10 13 33	8 3 1	4800	9 5 40	5 24 37
4900	10 14 17	8 2 17	4900	11 18 6	3 12 19
5000	10 15 1	8 1 33	5000	2 0 24	1 0 0
5100	10 15 45	8 0 49	5100	4 12 28	10 17 42
5200	10 16 30	8 0 5	5200	6 25 1	8 5 24
5300	10 17 14	7 29 21	5300	9 7 19	5 23 6
5400	10 17 58	7 28 37	5400	11 19 37	3 10 47
5500	10 18 42	7 27 53	5500	2 1 55	0 28 29
5600	10 19 26	7 27 9	5600	4 14 14	10 16 11
5700	10 20 10	7 26 25	5700	6 26 32	8 3 53
5800	10 20 54	7 25 41	5800	9 8 50	5 21 35
5900	10 21 38	7 24 57	5900	11 21 8	3 9 16
6000	10 22 22	7 24 12	6000	2 3 26	0 26 53
6100	10 23 6	7 23 28	6100	4 15 45	10 14 40
6200	10 23 50	7 22 44	6200	6 28 3	8 2 22
6300	10 24 34	7 22 0	6300	9 10 21	5 20 3
6400	10 25 19	7 21 16	6400	11 22 40	3 7 45
6500	10 26 3	7 20 32	6500	2 4 58	0 25 27
6600	10 26 47	7 19 48	6600	4 17 16	10 13 9
6700	10 27 31	7 19 4	6700	6 29 34	8 0 50
6800	10 28 15	7 18 20	6800	9 11 52	5 8 32
6900	10 28 59	7 17 36	6900	11 24 11	3 6 14
7000	10 29 43	7 16 51	7000	2 6 29	0 23 56

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
DEFERENS
AEQVANS

N O P à dextra leuorſum intelligatur. Index aũt P ſuper augem Mercurii ſupra inuentam 4 enunctiato ponendus eſt. Tertius orbis oſtenſore Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus eſt. Nouiſſime deferens & epiciclus, ſicut in aliis patet, adeſt. Intellectis itaq; inſtrumenti partibus, eiuſdem vſum ſolito pro more exemplis tribus aperiam.

CAROLI Imperatoris Exemplum.

¶ Imperatorem ortum audiſti tempore æquato 1500 anno, 23 die, 16 hora, 20 m̃. Radicem vero centenarii 1400, Sig. 9 gr. 18 m̃ 34. Cum annis poſtea 99 ex ſubtractione relictis, primã tabulã ingreſſus S̃ 0 Z̃ 44 cum M litera reperies, quare hæc à radice ſubtrahens mediũ motum Mercurii ad annos 1499 elapſos Sign. ſcz 9 gra. 18 mi: 34 perſpicis, quæ Sig. gra. &c̃ in Zodiaco accepta, index M exprimere debet. Filum eñ A iam extenſum per 23 Februarii diem, 16 horã, mi. 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, Sig. 11 gra. 12 mi. 27 manifeſtabit. Cui loco ſi indicem M ſuperlocaueris, rotam perfectè ordinaueris. Augem poſt hac, antea notam, Sig. ſcz 7 gr. 0 m̃ 25 in Zodiaco vbi inueſtigaueris, cum oſtenſore P firmabis, & ſecundam pariter rotulam loco ſuo reddideris. Tertiam firmaturus, vide qua ex parte index M circulum G H I contingat, qđ fit in Sig. 4 gra. 12 minu: 2. Tot ergo Sig. grad, & m̃ in circumferentia N O P require, quibus oſtenſorem Q addens, voti compus factus es. Poſtea ab interſectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineã vſq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum ſtatue, per quod filum æquantis E epicicli centro & cruce ✛ ſubornatis ducito, ſic, vt crux Zodiacum verſus vergat. Inferiore epiciclo vſq; ad finem operationis inuariato perſiſtente. Deinceps in tertia tabula radicem medii Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium ſcz elapſum, vbi Sig: 11 gra: 7 mi: 27 habentur, inſpice, in inferiori q; epiciclo quæſita hæc, cum indice Y ſuperioris ſigna. In limbo eiuſdem epicicli 99 annos quærito, per quæſitos filum F trahe, indice Y ſubſtituto. Filum inſuper ad lineam Ianuario debitam exende (Ianuarius enim integer & completus eſt) rurſumq; oſtenſorem Y ſubiunge. Poſtremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 mi, quoad fieri poteſt, duc, indicemq; Y ſuppone. Quod vbi actum eſt, totius inſtrumenti labor conſumatus fuerit. Atqui nunc videri poteſt ſtellæ locus epiciclo inſitæ q̃ ꝓpinquus terræ ſit, quantũue ab ea diſtet, & huiuſmodi accidentia pleraq;. Locum aũt verum iſtius noſciturus, filum A per ſtellam educens in Zodiaco aſpicies, qui eſt 20 gr. ♓ Rotis etiam immotis Centrum æquatum Argumentũq; verum, quæ ambo filum A per centrum epicicli tractum reddit, agnoſces. Centrum æquatũ eſt Sig. 4 gra. 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicicli exprimente, ſi numeretur ad radicem vſq; Y, ſigna ordine ſequendo Sig. 5 gra. 15 mi. 34, quæ ſunt Argumentum verum, ꝓdibunt. ¶ Quod ſi adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

Exemplum FERDINANDI.

Tempus æquatum Regis FERDINAMDI ſæpe dictum eſt, 1502 anni, dies 9 Martii, horæ 21 mi. 51 poſtmeridiana elapſa omnia. Anno currente 1503 Martii 10 hora 8 m̃ 47 antemeridiana. Cẽtenarius proximus eſt 1500 qui cum radicem medii motus Mercurii è tabella ſecunda excerpe, quæ Sig. 9 gra. 19 m̃ 18 facit. Vlterius adhuc duo anni reſtant elapſi, quibus cũ primam numeroꝝ columnam ingreſſus S̃ 28 Z̃ 41 inuenies, ratione M literæ ſubtrahenda. Demptis his radici, ſuperant Sig. 9 gra. 19 m̃i. 47, quæ in Zodiaco requiſita cũ oſtenſore M ſignabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 21 horam 51 mi. diducas, quod in Zodiaco Sig. 11 gr 27 mi 42, medium ſcz Mercurii motũ exiſtentia referet, quibus ſi index M adiũct⁹ ſit, tota fixa pſeueret. Per 4 enunctiatum augem Mercurii ſcies, quæ in gradu 0 mi. 26 ♍ habita, in Zodiaco nunc iteretur, cum indiceq; P exprimatur. Poſthęc oſtenſoris M circuliq; G H I ſectionem inueſtiga, quæ fit in 4 Sig. 27 gra: 15 mi. ab auge ſcz ſeu indice P numerando, vocaturq; Centrum mediũ. Signa hæc, gradus & mi: in circulo N O P accipito, indicemq; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum cõſtitueris. Deferentẽ aũt cũ epiciclo firmaturus ſic ages. Lineam imaginariam ab inciſione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vſq; K L M, vbi & punctum ſiſtes, per quem filo A extenſo, epiciclus cũ centro & ✛ cruce ſupponetur. Radicem poſtea medii Argumenti ex tertia tabula ſummito ad annũ 1500, quæ Radix eſt S 1 g 13 m̃ 46. Signa illa, gradus & minuta &c̃ in inferiori epiciclo numerans, cum oſtenſore Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia ſuperioris epicicli trahe, indice Y denuo ſubacto, Lineæ deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus q̃q; eſt) filum impone, oſtenſore Y ſub idem relato. Demum 9 diem, 21 horas, 51 minuta cũ filo abſcinde, indice Y rurſus ſublocato. Vniuerſis ſic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco dabit per ſtellam epicicli directum, gra 29 ſcz ♓. Per centrum vero epicicli filũ extenſum, Centrum verũ in circulo G H I, quod eſt S 4 gra. 25 minu. 10 decernit, ſicut & in infimo epiciclo augem idem oſtẽdit. A qua auge, ſi vſque ad oſtenſorem Y numeres Si. 0 gr. 12 m̃ 45, quod eſt Argu. verum, intelliges. ¶ Nunc quæ ſit ante Chriſti tempora motus inueniendi forma afferendum eſt.

Motus ☿ ante Chriſtum p[…] vrbis fund[…] exemplum.

Vrbis igitur Rhomæ fundatio eſto in exemplum adducta, ante ſalutem exortam, annis 753 facta. Cẽtenari⁹ inde maior capiẽd⁹, qui eſt 800, cui dempti 753, remittent 46 annos cũ diebus 20 Martii, horis 19 m̃ 30 reſiduis. Radix medii mot⁹ centenario 800 reſpõdens Sig. habet 9 gr. 2 mi. 25. Apud annos 46 in tabula prima vides S̃ 9 Z̃ 17 cum nota M, quare ſubtrahuntur radici. Veraq; radix Sig. 9 gr. 2 mi. 15 ſuperat. Quæratur hæc igitur in Zodiaco, quæſita cum oſtenſore M ſignetur. Diem inſuper, horam, minutaq;, quo ſcis modo, cum filo & indice verificabis, quando index medium motũ Mercurii in Zodiaco S̃ 0 G̃ 21 M̃ 29 refert. Item aux quæ fuit 29 gra. 31 mi ♍ cum oſtenſore P notetur. Reliquos orbes ſecundum præcepta præcedentis exempli ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina S̃ 6 G̃ 6 M̃ 46 eſt. Poſthac epiciclũ, annos reſiduos, dies quoq; & horas debito more conſtitue, quibus rite omnibus peractis, tempore propoſito apparebit 3 G̃ 15 M̃ ♉ (quæ tamen Lutius Tarutius, vt antea dictum eſt, falſo in Scorpionem tranſtulit) poſſediſſe. Imò Taurutii ſententia Mercurius à Sole 180 gradibus abfuit, cum non niſi 10 gradibus 27 minu: euariauerit, imo reuera à ⊙ nunquam longius 27 gradibus diſtare poſſit.

Tarutii Ma[th]ematici err[or].

Mediocriter Aſtronomiæ peritos non latet, Solem, Venerem & Mercurium perenniter coniũctionibus mediis connecti, q̃re fit vt Mercurius nunq̃ remotior à Sole, & maximè ob epicicli exiguitatem, eſſe queat, quæ cauſa etiam eſt, cur tam raro apparere ſoleat.

Quare ☿ ra[ro] appareat.

Centrum verum Mercurii S̃ 6 G̃ 23 M̃ 15. Argumentum verum S̃ 5 G̃ 15 M̃ 43 ſunt, quæ duo ad latitudinem conſequenter cognoſcendam obſeruari oportet.

ENVNCTI. DECIMVM SEXTVM

Latitudinem Mercurii confeſtim & citra calculandi onus indagare.

MERCVRIVS ET IPSE TRIplicem ſuæ latitudinis cauſam præfert, quas ſi præſentia pateretur pluribus recenſerem, verũ quia impedior, vt patet anguſtiis papiri prudens dimitto. Deferens epicicli hoc cum ſuperficie eclſptices cõmune habet. Quod quando epiciclus in nodo caudæ vel capitis conſiſtit, tum deferentis ſuperficies, eadem cum eclipticæ ſupficie eſt. Epiciclo aũt ab interſectione digrediente, deferentis medietas illico meridiẽ verſus declinat vſq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatio maxima 45 mi: eſt. Ab hinc enim rurſus eclſpticam accedit, ad alium vſq; ventrem procedendo. Quam primum enim epiciclus nodum attigerit, ſuperficies deferentis vna cum eclſptices ſuperficie fit, quando aũt epiciclus cũ deferente rurſus à nodo diſcedit, tum incipit iterum ab eclſptica in meridiẽ moueri. Ita Mercurii epiciclus iugiter (quando videlicet extra nodos eſt) in latitudine meridionali, ſicut Venus in ſeptentrionali pſeuerat. Quomodo aũt planeta ſecundum latitudinẽ moueatur in ſuo epiciclo, aliâs fuſius declarabitur, cũ hæc res paucis abſolui in præſentia neq̃at. Inſtrumentũ hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Cõtri bis continet, ſemel ad ſiniſtrã, vbi ſignorũ numeri ſunt eiuſmodi I II III IIII V &c̃, ad quẽ numerũ attinẽt Sig. Argumẽti ab 0 vſq; ad VI Signa cõpleta, iiſdem ciſris alphabeticis ſcripta. Id quod è natiuitate CAROLI Cæſaris clarius depræhendes. Vbi Argumentum verum Sig. 6 gra. 15 mi. 34, & in linea B C inuenitur, quo poſtq̃ vnio perductus eſt. Centrum verum in ſiniſtro limbo queretur, quod ſimiliter per numeros I II III &c̃ exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Cæſaris natali gr. 3 ſeptẽ. aſcendentẽ eſſe cognoſces.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

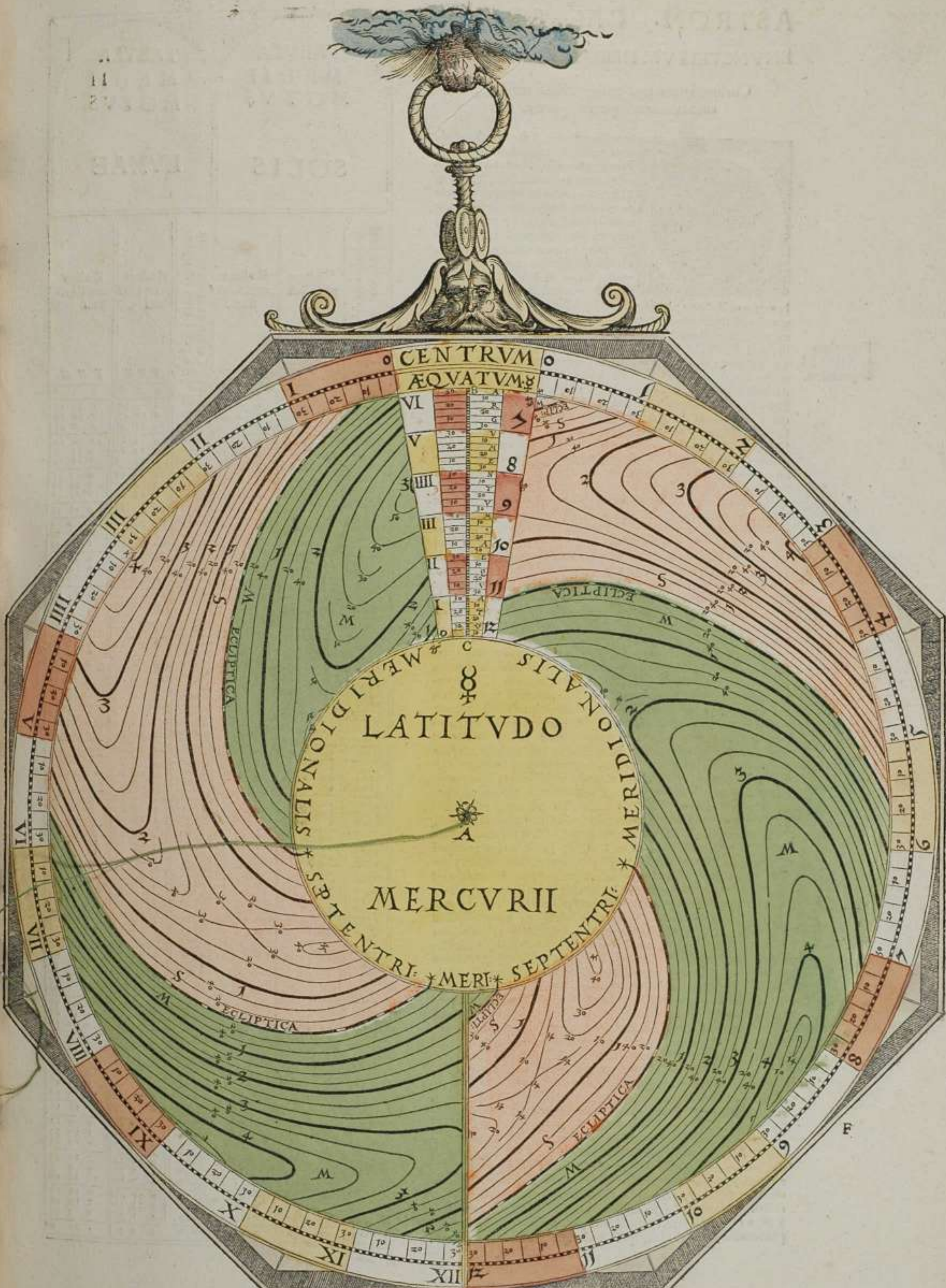
Eodem modo cum Argumentũ FERDINANDI Regis minus 6 Signis ſcz S̃ 0 G̃ 12 M̃ 45 ſit. In ſiniſtro latere queritur Cẽtrũ, quod eſt Signorum 4 grd. 25 minutorum 10, vnde latitudinem gradu. 1 minutorum 5 meridionalem ſcilicet aſcendentem colligis.

FERDINANDI Regis exemplum.

Similia planè in tertio quoque exemplo (quod de RHOma condita eſt) eueniunt. Hic enim pariter Argumẽtũ verum 6 Sig. non aſſequitur. Signa enim 5 gra. 15 mi. 42 Centrũ habet. Quocirca filũ cũ margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimere debet, Signa ſcz 6 gra. 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra. 1 minu. 15 meridionalis deſcendens reperitur. Quando vero vſu venerit Argumentũ verum eſſe maius 6 Sig. tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & æquatum cum filo ſup illud poſito. inueſtigandũ erit. At ſi cõtingat Argumẽtum verum Sig. 8 ꝑciſe in ſe cõplecti. Centrũ aũt verum Sig. 5 gra. 19 mi. 20, tum in dextra medietate limbi Centrũ quærendum fuerit. Illi enim filum aductũ in area inſtrumẽti gra. 3 adunguem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem deſcendentem indicans.

Latitudo Mercurii ſ[…] vrbis.

Sequitur inſtru. latitudinis Mercurii.

CENTRVM
ÆQVATVM
LATITVDO
MERCVRII
MERIDIONALIS
MERIDIONALIS
SEPTENTRI
SEPTENTRI
MERI
ECLIPTICA
ECLIPTICA
ECLIPTICA
ECLIPTICA
ECLIPTICA

F

ENVNCTIATVM DECIMVM SEPTIMVM

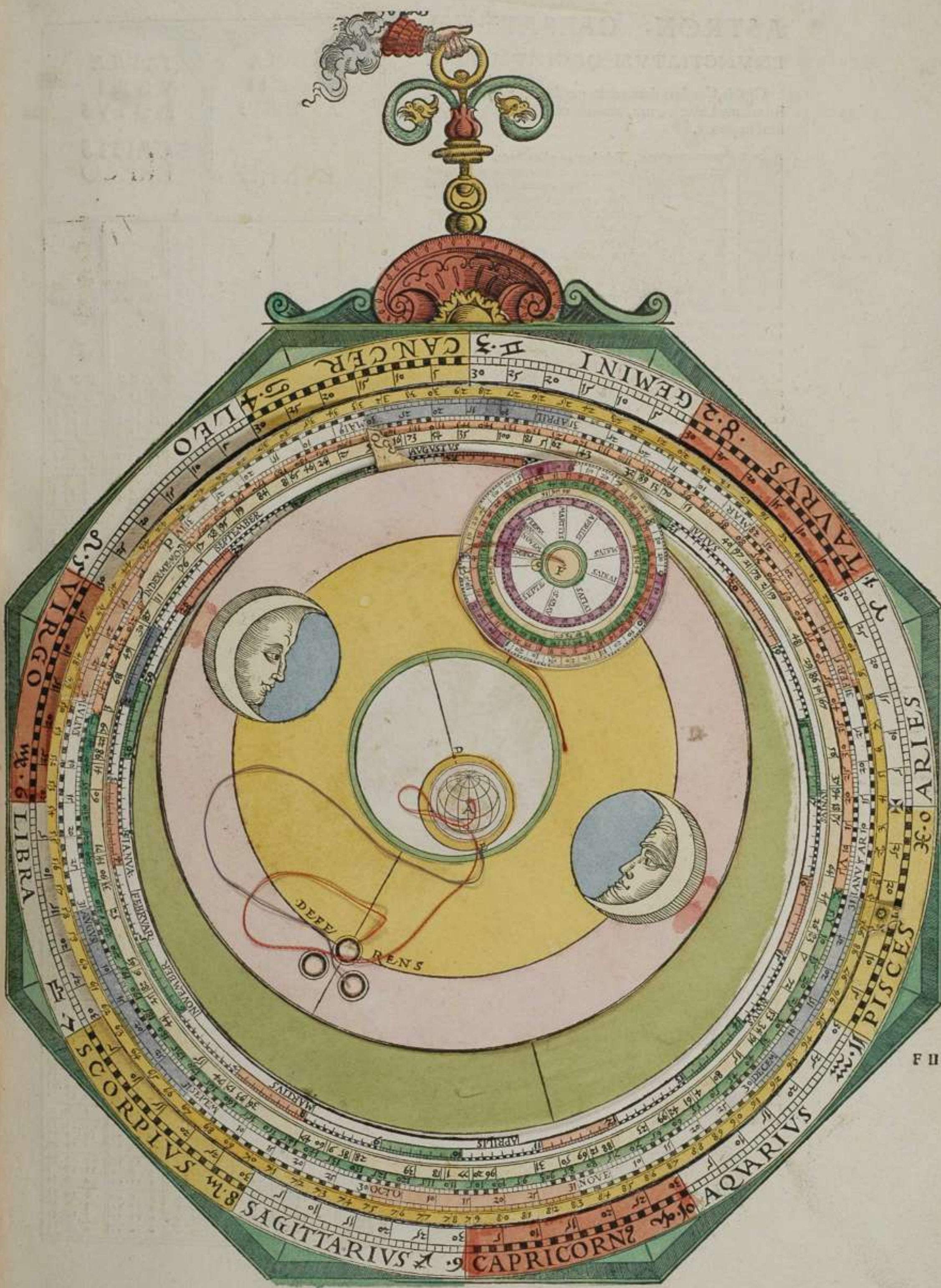
Curſum Lunæ ante poſtq; Chriſti tempora, citra calculandi operam, querere.

Oſtenſum eſt prius, Soli cum reliquis planetis, communionem eſſe nõ modicam. Tres ſuperiorum viſi ſunt epiciclos ſuos motui Solis accommodare, Venus & Mercurius curſus ſui medios cum Sole pares habere, Luna pariter quiddam peculiare cũ Sole obtinere cernitur. Niſi enim medium Solis præſcias, nullo pacto verum Lunæ motum habiturus es. Proinde ſphærarum extima littera M notata, Solis nomine inſcribitur. Verũ ne planetarum ordo negligatur, breuibus res tranſii (quæ pluribus ſi fiat, præſenti columna includi nequeat) poſtulat. Poſthabitis ergo præceptis, regulíſue generalioribꝰ, ad exemplarẽ docẽdi normã, qua vti hucuſq; cõſueuimus, veniemus ¶ Diui igitur CAROLI tempus æquatum, annos ſcilicet 1500, dies 23. Februarij, Horas 16 M. 20, ex antedictis eſſe liquet. Radix medij motus Solis ad centenarium 1400, tanq̃ plenum & perfectũ è tabula prima capietur Sig: ſcz 9 gr: 18 M. 34. Eadem in Zodiaci limbo requiſita, cum oſtendente litera. M, affigetur. Anni poſtea reliqui 99 in circulo R S requirentur, punctumq; inuentum e, cum filo A dirimetur, f deinde punctum, rota paulum retro ducta, rurſus filo ſubſtituetur. Orbe illo ſic firmato, diem inſuper 23 menſis Februarij in Calendario ſumes, per eum locum, fili A tranſitus, in limbo Zodiaci medium Solis motũ, S. 9. G 7 M 18, aperiet. Huic filo, ſi denuo M indicem ſubduces, rota Solis perfectè ſita erit. Sequenti mox tabella radicem medij motus Lunæ centenario 1400 debitam ſcrutare, quam S. 3 G 10 M 12 habitam, in Zodiacoq; renumeratam, cum oſtenſore P ſecundæ rotæ exprime. In limbo eiuſdem annos 99 ſuperantes, cum filo A nota, indice P ſub illud reduco. Tertio diem, horam & minuta, cum filo (gradus autem quilibet dies intra expreſſus, horam repreſentat) ſigna, indicemq; P rurſum ſubſtitue. Perfectis his, gradũ in rota Solis ſcz V X Y ab indice monſtratum aſpice, gradus autem 90 M 28 occurrent, ab X per Y pergenti (ſicut .g. littera docet) tottidẽ gradus ab X per V tranſeundo numera, terminum numeri cum puncto h ſigna, oſtenſoremq; Q puncto ſuper pone. Quibus conſtitutis, licet oculis vſurpare, quomodo Sol, cum ſuo medio motu, perpetuò medium teneat, inter Lunę medium motum, deferentemq; augis lineam. Iam ergo deferentem vna cum epiciclo firmaturus, filum A ſuper indicem P, deferentemq; cum epiciclo ſub idem duces. Eo facto, filum E per centrum epicicli mittes, cruce vel auge eiuſdem cicli ſubordinata. Demum ex tabula argumenti ☽ iuxta tabulam ☊, Argumenti medij Lunæ, annis 1400 congruam, quere, Sig: 3 gr: 10 M 12, & in inferiori epiciclo accepta cum oſtenſore Y, alliga. In ſuperioris epicicli limbo 99 annos relictos inquere. Illis inuentis filum F admoue, indicemq; Y ſubloca. Filum poſt hac lineæ menſis Ianuarij ſuper impone (Ianuarius etenim completus eſt) et indicem Y filo eidem coniunge. Poſtremo 23 diem, 16 horas, 20 minuta, in circulo ſpiram referente, intuearis, (quælibet autem dies in 6 partes diuiditur, quarum ſingulæ quatuor horas conſtituunt) filum per inuenta tendas, & Y indicatricem (quæ S 6 gr: 13 M 31, argumentũ ſcilicet Lunæ medium in epiciclo inferiori prodit) ſubtus ſiſtas. Verum igitur locum ☽ cõtemplaturus, filum A per punctũ interioris circuli, verã circulationẽ exprimentis, extendes, vbi in Zodiaco G 7 M 7 ♑, id quod queris, cernis. ¶ Regis FERDINANDI Aequationem 1502 annos, 9 dies, 23 horas, 53 minuta fuiſſe diximus, vnde radicem medii motus Solis, centenario 1500 reſpondentem, ex prima tabula ſumo, S 9 gr: 19 M 18, hiſq; oſtenſorem Solis M adiungo. Annos reſiduos, dieſq; & horas &c ſolito more diſpono. Ad finem igitur medium Solis motum S 11 G 26 M 45 deprehendens, cum indice M noto. Radicem vero medii motus Lunæ, S 3 G 29 M 22 accipiens, cum P littera in Zadiaco ſigno. Cum annis, diebus, horis, minutiſq;, iuxta præſcripta agens, oſtenſorem P medium motum Luna horę regis natali conuenientẽ, Signa vicz 4 gra: 26 M 7, inuenire video. Secari nunc circulũ V X Y ab indice P in puncto i cernis, iuxta gradum 207 M 23, quot gradus ab X per Y numerabis, ibiq; punctum R ſcribes, & puncto oſtenſorem Q applicabis. Iam vero filo A litteræ P ſuper poſito, epiciclum cum centro ſubordina. Miſſo hoc, filum E per centrum epicicli duc, illicq; crucem inferioris ciclii (Zodiacum tamen reſpiciat crux +) ſubnecte. Ex tabula modo tertia, ſequẽtis enunctiati, queres radicẽ Argumenti lunaris, quæ S 9 gra: 28 M 54, ſuper hãc Y oſtendentẽ induces. Inſuper epiciclũ ſuperiorẽ firmabis iuxta modum prædictum, quo, vt decet, firmato, index Y medium Argumentum ☽, Signa ſcz 9 gra: 26 M 39, in limbo inferioris epicicli oſtendet. Nunc A filum per punctum lunulæ exiſtentis in vera epicicli circulatione, tenſum, in Zodiaco verũ locũ lunæ dabit, gra: vicz 3 M 23 ♑. ¶ Tertiũ exemplũ ante Chriſti tẽpora, hoc loco volens prætermitto, infra vbi de eclipſibꝰ tractabitur ſuo loco reſumpturus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

TABVLA MEDII MOTVS SOLIS			TABVLA MEDII MOTVS LVNAE		
Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annᵒ	Radices poſt Chriſtum S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Annᵒ	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	9 8 17	9 8 17	Chriſti	4 1 8	4 1 8
100	9 9 1	9 7 35	100	2 9 57	5 24 18
200	9 9 46	9 6 49	200	0 17 45	7 16 29
300	9 10 30	9 6 5	300	10 25 34	9 8 41
400	9 11 14	9 5 21	400	9 3 23	11 0 52
500	9 11 58	9 4 37	500	7 11 12	0 23 3
600	9 12 42	9 3 53	600	5 19 1	2 15 14
700	9 13 26	9 3 9	700	3 26 50	4 7 25
800	9 14 10	9 2 25	800	2 4 37	5 29 36
900	9 14 54	9 1 41	900	0 12 28	7 21 47
1000	9 15 38	9 0 57	1000	10 20 17	9 13 58
1100	9 16 22	9 0 13	1100	8 28 6	11 6 9
1200	9 17 6	8 29 28	1200	7 5 55	0 28 20
1300	9 17 50	8 28 44	1300	5 13 44	2 20 31
1400	9 18 34	8 28 0	1400	3 21 33	4 12 42
1500	9 19 19	8 27 16	1500	1 29 22	6 4 53
1600	9 10 3	8 26 32	1600	0 7 11	7 27 4
1700	9 20 47	8 25 48	1700	10 15 0	9 19 15
1800	9 21 31	8 25 4	1800	8 22 49	11 11 26
1900	9 22 15	8 24 20	1900	7 0 38	1 3 37
2000	9 23 0	8 23 36	2000	5 8 27	2 25 48
2100	9 23 43	8 22 52	2100	3 16 16	4 17 59
2200	9 24 27	8 22 8	2200	1 24 5	6 10 10
2300	9 25 11	8 21 23	2300	0 1 54	8 2 21
2400	9 25 55	8 20 39	2400	10 9 43	9 24 32
2500	9 26 39	8 19 55	2500	8 17 32	11 16 43
2600	9 27 23	8 19 11	2600	6 25 10	1 8 54
2700	9 28 8	8 18 27	2700	5 3 8	3 1 6
2800	9 28 52	8 17 43	2800	3 10 56	4 23 17
2900	9 29 36	8 16 59	2900	1 18 48	6 15 28
3000	10 0 20	8 16 15	3000	11 26 36	8 7 39
3100	10 1 4	8 15 31	3100	10 4 25	9 29 50
3200	10 1 48	8 14 47	3200	8 12 14	11 21 1
3300	10 2 32	8 14 3	3300	6 20 3	1 14 12
3400	10 3 16	8 13 19	3400	4 27 52	3 6 23
3500	10 4 0	8 12 34	3500	3 5 41	4 28 34
3600	10 4 44	8 11 50	3600	1 13 30	6 20 45
3700	10 5 28	8 11 6	3700	11 21 19	8 12 56
3800	10 6 13	8 10 22	3800	9 29 8	10 5 7
3900	10 6 57	8 9 38	3900	8 6 57	11 27 18
4000	10 7 41	8 8 54	4000	6 14 46	1 19 29
4100	10 8 25	8 8 10	4100	4 22 35	3 11 40
4200	10 9 9	8 7 26	4200	3 0 24	5 3 51
4300	10 9 53	8 6 41	4300	1 8 13	6 26 2
4400	10 10 37	8 5 58	4400	11 16 2	8 18 13
4500	10 11 21	8 5 14	4500	9 23 51	10 10 24
4600	10 12 5	8 4 30	4600	8 1 40	0 2 35
4700	10 12 49	8 3 45	4700	6 9 29	1 24 44
4800	10 13 33	8 3 1	4800	4 17 18	3 16 57
4900	10 14 17	8 2 17	4900	2 25 7	5 9 7
5000	10 15 1	8 1 33	5000	1 2 56	7 1 19
5100	10 15 45	8 0 49	5100	11 10 45	8 23 30
5200	10 16 30	8 0 5	5200	9 18 34	10 15 41
5300	10 17 14	7 29 21	5300	7 26 23	0 7 53
5400	10 17 58	7 28 37	5400	6 4 12	2 0 4
5500	10 18 42	7 27 53	5500	4 12 1	3 22 15
5600	10 19 26	7 27 9	5600	2 19 50	5 14 26
5700	10 20 10	7 26 25	5700	0 27 38	7 6 37
5800	10 20 54	7 25 41	5800	11 5 27	8 28 48
5900	10 21 38	7 24 57	5900	9 13 16	10 20 59
6000	10 22 22	7 24 11	6000	7 21 5	0 13 10
6100	10 23 6	7 23 28	6100	5 28 54	2 5 21
6200	10 23 50	7 22 44	6200	4 6 43	3 27 32
6300	10 24 34	7 22 0	6300	2 14 32	5 19 43
6400	10 25 19	7 21 16	6400	0 22 21	7 11 54
6500	10 26 3	7 20 32	6500	11 0 10	9 4 5
6600	10 26 47	7 19 48	6600	9 7 59	10 26 16
6700	10 27 31	7 19 4	6700	7 15 48	0 18 27
6800	10 28 15	7 18 20	6800	5 23 37	2 10 38
6900	10 28 59	7 17 36	6900	4 1 26	4 2 49
7000	10 29 43	7 16 51	7000	2 9 15	5 25 0

LEO
CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNVS
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
DEFERENS

F II

ASTRON. CAESAREVM

ENVNCTIATVM DECIMVM OCTA.

Capitis, Caudæq; draconis locum, ſimiliter argumentum latitudinis Lunæ verum, latitudinemq; eiuſdem, promptiſ ſimè inquirere.

Tabula ergo adiuncta centenarios numeri decreti prome, minores, ſi numeri ſuma Chriſti ortum ſequatur, maiorē ſi præceſſerit. Quos penes capitis locum reperies per Signa, gradus, & minuta diſtinctum, quem deinceps in Zodiaco poſtq̃ numeraueris, cum indice capitis affige. Deinde filo per annos reliquos completos ducto, oſtenſorem capitis ſubiunge, æquè cum menſe, die, hora (minuta inſtrumenti anguſtia nō admittit) operatus, verum locum capitis index aperit, cui cauda diametraliter opponitur. Mox deinceps filum ducatur per Lunæ locum ex pronunctiato antecedenti habitum, vbi interſectio fili cum circulo interiori latitudinem Lunæ dabit, per gradus & minuta expreſſam. Graduum ſinguli 5 minuta (quo ad gradus 4 mi. 50 abſoluuntur, quos vltra quilibet gradus vnum minutum tantummodo continet) referunt. Idem quoq; filum in circulo, exteriori limbo vicino, Argumentum latitudinis Lunæ verum monſtret, illud quod eclipſes inueſtigaturo prorſus vtile erit.

Exemplum
GAROLI
Imperatoris

¶ In Imperatorio dogmate locus Capitis Sig. 6 gra. 9 mi. 54 ad centenarium 1400 repertus eſt, cui indicem Capitis impones, Per 99 annos filo extenſo rurſus index capitis ſubſtituatur. Tertio per diem 23 Februarii trahatur, oſtenſore eodem ſuppoſito, qui in Zodiaco gra. 12 mi. 35 ♊ oſtendit, verum ſcilicet locum capitis. Enunctiatum præcedens docuit Lunam in gradu 7 mi. 7 ♑ eſſe, quibus filum applicans in ciclo ouali (vt ſic dicam, quoniā ouum refert) gradus 2 mi 6, latitudinem Lunæ ſcz meridionalem cognoſces. In circulo autem, limbum propè, oſtendit filum Argumentum latitudinis Lunæ, ſcz Sig. 6 gra. 24 mi. 53. Inter limbum, circulumq; latitudinem Lunæ repreſentantem, cernuntur binæ litteræ. M D, Lunam meridionalem deſcendentem ſignificantes, quoniam magis ac magis ab eclipſtica videtur diſcedere.

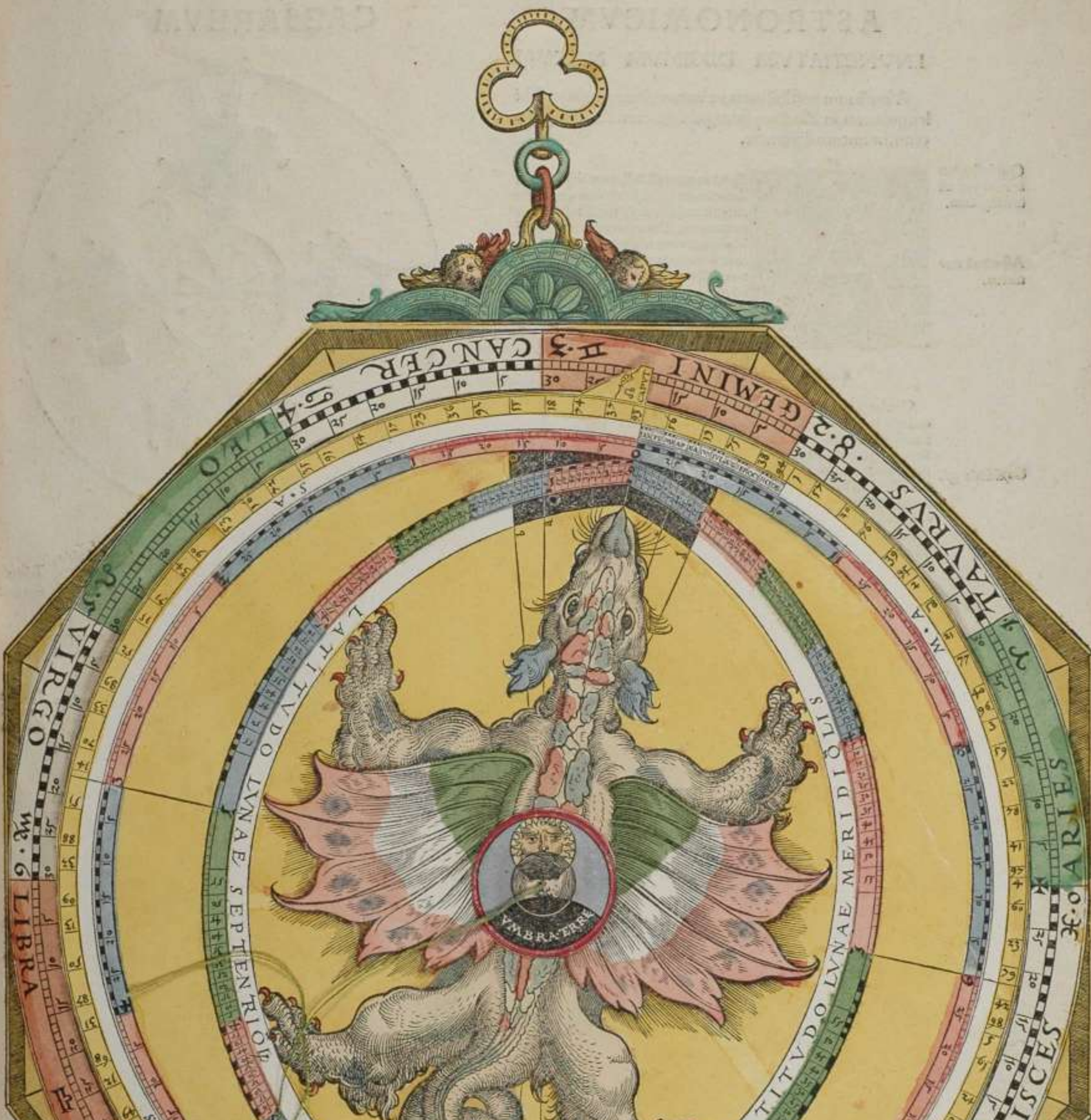
Exemplum
FERDINANDI
Regis

¶ Rex Ferdinandus Caput Draconis gra. 25 mi. 45 ♉ centenario videlicet 1500 correſpondens habet, cui ſi adiunxeris oſtenſorem capitis, filumq; rurſus per annos reſiduos, ſcz duos, perq; dies 9, Horas 21 Martii, traduxeris, indice capitis ſimul ſub filum acto oſtendit index tandem verum Capitis locum in Zodiaco, gradus nempe 13 mi. 27 ♈. Præmiſſo ex enunctiato Luna 1 gra. 21 mi. ♑ tenuiſſe diſcebatur, per quæ filum nunc miſſum, in circulo ouali latitudinem Lunæ gra. 3 mi. 24 Septentrionalem deſcendentem, velúti littere S D docent, admonebit. Idem filum in circulo proximo ipſi limbo Sig. 4 gra. 15 mi. 53, quod eſt Argumentū latitudinis, arguit.

Veri & æquati argumenti inuentio,

¶ Hic cum nihil aliud deeſſe videatur ad ☌nes ☍nesq;, & præſertim ad eclipſes quàm Argumentum Lunæ verum, (nam illud in ſuperioribus ob papiri anguſtias omiſſum eſt) oportunum nunc eſt eiuſdem meminiſſe, Verum ergo Arg. Lunæ requiſiturus, orbes primo omnes Lunaris theoricę, vt prædictum eſt, debitè formes oportet, quibus actis, ſi è centro A per epicicli medium filum dirigis, augem epicicli veram in inferiori epiciclo demonſtrat. Ab auge vera deinde ſi numeras indicem Y vſq;, Lunaræ Argumentum verum, æquatumq; perſpicis. ¶ Natiuum Cæſaris Argumentum eſt Lunæ, medium quidem, quale ſupra viſum Sig: 6 gra 11 M 31. Verum S 5 gra: 29 M 3 ¶ In Regia natiuitate Argumentum Luna medium tenuit Signorum 9 gra 26 M 39, Verum & æquatum Sig. 9 G 17 M 53.

TABVLA MEDII ARGVMENTI LVNAE			TABVLA VERI MOTVS CAPITS DRACO		
Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann'	Radices poſt Chriſtum S. G. M.	Radices ante Chriſtum. S. G. M.	Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum Ann'	Radices poſt Chriſtum S G M	Radices ante Chriſtum S G M
Chriſti	0 18 21	6 18 21	Chriſti	8 28 4	8 18 4
100	1 7 4	11 29 39	100	4 13 53	1 12 13
200	7 25 40	5 10 57	200	11 29 44	5 26 22
300	2 14 25	10 22 15	300	7 15 36	10 10 30
400	9 3 10	4 3 33	400	3 1 27	2 24 41
500	3 21 52	9 14 50	500	10 7 16	7 8 50
600	10 10 34	2 26 8	600	6 3 8	11 22 58
700	4 29 17	8 7 26	700	1 18 59	4 7 9
800	11 17 56	1 18 44	800	9 4 50	8 11 18
900	6 6 41	7 0 2	900	4 20 39	1 5 26
1000	0 25 23	0 11 19	1000	0 6 31	5 19 35
1100	7 14 5	5 22 37	1100	7 21 22	10 3 46
1200	2 1 48	11 3 55	1200	4 8 11	2 17 55
1300	8 21 30	4 15 13	1300	10 24 3	7 1 4
1400	3 10 [illegible]	9 26 31	1400	6 9 54	11 16 12
1500	9 28 54	3 7 48	1500	1 25 45	4 0 23
1600	4 17 36	8 19 6	1600	9 11 34	8 14 32
1700	11 6 19	2 0 24	1700	4 27 25	0 28 40
1800	5 25 1	7 11 42	1800	0 13 17	5 12 49
1900	0 13 43	0 23 0	1900	7 29 8	9 27 0
2000	7 2 25	6 4 17	2000	3 14 57	2 11 9
2100	1 21 7	11 15 35	2100	11 0 49	6 25 17
2200	8 9 50	4 26 53	2200	6 16 40	11 9 28
2300	2 28 32	10 8 11	2300	2 2 31	3 23 17
2400	9 17 14	3 19 29	2400	9 18 21	8 7 46
2500	4 5 56	9 0 46	2500	5 4 12	0 21 54
2600	10 24 38	2 12 4	2600	0 20 3	5 6 5
2700	5 13 21	7 23 22	2700	8 5 52	9 10 14
2800	0 2 3	1 4 40	2800	3 21 43	2 4 22
2900	6 20 45	6 15 58	2900	11 7 35	6 18 31
3000	1 9 27	11 27 15	3000	6 23 26	11 2 42
3100	7 28 9	5 8 33	3100	2 9 15	9 16 51
3200	2 16 52	10 19 51	3200	9 25 6	8 1 0
3300	9 5 34	4 1 9	3300	5 10 58	0 15 8
3400	3 24 16	9 12 27	3400	0 26 49	4 29 19
3500	10 11 58	2 23 45	3500	8 12 38	9 13 28
3600	5 1 40	8 5 2	3600	3 28 30	1 27 36
3700	11 20 23	1 16 20	3700	11 14 21	6 11 47
3800	6 9 5	6 27 38	3800	7 0 12	10 25 56
3900	0 27 47	0 8 56	3900	2 16 2	3 10 4
4000	7 16 29	5 20 14	4000	10 1 53	7 24 11
4100	2 5 11	11 1 31	4100	5 17 44	0 8 24
4200	8 23 53	4 12 49	4200	1 3 33	4 22 33
4300	3 12 35	9 24 7	4300	8 19 24	9 6 41
4400	10 1 18	3 5 25	4400	4 5 16	1 20 50
4500	4 20 0	8 16 43	4500	11 21 7	6 5 1
4600	11 8 42	1 28 0	4600	7 6 56	10 19 10
4700	5 27 24	7 9 18	4700	1 22 47	3 3 18
4800	0 16 7	0 20 36	4800	10 8 39	7 17 27
4900	7 4 49	6 1 54	4900	5 24 30	0 1 28
5000	1 23 31	11 13 11	5000	1 10 19	4 15 47
5100	8 12 13	4 14 29	5100	8 26 10	8 29 55
5200	3 0 55	10 5 47	5200	4 11 2	1 14 6
5300	9 19 38	3 17 5	5300	11 27 53	5 28 15
5400	4 8 20	8 28 23	5400	7 13 42	10 12 23
5500	10 27 2	2 9 41	5500	2 29 34	2 26 32
5600	5 15 44	7 20 58	5600	10 15 25	7 10 41
5700	0 4 26	1 2 16	5700	6 1 14	11 24 51
5800	6 23 9	6 13 34	5800	1 17 5	4 9 1
5900	1 11 51	11 24 52	5900	9 2 57	8 23 9
6000	8 0 33	5 6 10	6000	4 18 48	1 7 20
6100	2 19 15	10 17 27	6100	0 4 37	5 21 29
6200	9 7 57	3 28 45	6200	7 20 29	10 5 37
6300	3 26 40	9 10 3	6300	3 6 20	2 19 46
6400	10 15 22	2 21 21	6400	10 22 11	7 3 57
6500	5 4 4	8 2 39	6500	6 8 1	11 18 6
6600	11 22 26	1 13 57	6600	1 23 51	4 2 14
6700	6 11 28	6 25 14	6700	9 9 43	8 16 25
6800	1 0 11	0 6 32	6800	4 25 34	1 0 34
6900	7 18 52	5 17 50	6000	0 11 25	5 14 42
7000	2 7 35	10 29 8	7000	7 27 15	9 28 51

CANCER
GEMINI
LEO
TAVRVS
VIRGO
ARIES
LIBRA
PISCES
SCORPIVS
AQVARIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORNꝰ
LATITVDO LVNAE SEPTENTRIO
LATITVDO LVNAE MERIDIOLIS
VMBRA TERRE

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM DECIMVM NONVM

Aſpuctuum poſſibilitates,vt vocant,ſiue euentos poſſibi
les,quatenus in Zodiaco fiunt,per inſtrumentũ ſubſequens
omni momento diſcernere.

Quid aſpectus & quid per eũ intelligẽdum.

Aſpectuũ numerus.

ASpectus certa eſt ſtellarum diſtantia in
Zodiaco errantiũ,ſecundum quam effe
ctus,nunc ſalutares, nunc inſalutares
mutuamus. Boni enim aſpectus ſalutẽ
Mali pernitiem rebus minantur. Aſpe
ctus numero ſunt quatuor,Sextilis,Tri
nus,Quartus & Diametralis. Tametſi
nõ deſint,quibus cõiunctio quoq; aſpe
ctus dici mereatur, reuera tamen non
eſt,quia cum diffinitione pugnat,diſtan
tia enim nulla dicitur.

Coniunctio,cuius Character hic eſt ☌.

Coniunctionem quamuis,vt monuimus aſpectum dicere nõ liceat,
quando tamen iſtius tanta neceſſitas inpendet,vt nullo aſpectu minus,
imo ſolicitius obſeruanda ſit,neceſſe fuit & de illa,quantum res in præ
ſentia exigit,pertractare. ¶ Coniunctio ergo eſt duarum aut pluriũ
Coniũctio qd. ſtellarum in eodem Signo,gradu & minuto coadunio. Et hoc ſecun-
dum Zodiaci longitudinem accipiendo. Si enim in latitudine conue-
niant pariter ſic,vt altera alteri in diametro ſub vel ſuper ponatur,tum
eiuſmodi coniunctio per emphaſim quandam obſeruatu dignior alijs.
Nam citra controuerſiam vehementioris efficatiei talis eſt. Ambæ
huiuſmodi coniunctiones,veriſſimè ☌nes dicuntur, à gemethliacis
ſtudioſè in natiuitatibus, iudicijs & directionibus quibuſcunq;
animaduertendę. Quidam & precipuè illi qui aëris ſtatum,orbiſq; ac-
cidentia rimantur,coniunctionibus longe inferioribus,vti ſolent, qua
lis eſt,cum aliquis planetarum alteri vicinus in tantum fit,vt radiorũ
mutuus fiat contactus,quod quidem accidit cum planeta velocior ſe-
gniorẽ aſſequitur,velũti,ſi Solem in 14 piſcium ſtatuas (quo in loco
tẽpore natiuitatis Caroli fuit) ♀ aũt in 25 ♓ vel ☉ in 28 ♓ (qua-
Carolus. lem rex Ferdinandus natus habuit), Venerem vero in 25 ♓. Hu-
Ferdinandus. iuſmodi radiales coniunctiones plerumq; aëris varietates cauſantur,
maturioreſq; mutationum effectus. Meo ſanè iuditio,coniunctiones
iſtiuſmodi modicas omnino parẽre effectuum anticipationes credun
Quouſq; planetę radios eiiciant. tur,præter Solis & Lunæ coitus,quæ ſubinde notabiles ſunt. Plane
tarum radij,qui & orbes vocantur,hij ſunt. Saturnus circumcirca ra-
dios emittit ad gradus 9, Iupiter itidem ad 9, Mars ad 8, Sol ad
15, Venus & Mercurius ad 7, Luna ad 12. Hij autẽ radij in limbo
inſtrumẽti præſentis,iuxta ſingulos aſpectus vtrinq; ſuis notis proſtãt.

♄. 9 gra.
♃. 9 gra.
♂ 8 gra.
☉ 15 gra.
♀ 7 gra.
☿ 7 gra.
☽ 12 gra.

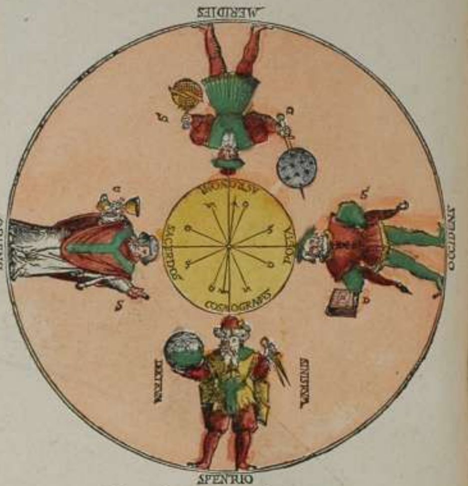
Sextilis notam eiuſmodi habet ✱

Quid ſextilis, & quid per eũ intelligẽdum.

Hic aſpectus bonus eſt, imperfectam tamen amiciciam arguit, ſex
aciebus in modum ſtellæ,conſtans,eò quod 60 gradus,id eſt,ſextam
circuli partem poſſideat,quandocũq; enim duo planetæ per ſigna duo
diſtant,ſextili aſpectu iungi dicuntur. Vnus & idem planeta vtrinq;
aſpectus omnes,præter coniunctionem & oppoſitionem,habere eodẽ
temporis momento poteſt,quod noueris ſimilac figura ſequenti rotæ
volubilis indicem cancri principio adduxeris,tum enim ſextilis ſiniſter
primum gradum ♑, dexter primum ♉, ſextiles vtroſq; exprimit.
Hic obiter ſuccurrit,quod te latere quoq; nolim,quicunq; operam ſtu-
dio aſtronomico,ſaltem non vanam nauare inſtituis,vt perpetuò meri
diem intuearis,ſic enim aſtronomiæ ſtudium, & rectius perdiſces, &
Quomodo Aſtronomiæ incubituro ſedendũ ſit in ſtudio. promptius tenebis. Aſtronomis ſiquidem oriens ſiniſter,occidens au-
tem dexter,vocatur,dum enim velociores ſyderum motus potiſſimũ
inueſtigãt,eos neq; otyus neq; abſolutius habere poſſunt,q̃ in meridiẽ
verſi,id quod palam faciet proximum inſtrumentum,ſi indicem illius
ad principium cancri fixeris. Neq; clam te ſit Coſmographæ incubitu
Quomodo coſmographię operã daturus ſedere debeat. rum,vt ſemper ſeptentrioni intentus eſſe velis. Si enim meridiem aſpe
xeris,nunq̃ ſatis (niſi rem ante probè & quaſi memoria tenueris) tibi
futurum eſt. In inſtrumentis enim Coſmographicis,altitudo poli ani-
maduertitur ſedulò,qua de cauſa Septentrio firmiter aſpiciendus eſt,
aliàs enim abſordum quiddam eueniet. Quicquid enim orientem re-
ſpicit in tabulis vel inſtrumentis Coſmographicis,illud idẽ verſo in me
ridiem lectori occaſum innuere videbitur,& econtra,occaſus tabulę eſ
Mundi partes ſiue cardines, aliter theologis, aliter poëtis vſurpãtur. ſe qui debet,orientẽ ſimulabit. Eãdem quoq; meridiei & ſeptentrionis
inordinatio ſuboritura eſt. Sicuti vero Aſtronomi cũ Coſmographis
hac in re pugnant,ita theologi & poëtæ diſſident. Id enim quod theolo
gis dextrũ eſt,hoc poëtis leuũ appellatur,quoniã theologi res diuinas
peragentes,ortum ſuſpiciunt,Poëtæ contra,in ſuis cœli aut plagarũ
mũdi diſtinctionib⁹,occaſum intueri ſolẽt,vnde Aquilonẽ dextrũ Au
ſtrũ vero ſiniſtrũ illis eſſe oportet,id quod ex 3 Pharſaliæ Lucani clarũ
fit, vbi alloquitur Arabes Rhomã tranſlatos,nõ amplius ſiniſtras vm
bras,hoc eſt,meridionales mirari,hijs verſibus. Ignotum vobis Ara-
bes veniſtis in orbem, Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras. Hæc
omnia graphicè repreſentat ſubſequens figura,

Trinus

CAESAREVM

Trinus aſpectus ſignum tale △

Trinus contingit quatuor ſignorum,id eſt 120 graduũ,differẽtia,
inter planetas facta, Aſpectus amiciciæ perfectæ.beneficus,adiuuãs,
conſentienſq; nuncupatur, vltimum illud ideo, quod planetæ huiuſ-
modi aſpectu ſeſe contuentes,collatis viribus,mutuo ſibi auxilientur.
Dexter idem & ſiniſter,vt alii eſſe poteſt,quod apparet indice ad cancri
exordium locato, vbi trinus leuus,capricornum,dexter,piſces tangit.
Alter id eſt,ſiniſtræ partis,aſpect⁹ ſignorũ ordine ſuccedit,alter dextri
lateris, Trinus,contra ordinem nititur.

Trinus aſ- ctus tan,

Quartus aſpectus ſic ſcribitur □

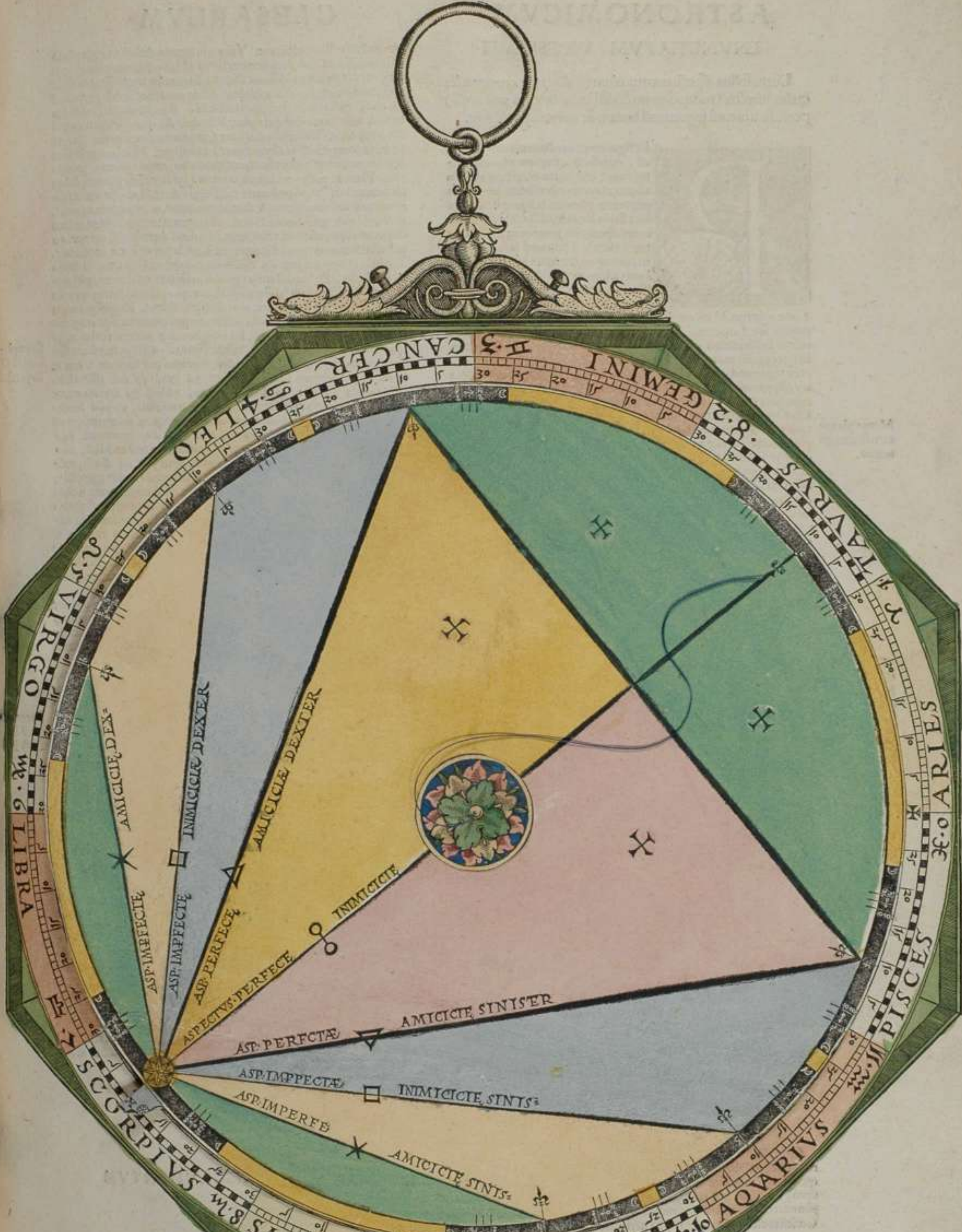
Quartus ſiue quadratus vel græcè τετράγωνος fit quando tribus
ſignis planetæ euariant,id eſt, 90 gradus, Maleficus & imperfectæ
inimiciciæ aſpectus,vt cuius radii mutuo pugnantes,diſcordiam quã-
dam & ſimultatem excitent,vocatur. Vtranq; partem ſicut alii occupa
re eodem temporis puncto potis eſt.

Quartus a- ctus quid de dicatur

Oppoſitio ſignatur hoc modo ☍

Oppoſitus aſpectus vel diametralis radiatio fieri dicitur,quãdo pla
netæ ex diametro in Zodiaci parte aliqua opponuntur. Hic neq; dex
tram neq; ſiniſtram admittit,per ſe vnus exiſtens, inimiciciam quoq;
præfectam denotat. Huiuſmodi radiationem fieri contingit,ſi plane-
tæ per 6 Signa diſtent,id eſt, 180 gradus,quod eſt circuli medium,
tunc enim ſe viciſſim more vẽtorum oppoſitorum radiis aduerſis diuer
berant. Inſtrumenti commoda quo verius intelligantur,exemplo vti
preſtat. ¶ Tẽpore Cæſaris Caroli,qui fuerint aſpectus,ſic diſces. In
dice X Solis gradum ſigna,qui eſt 14 ♓, locum poſt Lunæ in Zo Exempl CAROL Imperat
diaco require,ſcz 7 G 7 M ♑ ibiq; continuo ſextilem aſpectũ ☽
cernes. Si enim ẽ cẽtro filũ protrahas per 7 G 7 M ♑, manifeſte il
lud in area nigriuſcula inter literã b & ☽ incidet. Aſpectus autem
ille radialis tantũ eſt,quia Sol radios Lunæ ſaltem tangit,ſuis quoq; ra
diis ☽ contrectãs. Conſequenter Saturn loco ſuo inſere, qui eſt 17
G 40 M ♉, Quatenus igitur Saturnus terminũ inter ſuũ cadit,
hoc eſt,inter h & characterem ♄, merito Sextilẽ facere cum Sole di
cetur. Iupiter tempore natiuitatis Cæſareæ 7 G 21 M ♓ tenuit,
quæ ſi in Zodiaco repetas apparebit nõ coniũctus cũ Sole,ſed combu
ſtus,quia 7 G tantũmodo à Sole elongatur. Mars in 24 G 38
M ♉ cõſtitutus,nullũ cũ ☉ aſpectũ habet,quia ſextilis Solis aſpe-
ctus terminum radiorum ♂ nõ aſſequitur. Venus 26 gra. 39 M
♓ cum poſſideat,& longius abſit q̃ vt radiis ſuis corpus Solare contin
gat,nihilo ſecius tamen à radiis Solaribus tegitur. Mercurius proxi-
mè Solem accedit,propterea cum ☉ cõiungi ſi dicas,nõ erraueris.
Hoc igitur modo Solis cum planetis reliquis aſpectus ſufficien-
ter cõtẽplatus es. Nunc indicem ſuper gradũ ♄ dirige ſcz 17 gra:
40 M ♉, cõſiderans ſimul cui planetarũ aliorũ aſpectu quopiã par
ticipet,Sole excepto,qui iam examinatus eſt,cum cæteris vero planæ-
tis idem eſt agendi modus.

¶ In Regia natiuitate ſimiliter indicem gradui Solis 28 M 55 ♓ Exempl Regis FERDINAND
adiunge, Secundo quemlibet planetarum ſuũ in locũ ſtatue,quẽ tẽpo-
re natiuitatis incoluit, vt lunam in primũ gradũ 20 M ♍ ♄, in 28
gra: 36 M ♊, ♃ in 5 gra: 46 mi: ♊, ♂ 24 gra: 6 mi: ♒
♀ in 26 gra: 3 mi: ♓, ☿ 28 gra: 56 mi ♓. Quibus ita dige-
ſtis Lunæ nullus aſpectus cum Sole, ♄ quartus, ♃ ✱, radialis ta-
men, ♂ itẽ nullus, Veneris & ☿ cõiunctiones legittimæ cernũtur.
Ita Solẽ vbi videris eodẽ pacto cũ ♄o, ♃e ♂te & reliquis agẽdũ ſcias.
Hęc nimirũ demõſtrationis iteratio abũde hui⁹ inſtrumẽti vſum te pdo
cuit,proinde omiſſis plurib⁹ ad aliã aſpectuũ cõſiderationẽ pergamus.

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORN
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
AMICICIÆ DEXTER
INIMICICIÆ DEXTER
AMICICIÆ DEX
ASP. IMPFECTE
ASP. IMPFECTE
ASP. PERFECE
ASPECTVS PERFECE
INIMICICIE
AMICICIE SINISER
ASP. PERFECTÆ
ASP. IMPPECTÆ
INIMICICIE SINIS
ASP. IMPERFE
AMICICIE SINIS

ENVNCTIATVM VICESIMVM

Lunæ ſolius aſpectus cum planetis alijs, tam retrogradis quàm directis (motu diurno & diſtantia illorum prænotis) per inſtrumentũ ſequens ad horam & minutũ præſagire.

PEr figuram præcedentem noſſe datum eſt, vtrum die quopiam planeta fuerat cum Luna coiturus, necne, aſpectu aliquo, vbi enim oſtenſorem loco lunæ imponens, planetas reliquos ſecundum loca ſua in Zodiaco diſpoſueras, qui nã lineis aſpectuum, planetæ appropinquarint, videras. Planetarũ iam ſi aliquis in tantum approximet lineæ, vt in 24 horis aſſequi poſſe eãdem putetur, tum iſtius planetæ locum verum præſenti & ſequẽti diebus conuenientem, locumq; Lunæ quærito. Motibus deinde ambobus quæſitis, vnum ab altero, minorẽ ſcz à maiore, ſubtrahe, niſi planeta retrogradus ſit, tunc enim motus diei ſequentis à motu diei præcedentis demendus erit. Ideo q in retrogradis motus diei ſequentis ſeduló minor eſt, cum ſubinde decreſcat, id quod in Luna ſecus eſt. Cuius motus ſequens perpetuò maior eſt præcedẽte. Qualis qualis tandem ſit, ſemper (vt verbo dicam) minorem maiori ſubripe, quo facto remanet motus planetæ diurnus. Hic non prætermittatur moneo, planetarum cuiuſuis in aliud ſignum tranſitus. Locus enim planetæ ab integro ſubtrahendus tunc eſt ſigno, diſtantiaq; vſq; ad finem ſigni inde redundans, addenda motui, quem in ſequenti abſoluit planeta: Lunæ poſtea & planetæ diſtantia ſumetur, quæ habebitur, loco Lunæ à loco planetæ dempto, illa autem diſtantia in limbo ſequentis inſtrumenti inueſtigabitur, & cum puncto occulto ſignabitur. Si planeta directus ſit (Luna enim ſemper ob velocitatem directa manet) ſubtrahetur motus eius diurnus à motu Lunæ diurno, reſiduumq; in linea F G, iuxta gradus & minuta, queretur. Linea vero à centro limborſum pergens in 9 partes, id eſt, à 9 gra: vſq; in 38 diſſecta eſt, graduum ſinguli rurſus in 20 partes ſubdiuiduntur, quarum quælibet 3 minuta continet. Reſiduum ergo habitum, cum margarita ſuperinducta exprimatur. Filum poſt hac in punctum diſtantiæ antea occulto puncto obſeruatę, diſtendatur, & margarita oſtendet protinus, in inſtrumenti area, horam & minutum aſpectus, quæ ambo iuſta proportionis ratione à quouis diſci poſſunt.

Motus planetarii diurni inuentio.

¶Sed res per exemplarem viam lucidior euadet. In die Natiuo Imperatoris Caroli proximè Iouem non longè abeſſe ab aſpectu ſextili ſiniſtro Lunæ didicimus, cum indicem X ſuper locum Lunæ aptauimus. Proinde ad ſequentem diem, ſcz 24 Februarii, locum Lunæ per inſtrumentum accepimus. Locus Lunæ in 13 gra: 48 mi ♑. Iouis in 7 gra: 26 mi ♓, repertus eſt. Cum itaq; die natiuitatis propoſitæ, Luna 27 gra: 9 mi ♐, ♃ autem 7 gra: 12 mi: ♓ tenuerit, motus diurnus Lunæ 14 gra: 39 mi: ♃ vero gra: 0 mi 14 fuerunt. Iam ergo motum ♃ à Lunæ motu, ſcz minorem à maiore ſubtrahe, reſtant 14 gra: 25 mi: quod reſiduum in linea F G cum filo & margarita expreſſum, accipe. Poſthac diſtantiam inſpice, id eſt, ſpacium illud, quod Lunæ peragrandum reſtat, donec ad Iouis locum perueniat, quod per ſubtractionem fiet. Nam facta illa, 30 gra: & tottidẽ mi: reſilient, quib⁹ in limbo acceptis, filũ ſuperiniciatur, quo facto, margarita ſimul horas 16, m. 16, in inſtrumẽti area prodet. Totidem horas & minuta poſt meridiem, diei natalis conſtituti, computato. In illis enim Luna ſextilem cũ Ioue aſpectum obitura eſt. Hucuſq; nobis actum eſt de directo tantũ, nunc de retrogrado planeta. Lunam & Mercurium contemplanti, ad natalem Cæſaris diem apparet Luna iam diſcedere à quarto Mercurii, quoniam eadem die (diem intelligendo à meridie præcedentis ſcz 22 Februarii vſq; ad meridiem natiuitatis) aſpectus contigerat viceſimo ſecundo diei, Lunæ motus compar eſt 13 gra: 4 mi: ♐, ☿rii motus 21 gra: 9 mi: ♓. Diei autem natalitio motus conueniens Lunæ quidem 27 gra: 9 mi: ♐ Mercurii vero 20 gra: 30 mi. ♓ eſt. Nũc quia ☿ retrogradari cernitur, motus eius minui ſolet. Motus Lunæ diurnus 15 gr. 5 mi, Motus ☿ diurnus gra. 0 mi. 39. Motũ antea planetæ directi demptum à Luna, iam eundem, propter retrogreſſum, addes, prouenientem numerum 15 gra. 44 mi. ſcz ad lineam F G cum filo & margarita examina, diſtantia poſt hac Lunæ & ☿ 8 gra. 12 mi. in limbo cũ filo exprime, quo extenſo, margaritam horam & minutum preteriti aſpectus, Horas ſcz 12 mi. 30 oſtendit.

Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo.

Exemplum CAROLI de planeta retrogrado.

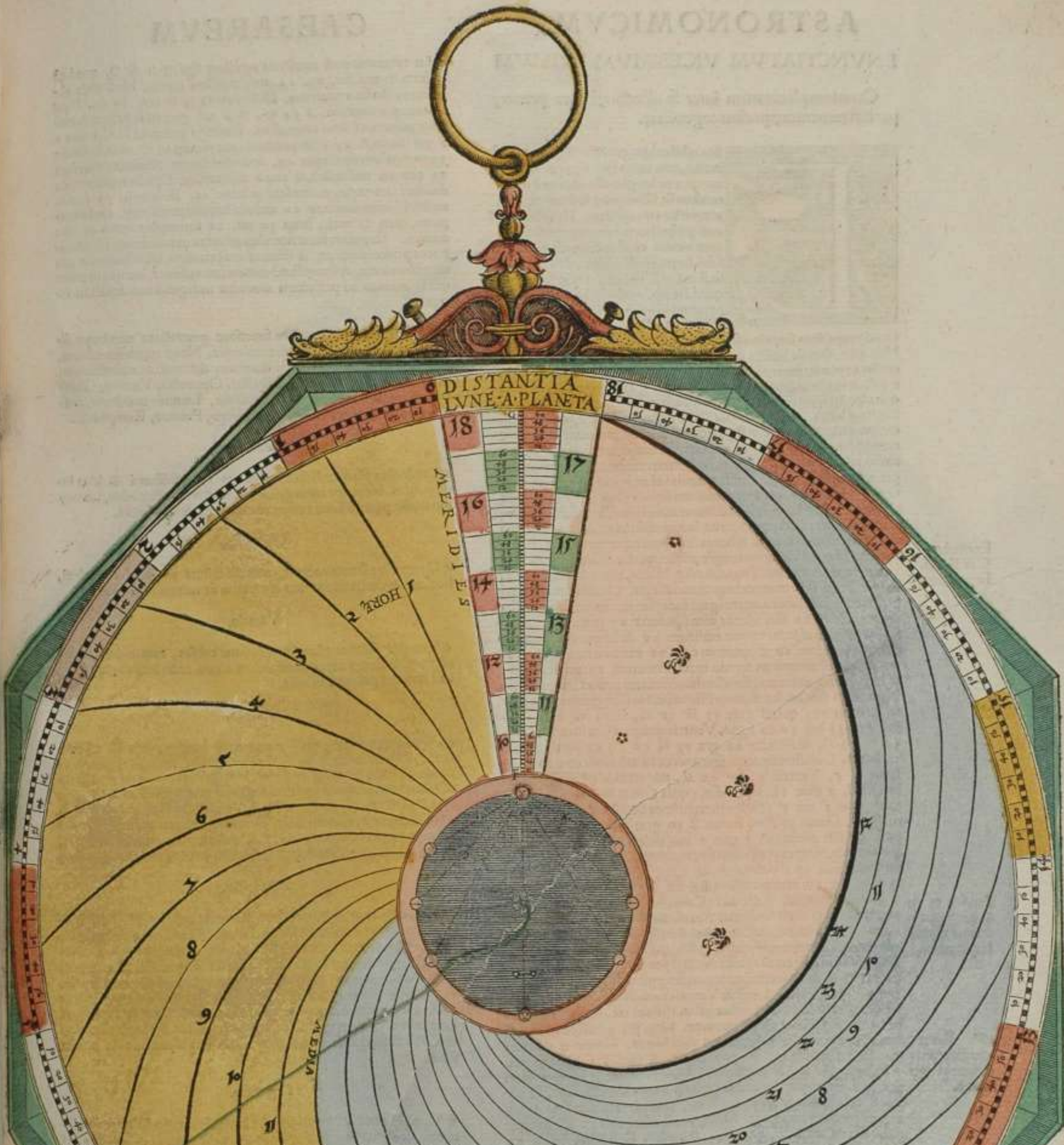
☞ Documentum inſigne, ac omni aſtronomico negotio perquam vtile.

Compẽri non ſemel pleriſq; permoleſtum eſſe, quod authores Ephemeridum, nullibi horas & minuta ſimul aſpectibus ad nõtent, præter quàm in Solis & Lunæ coniunctionibus oppoſitionibuſq;, in quadris vero, ſextilibus aut triangularibus minime, ſicut etiam in aliorum planetarum aſpectibus, in vniuerſum nullis minuta cũ horis aſſignẽt. Cœleſtes etenim hii figuras pro aëris ſaltem mutationibus ſtructuri, primo ſtatim limine hærent. Vtiq; ad vnguem definita temporũ momenta deſyderantes, neq; ſatis per ſemet ad talia diſtinguenda ingenii habentes. Quocirca cõmune aliquod dogma ſeu regulã, in genere cõprehẽſam, de hiis omnibus ſubdere, & hãc eandẽ per exẽpla premiſſa illuſtriorẽ reddere nõ inane opus iudicaui. Aſpectus igitur cuiuſcũq; horã & minuta nouiſſe qui optat. Principio diẽ quo euenturũ quẽpiã ſcit, proponat. Illius mox diei ſicut & ſequentis (duorum ſcz planetarum, quorum aſpectus requiruntur) inueſtiget. Motibus ambobus habitis, minorem maiori ſubripiat, quo facto, motus diurnus prouenіet. Planetæ poſtea velocioris, motum à tardiore ſubtrahenti, diſtantia remanebit. Vtriſq; planetis exiſtẽtibus directis, minor maiori dematur, altero vero directo, & altero retroeunte, motus coniungantur, quicquid autem vel ſubtractio vel additio remiſerit, illud omne in ſecũda per multiplicationem reſoluatur, incipienti à gradibus, qui per 60 primùm in minuta, mox à minutis in ſecunda per alia 60 ſcindentur. Secunda iſta omnia per 24 diuiduntur, quotiente ſeruato, cui diuiſori nomẽ eſto. Poſtea diſtantia ſimiliter in ſecũda reſoluetur, que reſoluta per diuiſorem iam habitum ſecabitur, quo peracto, horas quotiẽs dabit. Reſiduum denuo per 60 multiplicabitur. Rurſuſq; eadem multiplicata, per diuiſorem iam dictum examinabuntur, minutaq; temporis in quotiente prodibunt. Ita ergo horas & minuta vtrãq; aſpectus cõtingentis cuiuſlibet exactiſſime cernis. ¶Regulam hanc Cæſarea inductione manifeſtiorem dabo, & primo per ſextilem Lunæ & Iouis, in quo motum Lunæ diurnum 14 gra. 39 mi. eſſe vidiſti. Solue igitur 14 gra. in minuta per 60, addeq; 39 minuta, erunt 879 mi. quæ iterum in ſecunda per 60 ſi reſoluis, 52740 ſecunda proueniunt. Hiis reſeruatis, ad motum quoq; ♃ diurnum, qui eſt 14 mi. accedes. Multiplicata 14 mi. cum 60, procreant 840 ſecunda. Directi iam cum ſint ambo, minorem à maiori, id eſt, 840 à 52740 auferes, & reſtabunt 51900, quæ per 24 diuiſa, reddunt 2162, diuiſorem ſcz futurum. Diſtantiam nunc aggreſſus, quæ eſt 10 gra. 10 mi. in ſecunda quoq; reſolues, & erunt ſecũda 36600, partiens illa in diuiſorem 2162, horas in quotiente habebis ſcz 16. In reſiduo poſt quæ heſerunt, 2018 reſolues iterum in minuta, quando reſilient 121080, ea adhuc per diuiſorem repetes, & minuta 56 quotiẽs remitet. Sic igitur horas 16 mi. 56, poſt meridiem numerata, aſpectum ſextilem ☽ & ♃ præfiniunt. Nunc de □ ☽ & ☿ repetam⁹, quod eo libentius facim⁹, quia ☿ retrogradus ſit. Motus ☽ diurnus 15 gra. 5 mi. ea reſoluta, 54300 faciũt ſecunda. Motum ☿ diurnum 39 mi. ſcimus, quæ reſoluta pariter 2340 ſecunda ſunt. Mercurius autẽ, ex quo retrogradus eſt, vtriuſq; planetæ ſecunda, iuxta regulam addenda ſunt, è quibus complicatis 56640 reſultant. Quæ poſt diuiſionem producunt 2360, qui diuiſor in poſterum erit. Diſtantia poſtmodum reſoluatur pari modo, ſcz 8 gra. 12 mi. reſoluta illa 29520 faciunt, diuiſa iam hæc, horas dant 12, et reſiduum 12002, quod in ſecunda per 60 denuo redactũ, diuiſumq; ſi fuerit, mi. horæ cauſabit ſcilicet 30. Horæ igitur huius aſpectus 12, mi. 30 pomeridiana apparent. ¶Sed ne prorſus à propoſito cedam, quod hactenus ſolui, Regis quoq; natalem in demonſtrationem adducam, per quem aſpectus ſimiliter diſcẽtur. Rex Ferdinandus 10 Martii natus ante meridiem, noſcitur. Sciturі ergo num eo die Luna planetas reliquos aſpiciat. Lunæ motum principio conſideramus, at is 20 gra. 10 mi. ♌ fuiſſe conſtat. Iam ſi prioris inſtrumenti indicem X huic gradui & minuto applicas, & reliquorum quemuis ſuo loco diſcribuas, Martem ferè oppoſiti Lunæ, qui in 23 gra. 37 mi. ♒ fertur, cernes. Quoniam vero nullam aſpectus contingentiam ita propinquam vides quam hanc, Lunæ locum ſequentis diei examinandum accipe, qui eſt gra. 2 mi. 26 ♑, Martiſq; locum, eiuſdem diei ſequentis, ſcilicet 10 Februarii 24 gra, 24 mi. ♒. Motus diurnos amborum quere, prouenietq; Lunæ motus diurnus, gra. 12 mi. 16. Motus autem diurnus Martis habet grad⁹ 0 mi. 47. Dempto iam Lunæ motu à Martis motu, diſtantia remanet, gra. vcz 3 mi. 27. Mars, quia directus eſt, ſubtrahitur à Luna, & relinquuntur gra. 11 mi. 29, quæ in linea F G cum filo & margarita ſignantur. Filo autem rurſus in diſtãtiam, quæ facit gra. 3 mi. 27 diſtracto, margarita ho. 7 mi. 12 poſt meridiem 9 diei Februarii refert, vbi Lunæ & Martis exacta fuit oppoſitio. Anteq̃ autem finem facio, admonitum aſtronomiæ tyronem volo, vt quoties iuditium aliquod laturus eſt de rebus aſtronomicis, perpetuò ordine planetarum ſingulorum, capitis caudæq;, ſicut in Ephemeridibus cernitur, curſus, ad meridies, & præſentis & ſequentis diei, colligat. Hoc enim modo quiduis expeditum, & ad manus, vt dicitur, erit.

Exem[...] CARO[...] Impera[...]

Exem[...] gis FER[...] NAND[...]

SEQVITVR INSTRVMENTVM

G

ENVNCTIATVM VICESIMVM PRIMVM

Omnium planetarum inter ſe aſpectus, Lunæ præter, per inſtrumentum preſens cognoſcere.

ESto nihil exigat, cur iſtius figuræ vſum iterem, cum antea ſatis ſuperq; conſtet, attamen ne longius tibi ad priora diſcurrendum ſit, iſtius quoq; inſtrumenti praxim verbo vno aperiam. Horam minutumq; aſpectus cuiuſcunq; intellectur? ante omnia conſidera enunctiati 19 ſubſidio poſſibilitatē eius, id eſt, an poſſit ſtatuto tibi die aſpectus contingere, quod fit hoc modo. Index X locis planetarum inducitur, quando ſi planetarum aliquis lineas aſpectuum contigerit vel propè ſuos fines inciderit, ab alio dicetur aſpici, ſin minus, non. Hoc acto abunde noſces ꝙ inſtitueras. Planetarum igitur biduani curſus, vt prædiximus, id eſt, duorum dierum motus, preparandi ſunt, è quibus verior cognitio aſpectuum ſurgit. Certus cum iam ſis de aliquo aſpectu, quocunq; tandem die futuro, eorum planetarum loca in Zodiaco luſtra. Principio illius diei & fini competentia, id eſt, meridici præcedenti, meridieiq; ſequenti congruentia, vnde non difficulter motus planetarum diurnos venaberis. Si ſint directi vel retrogradi ambo, minorem à maiori demes, ſi alter retrorſum alter antrorſum pergat, coniunges vtrunq;. Subtractionis vel additionis reſiduum in linea F G repetes, inuentoq; vnionem ſuperaddes. Diſtantiam mox planetarum requires & in limbo numeratam cum filo æqualiter tenſo, exprimes, quo retento, margaritæ locum obſeruabis in lineis horariis comprehenſum, illic enim & horas & minuta aſpectus facti vel futuri

Exemplum CAROLI Imperatoris

cernes. Id quod Cæſaris exemplo adhuc aperius diſces. Diuus Carolus ſemper Auguſtus Francofordiæ Mœni, anno domini 1519, die 28 Iunii, Rhomanum Imperium ſuſcepit. Quo in die aſpectus planetarios ſcire laboro, quero igitur loca planetarum vniuerſa, meridiebus 27 & 28 diei debita (dico ſignanter 27 præcedentis & nō ſequentis, nam aſpectus antemeridianos 28 diei quęro, ꝙ ſi pomeridianos velim, iam 29 diei motum cum 28 examinarem) quibus inuentis, ad inſtrumentum accedo iuxta enunctiati 19 præſcriptum, videoq; planetarum inter ſe nullas irradiationes præter ✳ ♃ & ♀. Nunc ergo horam & minutum iſtius aſpectus ſcire geſtiens, motum ♃ ad diem 27, qui eſt gra: 11 M̈ 35 ♎, Et ad 28 diem, quo fuit gra. 11 mi: 40 ♎ ſigno, Veneris quoq; rurſum in 27 die gra: 10 M̈ 34 ♌, in die vero 28 gra 11 M̈ 46 ♌, exiſtentē inuenio excipioq;. Cuiuſlibet motum diurnum ex ſubtractione cum teneo, vt Iouis M̈ 5, Veneris 1 gra: 12 M̈, minorem, id eſt 5 M̈ à maiori, id eſt, 1 gra: 12 M̈, demo, (quia directi ambo ſunt) reſiduumq; gra: 1 mi: 7 eſſe reperiens, in linea ſimulac F G cum vnione ſigno. Demo poſthac locum ♀ 10 gra: 34 mi: à loco ♃ 11 gra: 35 mi; remanent 1 gra: 1 mi: diſtantia dicta, quæ in limbo dinumerata, filoq; expreſſa cum fuerit, margarita horas 21 mi: 19 poſt meridiem 27 diei demonſtrat. Quæ ſi ad noſtras horas reduco, hora 9 mi: 19 ante meridiem diei 28 Iunii aſpectum hunc ♃ &

Sextilis ♃ & ♀ tempore electionis Caroli Imperatoris.

♀ ✳ fuiſſe inuenio. Adeo aſtra Cæſari benigna ſe præbuiſſe, probereq; indies nemo non fatebitur. Sextilem enim & Trinum iam olim Aſtrologi dignitates, poteſtates, maieſtateſq; portēdere, certò cognouerunt, conuiceruntq;, id quod ſi nullibi aliâs certè in electione Caroli Quinti verum eſſe certô certius intelligi potuit. Adde quod non modo ſextilis ♃ & ♀ interſe, quorum vterq; planeta fęliciſſimus, ſed & Lunæ & Iouis ſextilis, Lunæ & Veneris coniunctio, eodem creationis die concurrerint. Ita cœlum ipſum deſyderaſſe, Cæſarem Carolum non perperam quis affirmauerit. Idem per numeros quoq;, ſi

☞ Recens aſpectuum inquiſitio per numeros.

fortaſſis quiſpiam ita malit, exequi docebimus. Motus ♃ diurnus 5 mi: ſcz reſolutus, ž 300 efficit, ♀ motus 1 gra: 12 mi: diſſolutus ž 4320 conſtituit. Minore numero iam à maiori dempto, propter directionem vtriuſq; 4200 ž. ſuperant, ea per 24 ſecta, diuiſorem 167 remittunt. Diſtātia videlicet gra. 1 mi. 1 pari proceſſu regulatur. Multiplicata enim 36600 ž dat, quę partita cum diuiſore, horas 21 relinquit. Reſiduum deinde 53 ſolutum pariter & diuiſum, mi. 19 reddit. Hoc peracto liquet vtrum bene nec ne, cum inſtrumento operatus ſis, Si autem vtrauis parte, ſiue inſtrumenti opera, ſiue calculi opere diuerſum eueniet, certus eſto te erraſſe, vtriſq; vero concordantibus, neutiq̄. Hunc canonem nemo non huius artis ſtudioſus vehementer amplexari debet, cū ad Ephemerides admirabilem vſum afferat.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Exemplum aliud. Die natali Regis Ferdinandi, ſcz 9 Martii ex pronunctiato 19 reperta fuit □ ♄ & ☉. Saturni motus ad 9 diem eſt gra. 28 mi. 35 ♊. Decima autem die gra. 28 mi. 37 ♊ Motus ☉ in 9 die, 28 gra. 1 mi. ♓. Decima die 29 gra. 0 mi: ♓. Motum ♄ diurnum repēris duorum mi. ☉ minutorū 59, quare minorem ſubtrahenti, ambobus ſcz directis, ſuperſunt 57 mi. Hæc requiſita, in linea F G vnio exprimat. Poſt illud diſtantia quæ eſt gra. 0 mi. 34 in limbo accepta, cum filo ſignetur extento, margaritaq;, horas 14 mi. 22 notans obſeruetur, tantū enim temporis poſt meridiem vendicat ſibi □ ♄ & ☉, quod eſt 2 hora decimi diei, mi. 22 ante medium noctis. Illud idem adhuc per calculum probabo. Diſtantia ☉ & ♄ erat 34 mi. Diurni motus amborum ☉ 59 mi. ♄ 2 mi. quæ tria precipuè neceſſaria moneo, vt ſcitu cognoſcas. Iam ergo quoniam directi ſint 2 à 59 demo, & 57 relinquuntur, quæ iterum in ž reducta, faciūt 3420, totidem diuide per 24, & diuiſor ſurget. Similiter diſtantiam 34 per 60 multiplica, & 2040 reſoltabunt. Diſtribue eādem cum diuiſore iam noto, redundantq; horæ 14. Reſiduum 52 rurſus multiplicatum diuide, & 22 minuta horaria prodibunt. Ita falli nō potes, quin □ hunc, hora 14 mi. 22 contingēre certò aſſerere audeas. Regulam hanc non ideo adieci, vt ea vti debeas in ſegnioribus vſq; adeo motibus, & ſibi inuicem proximis, ſed velociorum gratia planetarum, & longiſſimè diſtantium videlicet, ne hac in parte quicq̄ omnino ad perfectam motuum indagationem deſiderari videretur.

¶ Enumerauimus enunctiato ſuperiore generaliora aſpectuum diſcrimina, & ea quæ principalia vocantur. Nunc autem ſpecialiores, & ſi mauis, minus principales nominare differentias recenſebimus. Huiuſmodi autem ſunt. Combuſtio, Oppreſſio, Vacatio, Obſeſſio, Applicatio, Separatio, Prohibitio, Luminis tranſlatio, eiuſdemq; relatio, vel, vt ſic dicam, Redditio, Pulſatio, Receptio &c̄.

Combuſtio.

¶ Combuſtus planeta dicitur, qui minus 15 gradibus à ☉ hinc inde poſitus diſtat, tot enim gradibus Solaris continet orbis, tantoq; interuallo potentiſſimè radios circunquaq; ſuos diffundit.

Oppreſſio.

¶ Oppreſſus planeta vocatur, quando minus 12 gra. à ☉ abeſt, hoc autem declaratione non eget, cum ſit nemini non obuium.

Vacatio.

¶ Vacuum dicimus planetam, ratione curſus, tum enim vacuus eſt, cum ab aliquo aſpectu exit, nec in alium recta labitur, ſed omni irradiatione priuatus incedit.

Obſeſſio.

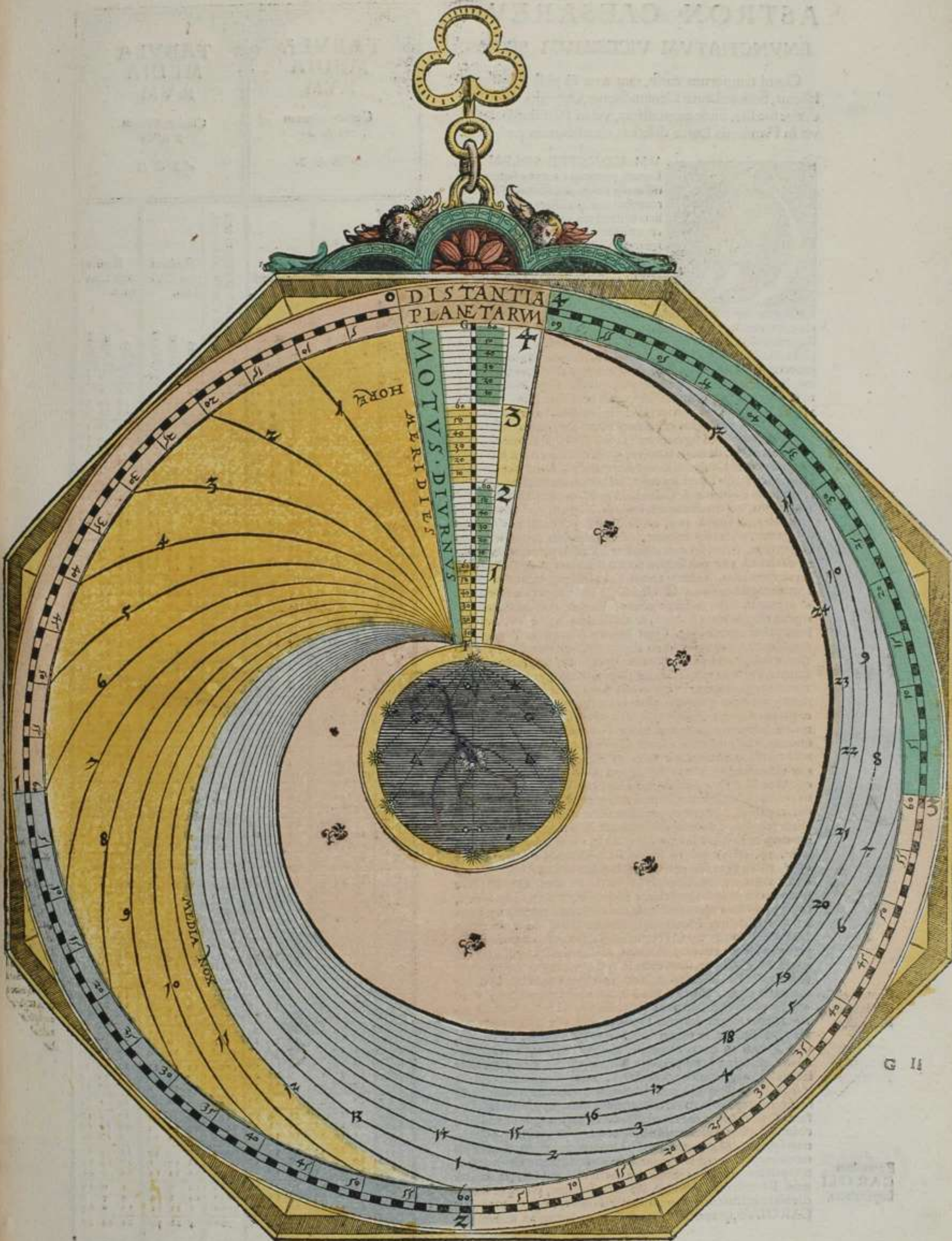
¶ Obſeſſo nomen eſt, quaſi occupato & irretito, cum ab aſpectu vnius planetæ malignioris in alium aſpectum, maligni quoq; (mali autem planetæ dicuntur ♄ & ♂) incurrit, ita enim de vno malo in aliud defertur, quaſi inuitus. Exempli cauſa, Si ☽ cum ♂ coniuncta, à ♂ abiens in □ ♄ incidat, quale quiddam fieret, ſi ☽ & ♂ principium cancri tenērent. Saturnus autem tertium vel quartū libræ gradum, hoc pacto enim ☽ malum malo addere videretur, ideoq; obſeſſa, vocabulo apud Aſtrorum peritos recepto diceretur.

Applicatio.

¶ Applicatio contingit inter duos planetas, quoties enim inter ſe diſtant in tantū, vt curſu citatior centro ſuo orbes ardioris pertingere poteſt, id eſt, tardioris orbē ſuo cētro attingere, tū velocior applicare ſe ſeori dicitur, vt Iupiter radios ſuos proiicit 9 gradibus, à quibus ſi ♂, qui otyor in motu (ſi modo retro non erat) abeſt tanto ſpacio, iā radios ♃ contingit, eidem applicari dicitur, quia coniungi appetit Ioui. Ptolemæus tamen non niſi per 3 graduum diſtantiam applicationem vocari concedit. Sciendum præterea applicationem non modo in coniunctionibus, verum ſed in aliis aſpectibus vſu venire ſoleat.

Separatio.

¶ Separari contrarium priori eſt planè, Separatio fit quando planetæ à coniunctionibus digrediuntur, velociorq; à tardiore penitus (ita vt non amplius cum radiis ſuis contingat alium) diſcedit, id eſt, ſeparatur vel defluit. Quidam adhuc præciſius examinant, & ſeparari velociorem volunt, poſtq̄ vnum dumtaxat minuto à tardo remouetur. Plures adhuc recenſeri poſſint aſpectuum, vel paſſionum differentiæ, ſicut Pulſatio, Luminis tranſlatio &c̄, ad præſentia autem, quia nihil faciunt, omitto. Legere ſi libet in promptu eſt libri Auenzre ca. 7.

DISTANTIA
PLANETARVM
MOTVS DIVRNVS
MERIDIES
HORE
MEDIA NOX

ASTRON· CAESAREVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum curſu, tam ante quam poſt Chriſtum, labente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppoſitiones, Quadráſue medias, vnde cognoſcitur, vel in Nouilunio Solis, vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perſpicere.

CVM CONSTET SOLEM AC Lunam, precipuos naturæ fontes, potiſſimaſq; rerum, & naſcentium & intereuntium cauſas exiſtere, optimè vero ſuas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cũ minimè præpediãtur transfundere, viciſſim cum quid obſtet eiis, impediri, languere, imo & naturam corrumpere, obſtacula illa ſoliciti' conſideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter ☌, oppoſitioneſq; medias, & eclipſes, quibus res mundi citra controuerſiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno inſtrumento comprehendere non licebat, in plura diſcribuere coactus ſum, partim, vt nihil omnino moleſtè cogitaturis relinqueretur, partim, vt ſic exactior abſoluriorq; rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè inſequentia inſtrumẽta ſubordinauimus, continua ſerie, velúti connexa. Hora ſiquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppoſitionis habita (quorum vſus in iudicijs præcipuus eſt, earum rerum ſcꝫ, quæ mundo eueniunt) impoſſibile eſt figuram cœli veram ſtruere, multo minus autẽ iudicium certius, de rebus ſtatuere, quare non temere hoc loci curioſior eſſe volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ, aut Lunæ & Capitis Draconis, qui ſcire volet, inſtrumentum præſens conſideret, orbibus è quatuor & Calendario quodam compoſitum. Orbium primus, qui & infimus eſt, indicem X gerit, cui annos inſcriptos vides, ab vno in 100, confuſè tamen, & ordinem citra inter ſe ſignatos, cuius vſus exigitur, coniunctionibus oppoſitionibuſq; inquirendis. Secundus cum oſtenſore Z orbis patet, annis ſimiliter ab vno ad 100 præſcriptis, coniunctionibus ☽ & ☊ inueſtigãdis accommodus. Tertiam rotam Y index inſignit, in cuius circunferentia rotulæ eiuſmodi ● nigriuſculæ paſſim vna cum charactere ☌ apparent, Solis & Lunæ coitus ſignantes, quemadmodum integellæ effigies hæ ☉ ☍nes, & corniculata lunulæ ◠, quadras luminarium repreſentant. Quartus orbis oſtenſorem Y amplectitur, Capita, Caudaſq; draconis aliquot, quorum vtendi ratio ſequitur. ¶ Solis Lunæq; cõiunctiones, oppoſitiones ſeu quadras nouiſſe

Mod⁹ operãdi

conanti, radix ex tabula adiuncta ſumenda eſt, radix centenario proximò minori conueniens, hoc modo Leua parte centenarius requiratur prior anno propoſito, quem iuxta continuò, dies, horæ, minutaq; coniunctionis, in dextra ſcꝫ ſeſe offerent. Eadem vero in Ianuario inſtrumenti veſtigabis, indice X primum ſuper adducto, qui inuariatus ad operationis finem vſq; ſic perdurabit. Ex ſecũda pariter tabella radicem pro ☌ ☽ & ☊ elige, vbi dies, horæ, minutaq; vicina ſumpta, prius velúti, & in Ianuario limbi requiſita, cum oſtenſore Z affige. Ambos iam orbes cum cera, aliâs non rite ſatis permanſuros, firma. Centum autem annos perpetuos rotæ ſic durare poſſint, ſi præter centenarium illum non aliud tempus quiſpiam requirat. Iam in ſuperficie rotulæ X annum propoſitum, currentemq; inſpice, per huncq; filum tende, oſtenſore Y ad Ianuarii diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quę nã ● ☌ tertiæ rotæ filo proxima ſit, eaq; ſub filum ducenda, qua ſub ducta, rotas demum diſpoſitas habuerit ad votum. Quod ſi vſu veniat interim coniunctiones binas pari vtrinq; ſpacio à filo diſtare, tum pro arbitrio agere licebit, & filo ſubſtituere vtramcunq; libuerit, ſine diſcrimine. Memineris tantummodo indicem Y ſemper in Ianuarium, non autem in Februarium vel Decembrem traducendũ, poſt quod filum cuicunq; malueris coniunctioni, oppoſitioni aut quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aſpectus confeſtim in limbo Calendarii referet. Tria ſunt tamen hoc loco animaduerſu digna. Primum, quod in anno biſextili non certò ☌ ☍

Cautela obſeruanda in anno Biſſextili.

aut □ oſtendat, & hoc à 24 Februarij vſq; ad finem anni, ea autem ratione ſemper demendus vnus eſt dies, vcꝫ à die coniunctionis oppoſitioniſue, eo namq; dempto quæſitus reſultat. Secundum, vt ſi ☍ cum ‡ nota, Decembrẽ inciderit, nulla ſit, ſin vero in Ianuariũ, diem iam iuxta prædicta cuſtodiendũ eſſe, anni enim illius labẽtis ſcꝫ, oppoſitio illa prima dicitur. Tertium, coniunctionem ● ☌ cum ſigno ‡ quę Decembrem incurrit, nouiſſimam anni eſſe currentis, ſeu propoſiti, quæ vero Ianuarium attingit, prorſus inutilem fore. Quæ res metodo exemplari familior fiet ita. ¶ In iudiciorum obſeruationibus Aſtronomi ſtudioſè coniunctionum ſeu præuentionum figuras, id eſt, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perſpicere ſolent, quocirca & nos luminarium coniunctionem Cæſarea genitura priorem proximè, exempli vice, perfectiori quadam via docebimus. E tabella numerali, ideſt, Radices cõtinente, principiò cõiunctionis radicẽ deſtinatam, anno currenti 1500, in quo natus fertur

Exemplum CAROLI Imperatoris

CAROLVS, quære. Inuenis autẽ diem 0, horam 22 minutũ 54.

TABVLA MEDIARVM Coniunctionum ☉ & ☽ — ☌ ☉ & ☽.							TABVLA MEDIARVM Coniunctionum ☽ & ☊ — ☌ ☽ & ☊						
Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.			Radices ante Christum.			Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.			Radices ante Christum.		
Ann⁹	Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut	Ann⁹	Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut
Christi	24	10	24	24	10	24	Christi	23	6	33	23	6	33
100	28	18	37	20	1	13	100	17	1	50	2	6	8
200	3	14	1	15	18	2	200	10	21	5	8	10	50
300	7	12	12	11	9	51	300	4	16	26	14	15	33
400	21	0	25	7	1	40	400	25	16	49	10	20	15
500	16	23	34	2	17	19	500	19	12	7	27	0	57
600	20	22	43	27	11	2	600	13	7	24	6	0	32
700	25	6	56	23	13	52	700	7	2	45	12	5	15
800	29	15	7	19	5	41	800	0	21	59	18	9	58
900	4	10	33	14	21	30	900	21	22	23	24	14	43
1000	8	18	44	10	13	19	1000	15	17	40	3	14	18
1100	13	2	55	6	5	8	1100	9	12	58	9	19	1
1100	17	11	6	1	20	57	1200	3	8	15	15	23	43
1300	21	19	17	27	1	30	1300	24	8	37	22	4	26
1400	26	3	28	22	17	20	1400	18	3	56	1	4	0
1500	0	11	54	18	9	9	1500	11	23	14	7	8	43
1600	5	7	6	14	0	58	1600	5	18	32	13	13	25
1700	9	15	16	9	16	47	1700	26	18	55	19	18	9
1800	13	23	27	5	8	36	1800	20	14	12	25	22	51
1900	18	7	38	1	0	25	1900	14	9	30	4	22	27
2000	22	15	49	26	4	58	2000	8	4	47	11	3	11
2100	27	0	0	21	20	47	2100	2	0	4	17	7	53
2200	1	19	27	17	12	37	2200	23	0	29	23	12	36
2300	6	3	38	13	4	26	1300	16	19	40	2	12	11
2400	10	11	48	8	20	15	2400	10	15	2	8	16	53
2500	14	19	59	4	12	4	2500	4	10	19	14	21	36
2600	19	4	10	0	3	53	1600	25	10	45	20	2	20
2700	23	12	21	25	8	26	2700	19	6	2	0	0	54
2800	27	20	32	21	0	15	2800	13	1	20	6	5	38
2900	2	15	59	16	16	5	2900	6	20	37	12	10	21
3000	7	0	10	12	7	54	3000	0	15	54	18	16	4
3100	11	8	21	7	23	43	3100	21	16	17	24	20	46
3200	15	16	31	3	15	32	3200	15	11	34	3	20	21
3300	20	0	41	18	20	5	3300	9	6	50	10	1	3
3400	24	8	53	14	11	54	3400	3	2	9	16	5	46
3500	28	17	4	10	3	43	3500	24	2	32	22	10	28
3600	3	12	31	15	19	32	3600	17	21	49	28	15	11
3700	7	20	42	11	11	22	3700	11	17	7	7	14	46
3800	12	4	53	7	3	11	3800	5	12	25	13	19	28
3900	16	13	3	2	19	0	3900	26	12	50	20	0	11
4000	20	21	14	27	23	33	4000	20	8	7	26	4	56
4100	25	5	25	23	15	22	4100	14	3	25	5	4	31
4200	29	13	36	18	7	11	4200	7	22	42	11	9	14
4300	4	9	[illegible]	14	23	0	4300	1	18	0	17	13	56
4400	8	17	14	10	14	49	4400	22	18	25	23	18	39
4500	13	1	25	6	6	39	4500	16	13	43	2	18	15
4600	17	9	36	1	22	28	4600	10	9	0	8	21	58
4700	21	17	46	27	3	1	4700	4	4	18	15	3	40
4800	27	1	57	22	18	50	4800	25	4	41	21	8	24
4900	30	10	8	18	10	39	4900	18	23	58	0	7	58
5000	5	5	35	14	2	28	5000	12	19	16	6	12	41
5100	9	13	46	9	18	17	5100	6	14	33	12	17	24
5200	13	21	57	5	10	7	5100	0	9	48	18	22	6
5300	18	6	8	1	1	56	5300	21	10	13	25	2	49
5400	21	14	18	26	6	29	5400	15	5	31	4	2	24
5500	26	22	29	21	22	18	5500	9	0	46	10	7	7
5600	1	17	56	17	14	7	5600	2	20	4	16	11	49
5700	6	2	7	13	5	56	5700	23	20	29	22	16	33
5800	10	10	18	8	21	45	5800	17	15	47	1	16	9
5900	14	18	29	4	13	34	5900	11	11	4	7	20	51
6000	19	2	40	0	5	23	6000	5	6	22	14	1	34
6100	23	10	50	25	9	57	6100	26	6	45	20	6	17
6200	27	19	1	21	1	46	6200	19	26	3	26	10	59
6300	2	14	18	16	17	35	6300	13	21	20	5	10	34
6400	6	22	39	12	19	24	6400	7	16	37	11	15	17
6500	10	5	50	8	1	13	6500	28	17	1	17	19	59
6600	15	15	1	3	17	26	6600	21	12	19	24	0	43
6700	19	23	12	28	21	36	6700	16	7	36	3	0	17
6800	24	7	23	24	13	25	6800	10	2	54	9	5	0
6900	28	15	33	20	5	14	6900	3	21	11	15	9	43
7000	3	11	0	15	21	3	7000	24	22	37	21	14	27

quibus in Ianuario perſpectis, indicem X inducis, ideo, quia natiuitas habeatur centenaria, necdum planè exacta. Poſt hac cum filo 24 Februarii diem, natalem ſcꝫ Cæſaris ſigna, vnde cum eodem filo contra dierum ordinem procede euſq;, donec vel ● ☌ vel ◎ ☍ occurrat, ◎ ☍ autem offertur, quæ geniture huius præuentionalis (licet ineptiori tamen aſtrologis notiſſimo vocabulo, tu ſi mauis, præcedentem dicere nil erraueris) oppoſitionaliſue, quoniā natiuitatem præcedit oppoſitio iſta, vocabitur. Per quam vbi filum traduxeris, in Diario ſiue Calendario 14 Februarii diem, quo contingit huiuſmodi oppoſitio, cernes. Quanq̄ is Biſſextilis ſit annus, non opus tamen fuerit diem demere, cum lux præuentionalis ſiue præcedentis oppoſitionis 24 Februarii non excedat, imò 14 dies, qui inuenitur, recipiendus pro eo.

Exemplū Regis FERDINANDI

¶Regi FERDINANDO natalem ſcimus annum 1503, velut antea, index X ſimiliter, vt prius diem 0 horam 22 minutum 54 Ianuarii ſuperiacet. Oſtenſorem modo Y ſuper Ianuarii diem 15 vel 16 ſtatue, & tertius annus, regius ſcꝫ, in limbo rotæ X expreſſus, idem cum filo notandus venit. Subtus vero filum proxima ☌ cum 11 ſignata, in rotula videlicet Y, ducenda eſt. Poſt hoc filum, vbi 10 diei Martii, Natalicio regis, impoſitum, ab hincq; retro ſubinde quo ad ☌ vel ☍ obueniat, ductum fuerit, coniūctio primum occurſare, filumq; ſubire, horis aliquot poſt 25 Februarii diem, videbitur. Coniunctioni huic oblatæ II aſtant, quæ præſentis anni ſecundam eſſe eandem ſignificant. Natiuitas autē hæc regia Aſtronomis coniunctionalis, eò quod coniunctio prima occurſarit, nominabitur. Quo deinceps ordine in annis Chriſto prioribus, agendum ſit, paulo infra habebitur.

ENVNCTIATVM VICESIMVM TERTIVM

Lunæ, Capitiſq;, vt dicitur, Draconis, ſeu Caudæ eiuſdem, propoſito, quouis & anno, & die, & menſe, coniunctionem mediam inuenire, perq; illam futura ſit, nec ne, aliqua luminarium obſcuratio, eodem temporis ſpacio, citra difficultatem aut dubium, præſagire.

Exemplum CAROLI Imperatoris

EODEM QVO DIES, QVIBVS Sol & Luna coniunguntur vel opponuntur, indagaſti modo, Lunam & Caput draconis coire quoq; ſcies. Radice tantummodo alia ex præſenti tabella excepta, indiceq; Z ſuum in locum deducto. Quæ res paradigmate clarior euadet. ¶Annus 1500 Cæſari CAROLO natalis radicem habet, dies 11, horas .. m̄ 14, Eadem radix in præcedentis figuræ Ianuario perſpecta cum indice Z ſignetur. Quia vero annus eſt nondum plenus V quoq; index cum Z coniungatur, ſic agenti rotæ ſatis commodè ordinatæ erunt. Iam ergo filum orbiculatim omnibus inducito, & coniunctionibus & oppoſitionibus, quando ſi qua ſubincidit caudæ vel capitis Draconis linea, filo, pronunctiare futuram eclipſim in ea coniunctione vel oppoſitione potes. Horam vero futuræ cognoſcere datur nōdum, donec certus ſis, vtrum die coniunctio illa oppoſitioue noctu ne eueniat. Interdiu enim eclipſis Lunæ nemini fieri poteſt, ſicut neq; in nocte Sol deficere conſpicitur. Satis igitur nunc eſto cognouiſſe die ne futura eclipſis an noctu ſit. Vt 12 Maii ☍ ⊙ & ☽ cernitur caudam propè, quo quidem die præſagire liceret eclipſim, niſi ex ſequentibus conſtaret oppoſitionem illam diurnam exiſtere. Itē licet 27 menſis eiuſdem ☌ appareat, ea tamen cum ſit nocturna nequaq̄ animaduertenda eſt, ſic & coniunctio 11 Iunii caudalis, quoniam Luna iam digreſſa longius eſt, non amplius ſperabitur. Verum 6 Nouembris ꝑm mediam ☍, eclipſis Lunæ omnino futura eſt, quia nocturna oppoſitio & vera, 5 die contingit. Coſiderāti reliquas anni preſentis oppoſitiones, 20 quoq; Nouembris prope caudam altera videtur, at, quoniam longius quid diſtet, neque illic eclipſis expectanda fuerit. Diuerſa in Solis eclipſi habetur ratio, vbi licet non ex amuſſi coniunctionum lineæ & capitum, ſiue caudarum conuenient, nihilominus tamen eclipſim fieri poſſibile eſt, & id ratiōe diuerſitatis aſpectus, vt terminus eclipticus ⊙ demōſtrat.

Per Draconis lineam intellige terminū eclipticū, quoties ſcꝫ filū huiuſmodi ▬ terā, id eſt, terminū eclipticū, inciderit, Solis fieri eclipſim demōſtrat, Lunæ vero deliquū, quoties filū talē figurā [illegible] attingit. In aliqbus vero exēplaribus poſuimus terminū Solis ſic ▬ Lunæ ſic ☽▬

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶Rex FERDINANDVS eandem cum Cæſare radicem obtinet proinde X & Z oſtenſores iidem perdurant. V autem rotula pro anno 3 poſita in limbo Z, & Y rota pro anno quoq; tertio in limbo X (quoniam rex 3 poſt ſequimilleſimum natus dicitur) rectè locata, rotas omnes quatuor rectè diſpoſueris. Inſtrumento itaq; ſic ordinato, filum ſingulis coniunctionibus & oppoſitionibꝰ infer, vbi ſi caput aliquod vel cauda filum ſubit, luminaris alicuius defectum certo prædicere potes, veluti 27 Martii, Solis deliquiū, niſi noctu foret, & Lunæ eclipſim 11 Aprilis, & 5 Octobris, ſi non interdiu contingeret. ¶Ante Chriſti tempora agendi ratio non eſt differens à priori, niſi quod annum propoſitum ſubtrahis à centenario maiori, quod reſiduum, anni reſidui vocantur. Radicem deinde centenarii maioris quæſitam cum oſtenſoribus X & Z ſignas. Annos vero reliquos cum Y & V indicibus exprimis, quemadmodum ſupra dictum eſt.

Ante Chriſtū operādi modꝰ.

ENVNCTIATI HVIVS VICESIMI SEcundi additamentum ſiue complementum.

QVANQVAM PRECEDENS ENVNctiatum ſufficienter, & per ſe ſibi conſtet, nihilo ſecius tamen aliud inſuper addere libuit, immo neceſſum fuit, & hoc ícirco, quia filum prioris non adeo exacte quemuis diem coniunctionum & oppoſitionum eclipſiumq; poſſibilitates denotat, papiri vitio, quæ, neſcio quomodo, dum intercudendum paulo humores vberius conbibit, nunc laxari, nunc coarctari ſolet. In preſenti adhuc preciſius omnia cognoſci queunt. Licet vero cum ſpirali inſtrumento idem agas quod cum inſtrumento draconibus pleno, difficultas tamen non vulgaris operationi ſiue vſui eiuſdē incumbit. Verum quia alterum alterius requirat officium, neq; ſatis perfectè vnum ex his operetur, ideo vtrumq; ſibi oppoſita locauimus, ita, vt paginam vertere nemo cogatur, qua ratione inſtrumenta ſitum ſuum & verificationem plerūq; amittunt. Sciendū prærerea rotulas huius duas idem efficere, quod quattuor prioris inſtrumenti faciunt, vſus tamen præſentis eſt huiuſmodi. Vbi prioris inſtrumenti rotas rectè ordinaueris ſiniſtras, ordina & preſentis duas eodem modo. Radicem eandem, coniunctionis vel oppoſitionis, qua vſus es in diſponenda rota X prioris quere in Ianuario Calendarii ibidem inſerti, id eſt, ſpiralis, primum die radicis habito, in limbo exteriori quoq; radicis horas luſtra, quilibet autem gradus horam vnam deſignat, vnde radicis minuta quoq; colligi poſſunt, per minuta illa filum traducitur, cui index X Y rotę inferioris ſubſtituitur. Deinceps in limbo eiuſdem orbis annus requiritur currens, ad quem coniunctio vel oppoſitio, vel eclipſium poſſibilitas deſideratur, annus ille cum filo ſignatur, eidemq; denuo oſtenſor X Y ſubiungitur, inferioris ſcꝫ rotæ, ita autem rota illa vltimum ſui locum ſortita eſt. Index ille cum nota X & Y ſignatur, eò quod tantum preſtat atq; illi duo prioris orbes, alter cum X, alter cum Y notatus. Ab hinc rotam diſpone ſuperiorem non ſecus ac illam, radici coniunctionis inferens Lunæ ſcꝫ & Capitis Draconis, & hoc in Ianuarii diebus & horis. Rota hæc pariter literas gerit duas, Z videlicet & V, eadem enim agit, quæ aliæ duæ ſeorſum, altera cum Z, & altera cum V ſignate, ſuper quibus Dracones ſunt, prioris ſcꝫ inſtrumenti. Sic autem duæ illæ rotæ doſpoſitæ omnino ad vſum ſunt. His ambobus ſic ordinatis inſtrumentis, videndum in priori qua nam cyfra coniunctio vel oppoſitio, quam ſcire cupis, inſigniatur, tum quando euenit, an prima, an ſecunda, an tertia &c̄ ſit ab anni principio facta, per eam filum dum extendis, notat in quem menſem & diem coniunctio vel oppoſitio incidat. Simili numero aut cyfra in poſteriori require inſtrumento in rotula X Y, vel coniunctionum (quales nigriuſculæ repreſentant facies, vel oppoſitionem, cuiuſmodi flaua Lunariſue color exprimit) filū vero recta iſtius faciei diametro ſuperpone, quod ita extenſum in limbo exteriori coniunctionis vel oppoſitionis horā minutumq; denotat. Adhæc obſerua quo in loco filum contingat mēſem, in quo coniunctio vel oppoſitio reperta eſt per inſtrumentū prius, cyfra enim tunc oſtendit verum diem coniunctionis vel oppoſitionis mediæ, tam factæ quam fiendæ. Diem ita cognoſces, A filo extēſo contra ſignorum ordinem ſiue dierum numerum retro perge, donec occurrant menſium nomina, non autem ſecundum dierum ordinem, ſic enim falli poſſis, precipuè, ſi menſium nomina primo obuenirent eorum in quibus dierum numerus incipit. Inter menſes igitur hos, menſem illum require, cuius ☌ nem vel ☍ nem priori in inſtrumento offendiſti in ſuo autem ſpirali circulo digitum tuum ad filum vſq; promoue, iuxta quod verum diem agnoſces, & hoc ſi annus currens exiſtat Communis aut Ciuilis. Idem in Biſſextili quoq; euenit, ſed à principio anni ad 24 Februarii diem dumtaxat. Poſt quem ſi fiat coniunctio vel oppoſitio perpetuò vnus dies auferendus eſt, veluti ſi filum indicet primum Martii, pro eo 29 Februarii ſummatur, aut ſi filum notet 2 Martii, pro ſecundo primus capiatur, Simili modo in reliquis agitur. Inſtrumentum hoc non factum eſt quo horas & minutá per illud indages, ſed diem tantummodo, illumq; veriſſime. Horas tamen & minuta cogniturus certò, proximum accedas inſtrumētum oportet. In eo enim nihil deeſt talia querenti. Prærerea ſi cognoſcere cupias, vtrum in anno eclipſis aliqua, tam Solis, quam Lunæ, ſiue vna, ſiue plures ſint euenturæ, tum conſidera in priori inſtrumento quoties cauda vel caput aliquod coniunctioni aut oppoſitioni concurrat, cyfra interim diligenter notata, quota

Cur quilibet orbis geminas habeat litteras

Vſus inſtrumēti.

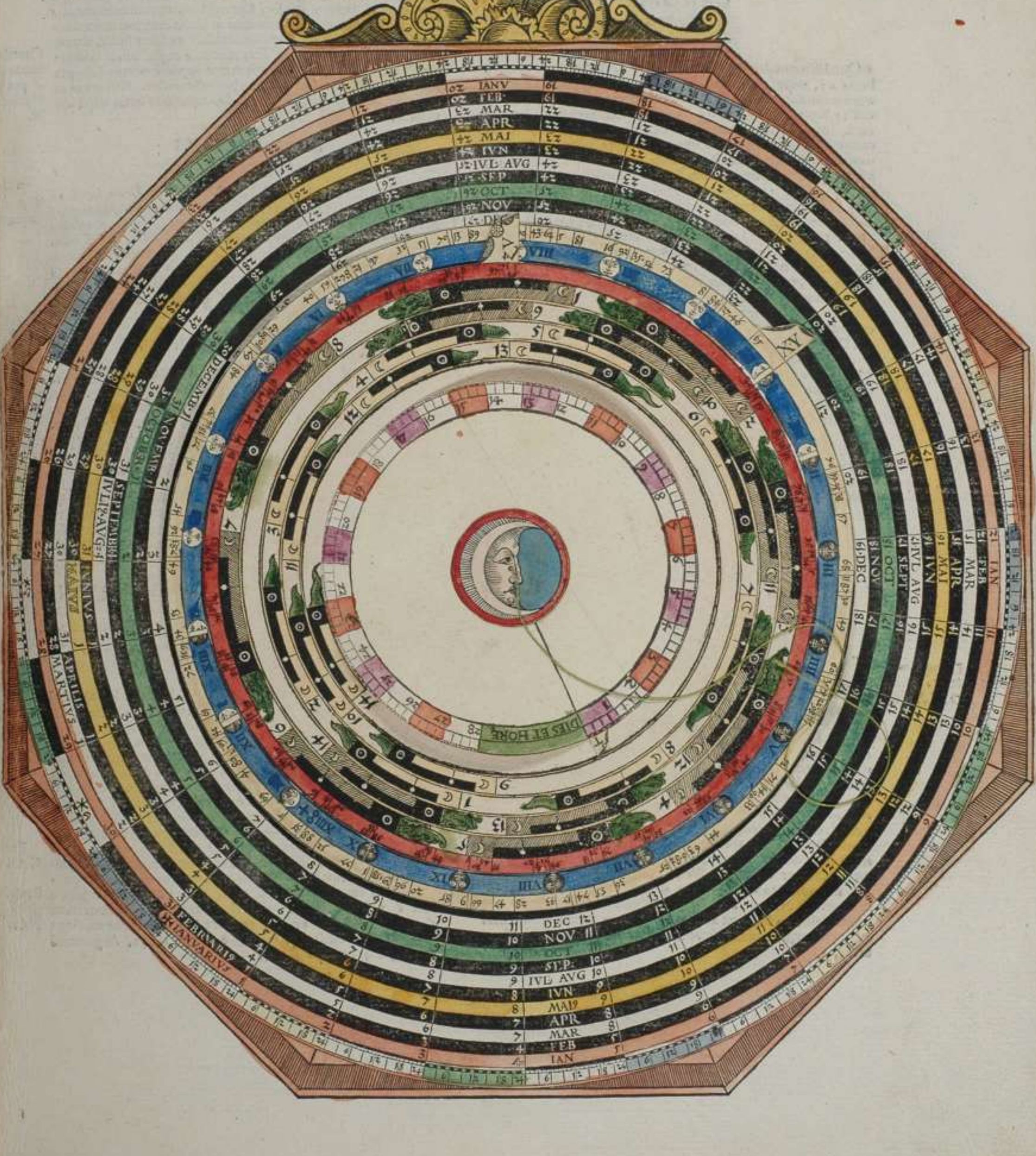
Quomodo in anno Biſextili procedendum ſit,

Quo pacto cognoſcatur eclipſis futura in ☌ vel ☍.

IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBER
OCTOBER
NOVEMBER
DECEMBER
IANVARIVS
FEBRVARIVS
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
IVNIVS
ANNI CVRRENTES
ANNI CVRRENTES

¶ Cautela obſeruanda in diſpoſitione rotarum.

Operandi modus huius ſecundi inſtrumenti verus ꝗdem & certus eſt, quoties annus currens ſiue propoſitus in arcu limbi inferioris rotæ ab indice X Y procedendo ſecundum dieꝝ ordinem, uſq; ad 29 diem Ianuarii, horam 12, mi. 44 ſiue ſtellam lunæ ſic depictam ✱☽ reperitur. Annus ille cum filo (vt prius dictũ eſt) ſignatur, eidemq; denuo index XY adducitur, qui inuariatus ad operationis finem ſic perdurabit. Si uero poſt primam ſiue radicalem indicis locationem annus ꝓpoſitus à ſtella prædicta (ſupputatione ſecundum dierum ordinem facta) uſq; ad indicem XY occurrat, iam dictæ ſtellæ centrum inſpice, ꝑ huncq; filũ tende, cui ſubducis indicem T. Mox deinceps filum ducatur per ꝓpoſitum ſiue currentem annum, ubi interſectio fili cum circulo T diem tantũ, aut diem horamq; dabit. Dies ille tandem in limbo Ianuarii requiſitus, cum filo ſignatur, eidemq; denuo oſtenſor XY ſubiungitur, ita autem rota illa ultimum ſui locum ſortita eſt. Atqui nunc mihi uideor ſatis ſuperq; poſitionem rotæ XY declaraſſe, admonens interim, ut ſimilia de rota Z V intelligantur, qualia de rota XY prodita ſunt, intereſſe tamen hoc vnum quod hic conſiderandus erit index Z V, & centrum ſtellæ iuxta 27 Ian: diem ſignatæ cũ charactere draconis ſic ✱☊

nam ſit, an prima, an ſecunda, an tertia ab anni principio, eandem enim coniunctionem ſiue oppoſitionem in poſteriori reſumes inſtrumento, perq; eam traduces filum, quod ſi incidit terminum ecl{pticum, ſiue in capite, ſiue in cauda illud accidat, vbicũq; tandem recta illius cyfra inuenitur, certus es de poſſibilitate ecl{pſis, ſi modo id media coniunctio vel oppoſitio admittit. Quomodo vera coniunctionum vel oppoſitionum poſſibilitas agnoſci debeat, alibi eſt dictum. Vt vero terminos ecl{pticos rectius perdiſcas, ſciendũ eſt Solis fore ecl{pſim, quoties filum huiuſmodi areã ☉ aut huiuſmodi ☉ in quibus ☉ character reperitur incidit, & hoc in die artificiali tantum, Lunæ vero deliquium fit, quoties filum talem ☽ aut talem ☾ figuram intro rapitur, ſed nocturna ſit illa oppoſitio oportet.

EXEMPLVM CAROLI Imperatoris

¶ Quod ſi in natiuitate Cæſarea indicem X Y dirigis ſuper diẽ 0 horas 22, minuta 54 Ianuarii, tum rotam hanc ſuo loco dederis, annus enim noudum elapſus eſt. Sic oſtenſorem orbis ſuperni Z V diei 11, horis 23 minutis 14 admoue, & locata erit pro vſu totius anni. Iam ſi inſtrumentum prius inſpexeris 12 Maii die ☍ mediã comperies, quintam in ordine, quare ſi filum per quintam ☍ inſtrumenti ſecundi ducis, oſtenditur per illud in gyro Menſis Maii dies 13, hora 20, M 10 fere. Verum Biſſexti ratiõe demes hic diem vnũ, & reſtabunt dies 12. Quoniam vero iuxta ☍ hanc 5 inuenitur cauda, & hoc in inſtrumento priori, ecl{pſis, vt fiat putandum eſt. Proinde ſequens etiam inſtrumẽtum erit inſpiciendum, (filo ſuper oppoſitione 5 perſeuerãte) vtrum terminos Lunæ ecl{pticos filum comprehendat, in cauda quinta, & certe comprehendi videtur, ideo citra dubium aſſeruẽris Lunam in hac ☍ delinquere. Attamen, quia diurna illa ☍ eſt, ea propter Lunam ſub horizonte conſiſtere neceſſarium eſt, nec fieri poteſt vt nobis appareat illa eadem de cauſa. Reperitur preterea ☌ quedam in Maio, & hæc 28 die Menſis eiuſdẽ, coniunctio autem ſexta hæc eſt, ab anni principio, contingens ferẽ caput Draconis ſextum, quocirca filum pex ſextum inſtrumenti ſequentis coniunctionem ſi educitur, idem demonſtrat diem 28 in circulo Maii, horam quoq; 14. Biſextũ propter dies 27 accipitur. Nunc ſi videatur caput draconis ſextum quoq; terminus eiuſdem ecl{pſis ſolaris à filo contingi cernitur, adeo vt oporteat Solis deliquium fieri, hoc autem intelligitur ſecundum ☌ mediam. Verum quia vera circa noctis medium euenit, velũti ſequentia docebũt, idcirco penes nos conſpici nequit. At 6 Nouembris die ☍ vndecima, circa draconis caput duodecimum offenditur, quam ſi per inſtrumentum ſequens examinas, filum in draconis capite 12 mo terminum ecl{pſis Lunaris ſcindit, ea igitur ☍ ſine dubio, quia in nocte euenit nobis, cõſpicua eſt.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI

Exemplum Regis FERDINANDI

¶ Rex FERDINANDVS eaſdem cum Cæſare radices habet natus, quapropter rota X Y in diem 0, hora 22, M 54 ſtatuitur, & deinde filum per annum educitur tertium in limbo eiuſdem rotæ, ruſuſq; oſtenſor ſubducitur, & orbis ille rectificatus eſt. Superiorem pariter orbem hoc modo diſpone, adducens primo radici quæ eſt dies 11 hora 23 M 14. Deinceps tertio anno. Poſt hoc inſtrumentum intuenti primum occurrit ſecunda ☍ die Martii 12 fieri, tertiam attingens caudam, Ideo videndum eſt, vtrum Lunæ ecl{pſis accidere poſſit. Iam ſi per ſecundam ☍ tendis filum in inſtrumento poſteriori, cernis quod idem incidat ecl{pſis Lunaris terminum nequaq̃, ob id neq; ecl{pſis ſperanda eſt, hoc intelligendũ eſt, quo ad mediã ☍, quo ad verã adhuc fieri poteſt, vt terminũ incidat ecl{pſiſq; contingat, id quod ſequentia ſatis aperiunt. Adhuc eodẽ anno die 27 Martii ☌ tertia caput draconis quartum contrectat, quapropter ſecundi inſtrumenti filum per ☌ tertiam directum oſtendit in gyro Martii diem 27, exteriori vero in limbo horas 4. Preterea terminum ſolaris deliquii quarto in capite attingit, quamobrem certò ecl{pſis aſſeritur futura Solis, niſi acciderct autem circa noctem mediam, ſicuti ſcies conſequenter, ob id nullam ſperaueris. Eadem ratio in reliquis eſt vniuerſis.

ENVNCTIATVM VICESIMVM QVAR.

Cognito iam ecl{pſis die, horam quoq; & minutũ ☌nis vel ☍nis mediæ euenientis, contemplari.

CENTENARII RADICEM PERſpice in eadẽ qua prius ſoluiſti, coniunctionis ſcz Lunæ & Solis tabula, quam mox in limbo inſtrumenti præſentis require, ab hora meridiana ſcz 12 ordiens, Inuentam ſuper Q oſtenſorem loca, Annum poſt hæc reſiduum & currentem in limbo rotulæ Q querens, cum P oſtenſore ſecundæ rotæ ſigna, Nũc horam & minutũ ☌nis vel ☍nis mediæ cogniturus, redi ad priorem figuram, in qua diſtantiam eiuſdem à prima Ianuarij coniunctione, obſerua, ſi coniunctionem vis, tum eam in limbo exteriori cum numeris expreſſam veſtiga, per quam ſimulac ductum filum fuerit, horam & minutum in limbo referet. Pari ratione & oppoſitiones examinabis. Verum hic notabis, vt ſi vſu veniat oppoſitionem in Ianuario præcedere coniunctionem, eam in hoc inſtrumento, ſicut etiam in ſuperiori, cum ✢ inſignitam eſſe. Documentum huius rei ſit hoc planius.

Cautela ... uanda ... ☍ præ... in princ... ni,

Exemplum CAROLI

Exem... CAR... Imperat...

¶ IMPERATORIS CAROLI radix fuit dies 0 hora 22 M 54. In limbi igitur ambitu horas 22 M 54 pomeridianas quæſito, quo mox indices Q & P vtroſq; ducito. Anno 0 reſiduo ſuperante, & rotæ ſic omnes ſuis redditæ locis fuerint. At cũ enunctiatum vicesimum ſecundum dederit 14 Februarij natiuitatem præuentionalem, vt ducitur, quæ ſecunda eſt ☍ poſt primam anni coniunctionem, filum per ſecundam oppoſitionem ſecundi limbi tendes, & in horarum limbo, horas 6 M 0 videbis, tempus, quod mediæ coniunctionis verum eſt.

Exemplum FERDINANDI.

Exempl... gis FE... NAN...

¶ FERDINANDVS ROMANORVM Rex, quando eundem cum Cæſare centenarium poſſidet 1500 ſcz, index Q in hora 22 M 54 permanet. Verum, quia natus tertio anno currenti dicitur, P oſtenſor tertio anno in limbo Q rotæ applicandus eſt. Enunctiatum 22 docuit natiuitatem cõiunctionalem eſſe, quia proximè eam anteiuerit coniunctio, 25 ſcz Februarij, quæ fuit ſecunda in ordine, propterea eadem in inſtrumento luſtranda eſt, filumq; per eandem ducendum, quod horam 15 M 31 poſt meridiem, diẽ autem 25 in quo media illa coniunctio facta eſt, indicat. Non aliter actutus es in annis Chriſtum præcedentibus. Indicem enim Q ſuper radicem centenarij, P ſuper annorum reliquias inducens, Filum deinde per coniunctionem vel oppoſitionem extendis, quod extenſum, horas & minuta in limbo ſignat.

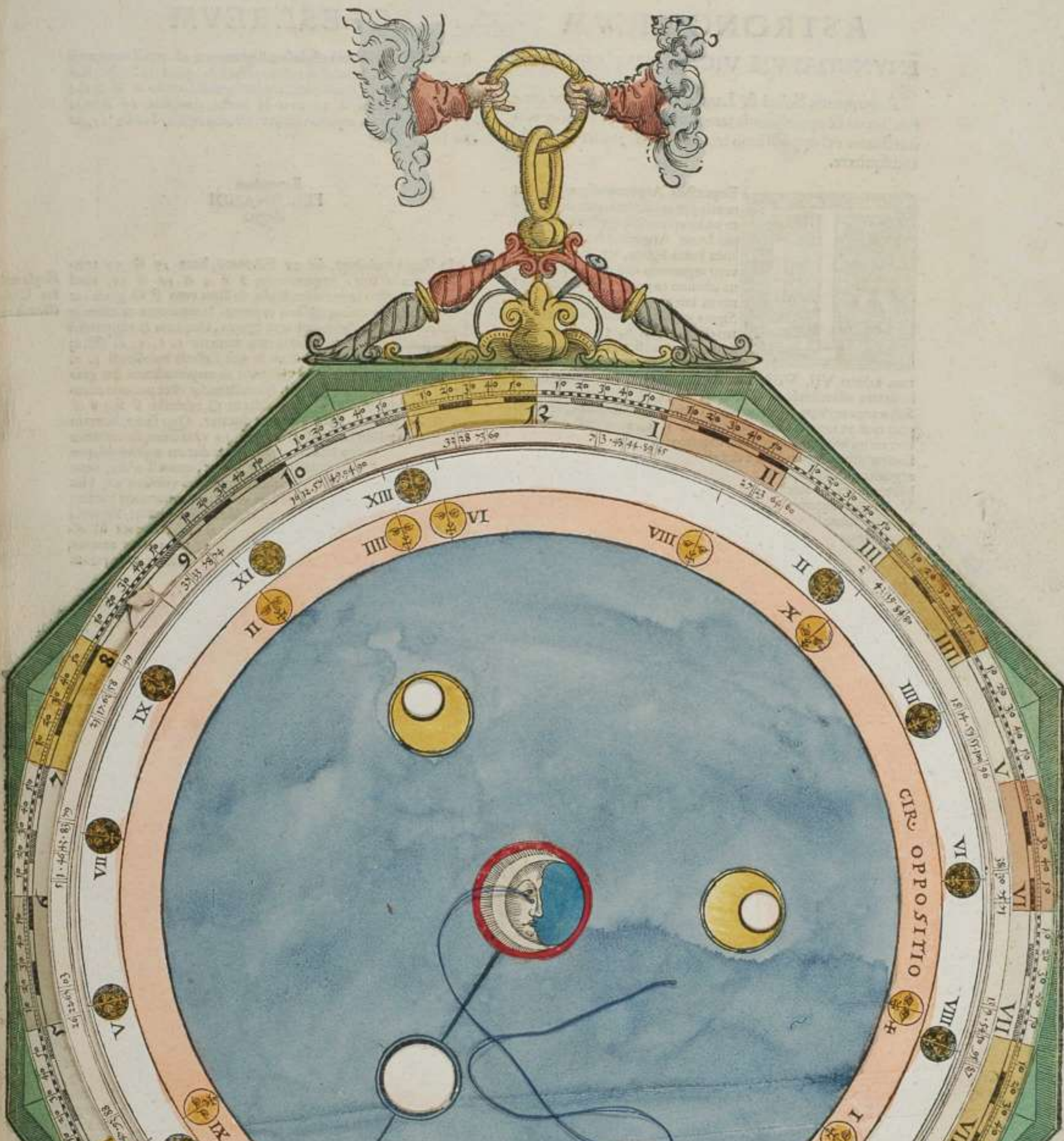
ENVNCTIATVM VICESIMVM QVIN

Argumenta Solis & Lunæ media, per quæ tempus veræ alicuius coniunctionis aut oppoſitionis diſcitur, conſequi.

SVPERIVS VBERRIME IN theorica Solis tractata eſt Argumenti medij cognitio, ad quem locum te relego, breuitati conſulens. Similiter Lunæ motus, Argumentumq; eius, inſtrumentum proprium definiuit abundè, que repetenda tantum admoneo, cum pluribus ante acta perſequi, & moleſtũ legenti, & futile tradenti ſit. Sed quo exempla noſtra finem perfectiorẽ ſortiantur, pauca adhuc addentur. ¶ In Cæſaris præuentione, ſic enim loquutur, quæ ortum eius anteibat, Solis argumentum mediũ eſſe depræhenditur ex enunctiato 12, S 8 G 1 M 58. Lunæ Argumentum S 2 G 8 M 18. ¶ In Regis autem coniunctione (nam ☌ natum præceſſit) 25 die, 15 hora, 31 mi. Februarii. Argumentum Solare medium, habet S 8 G 13 M 42. Argumentũ Lunare, S 4 gra. 16 M 34.

Exem... CAR...

Exempl... gis FER... NAN...

CIR. OPPOSITIO
CIRCVLVS·CONIVNCTI

ENVNCTIATVM VICESIMVM SEXTVM

Argumentis Solari & Lunari medijs, ad mediæ con-
iunctionis & oppoſitionis tempus habitis, veræ quoq; con
iunctionis vel oppoſitionis terminos, id eſt, horas & minu-
ta diſquirere.

TEmporibus Argumentiſq; medijs in-
uentis per enunctiata ante dicta, ve-
ra eãdem nunc indagaturus. Princi-
pio Lunæ Argumentum medium in
linea huius figuræ, ſcz E F, Signũ
vero argumenti tam dextra quam le-
ua obuium require. Illud autem dex-
tro in latere offendes argumento 6
Signis minore exiſtente, inter nume-
ros eiuſmodi. 1. 2. 3. 4. 5. 6. In
ſiniſtro autem, ſi argumento 6 Sig:
maius ſit, reperies cum numeris ſigna
tum talibus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Argumento Lunæ
in dextra aſcendendo in Zifris. 1. 2. 3. 4. 5. 6. accepto, tum
Solis argumentum, vel in modico circulo centrum propè, vel in ſi-
gnis quæ in interna limbi parte Ziffris 1. 2. 3. 4. &c̃. iuxta C
literam inchoantur, deſcriptis, inquirendum erit. Si in leua parte
ſumitur argumentum Lunæ deſcendendo in linea E F, iam Solis
argumentum inter partis extremæ ipſius limbi, Signa, quæ initiũ
habent iuxta D litteram, & his numeris ſignantur I II III IIII
V VI &c̃. requiretur. Ambobus iam Solis & Lunæ argumentis
collectis, filum lineæ F E inducens, margarita argumento Lunæ
ſuperlocetur, ruſuſq; filum argumento Solari adiungatur, quod in
limbo tum exteriori tum interiori fiet, vter eorum argumento Lu-
næ in Zifferis vel litteris reſponderit, confeſtim enim margarita ho
ras & minuta addenda vel ſubtrahenda, ☌nis vel ☍nis mediæ tem
pori, vnde vera ☌ vel ☍ reſiliet, oſtendet. Illud autem ſic intelli
ges volo, quod quoties Lunæ argumentum 6 Signa non ſuperat,
obſeruandum paruum illum circulum, cui aſcriptum eſt medietate
altera, MINVE, altera ADDE. Iam ſi margarita (filo Solis ar
gumentum in circulo C exprimente) propè circulum paruum ceci
derit, ita, vt pingue nigrantem peripheriam, cui ter ADDE ver-
bum ineſt, intra ſidat, tum horæ & minuta ab vnione expreſſa, ſub
trahenda ſunt à tempore coniunctionis mediæ vel oppoſitionis. Sed
ſi margarita circulum extra inuenitur, neq; arcum illum cui MI-
NVE ineſt, iuxta littera C quoq; incipientem, intrat, horæ & mi
nuta vnionis tẽpore mediæ ☌ vel oppoſitionis addẽtur. Si vero mar
garita intra arcum MINVE, & limbum exteriorem inciderit, titu
lo MINVE vteris. Subtractionis enim vel additionis titulum ſe
quẽris illum, qui Solaris argumenti circulo proximus eſt à marga-
rita, id quod iam paruus centrum penes indicat, quamuis illius gra
dus, propter illorum euidentiam maiori, in limbo ſumantur. Ac
ſi Lunæ argumentum in ſiniſtra queritur parte, quod fit argumen
to 6 Signa ſuperante, margarita huic adducta, Solis argumentũ
in limbo exteriori luſtrandum eſt, inchoanti à D littera. Filo fini
argumenti impoſito, margarita horas & minuta addenda vel ſubtra
henda oſtendit. Vtrum autem facies, ſic ſcies. Titulum MINVE
vel ADDE conſidera, à limbo extremo centrum verſus margaritę
proximum, is enim ſequendus erit.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Cæſaris Caroli præuẽtio.

¶ Hæc hactenus præcepta illuſtrabunt paradigmata conſueta. Cæ
ſareæ natiuitatis præuentionem fuiſſe diximus 14 Februarij, Me-
diẹ vero oppoſitionis horam 6 pomeridianam cum mi: 0. Argu
mentum Solare S 8, G 1 M 44, Lunaræ S 2 G 14 M 47
enunctiatum præcedens dedit. Lunæ itaq; argumentum, quoniam
6 S minus eſt, dextro in latere videndum eſt, gradus autem in linea
E F, Filumq; vna cum margarita huic ſuperponendum. Argu-
mentum Solis nunc in paruulo iuxta centrum cyclo requirendum
itidem in circulo C in gradus minutaq; accipi poſſunt. Huic ar-
gumento rurſus ſi filum ſuperieceris, margarita ſimul in area 13
Horas, 23 minuta adijcienda prodit, adijcienda eò, quod paruus
circulus repræſentator Solaris argumenti, proximuſq; à centro titu
lus eſt. Ea poſtq̃ mediæ ☍ni adieceris, horæ redundant 19, mi-
nuta 23, veraq; ☍ iam vocatur. Tempus hocce duplici ratione
inſuper ratificabitur. Prima, per 5 enunctiatum, vnde æquationem
dierum mutuabis hoc pacto, agens. In limbo 14 diem Februarij
diſquires, per quem filum tranſmiſſum, minutum vnum in circulo
æquationis abſcindit, id quod tempori poſtea inuento additum, tem
pus veræ oppoſitionis, æquatis diebus dictum, meridiano Ingolſta-
dienſi conueniens, horas ſcz 19, minuta 24, conſtituet. Secun-
da temporis verificatio eſt eiuſmodi, vt tempus ad meridianum nati-
uum, id eſt, Gandauienſem reducere ſtudeas, quod ita facies. Re-
gionum in tabula Gandauum, ſimulac legeris ſub titulo ☌ ☍ & aſpe
ctuum, Horam 0 M 39 cum M littera, conſpicis. 39 diminu
tis à tempore iam æquato vltima verificatio reſiliet, dies ſcz 14, ho
ra 18 M 44.

Exemplum FERDINANDI Regis.

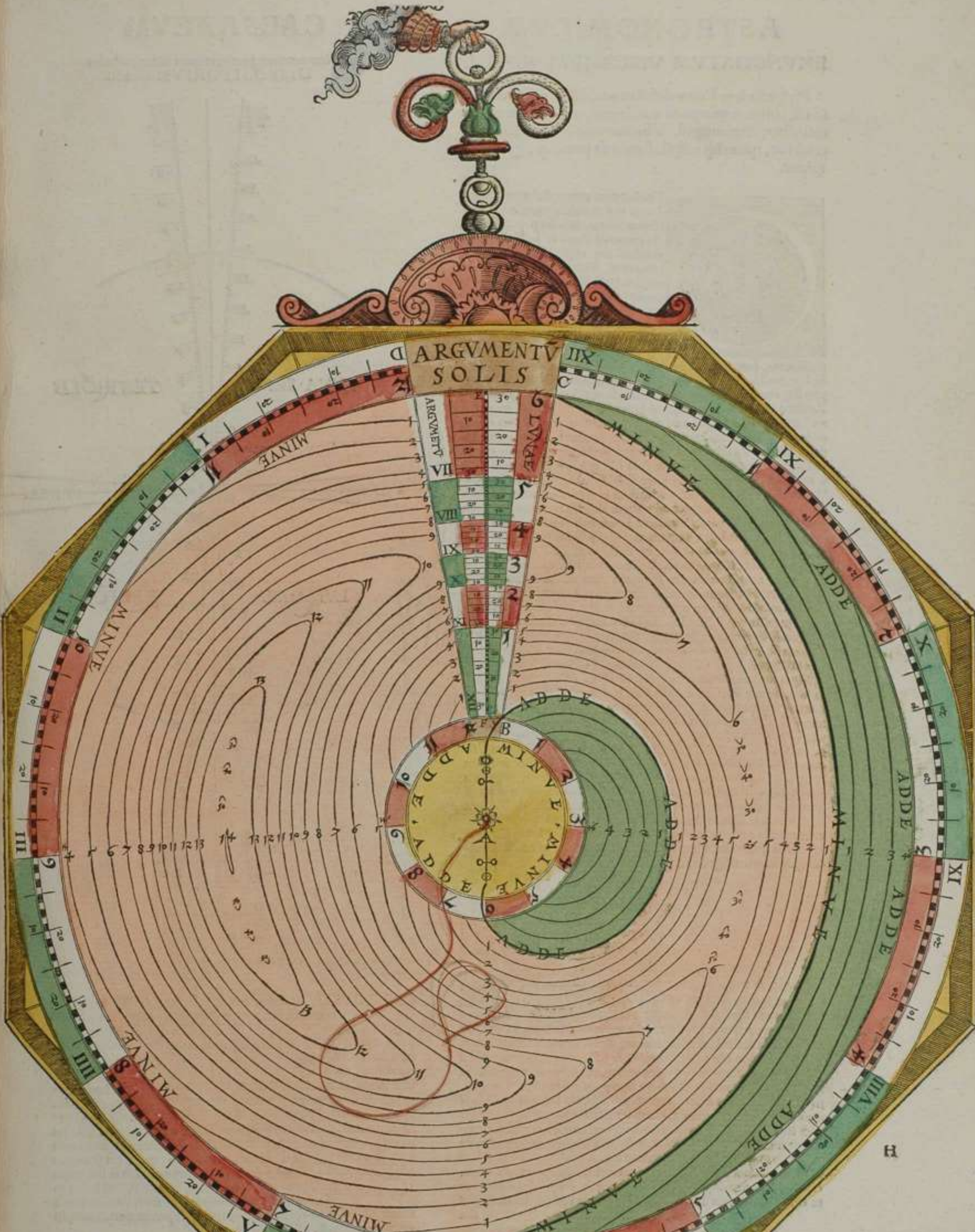
Regia na[...] tas Con[...] ctionalis[...]

¶ In Regia natiuitate, die 25 Februarij, hora 15 M 31 tem-
pus mediæ ☌ fuit. Argumentum ☽ S 4 G 16 M 34. Illud
quæras in ſiniſtro latere aſcendendo, in linea vero F G gradus ar
gumenti, cumq; vnione eoſdem exprime. Iam paruum circulum ar
gumenti Solis ſignificatorem non ignora, ideo cum & argumentũ
☽ & circulus ipſe pariter ambas cum numeris 1. 2. 3. 4. &c̃. in
ſcribantur, licet cyclus, quoniam & ipſe Zifferis huiuſmodi 1. 2.
3. 4. &c̃. conſtat, pro alio vſurpetur ob magnitudinem ſcz gra-
duum, titulus tamen additionis, ſubtractioniſq; vltra paruum circu-
lum accipi debet. Argumento Solis in C orbiculo S ſcz 8 G
13 M 42 ſumpto, filum per idem ducatur. Quo facto, horas in
area figuræ addendas, nempe 10, M 19 vnio dabit, ſic enim titu
lus additionis centro vicinus exigit. Hinc dierum æquationẽ, quæ
eſt 3 M 40 2 per enunctiatum 5 repete, quam ſi addis, veræ
☌ tempus ad meridianum Ingolſtadianum, dies videlicet 26, Ho:
1, M 50 habes. Adhuc æqualius vel magis conueniens Medinę
vrbi habiturus præcepto Enunctiati 3 Medinam examina, illic enim
ſub titulo ☌ ☍ & aſpectuum, Hora 1 M 12 cum nota M of-
fertur. Diminutis igitur hora 1 & M 12, veræ ☌nis tempus,
dies videlicet 26, hora 0 M 42, id quod quæſieras, relinquetur.

Exemplum ante Christi tempora ab Alexandro obeunte mutuatum.

Exemp[...] te Chri[...] pora

Huius rei vt exemplum quoq; afferatur ante Chriſtum deſum-
ptum, Alexandri magni obitum delegi, ante Chriſtum natum 311
annos & 93 dies factum. Nunc ſi ſcire velim, vtrum ☌ an ☍tio
mortem hanc Alexandri proximè anteiuerit, quoq; die, hora &
minuto contigerit, annos 311 dieſq; 93 ab 400 annis ſubtraho,
à proximo vicz cẽtenario maiore, relinquuntur igitur 88 anni 272
dies. Huncce dierum numerum ſi à prima Ianuarij luce numero,
rectè in 29 Septembris coincidere videtur. Hoc acto, radicem cen
tenarii 400 è radicum tabula ☌nis ſcz ☉ & ☽, præſidio enun-
ctiati 22, eximo. Quo exempta, dies 6, horam vnam, minuta
40, offert. Ea iam in Ianuario requiſita, indiceq; X expreſſa, &
hoc in draconum inſtrumento. Reſiduos inſuper annos 89 (octo
gintaocto enim anni elapſi iam ſunt) poſtq̃ in limbo rotulæ X cõ
ſidero, indicemq; Y ſuperloco, viceſimumſecundum imitatus enun
ctiatum, tum proximè præcedens 29 Septembris diem ☍tio cer-
nitur, diem 20 incidens, eiuſdem menſis. Hæc autem ☍tio me-
dia dumtaxat fuiſſe ex enunctiato 22 conſtat, hora vicz 6 mi:
16 pomeridianos. Enunctiatum 22 iam ſæpe dictum præcepit
vt indicem Q horæ vni, minutis 40, veluti radix 400 annorũ
poſtulat. Indicem præterea P anno 89 videlicet affigebam, filum
adhæc nonæ ☍ni (nona enim illa ☍tio à Ianuario in ordine ex-
titerat) tranſmiſeram, quod in limbo, horas 6, minuta 16 (iam pau
lo ante memorata) referebat. Per 25 deinde enũctiatum huic diei
horæ & minuto, Argumentũ, Solis Lunæq; competentia inueſtiga-
ram. Solis quidem Sig: 3 gra: 19 mi: 8, cuius ratio fuit aux
Solis, quæ Sig: 2 gra: 6 mi: 20 habebat. Argumentum vero ☽,
Sig: 4 gra: 17 mi: 54, Quibus ambobus præparatis, diſtantiã
veræ & mediæ ☍nis per hoc inſtrumentum deprehendi ſic. Argu-
mento Lunari minore 6 Signis, Argumentum Solis in paruo cir-
culo recipiendum erat, filumq; per idem tranſmittendum, quo tranſ
miſſo, margarita, quæ iuxta argumentum Lunæ iam ratificata eſt,
in area inſtrumenti horas 2 mi: 36, tempori ☍nis mediæ adden
da, oſtendebat. Oppoſitio hæc igitur Ingolſtadienſi meridiano ſub
horam 8, minutum 52 apparuiſſe elicitur. Quod ☍nis tem-
pus, ſi lubet, ad quemlibet alium meridianum per prędicta accom-
modare poteris.

ARGVMENTV
SOLIS
ARGVMENTV
LVNAE
MINVE
ADDE
MINVE
ADDE
ADDE
MINVE
ADDE

H

ENVNCTIATVM VICESIMVM SEPTIM.

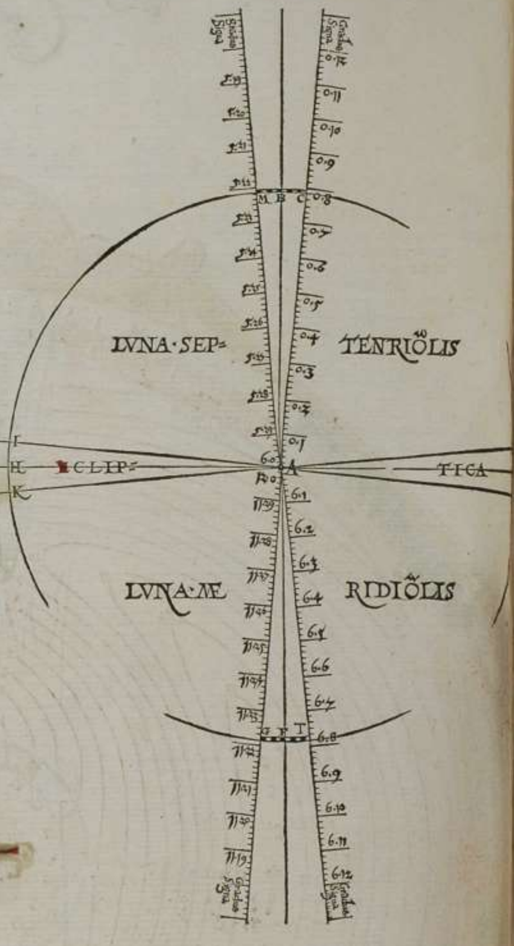
Perſpecta iam Lunæ defectus poſſibilitate, vt ſic loquar, id eſt, tempore quo poſſit contingere, per inſtrumentum enunctiati viceſimitertii. Vlterius nunc vtrum ſcilicet nec certò fiat, quantãq; eclipſis futura ſit præſenti figura perſpicere.

OPpoſitionem veram diei, quo futuram Lunæ obſcurationem præuideras, poſſibilem ſaltem, ſimulatq; perſpexeris, Argumenta Solis & Lunæ ad diem eundem per enunctiata 12 & 25 comporta. Verum quoq; Lunæ locũ, eiuſdem latitudinem, Latitudiniſq; argumentum, necnon capitis draconis locum verum per enunctiata 17 & 18 congere. His enim congeſtis, ea quæ ad eclipſes attinent, cuncta contuleris. Per inſtrumentũ q̃ q̃ enũct: 18 eclipſis poſſibilitas, tam Solis quàm Lunæ haberi poteſt, & melius q̃ in priori, hoc modo: Vbi indicem capitis draconis rite locaueris, ad tempus ſcz veræ oppoſitionis vel coniunctionis, locum quoq; Lunæ in Zodiaco contueberis, per quem filum directũ ſi inter d & a (Luna iuxta caput draconis morante) vel inter g & e (Luna caude draconis vicina) ceciderit, fateri aude Lunam in illa oppoſitione defecturam. Viciſſim Solis defectum conſpicaberis in ☌ne quadã hac lege. Tempora ☌nis veræ cum filo ſigna, quod ſi inter b & c iuxta caput draconis, vel inter f & g iuxta caudam draconis feratur, contingens eſt Solis deliquium in hac coniunctione. Verũ Solis obſcurationes propter aſpectuum diuerſitates non ita ad vnguem, ſine calculandi opera, ſicut Lunæ haberi nobis potuerunt, eas tamen, deo volente, in poſterum quoq; in inſtrumenti formam redacturos nos, quo ad licebit, nõ diffidimus. Poſſibilitate eclipſis Lunaris agnita, lineam in plano aliquo præſcribe, quam H D nomina, cuius medium A ſit. Huic alia perpendicularis inducta B F dicatur. Pedem nunc circini alterum in A litera fige, extenſus alter circulum occultum pro Arbitrio ſcribat, qui idem in linea B F & punctis B F ſecetur. Eo facto Lunæ latitudinem conſidera, quæ ſi Septentrionalis fuerit, tum oportebit Argumentum eius verum eſſe 5 Signorum & 18 graduum ad minus, vſq; in 6 Signa etiam, vel Signi nullius, graduumq; 12. Iam ſi Argumentum ſit Signi nullius, diuidatur quarta B D in 18 partes ſic, primo in tres, deinde ſingulas in alias tres, poſtea quamlibet in duas, & habebis 18 portiones, quarum ſingulæ 5 gradus continent. Proximo B literæ puncto C aſcribe, rectamq; lineam à centro A per C educito. Si vero Argumentum latitudinis Signorum ſit 5, tum B H quartam diſpeſce, primæ autem poſt B literam ſectioni, M literam appone, perq; M & A centrum lineam, vt antea, diduc, Quod ſi meridionalem Lunam conſpexeris, Argumentum habens 6 Signorum, & inſuper aliquot graduum, tum ab F litera D verſus proximum punctum elige, eundem cum T litera ſignans. Argumento 11 Signorum exiſtente, ab F verſus H cum puncto huiuſmodi digredere, cui aſcribe G. Hac in parte nõ mouearis quicquàm, ſi gradus aliquando Signis non adiunctos videas, obſeruatis diligenter Signis tantummodo.

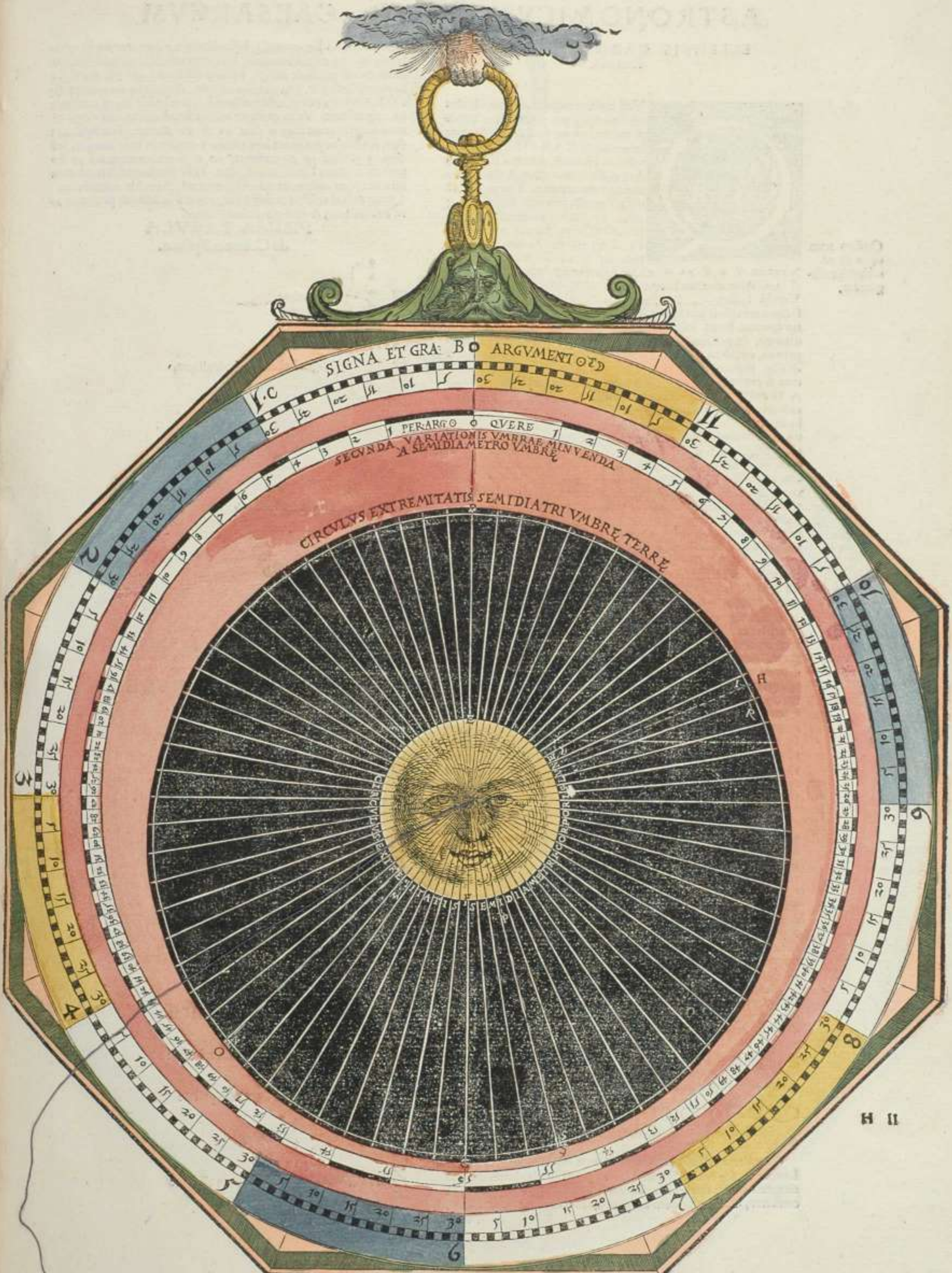
Quomodo eclipſis Lunæ in plano ſit formanda.

Hæc omniũ &c̃.

Hæc omnium præſens figura iterat, poſterius DISPOSITORIVM dicenda.

Deinde in limbo exteriori ſequentis figuræ, quæ poſt hac, inſtrumentum Semidiametrale vocabitur, Solis Argumentum veſtiga, cui filum vbi ſuperpoſueris, nota eiuſdem, & limbi interioris (quæ vmbrarum varietates per ſecunda metitur) contactum, ſecunda vero illa à filo abſciſſa, ſeorſum excipe. Argumentum deinde Lunæ perquirens, cum filo pariter tranſmiſſo ſigna, quod filum binas tibi corporis vicz Lunaris & vmbræ terræ, ſemidiametros apèrit. Filo ſic durante, circinum in centro fige, pede altero in punctũ vſq;, in quo nigrior area à filo tangitur, extenſo, illa enim extenſio ſemidiameter corporis Lunæ eſt, quam ita inuariatam reſerua. Alium poſt hac circinum fini prioris diametri iam habiti infige, Pedem alterum eiuſdem circini vſq; ad areæ fuſcæ terminum protendens, ſemidiametrum quoq; vmbræ terrenæ habebis. Aream hanc circunferentia quadam candenti circuncirca includi vides, vltra quã aliam, calami latitudine, ſuperficiem cernis, quæ in 60 ſecunda diſtributa eſt. Sed cum iam antea ſecunda varietatæ vmbræ didiceris, pedes circini pro tot ſecundorum diſtantia contrahi debent, & vera vmbræ ſemidiameter habebitur. Talem poſtea circinum in A plani prius ad hoc præparati, vbi firmaueris, circulumq; deſcripſeris, veram vmbræ quantitatem cernis, vmbræ inquàm terræ, quæ in Lunæ tranſitu, oppoſitionis illius tempore ſit. Mox in inſtrumento cui nomen diſpoſitorio, Lunæ Argumentum in lineis, ſiue A C ſiue A M, ſiue A G, ſiue A T ſit, contemplator. Loco obläto pedem circini inſere, extendaſq; alterum in argumenti punctum. Eandem poſtea circini extenſionem parato plano infer, pedeq; altero in A fixo, cum altero punctum in linea paulo antea, huic rei deputata, exprime, literaq; M ſigna. Iam circinum require, extenſum, iuxta corporis Lunaris ſemidiametrum, quem vbi fixeris in M, cumq; eodem circulum deſcripſeris, corpus Lunæ te habere puta. Ex illis nunc demum certus eſſe potes, de contingenti huius oppoſitionis eclipſi, deq; quantitate eiuſdem. Si enim corpus Lunæ totum ſub vmbram conceſſerit, vniuerſalis, ſi partim, particularis, ſin omnino non, nulla eclipſis euenit.

SIGNA ET GRA: B
ARGVMENTI
PER ARGO
QVERE
SECVNDA VARIATIONIS VMBRAE MINVENDA
A SEMIDIAMETRO VMBRE
CIRCVLVS EXTREMITATIS SEMIDIATRI VMBRE TERRE

ECLEIPSIS CAROLI PLANA formatio.

Quibus nam opus ſit ad eclẏpſis præſagiendas.

QVod quidem negotium adhuc vberius conſumatiuſq́ per exemplarem docendi methodum iterabimus. ¶Annum Imperatoris CAROLI 1500, ſcꝫ natalem intuenti, defectus Lunæ accidere poſſe eodem anno, & quinto Nouembris die apparet. Tempus igitur veræ oppoſitionis illico ſcrutor, & 5 diem, 13 horas, 52 minuta Nouēbris eſſe reperio. Locum autem Solis 23 g̈ 22 m̈ ♏. Locum Lunæ verum 23 g̈ 22 m̈ ♉. Argumentū ☽ verum s̈ 9 g̈ 22 m̈ 59. Argumentum Solis s̈ 4 g̈ 23 m̈ 29. Argumentum latitudinis ☽ verum, s̈ 11 gra, 24 m̈ 39 Verum locum ☊, s̈ 1 gra. 28 m̈ 41. Omnia ad defectum neceſſaria præſagiendum, perſpicio. Hijs perſpectis, in plano quodam lineas ſeſe orthogonaliter ſecantes, vt videre corā eſt, depingo. In præſentia vero Argumentum latitudinis s̈ 11 comperiens, circulum F H iuxta regulæ præſcriptum in portiones 18 diuido. Primum punctum prope F cum litera G notans, per eūdem & centrum A rectam produco/ quam tribus quoq́ literis C A G inſcribo. Argumentum deinde Solis in limbo externo præcedentis figuræ quæſitum, filoq́ expreſſum cum fuerit, mox à filo in circulo vmbræ 51 ſecunda abſcindi video, hæcq́ ſeorſum reſeruo. In eodem poſtea limbo, externo ſcꝫ, Argumentum Lunæ verum, Signa vicꝫ 9 gra 22 m̈ 59, cum filo quoque traducto repero, quod filum circulos, corporis Lunæ in puncto B, vmbræ autem in puncto H ſcindere animaduerto. Filo itaq́ ſic perſeuerante, circinorum duorum, alterum in A centro figens, in B vſq́ extendendo, eundemq́ ſic apertum, ſemidiametrum Lunæ ſcꝫ referentem, ſepono, alterum in B locans, diducenſq́ in H, vmbræ ſemidiametrum cognoſco. Quinquaginta vnum ſecunda prius ex vmbræ varietate collecta, reſummo, quibus reſumptis, I H lineā in 60 partes diſcretam imaginor, in qua 51 numerans, ab H incipiendo verſus I, fini numerato, R litteram addo, circinumq́ ab I in R iam contraho, talemq́ veram vmbræ diametrum continere pronunctio. Circini illius ſic inuariati, pedem vnum in A plani iam antea diſpoſiti inferens, cum alio circulum deſcribo, eundemq́ cum O S Q R literis noto, & veram vmbræ quantitatem, quæ in tranſitu Lunæ ☍nis tēpore contigit, cognoſco. Rurſus ab hinc diſpoſitorium illud nuncupatum ingreſſus, alterum circini pedem A literæ defigens, alterum vſq́ in Argumentum latitudinis, quod eſt s̈ 11 gra: 24 m̈ 31 diſtādo. Diſtenſionē eandē, plano cuidam importo, ſtilum vnum circini in A, lineæ A G, ſtatuens, alium verſus G porrectum, cum M litera ſignifico, Prioris nunc circini pro quantitate Lunari prius diducti, pedem alterū M literæ inſerens, periferiam quandam ipſius Lunæ magnitudinem oſtendentem, deſcribo. Lunæ inquam & vmbræ diſcrimen, quanta ſcꝫ adhuc luceat. & quanta obſcuretur, id quod punctis 10 & minutis 50 oſtenditur. Hoc autem ita iudices, ac ſi tota Lunæ diametrus, in 12 puncta findatur, quottus enim illarum partium eſt numerus, totidem punctis eclẏpſis fieri dicitur. Quæ res poſtmodum peculiari quadam demonſtratione docebitur. Apparet inſuper pars ima, horiꝫonti inclinans, conſpicua ſeu luminoſa, ſuperior autem obſcura & tenebroſa. Obiter notaſſe volo, tempus hocce oppoſitionis veræ ſiue defectus medii, noſtro, id eſt, Ingolſtadienſi meridiano congruere, ſubtractis autem 39 minutis G andauo poſſe conferri. Verum ſed Lunæ quo curſum plenius viderem, quaq́ ex parte occultari cæperit, plane cognoſcerem, ex puncto M perpendicularem erigo, vtrinq́ ſatis productam, indeq́ circini Lunæ diametrum referentis, pedem in R ſiſtens, cum altero punctum L, & hoc in linea A T ſigno. Mox è centro A per L vtrinq́ circulum qui perpendicularem à dextro latere in puncto N, in ſiniſtro autem in puncto K contingit, delinio. Punctis autem K & N circinum immittens eum, qui Lunæ diametrum exprimit, circū N literam circulum deſcribo, principium Lunæ deficientis dantem. Patet enim vbi Luna à terræ vmbra obuelari incipiat. Eodem modo alium orbiculum circum K literam finem eclẏpſis illius ſignificantem, duco. Quo peracto liquet denuo, quomodo Luna à N per M vſq́ ad K tranſierit. ¶Quicquid autē hucuſq́ ſuper eclẏpſi Cæſarea dictum fuit, hoc totum in ſequenti figura luce clarius oculi te docere poſſunt.

QVOMODO COLOR ECLEIPSIS LVnæ ſit præſagiendus, Regula vniuerſalis.

Quantitate eclẏpſis perſpecta colorem eiuſdem duplici ratione, Latitudinis ſcꝫ & Argumenti veri præſagio. Latitudinem enim ſiue meridionalis, ſiue ſeptentrionalis illa ſit, in tabula ſequenti prima conſidero, iuxta quam illico eclẏpſis colorem ad votum deprehendo. Vt in deliquio Imperatorio, latitudinem 29 minutorum in tabula reſumo, qui tamen numerus, quoniam tabulæ non ineſt, proximum ei 28 videlicet deligo, iuxtaq́ colorem ſcriptum, qui niger & rubens offertur, pro quæſito excipio. Argumentum vero in ſecunda tabula luſtranti, color diſtantiæ quam efficit Luna cum terra, cognoſcitur. Vt in exemplo eodem Imperatorio, vbi Argumētum Lunæ verum Sig: 9 gra: 22 m̈ 59 obtinet, quæ Signa, gradus, & minuta per ſecundam tabulam requirenti non integra, ſed Sig: 9 gradus 15 reperiuntur, 22 ergo gradus eō quod 15 ſuperant, colorem Griſeum deſignant. Hæc exequuto reſtat colorum mixtura, qua commode peracta, verus eclẏpſis color conſtabitur. Quam rem ſi abſolutius deſyderas, colores huiuſmodi pictorū more commiſceto, & rem ob oculos habebis.

PRIMA TABVLA de Colore eclẏpſium.

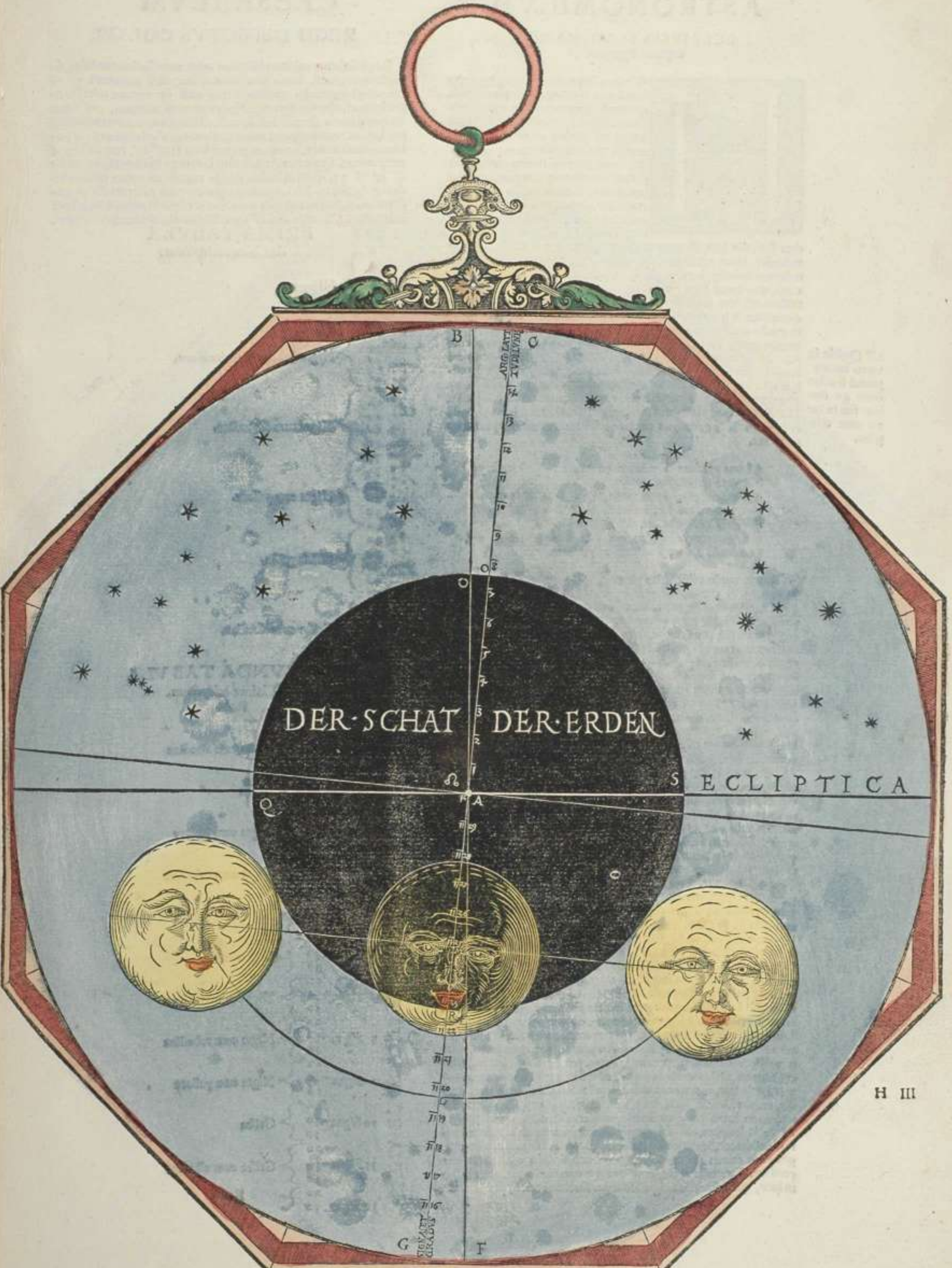
MINVTA LATITVDINIS LVNAE

Minuta	Color
0, 2, 4, 6, 8, 10	Nigerrima.
10, 12, 14, 16, 18, 20	Nigra habens in ſe viredinem.
20, 22, 24, 26, 28, 30	Nigra cum Rubedine.
30, 32, 34, 36, 38, 40	Nigra cum pallore.
40, 42, 44, 46, 48, 50	Pallida griſea.
50, 52, 54, 56, 58, 60	Griſea cum albedine.

SECVNDA TABVLA de Colore eclẏpſium.

SIGNA, ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.

Signa	Gradus	Color
0 Signū	0, 10	Ruffa
1 Signa	20, 30, 10	Griſea cum albedine
2 Signa	20, 30, 10	Griſea
3 Signa	20, 30, 10	Nigra cum pallore
4 Signa	20, 30, 10	Nigra cum rubedine
5 Signa	20, 30, 10	Nigra cum viredine
6 Signa	20, 30, 10	Nigerrima
7 Signa	20, 30, 10	Nigra cum viredine
8 Signa	20, 30, 10	Nigra cum rubedine
9 Signa	20, 30, 10	Nigra cum pallore
10 Signa	20, 30, 10	Griſea
11 Signa	20, 30, 10	Griſea cum albedine
12 Signa	20, 30	Ruffa

B
C
DER·SCHAT DER·ERDEN
ECLIPTICA
S
Q
A
G
F

ECLEIPSIS FERDINANDI in plano figuratio.

HActenus Imperatoris exemplo propoſito Lunæ tranſitum infimum, id eſt, quomodo partem vmbræ inferiorem Luna cōſpicua perambulauerit, ſuperā autem ſui partem occuluerit. Nunc autē Regio diuerſum exponemus, ſcz qui Luna inferam faciem obſcuret, ſuperiori vero luceat, ſummam vmbram peragrans, Zenith verſus inclinata. Adeo per omnia, & a vertice, vt prouerbium habet, vſq; ad calcem huius libri hæc duo Cæſarum exempla, videre fuit, ſibi ipſis alternas vices porrigentia, ita, vt quodcunq; alteri deeſſet, alteri adeſſet. Neq; enim quicq̄ hoc modo intactū ſeu indictum hucuſq; de rebus propoſitis eſt. Annum 1503 conſideranti, quo natus Rex FERDINANDVS eſt, deliquium Lunæ nullum offertur, nocturnū, quare retro eunti, conceptionis ad diem (quoniam & hoc temporis cum natiuitate componendum eſt) rectè in medio conceptionis & natiuitatis temporum, eclipſis Lunæ contingere potis, 15 videlicet Octobris die, anni 1502 deprehenditur. Nunc ſecundum præcepta enunctiatorum priorum, veri pleniluniȷ tempus inquirenti, medietas huius defectus, id eſt, ſpacium illud, quo ampliſſimus eſſe ſolet, die prædicto hora 12, minuto 11 pomeridianis, Ingolſtadienſi meridiano conueniens euenire liqꝺebit. Horologio idem Medinenſi collaturus, ſubtrahet horam 1 M 12, & hora 10 M 59, tempus vltimo verificatum prodibit. Hac in oppoſitione.

☞ Quādo in vtero matris primū ſe oſtenderit 40 diebus fuit in vtero ante eclipſim.

¶ Luna gradum 1 minuta 32 ♉.
Sol vero oppoſitum tenuit.
¶ Argumentum verum Solis, S 4 G 2 M 12,
¶ Argumentum Lunæ verum S 6 G 15 M 33.
¶ Verus locus Capitis, S 0 G 21 M 9.
¶ Argumentum latitudinis verum S 0 G 10 M 23.
¶ Latitudo Lunæ Minutorum 55 fuit.

Planum modo velut antea paretur, vbi lineæ orthogonales ſeſe in puncto A diuidentes, pingantur. Latitudinis Argumentum Signi nullius cum ſit, punctum C ex figura quæ vocatur diſpoſitorium, transferatur huc, lineaq; A C G quæ ſuperius à B dextrorſum vergit, producatur. Hinc Solis Argumentum in limbo ſemidiametrorum extimo quæratur, eidemq; filum, quod in circulo varitatæ vmbræ, ſecunda 42 amputat, ea quæ ſeorſum reſeruanda erunt, ſuperimponatur. Per Lunæ poſtea argumentum verum idem ducatur filum limbo in extimo, quo perſeuerante immoto, circinus ex centro A tendatur in B, & ſic extenſus Lunæ ſemidiameter dicatur. Extenſione illa ſepoſita, alter circinus in B fixus, vſq; in Q protendatur, quod quidem circini interuallum, vmbræ ſemidiameter eſſet, niſi adhuc variantē vmbram 42 Z prius collecta oſtenderent, ea propter Q R linea in 60 Z ſcindi, & 42 Z verſus R, à Q ordienti, circinus applicari, debent. Ille ſiquidem circinus vera ſemidiameter vmbræ voabitur. Ea cum circini intercapedine poſt hac ex centro A plani tui circulus delineatus vmbram terræ, eam quæ tranſeuntis Lunæ tempore, huiuſue oppoſitionis momento fit, declarabit. Argumentum quoq; latitudinis videatur in diſpoſitorio dicto ſic. Circinus in A fixus, Argumentum vſq; latitudinis porrigatur, interſtitium circini plano inferatur, ita. Pedum vnus in A lineæ A C figatur, ſecunduſq; cū M litera notetur. Poſtea circinus ſemidiametro Lunari conueniēter diductus, reſummatur, cujus pes, alter in M ſiſtatur, cunq; altero circulus M P, qui corpus Lunæ repræſentat, circum ſcribatur, quo facto patet, quemadmodum Luna ab vmbra velari ſoleat. Circinus inſuper in O fixus, punctum verſus C ſignet, cum L litera notandū. Ex M vero deinde perpendicularis ſurgat, vtrinq; longiuſcula. Circinus pede firmato in A vno, cum alio aduſq; L prodeat. Diſtantia illa circulum vtraq; ex parte ſcindentem lineam perpendicularem in punctis K & M, deſcribat. Circum puncta K & N Lunæ quoq; magnitudo ſicut factum eſt iuxta M punctum exprimatur. Hiȷs enim peractis ob oculos patet, qualis ſit Lunæ per vmbram traiectus. Quot punctorum vero ſit obumbratio noſcetur diuiſa M P linea 6 in partes, hoc enim facto, quot inter P & O portiones contineantur, palā erit. ¶ Hoc in plano cui nomen Diſpoſitorio fecimus, eò quod circini operam præparet & diſponat, idoneamq; defectibus luminarium plenè exequendis, reddat, lineas quaſdam parallelas deduximus, ideo vt videas quomodo Luna variè vmbram permeet. Tametſi autem puncta M & K longius, M N vero vicinus quiddam ab ecliptica ſeparari deſiderent, ita vt obliquum cum C M A lineam conſtituant, grauioris tamen negotiȷ foret, quam vt huic loco conueniret hoc preſtare, Cæterum in ſequentibus idem cumulatius perfectiuſq; ſuo in loco, quem ſimulac magis idoneum fuerimus nacti, præſtabitur.

Regiȷ

REGII DEFECTVS COLOR.

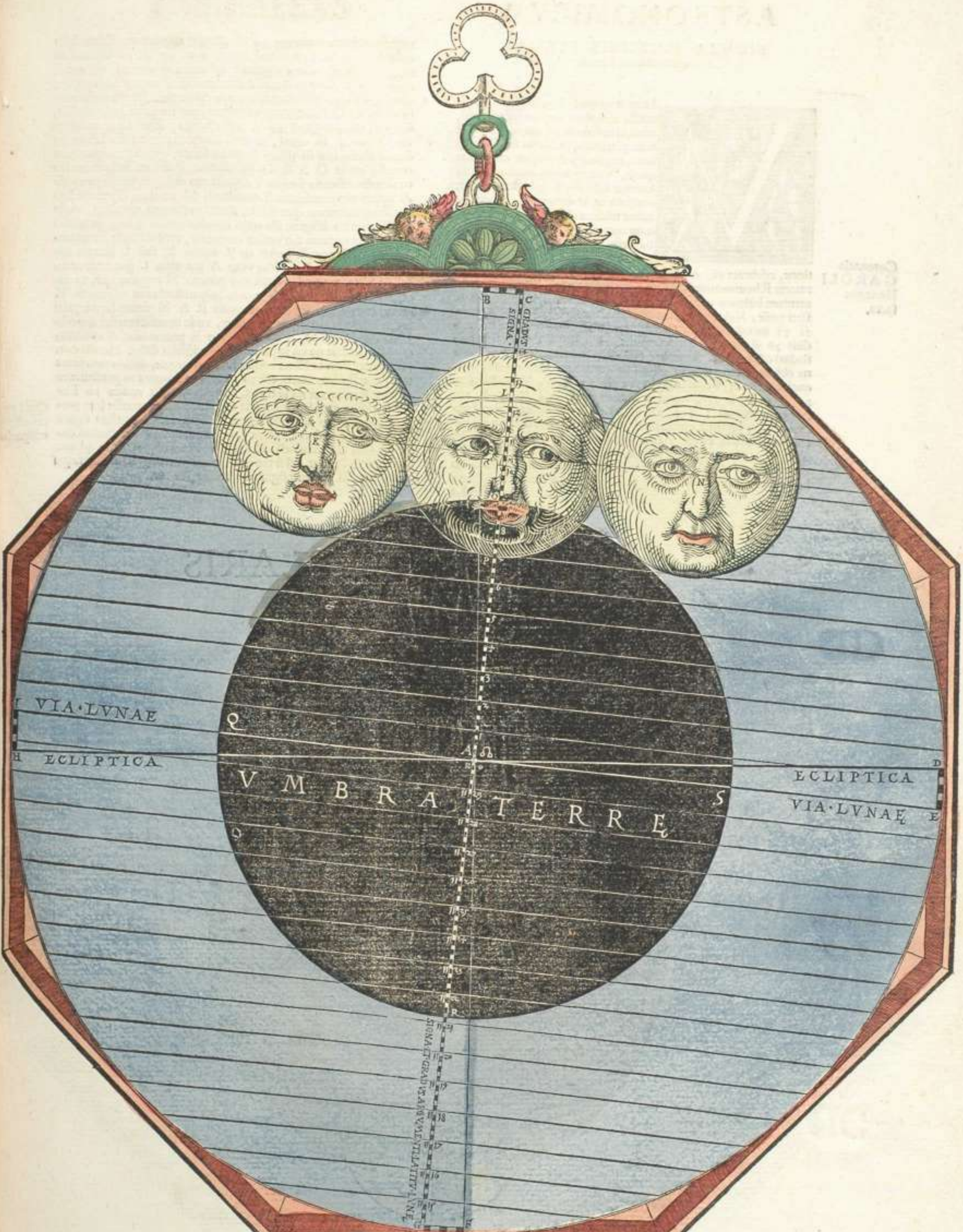
Regiȷ defectus colorem bifariam velut ante Cæſaris condiſces, ſemel hunc in modū. Luna quæ obtinuit latitudinē minutorū 55 cū his primā ingrederis tabulam, iuxtaq; eadē 55 minuta colorē Griſeum vna cū albedine ſignatū, eclipſis colorē eſſe affirmas, Sed diſtantia quoq; Lunæ à terra conſideranda eſt hic, quanto enim vicinior telluti Luna eſt tanto apparet atrior obſcuriorq;, id quod in augis oppoſito exiſtenti accidit, ſicut in auge epicicli vera exiſtens, remotiſſima à terra dicitur. Quocirca Argumentū Lunare perſpiciendū, Signorū 6 G 15 M 33, quod in ſecūda tabula requiſitum colorē nigrū viridemq; ſignificat. Has ergo duas colorū ſpecies miſcenti tibi promptum animaduertere eſt, quæ nam mixtura ſuperſit, cuius deliquiū preſens extiterit. Sic ergo omnib⁹ ages deliquiorū inueniendis coloribus,

PRIMA TABVLA de Colore eclipſium.

MINVTA LATITVDINIS LVNAE	
0, 2, 4, 6, 8, 10	Nigerrima.
10, 12, 14, 16, 18, 20	Nigra habens in ſeviredinem.
20, 22, 24, 26, 28, 30	Nigra cum Rubedine.
30, 32, 34, 36, 38, 40	Nigra cum pallore.
40, 42, 44, 46, 48, 50	Pallida griſea.
50, 52, 54, 56, 58, 60	Griſea cum albedine.

SECVNDA TABVLA de Colore eclipſium.

SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	
0 Signū 0, 10	Ruffa
20, 1 Signa—30, 10	Griſea cum albedine
20, 2 Signa—30, 10	Griſea
20, 3 Signa—30, 10	Nigra cum pallore
20, 4 Signa—30, 10	Nigra cum rubedine
20, 5 Signa—30, 10	Nigra cum viredine
20, 6 Signa—30, 10	Nigerrima
20, 7 Signa—30, 10	Nigra cum viredine
20, 8 Signa—30, 10	Nigra cum rubedine
20, 9 Signa—30, 10	Nigra cum pallore
20, 10 Signa—30, 10	Griſea
20, 11 Signa—30, 10	Griſea cum albedine
20, 12 Signa—30	Ruffa

GRADVS
SIGNA
VIA·LVNAE
ECLIPTICA
VMBRA TERRE
ECLIPTICA
VIA·LVNAE

FIGVRA ECLEIPSIS PLANA coronationis Caroli.

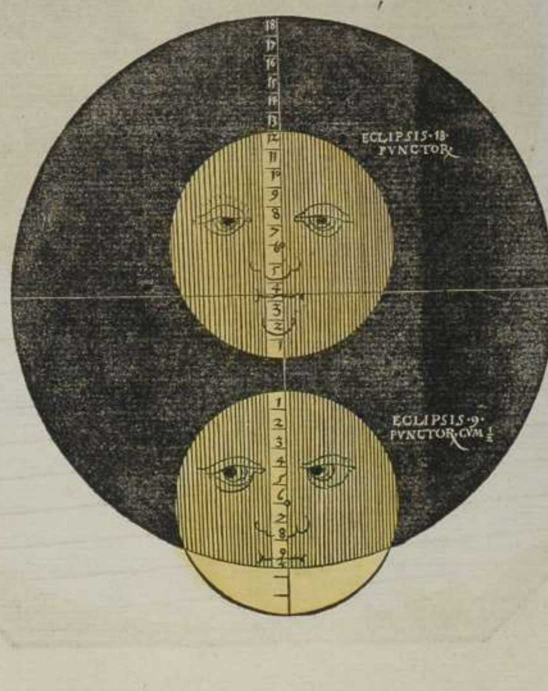
Ideor itaq; michi iam ſatisſuperq; vniuerſas ecl{pſium rationes declaraſſe, adeo, vt nullam non quilibet per ſe qualicunq; tandem ſit forma ſtatim agno ſcere, in planoq; depingere ob oculos queat. Verum adhuc amplius nequid ſummæ fidei deeſſe quis dicere poſſit, coronidem, vt dicitur, ſiue appendicẽ adhuc adiicere aliquam volumus. Annum coronationis (quæ Bononiæ Italiæ vrbe, dubium, an potentia, an omnigena doctrinarum copia præcellentioræ, celebrata eſt) nunq̃ non memorabilem CAROLI Imperatoris Rhomanorum Quinti, annum ſcz 1530. Hunc per inſtrumentum luſtranti mihi, apparebat 6 Octobris die defectus Lunæ fieri poſſe. Relegenti igitur oppoſitionis momentum. Hora 12 M̈ 31 meridiano Ingolſtadienſi quadrans, Bononienſi autem, additis 10 M̈, (quoniam orientalior tot minutis Bononia eſt Ingolſtadio) offerebatur. Tempore oppoſitionis veræ diebus non æquatis oblato, motus inſuper ecl{pſi habendæ neceſſarii quæſiti ſunt, quales fuerunt. Verus locus ☽ 22 G̈ 44 M̈ ♈. Verus locus ☊ 20 G̈ 4 M̈ ♎. Argumentum Lunæ verum s̈ 4 G̈ 15 M̈ 19. Argumentum ☉ s̈ 3 G̈ 27 M̈ 18. Planum ad hæc, ſeu Papiraceum, ſeu ligneum malis, præponens, orthogonales duas in centro A coeuntes, erigo. Argumentum latitudinis principiò vidés, s̈ 6 & graduum aliquot, iccirco à puncto T, vt dictum eſt, lineam rectã M A T vocatã duco. In inſtrumẽto ſemidiametrali, Solis Argumentum, quod eſt, s̈ 3 G̈ 27 M̈ 18 cum filo ſignanti circulus

Coronatio GAROLI Bononiæ facta.

circulus vmbræ varietatæ 40 Z̈ oſtendit reſeruanda. Filum deinceps Argumento Lunæ vero, Signis 4 G̈ 15 M̈ 19 ſuperteſum intercipit circulum areę nigrantis, internum in puncto M, externum in O, Accipienti iam diſtantiam M à centro inſtrumenti, vera quantitas ſemidiametri Lunaris exhibetur. Interuallum vero inter M & O ſemidiametros vmbræ, quo tempore Luna tranſit, dicetur, excepto quod 40 Z̈ prius habita, ſubtrahere oporteat ab O verſus N eunti, id quod euenit in puncto L. Intercapedo illa circini iam in plano circulum faciat, qui vmbræ quantitas cum ſit, literis O S R Q inſcribatur. Poſt hæc Argumenti latitudinalis diſtantia ſumpto è diſpoſitorio dicto, in plano quoq; ab A centro incipienti extenſa, cum litera M notetur. Corporis Lunæ, ſemidiametrum quæ refert, dimẽſio reſumpta, circulum, A P ex M puncto diſignet. illa enim circulus veram Lunæ quantitatem, Lunæ inquam ſub vmbra contentæ, verè oſtendit. Eandem igitur ſemidiametrum Lunæ ab R verſus T, fini L literam apponens, extende. Ex centro vero A per idem L punctum circulus fiat. Perpendicularis itidem è puncto M erigatur, ita, vt circulus ille iam ductus ex A centro perpendicularem in punctis R & N contrectet. Ex eiſdem punctis R & N circuli Lunæ quãtitatem repræſentantes, deſcribantur, vnde manifeſtum fit, quando Luna ab N ad M, & ab M vſq; in K promoueat, & remotius quiddam in fine quam in principio ab ecl{ptica diſtet. Hic vſu cum veniat, vmbram latiſſime corpus Lunæ obtegere, dictum vero prius ſit, 12 ecl{ptices ſaltem eſſe puncta, idem repetere in præſentia cogimur. Res autem ita ſe habet. Quoties videtur vmbra 12 Lunæ ſectiones excedere, metienda eſt, quot punctis exceſſor fiat, proportione Lunaris dimenſio ſeruata. Cum autem præſens figura vmbram 6 partibus ſuperare Lunam doceat, 18 punctorum defectus fieri cenſendus eſt. Hoc autem ſic intelligitur, non q; Luna tot punctis conſtet, ſed ſi tot conſtaret, eam obnigrari ab vmbra poſſe, quæ res in præſenti figura ob oculos ponitur.

Quid / cta ec / tellig

FIGVRA EXEMPLARIS SEQ.VITVR

SIGNA
GRADVS
VMBRA TERRĘ
ECLIPTICA
CIRC. DECLIVIS
CIRCVL. DECLI
VIA LVNĘ
VIA LVNAE
ARGVMETI
LATITVDINIS

ENVNCTIATVM VICESIMVM OCTA.

Cuncta quæ hactenus fuere de obſcurationibus Lunæ prodita, diuerſo à præcedentibus, ſuccinctiori tamen expeditioriq; opere exequi.

IN prioribus oſtenſum eſt, quomodo Lunarium defectuum puncta circuli ope inueniri queant. Illic enim vmbra terræ in plano, corpuſq; Lunare ſuper eadem exaratum, puncta oculis manifeſte quotquot eclÿpſis circumſcribitur, ſeſe expoſuerunt. Hic autem in præſenti inſtrumento quinq; ſimul citra circini opus omnia, ſolius dumtaxat vnionis vſu adhibito, conſequi facilius, promptiuſq; dictu licet. Quorum primum eſt id, quod iam dixim⁹, puncta ſcꝫ defectualia id eſt, partes obſcurationum duodecimas adamuſſim contueri. Secundum, quamdiu Luna ſic obſcurata perduret, id eſt, per quot horas, quot minuta, ſeu horum alterutrum in tenebris, quod alij moram appellant, verſetur. Tertium quot horarum & minutorum ſpacium inter eclÿpſis principium finemq; eiuſdem vniuerſalem (ſi modo vniuerſalis ſit) ſiue ad medium vſq; intercedat. Quartum in quotnam gradibus & minutis, portionē hanc, quæ alias duratio dimidia vocatur (quam videlicet tempus caſus, ſic enim loquuntur Aſtronomi, & moræ dimidiæ coniunctio, conſtituunt) peragat. Quintum eſt, via vel tranſitus, id eſt, linea illa, quam traiectu ſuo per tenebras Luna efficit, eandem enim pręſens quoq; inſtrumentum, multo conſumatiorem, quàm præcedens oſtēdet.

Operandi modus. ¶Hoc itaq; organo fruiturus, verè iam enumerata quinq;, ſine dubio deprehenſurus qui eſt, agat primum omnium, vt tempus veræ oppoſitionis, Solis & Lunæ gradum, Solis Lunæq; Argumēta, Lunæ nouiſſimè latitudinem, ſtata, vt ſic loquar, omnia, id eſt, certis temporibus conſtituta, colligat. Hæc enim præter, in præſens nullo opus fore ſibi crediderit. Quanq̃ meo quidem iudicio proximior adhuc via ſit illa, vt per inſtrumentum draconibus variegatū, primo de eclÿpſis euentu, quæ poſſibilitas alias dicitur, periculum fiat, eodem qui præcedit die, & illo qui ſequitur, pariter examinatis, veris enim vtrorumq; dierum locis, meridianis ſcꝫ cognitis, locis inquam Solis & Lunæ, neminem fugere puto, quas intra meridies oppoſitio propoſita ſeſe inſinuet. Hac re ad vnguem ſic animaduerſa, motus deinde Luminarium diurnos meridiebus ab vtriſq; ſumptos collige, per motus diurnos poſtea horam oppoſitionis veræ enunctiati 26 auxilio, vel alia, qua doctus es ratione, venare. Hora veræ oppoſitionis agnita, Solis Lunæq; loca certa per Signa, gradus & minuta inquire, Argumentumq; verum Lunare ex eiſdem vna cum latitudine Lunari, Solis itidem Argumentum verum luſtra. His collectis, nihil in vniuerſum operaturo defuerit, tametſi nihil Solari Lunariq; loco, hic opus ſit, præter Argumenta Solis & Lunæ, Latitudinemq; eiuſdem conſideratā. Argumentis Lunæ & Solis habitis, latitudineq; eiuſdem, mox in ſuperiori limbo à B verſus C Signa, gradus & minuta Argumenti Solaris, ſi minus eſt 6 Signis, ſi vero maius, in interiori limbo à C verſus B inquire, Argumenti Solaris loco inuento filum impone, immobileq; ſic retine. Poſt hae Signa graduſq; Argumenti Lunaris in lineis F G vel D E venare. Filum mox ex puncto S vnà cum margarita ſuper Argumenti Lunaris locum in linea F G vel D E rectifica, circunducens eundē, quoad margarita Solaris Argumenti filum tangat, tactum illum cum altera margarita, in filo A pendente ſignato, inuariatamq; margaritam A cuſtodi.

¶Iam, an Luna obſcurata ſit, & per quot puncta obumbratio fiat ſi ſcire laboras, age filum A ſuper minuta latitudinis arcus H I, & margarita in H I N O area indicat quot punctis & minutis Lunæ obſcuratio fiat, Margarita ſi Aream nigram illabitur, vniuerſalis defectus prædici poteſt, ſicut etiā tanto vniuerſali maior, quanto profundius in ſidet.

Secūdus vſus ¶Minuta inſuper Latitudinis dicta, in arcu I K cum filo A nota, quod dum fit, horas minutaq; dimidiæ Lunaris moræ in area I K O P margarita oſtendit.

Tertius vſus. ¶Filum deinde vbi eſt latitudini Lunæ ſuperpoſitum in arcu K L tum in area K L P Q minuta ab vnione ſecta, ſi qua horam vltra ſunt elapſa, vel minuta tantum, totalem vſq; ad obſcurationem, ſi modo totalis fiat, apparent. Verum ſi non totalis ſit, interim tamen ab initio medium vſq; eclÿpſis, eadem cum minutis, vel minuta tantū (quę ambo, vt vocant, tempus caſus ſunt) oſtenduntur.

Quartus vſus, ¶Margarita ſi incidit aream K P T V, tunc tempus caſus horæ vnius minutorumq; aliquot ſemper videtur. Quod ſi margarita lineam vltra T V, verſus L Q porrigitur, tunc minuta tantummodo per Ziffras ſignata, indicat.

Quintus vſus. ¶Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis ſic cognoſcitur Latitudinis minuta in arcu L M perquiruntur, quæſitis filum ſuperponitur, quo ſuperpoſito margarita in area L M Q R minuta motus Lunæ quotcunq; à principio defectus vſq; ad medium eiuſdem peregerit (dimidia autem duratio tempus hoc dicitur) manifeſtiſſimè oculis exponit. Illud iam in genere propoſitum omne, ſpecialius exempla elucidabunt. ¶Repetitum eſt identidem hactenus, Diuum CAROLVM anno 1500 genitum eſſe, viſus inſuper eiuſdem anni dies 5 Nouembris defectus poſſibilitatem in ſe complecti, quæ res tametſi ſatis ſuperq; manifeſtata ſit, adhuc tamen enucleatius eandem repetemus. Antea demonſtrata eſt ratio duplex, per quam & horæ & minuta oppoſitionis cuiuſlibet haberi poterāt, Vna quæ ex motu diurno, eo tamen duplici, id eſt, duorum dierum id præſtitit. Altera per inſtrumentum coniunctionibus oppoſitionibuſq; deputatum, ſuo in loco & enuntiato idem perdocuit. Præterea latitudo Lunæ inuenienda ceu ſit, non modo oppoſitionis, verum etiā omni tempore, loco Lunæ vero, capitiſq; draconis præhabito, doctus es. Hoc vero in loco adhuc opus eſt Solis & Lunæ Argumentis ad vnguem æquatis, & latitudine lunari, quæ tria ſi habeas, omnia te habere ſcias, quibus cū ſi cętera abſolueris eiuſmodi ordine ſunt obuentura. CAROLV

¶Tempus oppoſitionis, Dies 5 Horæ 13 M 52 Nouembris tempore æquato.

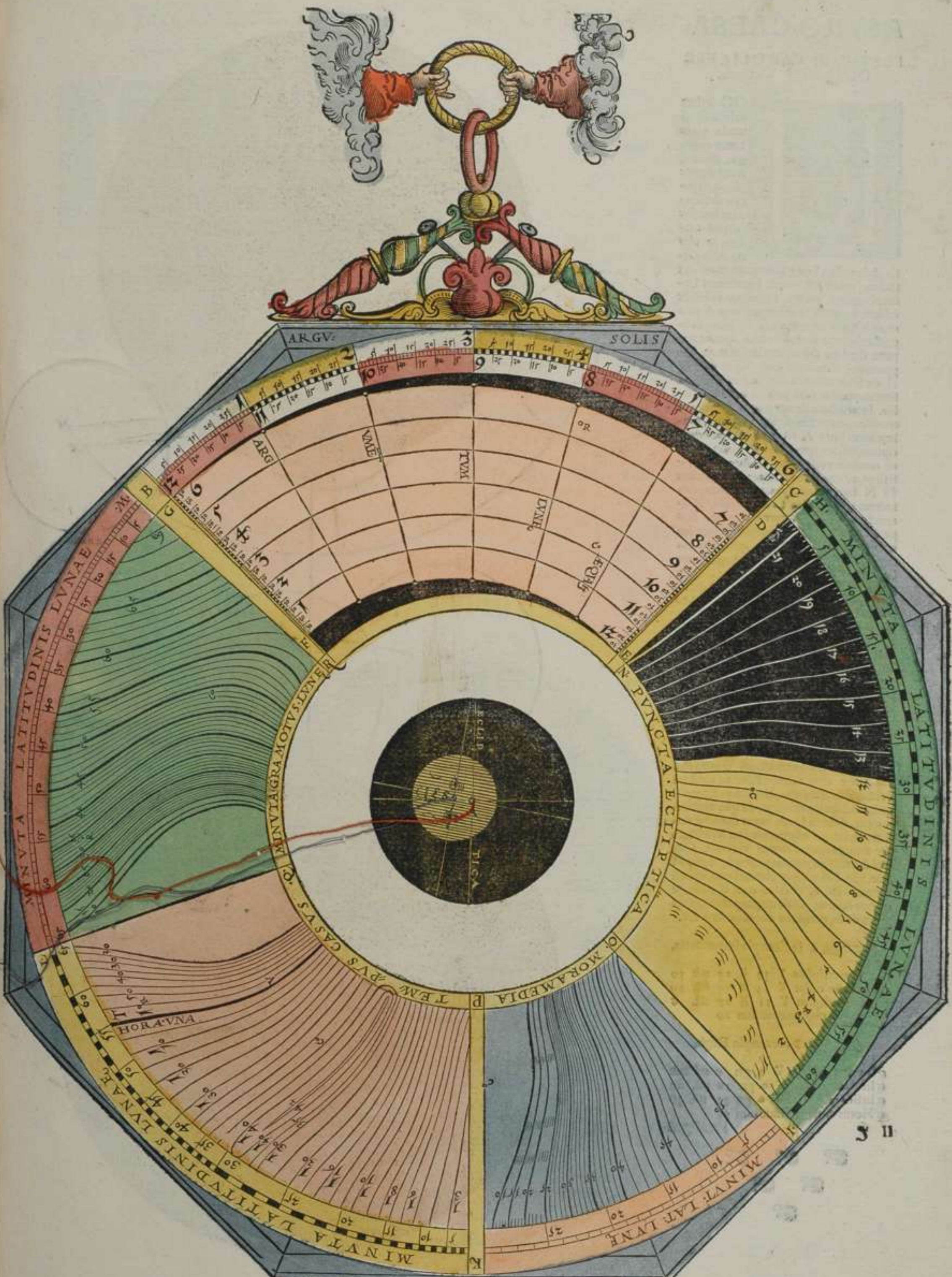
¶Locus ☉ verus, 23 gradus 22 M ♏
¶Locus ☽ Verus, 23 gradus 22 M ♉
¶Argumentum ☉, S 4 G 23 M 29
¶Argumentum ☽ Verum, S 9 gra: 22 M 59
¶Argumentum latitudinis ☽, S 11 G 24 M 39
¶Verus locus ☊, S 1 G 28 M 41
¶Latitudo ☽ Minuta 29.

Argumento Solari, Lunariq;, ſimiliter latitudine Lunæ perſpectis iamq; ad manum paratis, inſtrumentum ſequens accede, & Argumētum primo Lunare verum, quod eſt, Signorum 9 G 22 M 59 in linea D E, ſuſpenſorio Armille contiguo, quærito, inuento filum S, quod vicinum literæ A eſt, ſuperintende, & margaritam Argumento Lunæ iam enumerato applica, Alterum deinde filum ex A puncto demiſſum, Argumento Solari, S 4 G 23 M 39 in arcu B C ſuperpone, quod ſic immotum ſiniſtra retineat, dextra vero filum S circunducito paululum, & videbis illud in C puncto, filum A dirimere, quem in locum margarita fili A ponitur, & ſic margaritam pro vſu rexeris. Poſt hac in arcu H I Lunari latitudinis minuta, quæ ſunt 29 numera, numeratis filum A ſuperpone quod ſuperpoſitum in area N H I O puncta 10 in quot Luna obſcuratur (12 autem totius corporis Lunæ partes ſunt) oſtendit, idem vero punctus, cum C quoq; litera notus eſt. Tempus Lunæ tenebris incluſæ, quod moram dicunt, hoc in loco querendum non eſt, cum puncta 12 vnio nondum plenè aſſequatur. Eſto autem, vt quis per obliuionem moræ tempus venetur, ſuperq; 29 minuta in arcu I K filum extendat, nullum tamen tempus moræ occurret, margarita extra lineam tempus hocce ſignificantem lata, cuiuſmodi quidpiam hoc loci C punctus refert in linea K P ſcriptus, planè enim iā vacat, nec vllam moram, vt ob oculos eſt, indicat. ¶Filo autem 29 minutis in arcu K L inducto, vnio horam 1 minuta 35 oſtendit, id quod tempus caſus (& quia defectus hic mora caret) dimidia etiā duratio vocatur. Quoties autem margarita aream K P T V inciderit, ſciendum eſt perpetuo vnam horam addendam minutis, quæ hora ſubinde cum Ziffra 1 additur. ¶Poſtremo filum quoq; in arcu L M 29 minutis infer, & margaritam 49 minuta, eadem cum C coram notata, videbis abſcindere, tempus ſcꝫ quod à principio vſq; ad medium deliquij Luna perfecerit. Iam ſi durationem mediam eclÿpſis, medio ſurripis, principium defectus, hora 12 M 17 relinquitur. Quod ſi totidem, id eſt, dimidiam durationem, principio defect⁹ adieceris, finem eiuſdem, qui eſt, 15 horæ 27 M habueris, Hoc igitur modo, omnia in defectu cognoſcenda quæ ſunt, conſumatiſſimè noueris.

Exempl[…] [Re]gis FERD[I]NAND[I]

¶Exemplū aliud. Eclÿpſis illa quæ ſub tēpus, quo FERDINANDVS Rex dimidiam in vtero moram ferè tranſegerat, accidit anno 1502, die Octobris 15, hora 12 M 11 poſt meridiem, Ingolſtadienſi horologio quadrans, meridiano autem Medinenſi conuens, ad horam, 10 M 23, medio ſcꝫ euentus tempore intelligendo, hæc viſa eſt. Locus hic Lunæ verus erat 1 gra: 32 M ♉. Locus ☉ gra: 1 mi: 32 ♏. Argumentum ☉ S 4 gra 2 mi: 12. Argumentum ☽ verum Sig: 6 gra: 15 mi: 33. Verus locus ☊ Sig: 0 gra: 21 mi: 19 Argumentū latitudinis ☽ Sig. 0 gra. 10 mi: 23. Latitudo ☽ mi: 55 Septentrionalis, Hæc vbi collegeris, principio Solis Argumentum in arcu B C, Lunæ vero in linea D E luſtra, ſecundum hæc enim duo, vnio ordinatus punctui R innitetur. Nunc cum filo & margarita ſi, vt prius demonſtratū eſt, agas, ſingula cum litera R ſignata ſeſe, huiuſmodi vt ſubſcribuntur, tam in horis quàm minutis, expreſſa offerent.

¶Puncta eclÿptica 3 quaſi,
¶Mora media non eſt, quia partialis,
¶Tempus Caſus minuta 56
¶Dimidia duratio, hora 1 minuta 52
¶Motus Lunæ tempore dimidiæ durationis mi: 34

ARGV. SOLIS
MINVTA LATITVDINIS LVNAE
MINVTA LATITVDINIS LVNAE
MINVTA LATITVDINIS LVNAE
MINVT. LAT. LVNE
PVNCTA ECLIPTICA
MINVTA GRA MOTVS LVNE
TEMPVS CASVS
MORA MEDIA
HORA VNA
ARG VME TVM LVNE AEQVA
ECLIP TICA

Y ii

ECLEIPSES CAROLI & FERDINANDI Cæſarum.

HOC etiam
in loco Quo
modo viam
Lunæ depin
gas, aliter q̄
antea docere
placet. Figu=
ram defecti=
uam ſimulac
corpus Lu=
nare in pla=
no deſcripſe=
ris, & in eadem Lunaris Argumentum lati
tudinis, quod diſtantiam repreſentat Lu=
næ ab vmbræ centro, (maximo videlicet
ecl(pſis tempore) exiſtentem, quæ & me=
dium ecl(pſis dicitur, cum M litera deſi=
gnaueris, mox motum Lunæ, quem tem=
pore dimidiæ durationis abſoluit, ab Ar=
gumento latitudinis demes, Signa gra. &
M̄ ex ſubtractione relicta, rurſus in diſpo=
ſitorio quæſito, cum puncto quodā ſigna=
bis. Interuallum deinde puncti huius à cen
tro diſpoſitorii cum circino acceptum, vm=
bræ ſuper linea A M L in A centro in=
cipiens, inferes, quod ab M, quacunq;, ſi=
ue centrum verſus, ſiue ab illo ceciderit c
ſcribes, ex quo rectam lineam dextrorſum
M N lineæ parallelam, vbi duxeris, con=
tactum eiuſdem cum L N circulo, X li=
tera ſigna, illic enim centrum Lunaris cor=
poris eſt, quod defectus incipientis momen
to fuit. Deinde motum ☽, quem duratio
nis dimidiæ tempore habet, Argumento
latitudinari defectus medii, iunge. Quo
facto, latitudinis Argumentum fini defe=
ctuali congruens ſurget. Illud ipſum Ar=
gumentū in Diſpoſitorio quoq; examina,
eiuſq; intercapedinem in lineam A M L,
circini officio tranſpone, & eandem cum d
puncto nota. Inde lineam rectam M K
lineæ æquidiſtantem ſiniſtrorſum trahe, in=
terſectionem eiuſdem cum circulo L K,
cum V litera (centrum enim Lunæ eſt,
quod fini defectus debetur) aſſigna. Iam
circulos circa V & X ſi deſcribis, circu=
latione legittima, V vero & X litteras
recta connectis linea, veriſſimum Lunæ
per vmbram traiectum efficis. Puncta etiā
illa duo c & d facilius hunc in modum
conſequēris, gradum quemcunq; vnum ali=
quem in diſpoſitorio elige, in quo totidem
minuta, quot in Lunæ motu dimidiæ du=
rationis tempore ſunt, numera, ſecundum
tot minuta pedes circini extende. Cir=
cini deinde ſic inuariati, pedem vnum in M
ſiſte, alio duo vtrinq; puncta ſigna, quorū
alterum cum c, alterum cum d nota, è
quibus duobus pūctis ita præparatis, iuxta
prius dicta, parallelæ ducendæ ſunt &c̄.

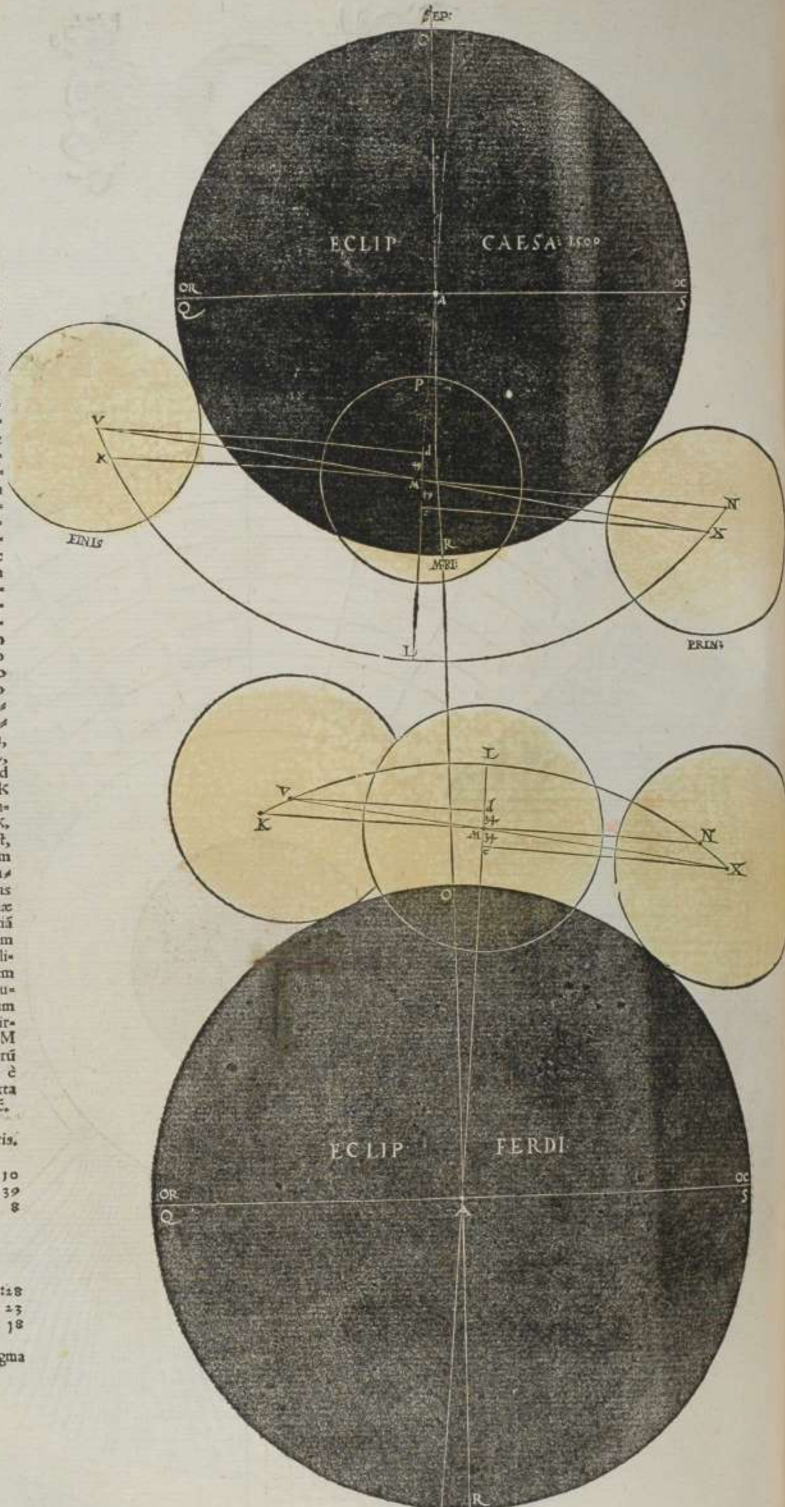
Argu: lati: ☽ in Exemplo Imperatoris.

¶ In prin: ecl(pſius s̈ 11 g̈ 24 mi: 10
¶ In Medio ecl(p: s̈ 11 g̈ 24 mi: 39
¶ In fine ecl(pſis: s̈ 11 g̈ 25 mi. 8
¶ Motus Lunæ minutorum 29

Argu: lati: ☽ in exemplo Regis.

¶ In princi: ecl(pſis s̈ 0 gr: 9 mi :28
¶ In Medio ecl(p. s̈ 0 gr. 10 mi. 23
¶ In fine ecl(pſis s̈ 0 gr: 11 mi. 38
¶ Motus Lunæ minutorum 55

Paradigma

PARADIGMA TERTIVM

PARADIGMA TERTIVM, Lunaris deliquii eſto, Anno 1530 facti/ quando Cæſarea CAROLO Corona Bononiæ impoſita, Regia vero maieſtas, FERDINANDO Aquiſgrani delata eſt, Rhomani ambo Imperii inſignia, fratribus his Imperatoribus digniſſima: Hoc deliquium ſi nuper tradita ratione tractare malis, & tranſitum Lunæ per tenebras, via nuper oſtenſa, diſpicere, cęteraq; quę in defectu conſiderantur, adamuſſim cognoſcere velis, hæc ſubſtripta tibi propone, qualia ſunt.

¶Argumentum Solis Sig: 3 gra. 27 mi: 18
¶Argumentũ ☽ Verũ Sig: 4 gra. 15 mi. 19
¶Latitudo Lunæ minutorum 14

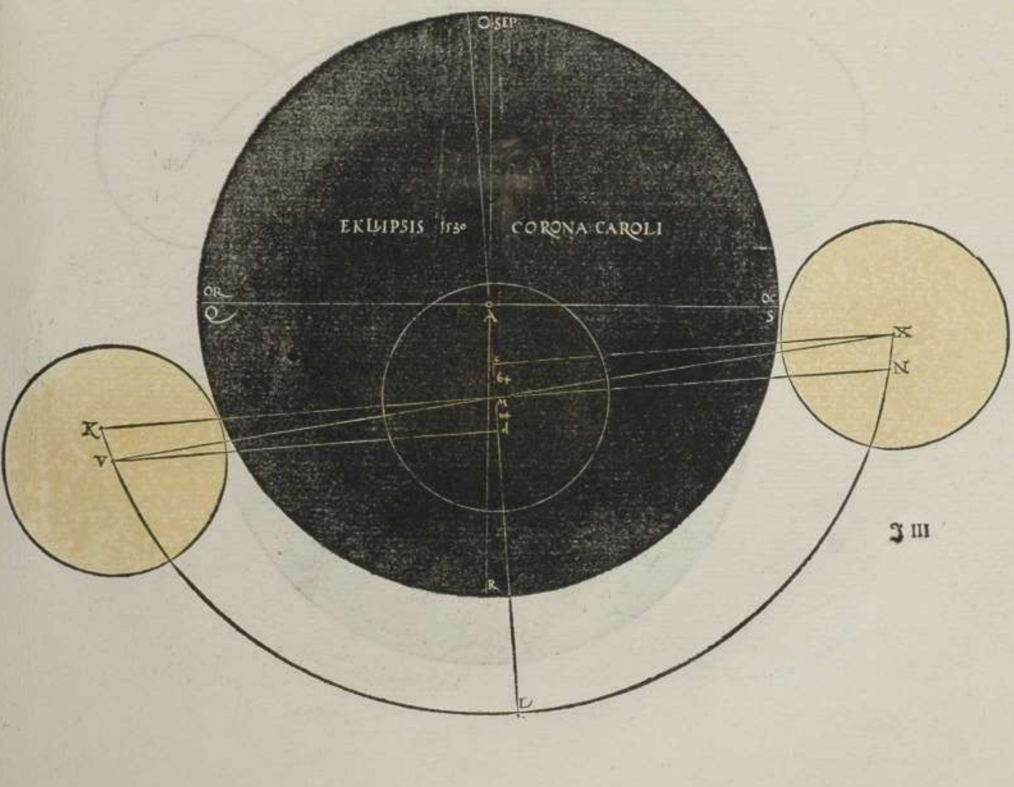
Pro Solis igitur & Lunæ Argumentis, margaritam ſi direxeris, viamq; Lunæ recta linea, vt dictum eſt, iam expreſſeris, latitudinis Lunaris auxilio omnia hæc ſubiuncta reperies.

¶Puncta ecliptica 16 mi. 36
¶Moram mediam minutorum 44
¶Tempuscaſus Ho: 1 mi: 8
¶Dimidiam durationem Ho: 1 mi: 52
¶Motum Lunæ minutorum 64

HVIVS ECLIPSIS

HANC

SVME IMAGINEM

ENVNCTIATVM VICESIMVM NONVM.

Hiſtoriarum ante & poſt Chriſti tempora lapſus, eclýpſiũ exemplis, qualia ſubiunguntur perfectè emendari poſſe.

QVo videas penitus quidnam eclýpſiũ cognitio, virtutis, præſtãtiæ, vtilitatiſq́ in ſe complectatur, aliquot ante Chriſtum exempla, vnde certius quàm ex prioribus commodum conſpici quæat, adiungere coactus ſum. Nemo ignorat, rerum, hiſtoriarumq́ traditores in enumerandis tum mundi, tum vrbis cõditæ annis, tantum non, vt dicitur, cœlo ipſo excidere. Qui quidem error quantum tenebrarum, ignorantiæ, dubij, confuſioniſq́, in omni alia hiſtoria iudicanda intelligendaq́ importet, doctorũ eſto iudicium. Inde enim fit, vt ſi cuiuſpiam rei, memorabilis ſaltem, lectorem chriſtianum commonefaciant, quæ vrbem conditam, aut præceſſerit, aut non ita multo poſt, ſubſequuta ſit, ipſis conſtare, nullo modo poſſint. Quod quidẽ tam grande malum, ſola eclýpſium cognitio emendare, & in melius vertere poteſt. Per eclýpſes enim, omnia certos in annos reduci poſſunt, Chriſtum præcedentes, non minus, quam ſequentes. Hiſtoricus autem certum ſemel tempus rei geſtæ nactus, reliqua per ſe, tam ante quàm retro elapſa geſtorum ſpacia, colligere valet. Quæ omnia exemplis vberrimè patebunt. ¶Plutarchus in vita Alexandri autor eſt, menſe Iunio, quando Athenis myſteria inchoarentur, Lunam defeciſſe, anno eodem, quo Alexander Darium Perſarum regem vicit. Factum id eſſe teſtatur Euſebius ſeptimo regnantis Darij anno. Verum hic dubitatur, quo anno regnum cæperit. Euſebius ait anno mundi 4871 Darium debellatũ, quare ſi 4871 dempſeris à 5199 (tot enim annos Euſebius à condito Orbe ad Chriſtum numerat) tum 328 relinquuntur. Vnde totidem annis Chriſtum præcedẽtibus, Darius ab Alexandro vinci debuit Euſebio. Verum id ſecus multo eſſe deprehenditur. Eſto autẽ Euſebius, vel Chronographorum alius quiſcunq́ ſit, 18 integris annis, vel retrolapſus, vel 12 anteuectus à vero deuiet, in Darij obitu, (hoc adiecto vno, quod ſub Darij mortem anni eiuſdem luna defectum menſe Iunio paſſa ſit) nunq̃ vel vno die errare ego quidem potero, ſicut ex ſequentibus abundè ſatis conſtaturum confido. Euſebianum vero in præſentia annum, ſcꝫ 328 intuenti, nulla prorſum eclýpſis euenire in Iunio, imò compluribus annis, neq́ prioribus, neq́ poſterioribus vllũ incidiſſe defectũ in Iuniũ cognoſcis. Verũ anno quidẽ ante Chriſtũ 326 currente & incompleto accidiſſe Lunaris obſcuratio, die vcꝫ 28 Iunii palam fit. Eandem igitur, quũ Euſebius 328 ante Chriſtũ anno contigiſſe aſſerat, conſtat eundem duobus annis integris à veritate declinare. Quam rem qui planè aſſequi velit, ſic aget melius. ¶Centenarius maior annorum 400 eſt, Radix coniunctionis Ianuarij ☉ & ☽ eſt, dierum 7/6, ho: 1, M̈ 40. Radix præterea ☍ ☽ & ☊ dies 39, hor. 20, M̈ 15 habet. Quæ vbi quis operaturus collegerit, & indices X & Z diſpoſuerit, cumq́ hijs annos perluſtrauerit, nullam defectus oportunitatem, præterquàm in anno prædicto 326, vbi draconis Caput, vna cũ ☉ & ☾ ☍ 28 Iunij diem monſtrat, reperiet. Sed hoc, ſi oſtenſores ſecundũ annos reſiduos, ſcꝫ 75 vltra 400 inſtituti fuerint, vſuuenire ſolet. Oppoſitionẽ veræ oppoſitionis luſtranti, videntur inter mediam & veram oppoſitionem horæ 11 M̈ 25 ſubtrahenda. Quibus ſubtractis, oppoſitio vera in 28 Iunii diem, horam 8, M̈ 39 incidere, iuxta caudam draconis conſpicitur. Reliqua nũc ad indagandá eclýpſim ſunt neceſſaria hæc.

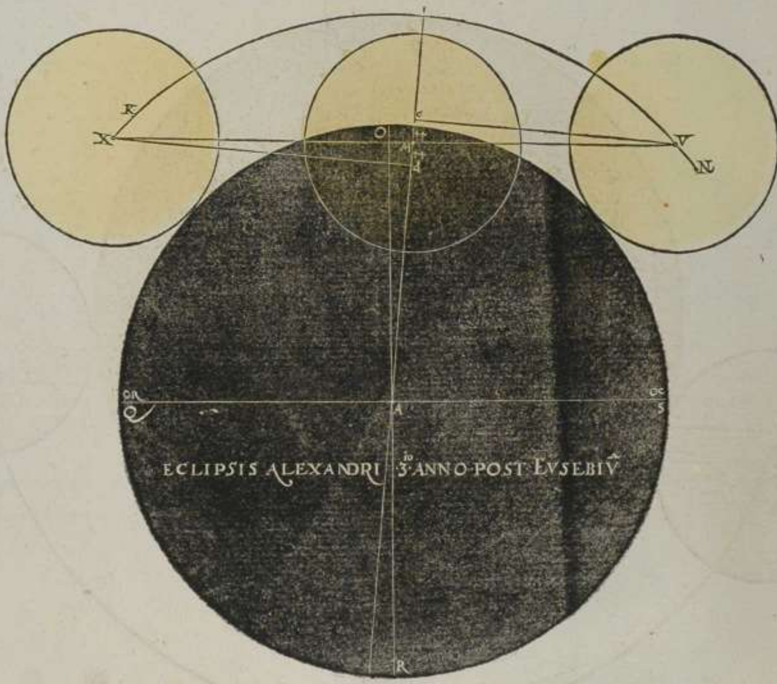
Error Euſeb.

Inſigne lunaris defect⁹ exẽplum è Plutarcho allatũ.

¶Argumentum Latitudinis, quod eſt S̈ 6 G̈ 7 M̈ 20
¶Lunæ Latitudo M̈ 38 Z̈ 15
¶Capitis Draconis motus S̈ 2 G̈ 23 M̈ 56
¶Argumentum Lunæ, verum S̈ 8 G̈ 27 M̈ 22
¶Verus locus ☉ G̈ 1 M̈ 16 ♋
¶Verus Lunæ locus G̈ 1 M̈ 16 ♑
¶Aux ☉ Signorum 2 gra 6 M̈ 20
¶Argumentum Solis S̈ 0 G̈ 25 M̈ 51
¶Vmbræ variatio Z̈ 3 cum dimidio.

Ex hiis omnibus eclýpſim illam colligis, quæ infra depicta eſt. Illa tamen Ingolſtadienſibus apparuit hora 8 M̈ 39 poſt meridiem, quam qui meridiano vrbis Aſſiriæ Gangamelis, vbi Darius ſuperatus eſt, conferre velit, horas 3 M̈ 12 in tabula regionum iuxta vrbis nomen reperta addat, & hoc ideo, quia ortui incumbit, tot horis & minutis ſupra Ingolſtadium. Tribus autem horis & 12 minutis Ingolſtadio adiectis, hor: 11 M̈ 51, tempus quo Gangameli deliquium hoc viſum eſt, prodibunt. Quod ſi iuxta enunciati præſentis doctrinam neceſſaria defectus quælibet perquiſiueris, Lunæq́ tranſitum decenter aſſignaueris, ſubornata huiuſmodi omnia deprehendes, vt ſunt.

¶Principiũ Eclýpſis Dies 28 hor. 10 M̈ 26 ¶Puncta 7 M̈ 15
¶Mediũ eclýpſis Dies 28 hor. 11 M̈ 51 ¶Tẽp⁹ Caſus ho: 1 M̈ 25
¶Finis Eclýpſis Dies 28 hor: 12 M̈ 16 ¶Motus Lunæ M̈ 44

ECLIPSIS ALEXANDRI 3 ANNO POST EVSEBIV

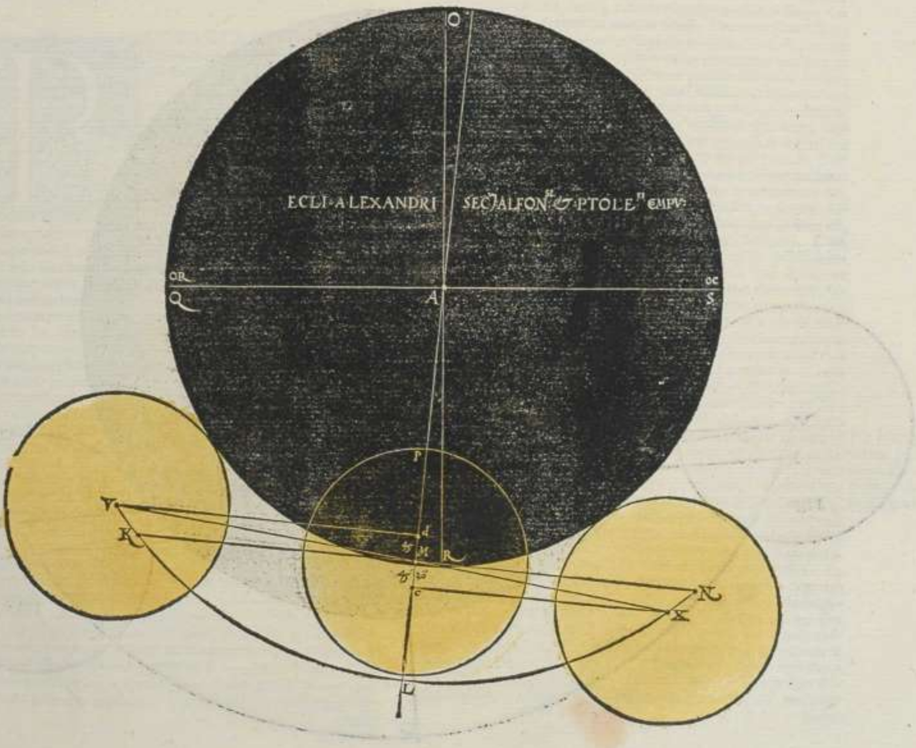
VErum quod in ſuperioribus dixerim, eclypſim nullam in Iunio reperiri, niſi 12 poſt Euſebium anno, illud ſic iudices volo. Duodecimo poſt bellū Perſicum anno, Euſebio authore, Chriſti tempora verſus, Lunæ quidem deliquium punctorum 6 vigintiq; minutorum, 18 Iunij, hora 11 M 32, poſt meridiem accidiſſe. Alfonſum vero eundem annum Darij ſuperati ab Alexandro terminum in ſuis eris ſtatuiſſe, id quod liquet, vel hoc Argumēto, quod ab Alexandri obitu ad Chriſtum annos 311 & 93 dies elapſos aſſerat. Alexander autem, quoniam 5 ante mortem ſuam anno, ſicut hiſtoriæ vnanimiter aſſentiunt, Darium deuicit, quinq; 311 connumeranti, 316 redundant. Totidem ergo annis Chriſto prioribus & completis, iuxta Alfonſum, Darius ab Alexandro debellatus eſt. Sed duodecim anni hij, ſunt ſequentes & Chriſto propinquiores, illoq; quem Euſebius ſtatuit computo poſteriores. Nouem autem annis ad Chriſtum Alfonſus magis ac ego accedit. Sed quæſo cui nam horum potius fidas? Alfonſo ne? verum hic ſuæ computationis rationem nullibi manifeſtam producit. Euſebio ne? qui hiſtorias tam accurata ſequela connectit, vt incredibile ſit eum poſſe tot annis, nimirum 12 falli, tribus tamen annis idem Euſebius quoq; excidit, quos per incuriam omiſſos, vt veri ſimile eſt, ego dubio procul omni rectè cognoui. Proxima enim eclypſis eſt noſtra Euſebio, cum hiſtoriæ teſtentur, Darium eclypſis tempore in Iunio deuictum. Quamuis autem Euſebius computator accuratiſſimus extiterit, nihilominus tamen ab anno vero lapſus eſt, cum neq; illo quem Darij capti annum autumat, neq; in duobus ſequentibus ſed tertio, quem nos cognouimus, deliquium in Iunio eueniat. Sed eſto videar Euſebium his velle ab erroribus vindicare curioſius, Alfonſo tamen nihil quidquàm detractum per ea, quis putet, proptérea quod ſui computi rationem nuſquàm alleget. Illud ſiquidem à nullo vnquàm exactum iri præuidit, ſatis tutum ratus, ſi in hoc Ptolomeum ſibi ducem præſtitueret, eundem quoq; rationes ſuas ab Alexandri Magni obitu numerantem. Mos enim gentibus fuit regum ſuorum tempora iam defunctorum obſeruare, non aliter, quàm nos à Saluatore Chriſto nato annos metimur. Subinde enim 463 annos poſt Alexandri mortem in ſuarum vſq; obſeruationum tempora, quæ poſt Saluatoris noſtri natiuitatem 152 anno ceperant, Ptolomeus tertia magnæ ſuæ conſtructionis dictione numerare videtur. Vnde ſatis clarum eſt, Alfonſum pariter à morte Alexandri, quæ 311 ante Chriſtum memorata eſt, rationes ſuas vna cum Ptolomæo deduxiſſe. Ptolomæum vero ſi hoc in loco imitari volumus, ſicut certe velle debemus, cuius citra dubium ſupputatio vera eſt, tanq̃ illius, qui ob certitudinem anni (quia non ita longo tempore poſt Alexandrum vixit) & propter obſeruationis diligentiam, (in hunc enim temporis fontem ſiue originem cætera omnia tempora direxit) falli neutiq̃ potuerit. Hunc inquàm, ſi imitari volūmus, quid ni Alfonſus quoq; ſequendus eſt? Sed hic quid agas tertio poſt Euſebium anno? in quo pariter eclypſis Lunæ nulla ex parte, priori ſub Alfonſi tpora factæ, diſſimilis reperitur. Eiuſdē enim eſt magnitudinis omnino, (quemadmodū & præcedēs & ſequens figura oſtendit) cuius illa, quæ Alfonſi annum incidit, nec non eodem tempore contingens eſt. Verum rem vtut ſe habeat, iudicare longius deſino, cum inſtituti præſentis non ſit, hiſtorias ad plenum emendare, ſed viam tantummodo aliquam ad illud conficiendum, indicare, & præſtruere. Olim, ſi Deus vitam conceſſerit, hiſtorias ex integro retractaturi, eclypſiumq; rationibus verè firmaturi ſumus, vbi & hanc, & alias iterabimus. Ad propoſitum igitur reuertamur.

Darius ab Alexandro debellatus ſecundū Alfonſum.

Supputatio huius Eclypſis.

¶Anno cur: ante Chriſtum 317 biſextili.
¶Dies 18 Iunij hor: 11 M 30 in merid: Gangameli.
¶Motus ☽ 45 M 20 Z
¶Tempus Caſus hora 1 M 23.
¶Puncta eclyptica 6 M 20.
¶Verus locus ☉ G 22 M 31 ♊ ☽ in ♐.
¶Argumentum ☉ S 0 G 16 M 33.
¶Argumentum ☽ Verum S 8 G 12 M 26.
¶Argumentum lati: ☽ S 11 G 22 M 7.
¶Latitudo ☽ mi: 41 Z 27.

Enunciatio

ENVNCTIATVM TRICESIMVM.

Hiſtoricos errores per obſcuratæ Lunæ paradigma aliud, Chriſti tempora præcedens videlicet, euidentius adhuc diiudicare.

Liuius libro quarto Decadis quintæ ſcribit, Caium Sulpitium Gallum exercitui Lucii Aemilii Pauli, quando Perſeum Macedoniæ regem vltimum in Samothratia debellauit, captiuumqꝫ Rhomam duxit, Lunæ eclꝑſim prædixiſſe futuram, ne ſcꝫ ob eam rem militibus terror incuteretur, cum adhuc nondum notæ eſſent eclꝑſium Lunariũ cauſæ vulgo, Solem enim deficere iã olim nihil miraculi afferebat, ſicut author eſt Plutarchus in vita Nitię ſed nõ itidem Lunæ. Futurum autem ea nocte, quã pridie Nonas Septembris ſequeretur Gallum prædixiſſe, Liuius aſſerit, id quod nequaqꝫ ita eſſe certo certius diſcere licebit. Cõtingit autẽ non ea nocte quã pridie, ſed quam tertio Nonas dies dicta ſequuta eſt (ac ſi dicas, ea nocte factam eclꝑſim, quæ præceſſit diem Lunæ, non ea, quæ diem Martis anteiuit) Impoſſibile enim eſt Liuii tempus potuiſſe eclꝑſim admittere, aut aliud præter hoc noſtrum, eſſe poſſe. Et hoc ideo, cũ in proximis decem & nouem annis, neqꝫ prius neqꝫ poſterius, eclꝑſis Lunæ vlla in hunc diem incidiſſe viſa ſit. Plinius quoqꝫ meminit eiuſdem deliquii, libro naturalis hiſtoriæ ſecundo, capite 12 ſed paulo diuerſius, vt qui diem non abſolutè expreſſerit. Annum itáqꝫ & diem iſtius defectus præſagiturus, obſerua primum, quo anno Perſeus vixerit. Ille autem iuxta Euſebium, anno 5024 creati mũdi Macedoniæ præfectus eſt, Olimpiadis 151 anno tertio, qui numerus ſecundum hunc 175 annorum ante Chriſtum natum foret. At quando Perſes Imperium decennale obtinuit, palam eſt illum à Lucio Paulo deuictum eſſe, anno ante Chriſtum 165. Verum nec illud quidem ſic ſe habet. Quin iuxta eclꝑſis euentum, anno 172 currente Chriſto priore, captus Perſeus inuenitur. Illud quod accipies hoc modo. Si à Chriſti ortu retro numeraris 171 annos integros, plenoſqꝫ (annum autem natiuitatis connumerare oportet) & præterea, Decembrem, Nouembrem, Octobrem menſes, vſqꝫ ad Septembris tertium diem retrorſum abiens adieceris, tum annum verum exitus Perſei tenebis. Huiuſmodi autem temporis ratiotinatio, minime gentium reſponſura hiis eſt, qui annales hiſtoriarum ſucceſſus oſtendere nituntur, dum in vrbe condita, non parum, vt dixi, diſſentiunt.

Liuius vno die ſegni⁹ eclꝑſim S. Galli tradit atqꝫ euẽnit.

Perſeus regnare cæpit annis ante Chriſtũ 175 ſecũdum Euſebium.

Manifeſtò cõuincitur Euſebius ſeptẽ anni in regno Perſei aſſerendo deuiare.

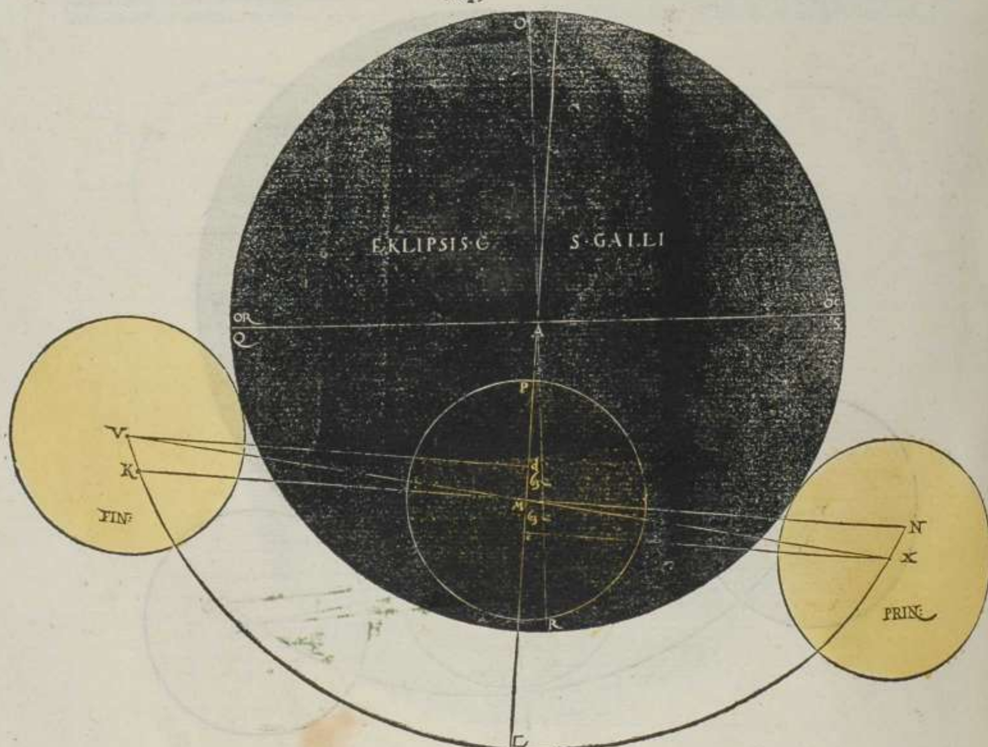
Preſens exemplum intellecturi, annum principiò 165, in quo Perſeus cecidit, ſecundum Euſebium proponamus. Ille enim ſit nec ne verus, hac ratione non fugiet nos. A centenario maiore 200 ſubducimus 165, & relinquuntur 35. Radicem nunc ☍ ☉ & ☽ ad annum 200, quæ eſt dierum 14 horarum 18 minutorum 2. Radicem itidem coniunctionis ☊ & ☽, quæ habet dies 7 Horas 10 mi: 50 inſpicimus. Indices X & Z in inſtrumento draconũ ſuper eaſdem radices deducimus. Similiter V & Y annuatim, donec oppoſitio aliqua in Capite vel Cauda eueniens occurrat, promouemus. Illud autem in ſecundo tertio vel quarto Septembris diebus contingere debet. Neqꝫ vero annus, ita agentibus nobis, prȩter 29 poſt hunc alius quiſquam obuenit, qui horum dierum aliquẽ eclꝑticum habeat. Viginti nouem ergo annis ab 200 ſublatis, 171 reſtant, quibus ſi menſes reliquos, vſqꝫ ad tertium diem Septembris retro euntes adiicimus, verum eclꝑſis annum pronũctiamus. Quinimo, ſi 20 aut 30 Annos, vltra citraqꝫ examines ſtudioſiſſimè, nunquam tamen Lunæ defectum eundem ad diem fieri reperias. Ad diem dico ſignatè, noctem etiam includens, Luna namqꝫ, vt dictum eſt, interdiu defectum pati non dicitur. Poſt radicem ergo annorum 200, oppoſitionem mediam anni 29 quærens in Septembri, dies duos horas 17 mi: 6 offendis. Inter veram & mediam oppoſitionem, horas 4 mi: 25 ſubtrahenda vides, illiſqꝫ ſubtractis, horas 12 mi 41, tempus veræ oppoſitionis remanere cernis. Reliqua ad eclꝑſim quæ deſiderantur, hæc ſunt.

Perſeus iuxta Euſebium capitur anno ante Chriſtum 165.

Perſei captiuitatem eſſe eclꝑſis ... cet anno ante Chriſti 172.

¶ Locus ☽ verus	Sig: 11	gra. 6	Mi. 38.
¶ Locus ☊ verus	Sig: 11	gra. 11	Mi. 49
¶ Argumentum ☉	Sig: 3	gra. 0	Mi. 31
¶ Argumentũ lati. ☽	Sig: 11	gra. 24	Mi. 50
¶ Aux ☉	Sig. 2	gra. 8	Mi. 30
¶ Argumentũ ☽ Medium	Sig: 6	gra. 4	Mi. 13
¶ Argumentũ ☽ Verum	Sig: 6	gra. 3	Mi. 28
¶ Latitudo ☽			Mi. 27 Meridionalis aſcen.
¶ Variatio vmbræ			z̈ 26

Ex hiis

Ex hiis deliquium inueſtiganti, ceu præceptum eſt, eadem qua infra
ſubſcribitur forma ſe offert, quæ repræſentat.

¶ Puncta 12 M̈ 30.
¶ Dimidiam quoq; Moram M̈ 16.
¶ Tempus caſus horam 1 M̈ 28.
¶ Motum ☽ dimidiæ durationis tempore M̈ 63
¶ Dimidiam durationem Hor: 1 M̈ 44.
¶ Principium ecliſpis Hor: 10 M̈ 57 poſt meri:
¶ Medium Ecliſpis Hor: 12 M̈ 41.
¶ Finem ecliſpis Hor. 2 M̈ 25 poſt medium noctis.

Tempus veræ oppoſitiõis poſtremo, Macedonicum ad meridianũ
(Perſeo ſcz in eodem debellato) referendum foret, niſi in Samotra-
tia idem captus eſſet, quapropter Samathracico meridiano vti quoq;
maluimus. Ex regionum itaq; tabula, horam 1 M̈ 32 reperta, ve-
ræ oppoſitionis tempori Ingolſtadiano addentibus, Horæ 14 M̈
13 pomeridiana, quæ fuerunt medium ecliſpis tempus Samothratię,
prodibunt. Ex hijs vtiq; liquet, ſex annis Euſebium in aſſerenda Per-
ſei captiuitate, & Macedonici Imperij fine, tardiorem eſſe. Quod
vero Liuius dicit ecliſpſim hanc conſpectam à ſecunda noctis ho-
ra, quartam vſq; eſſe, putandum eſt, non ita exacte numeratas, hoc
in loco horas à ſolis occaſu incipienti Liuio, ſed à crepuſculo
verius, ſicuti ferè fit penes vulgum, cuius opinionem fortaſ-
ſe imitatus eſt, & preſertim milites, quorum obſeruatio po-
tior in cæde quam cœlo, mens intentior pilo quàm po-
lo, contemplatioq; abſolutior in arcis quàm aſtris po-
ſita eſt. Quo circa, quod negligentia militari cõ-
miſſum hic eſſe reor, nihil nos moueat pe-
nitus, ſed potius horam 12, qualis cer-
te fuit, cum minutis 29, pro
deliquii principio de-
ſummamus.

Euſebii error de fine Macedonici Imperii ſtatuentis.

Quomodo Liuius intelligendus de horis ecliſpſis.

HISTORIAE DEPRAVATAE EXEMplum adhuc aliud è Plutarcho ſumptum,

PLVTARCHVS IN VITA
Niciæ ducis Athenienſium tradit, Ni-
ciam iam à Syracuſanis, quos aliquan-
diu oppugnarat, quodamodo circunuẽ-
tum, noctu cum ſuis abitum deſtinaſſe,
nimirum 13 antequàm caperetur die
vna cum Demoſthene, ſicut ex hiſtoria
colligere eſt. Verum hic forte fortuna
eadem nocte Lunam deficere contigiſ-
ſe, indeq; vehementius adeo Niciam
omneſq; milites turbatos, cum propter
cauſæ ignorantiã, grande aliquod ma-
lum ſibi portendi vererentur. Anaxagoras enim tunc temporis pri-
mum cæperat de Lunæ motibus vera tradere, quæ vulgo adhuc igno-
ta erant &c̃. Sed hæc Lunæ obſcuratio, quonam tempore euenerit,
inquirendum reſtat, hoc enim eſt quod inſtituimus. Euſebius in cro-
nicis ſuis bellum hoc geſtum eſſe ſcribit anno mundi 4782, hic nu-
merus annum ante Chriſti incarnationẽ 417 fuiſſe demonſtrat, ſiue
olimpiadis 90 mæ, annum ſecundum, quod nequaq̃ ſe ita habere, res
ipſa oſtendet, verum anno poſt hunc tertio, 414 ſcz ante Chriſtum
labente nec dum plenò, die Septembris 8, quando non ita multo poſt
occaſum Luna per quartam ſui partem, id eſt, ad puncta tria obumbra-
ta eſt, mox poſt ortum ſuum. Annus Euſebii defectum nullum conti-
net, neq; etiam poſteriores aliquot, neq; priores illo, adeo, vt alius prę-
ter hunc noſtrũ eſſe nullus queat. Meminit præterea Plutarchus Ni-
ciæ paulopoſt à Syracuſanis iuxta fluuium Aſſinãrum capti, his ver-
bis. Erat dies 24 tus menſis, quem illi Carnium, Athenienſes μεταγειτνιῶνα
vocant, latinis vero Maium arbitror appellari. Hoc in loco
me verboſiorem eſſe cogit Plutarchi interpres, dum bis in præſentia
inpingit grauiter, parerga & ad textum nihil pertinentia ingerens, quę
propoſitum noſtrum, niſi confutentur, euertant maximè. ¶ Primus
itaq; error eſt in hoc, vbi dicitur, Erat dies viceſimus quartus mẽſis &c̃,
vbi legendum viceſimus ſeptimus, minime autẽ viceſimus quartus, grę-
cum enim exemplar per τετράδα φθίνοντος, quartum quidem ſignifi-
cat, ſed eum qui ante finem menſis eſt diem. Athenienſes enim decenos
quoſlibet & vltimos dies cuiuſcunq; menſis (in tres enim decurias om-
nem menſem diſtribuerunt) retro numerare ſoliti ſunt. φθίνοντος, id
eſt, deficientis, Lunæ nimirum vel menſis appellantes, ſic vltima dies
ἕνη καὶ νέα, id eſt vetus & noua, penultima δευτέρα, ideſt, ſecunda defi-
cientis, antepenultima τρίτη, id eſt tertia, pro antepenultima τετάρτη,
id eſt quarta φθίνοντος dicebatur. Vnde conſtat τετάρτην φθίνοντος
quam Plutarchus τετράδα vocat, viceſimum ſeptimum, non viceſimũ
quartum, menſis diem eſſe. ¶ Secundus error vbi dicitur. Latinis ve-
ro Maium appellari arbitror. Illa enim verba Plutarchi non ſunt, ſed
cõmentũ omnino tranſlatitium, inſtitutoq; noſtro, ſi concedamus, ad-
uerſiſſimum. Quæ autem tranſlatorem illum cauſa impulerit cur Me-
thagitnionem Maium vocaret, meo iuditio eſt iſta. Ariſtoteles li-
bro ſexto de hiſtoria animalium ſcribit, vrſos coïre menſe Elaphibo-
lione, ferre autẽ vterum diebus 30, poſt partum vero menſe tertio, ve-
re iam exiſtente (ſic enim verba ſonant, ἤδη τοῦ ἔαρος) è ſpecu prodire.
Plinius item libro naturalis hiſtoriæ octauo, capite 36 refert, vrſorũ
coïtus hyemis initio fieri, partus autem 30 die. Si itaq; coëunt vrſi
hyemis initio, vt ſcribit Plinius, oportet vt menſis Ελαφηβολιὼν ſit hy-
bernorum primus autem hyemis initium, quare ſi Ariſtoteli Plinioq;
audiens, omnes ordinatim menſes Graiorum examinas, Elaphibolio-
nem q; ordine nono repertum Decembri latino, qui & ipſe principium
hyemis eſt, confers, Hecatambeonem Aprili, Methagitnionẽ Maio,
coincidere neceſſe eſt. Verum iſta menſium græcorum ſcz cum lati-
nis collatione, interpres vſus eſt, perinde atq; noſtro tempore bellum
hoc geſtũ foret. Noſtro enim æuo Sol Capricornũ ingreditur (vn-
de verum hyemis initium computamus) decimo Decembris die,
quamobrem interpres nonum græcorum menſem Elaphiboliona
Decembri, Munichiona Ianuario, Thargiliona Februario, Scirrho-
phoriona Martio cõtulit &c̃. Atqui lõge aliud erat Ariſtotelis ſiue bel-
li tẽpore, quod idẽ eſt, ac præſentia eſtimare. Belli nãq; ſiue Ariſtotelis
quod fere idẽ fuit ætate, Sol Capricornũ introiit, nõ in decimo, ſed vl-
timis Decembris diebus. Ita potius pro anni exordio Ianuarius erat
eligendus, ἐλαφηβολιὼνq;, dicendus. Quod ſi feciſſet, videre poterat
anni Attici principiũ in Iunium vſq; proferri. Præterea ſi conſide-
raſſet Athenienſes auſpicari annos in nouiluniis ſaltem, indeq; fie-
ri, (ſicut & belli tempore euenit) vt interdum anni origo in Iulium
vſq; progrederetur, facile intellexiſſet Methagitniona menſem ſecun-
dum Auguſto Septembriq; coincidere poſſe. Quid quod Ariſtote-
les illud ipſum aſtruat, libro de animalium hiſtoria octauo, vbi de
ceruis tractat, quos palam teſtatur menſe Boidromione & Mema-
ctirione coitus celebrare. Hoc autem fit nobis in Septembris initio
Sole iam decimumquintum Virginis gradum, iuxta ſtellam quæ
Leonis cauda dicitur, occupante. Sed Ariſtotelis æuum conſide-
rant, apparet circa Septembris medium ferè factum eſſe, cum Sol pri-
mum Virginis gradum in Septembris initio teneret, & ideo Boidromio-
nem menſem vlterius quiddam, imò ex Septembre in Octobrem
vſq; protogatum eſſe, ſimiliq; ratione methagitniona menſem in Au-
guſto cæptum, in Septembri demum finiſſe. Præterea Plutarchum
innuiſſe Methagitnionis nomine Septembrem, tam clarũ eſt, vt aſſer-
tione non egeat alia, niſi vt eiuſdem verba trutinentur ſincerius, in-
quit enim. Tunc quando Nicias abitum pararet ſuæ profectionis,
cauſam propoſuiſſe hanc maximam, quod videlicet Autumnus inci-
piens grauaret iam, aerq; ſubinde corruptior, peſtem (moriebantur
enim iam tum non pauci militum) præſentaneam inueheret, imò
poſt pauca ſubiungit author idem. Siquidem cum eſſent relicti, ſcz
poſt ſtragem, in loco depreſſo, & ante tot, & ſub dio prius in Sole
& æſtu deficiebant. Dehinc ſuperueniente autumnalium noctium
gelu, ipſa mutatione contrariorum valetudinem contrahebant &c̃.
Adde quod Thucidides hiſtoriæ græcæ accuratiſſimus ſcriptor, idẽ
cum Plutarcho ſuper hoc bello, quod Thucidide viuo geſtum eſt,
ſentiat. Cuius verba, ne forte quis fucum putet, ſubiunxi. Cum
enim de Nicia iam fugiente, & iuxta collem Lepada obſeſſum lo-
quitur, libro Peloponeſiaci belli, ſeptimo, ſub finem ferè, in hæc ver-
ba excurrit. Verum cum à tot viris è loco eminenti ferirentur, fa-
cilius enim ſuperne tela vibrabantur, nec poſſent perrumpere, retro
ſe recæpere, atq; quieuere, cum preſertim extiterent tonitrua, pari-
ter & imbres, qualis anni tẽpore in autumnũ vergente fieri conſueue-
re. Vnde exteriti ſunt, & eò vehementius, quod exiſtimarẽt in ſuũ exi-
tium iſta omnia fieri &c̃. Quibus dictis, quid manifeſtius eſt belli
tempus Autumnale, vt Plutarchus quoq; aſſerit, fuiſſe aſſeuerranti-
bus? Satis ergo conuictum arbitror, hoc loco, non Maium per Me-
thagitnionem accipi, ſed Septembrem verius oportere. Quando
vero ſcribitur Niciam viceſimo ſeptimo die captum eſſe, factum id
conijcitur decimo tertio poſt ecliſpſim die. Athenienſes enim, vt in-
fra paulum copioſius dicetur, menſium ſuorum dies, iuxta Lunæ
ætates numerare ſoliti ſunt. Præterea μεταγειτνιὼν menſis ſecun-
dus Atticis fuit, vnde cuiuis promptum intelligere, principium an-
ni illius, proxima poſt æſtiuum Solſtitium coniunctione inchoaſ-
ſe, eo enim tempore Solſtitium æſtiuale vltimus Iunij vel primus Iu-
lij dies continebat. Autumni vero principium ingreſſus Solis in Li-
bram penultimo Septembris die conſtituit. Cum ergo ecliſpſis illa
preſens Autumni exordio vicina extiterit, octauo enim Septem-
bris viſa eſt, à quo die retro adhuc 15 ſi numeres Methagit-
nionis principium habebis, à quo adhuc 30 diebus retrogreſſus
ἑκατομβαιῶνος menſis, id eſt, primi caput, quod eſt 26 Iulij dies of-
fenditur. Ea autem die Nouilunium primum, Solſtitium æſtiuale ſe-
quens, fieri ſolitum eſt. Iam ſi in Methagitnione menſe numeren-
tur 27 quo Nicias ſe dedidit, dies idem eſſe 20 Septembris de-
prehendetur. Poſtremo Atthicos menſium ſuorum numeros

Metus Niciæ ob ecliſpſim viſum.

Quando bellũ Niciæ geſtum ſit.

Taxatur Plutarchi interpſ primo.

Arguitur Plutarchi interpſ ſecundo.

Quale Athenienſes anni principium conſtituerint, ex Ariſtotele colligitur.

Per Metagitnionem plutarchi non Maius ſed September intelligendus.

Lunæ ætatib' aptaſſe, id eſt, ſecundũ nouilunia diſpoſuiſſe ſciendũ eſt. Quæ quidem res probatione nõ eget, Nam idem author Plutarchus Calendas, Nonas & Idus, Lunæ accommodaſſe græcos non ſemel teſtatur, & præcipuè in vita Romuli, cum ait. Nunc igitur Rhomanorum Calendæ nulla re cum græcis conueniunt. Illum autem diem quo Rhomulus vrbi fundamenta iecit trigeſimum rectè diem fuiſſe perhibent, in eoq; Lunam ex congreſſu Solis defeciſſe &c̃. Ex quibus liquido conſtat grecos ſecundum Lunæ tempora dies ſuos numeraſſe, Obiter vero admonuiſſe volo, mendam textui ſubeſſe, vbi dicitur Lunam ex congreſſu Solis defeciſſe, legendum autem Solem ex congreſſu Lunæ defeciſſe. Hoc enim verba greca manifeſte innuũt, quæ ſic habent, καὶ σύνοδον ἐκλειπτικὴν ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἥλιον quæ ſi interpreteris, nihil omnino aliud ſonant, quam eodem die Lunam cum Sole coiiſſe eclſpticè, vnde clarum eſt, non Lunam, ſed Solem obuelari oportuiſſe, quando Lunæ ſphæra longe inferior Solari eſt. In priorẽ ſententiã Thucidides quoq; loquitur, belli Peloponeſiaci libro ſecũdo, vbi inquit. Eadẽ quoq; æſtate Calendis Lunarib' hoc eſt, interlunio (quo ſolo tempore creditur poſſe contingere) Sol defecit, ſecundum meridiem, nonnullis interuenientibus ſtellis. Idem adhuc pluribus in vita Solonis Plutarchus exequitur, dicens. Qui vero deinceps ſequeretur dies eam νουμηνίαν, id eſt Calendas appellant &c̃. Similia pleriſq; in locis refert. Quicquid autẽ hucuſq; ſuper menſibus, anniq; Atthici principio dictum fuit, hoc totum inſequenti diario Luce clarius oculi te docere poſſunt.

MENSIVM GRAECORVM LATINORVMQVE COLLATIO

	¶MENSES LATINORVM			¶MENSES GRAECORVM		
	IVLIVS	26 d vii Calendas Auguſti ☞☞	ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ Primus menſis	● KALENDE Hecatombeonis	☞ Principium anni athenienſis Siculæ cladis tempore.	
Solſtitiũ æſtiuum contigit primo Iulii die belli tempore.		27 e vi Calendas Auguſti		2 iiii Nonarũ		
		28 f v Calendas Auguſti		3 iii Nonarũ		
		29 g iiii Calendas Auguſti		4 pridie Nonas		
		30 A iii Calendas Auguſti		5 NONAE		
Sol intrabat Leonẽ ☞		31 b pridie calendas Auguſti		6 viii Idus		
		KALENDAE AVGVSTI		7 vii Idus		
	AVGVSTVS	2 d iiii Nonas Auguſti		8 vi Idus		
		3 e iii Nonas Auguſti		9 v Idus		
		4 f pridie. Nonas Auguſti		10 iiii Idus		
		5 g NONAE Auguſti		11 iii Idus		
		6 A viii Idus Auguſti		12 pridie Idus		
		7 b vii Idus Auguſti		13 IDVS		
		8 c vi Idus Auguſti		14 xviii Calendas		
		9 d v Idus Auguſti		☉ xvii Calendas		
		10 e iiii Idus Auguſti		16 xvi Calendas		
		11 f iii Idus Auguſti		17 xv Calendas		
		12 g pridie Idus Auguſti		18 xiii Calendas		
		13 A IDVS AVGVSTI ☞☞		19 xiii Calendas		
		14 b xix Calendas Septembris		20 xii Calendas		
		15 c xviii Calendas Septembris		21 xi Calendas		
		16 d xvii Calendas Septembris		22 x Calendas		
		17 e xvi Calendas Septembris		23 ix Calendas		
		18 f xv Calendas Septembris		24 viii Calendas		
		19 g xiiii Calendas Septembris		25 vii Calendas		
		20 A xiii Calendas Septembris		26 vi Calendas		
		21 b xii Calendas Septembris		27 v Calendas		
		22 c xi Calendas Septembris		28 iiii Calendas		
		23 d x Calendas Septembris		29 iii Calendas		
		24 e ix Calendas Septembris		30 pridie Calẽdas		
		25 f viii Calendas Septembris ☞☞	ΜΕΤΑΓΕΙΤΝΙΩΝ Secundus menſis	● KALENDE Metagitnionis		νουμηνία
		26 g vii Calendas Septembris		2 iiii Nonarũ		δευτέρα ἱσταμένου
		27 A vi Calendas Septembris		3 iii Nonarũ		τρίτη ἱσταμένου
		28 b v Calendas Septembris		4 pridie Nonas		τετάρτη ἱσταμένου
		29 c iiii Calendas Septembris		5 NONAE		πέμπτη ἱσταμένου
		30 d iii Calendas Septembris		6 viii Idus		ἕκτη ἱσταμένου
Sol introiuit Virginẽ		31 e pridie Calendas Septembris		7 vii Idus		ἑβδόμη ἱσταμένου
		CALENDAE SEPTEMBRIS ☞☞		8 vi Idus		ὀγδόη ἱσταμένου
	SEPTEMBER	2 g iiii Nonarũ Septembris		9 v Idus		ἐνάτη ἱσταμένου
		3 A iii Nonas Septẽbris		10 iiii Idus		δεκάτη
		4 b pridie Nonas Septẽbris		11 iii Idus		πρώτη ἐπὶ δέκα
		5 c NONAE Septẽbris		12 predie Idus		δευτέρα ἐπὶ δέκα
		6 d viii Idus Septẽbris		13 IDVS		τρίτη ἐπὶ δέκα
		7 e vii Idus Septẽbris		14 xviii Calendas		τετάρτη ἐπὶ δέκα
		8 f vi Idus Septẽbris ☞☞		☉ xvii Calendas	☜ Eclſpſis Lunæ fugiente Nicia ☞	πέμπτη ἐπὶ δέκα
		9 g v Idus Septẽbris		16 xvi Calendas		ἕκτη ἐπὶ δέκα
		10 A iiii Idus Septẽbris		17 xv Calendas		ἑβδόμη ἐπὶ δέκα
		11 b iii Idus Septẽbris		18 xiiii Calendas		ὀγδόη ἐπὶ δέκα
		12 c pridie Idus Septẽbris		19 xiii Calendas		ἐνάτη ἐπὶ δέκα
		13 d IDVS SEPTEMBRIS		20 xii Calendas		εἰκάς
		14 e xviii Calendas Octobris		21 xi Calendas		δεκάτη φθίνοντος
		15 f xvii Calendas Octobris		22 x Calendas		ἐνάτη φθίνοντος
		16 g xvi Calendas Octobris		23 ix Calendas		ὀγδόη φθίνοντος
		17 A xv Calendas Octobris		24 viii Calendas		ἑβδόμη φθίνοντος
Principium Autumni		18 b xiiii Calendas Octobris		25 vii Calendas		ἕκτη φθίνοντος
		19 c xiii Calendas Octobris		26 vi Calendas		πέμπτη φθίνοντος
		20 d xii Calendas Octobris ☞☞		27 v Calendas	☜ Dies captiuitatis Niciæ & Demoſthenis ☞	τετάρτη φθίνοντος
		21 e xi Calendas Octobris		28 iiii Calendas		τρίτη φθίνοντος
		22 f x Calendas Octobris		29 iii Calendas		δευτέρα φθίνοντος
		23 g ix Calendas Octobris		30 pridie Calẽdas		ἕνη καὶ νέα
		24 A viii Calendas Octobris ☞☞	ΒΟΗΔΡΟΜΙΩΝ	● KALENDE Boidromionis		νουμηνία
		25 b vii Calendas Octobris		2 iiii Nonas		
		26 c vi Calendas Octobris		3 iii Nonas		
		27 d v Calendas Octobris		4 pridie nonas		
		28 e iiii Calendas Octobris		5 NONAE		
		29 f iii Calendas Octobris		6 viii Idus		
Sol ingreſſus ẽ Librã ☞		30 g pridie Calen. Octobris		7 vii Idus		
		CALENDAE OCTOBRIS		8 vi Idus		

ORDO ET NOMINA
Græcorum menſium

Primus	Ἑκατομβαιών
Secundus	Μεταγειτνιών
Tertius	Βοηδρομιών
Quartus	Μαιμακτηριών
Quintus	Πυανεψιών
Sextus	Ἀνθεστηριών
Septimus	Ποσειδεών
Octauus	Γαμηλιών
Nonus	Ἐλαφηβολιών
Decimus	Μουνυχιών
Vndecimus	Θαργηλιών
Duodecimus	Σκιῤῥοφοριών

EXEMPLIFICATIONIBVS ISTIVSMODI paucis hactenus oſtenſum volo, quomodo eclypſium Lunarium ſubſidio hiſtorias ab erroribus, qui in eis, annorum ratione, perperàm aſſignata, paſſim offeruntur, vindicare liceat. Simili aliquando via, deo fortunante, Solis quoq; deliquia peculiari volumine propoſito tractaturi, in quo opera dabitur ſedula, nunquid vrbis fundatæ tẽpora verè & citra diuinationes, quibus iam olim caligamus, agnoſci queant. Solis enim eclypſes ad hoc præcipuè intelligendum deſyderantur, neq; vero verius quicquam infallibili motuum cęleſtium ſucceſſu eſt. Poſtremum eſt, & quaſi parergum, vt eclypſes quos fuſiſſimè deſcripſi, oculari quoq; obſeruatione contuendas doceam. Cũ multi ſint, qui variè variis videndi inſtrumentis vtantur, omnibus tamen perperàm, Alii enim in pelui aqua referta, Alii ſpeculis, Alii ſimplici papiro perforata, Alii aliter obſeruare eclypſes ſolent. Tãtum vero abeſt, vt hii veram defectus magnitudinem diſcernant, vt inſuper hiis rationibus grauiſſimè viſum percellant. Ecleipſim itaq; Solarem contuiturus, vitrea non amplius quàm duo fragmenta, qualibus feneſtræ muniuntur ſpiſſiora, palmæ latitudinem æquantia deſummat, bicoloria tamen, altero rubro, altero viridi, flauo, purpureo, cœleoue exiſtente. Colorum differentias ipſa experientia ſtatim docebit. Exinde folium papiri candidioris tenuiſſima acu perforatum, binis vitris inſerat, ceraq; vel bitumine conglutinet. Tempore deinde eclypſis oculis prætendat, acieq; recta per foramen in Solem delinquentem collimet. Sic enim fiet, vt Solem nihilo ſecius, quam ſi Lunam intueatur, innoxiè cernat. Quæ quidem res indies comprobari poteſt, maxime autem tunc, vbi Solem & Venerem, aut Solem & Mercuriũ coniungi corporaliter, ex ſuperioribus animaduertiſti. Nam ſi eandem coniunctionem per vitra, ſuo tempore obſeruabis, citra obſtaculum, citraq; noxam viſus, planetam ſub Solis corpore, quacumq; tandem in parte lateat, manifeſtò conſpicabis.

Quomodo eclypſes Solis cerni poſſint innoxie perſpectaq;.

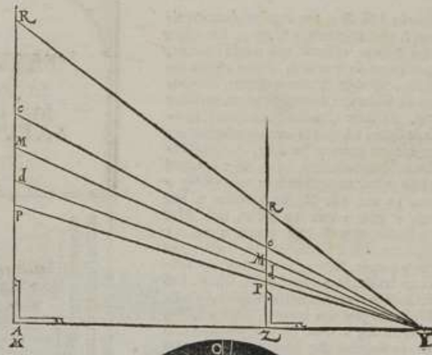
ENVNCTIATVM TRICESIMVM PRINVM

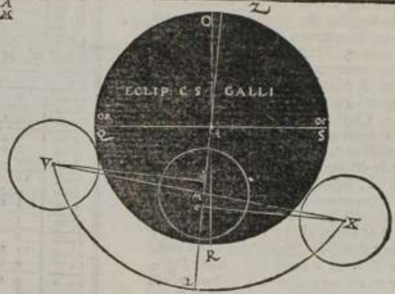
Formas eclypſium pro arbitrio, quaſuis nunc minores, nunc maiores effigiare.

PRESENS INSTRVMENTORũ ſtructura poſtulare videbatur, figuras paulo ampliores, quàm cuilibet fortaſſis probari poſſint, eaſdẽ ſuo proinſtituto, nũc minores, nũc maiores effingere volenti, quam ob rem ne omnino quid de ſum̃a fide quis in me requirat, adieci, quo nã pacto figuras ſingulas pro arbitrio formare quis queat, exiguas, grandes & mediocres, idq; per figurã eclypſis, quàm C. Sulpitio animaduerſam prædiximus. Propoſita igitur hac eclypſis deſcriptione, primo lineam rectam in plano, vt lubet prolixam tende, cuius extremorum vnum cum Y, alterum cum A & M inſigni, Mox è puncto A ſiue M orthogonalem, A R vocatam, erige. Circini deinde pede altero in A centro eclypſis fixo, alterũ in R vel O vſq; promoue, quæ circini intercapedo, ſemidiametrus vmbræ cũ ſit, eandẽ perpẽdiculari inferto, A R vero nominato. Circinũ rurſus A literæ cẽtri ſcz vmbræ defixũ, in M produc, ideq; circini ſpaciũ, (quia refert centrorũ ☽ & vmbræ diſtantiã) perpẽdiculařẽ itidem ſuperloca. Simili modo cũ c & d age. Semidiametrũ preterea lunarem, ſcilicet M P eandem in perpendicularem tranſferto. Quibus peractis, in linea Y A quacunq; lubet, punctum Y ſigna, ex eodemq; lineas in ſingula puncta perpendicularis A R emitte. Poſtmodo in linea Y A punctum elige alium Z, vnde ſi orthogonalem educis ſurſum, omnes ex Y puncto ductas lineas ſcindi ab eadem conſpicies, quæ quidem linea quanto Y puncto vicinior eſt, tanto arctiores figuras cauſatur, lineæ enim quę concurrunt in Y, ſubinde breuiores, tum vmbræ, tum lunæ diametros metiũtur, quale quid etiã facit vera lunaris centri ab vmbræ cẽtro diſtantia. Secundum hanc ergo diuiſionis proportionem, defectuales figuras, repetitis prioribus, depinge. At ſi figuras præſentibus maiores deſideras, lineas ex Y vltra A R lineam prolonga, punctumq; Z longius ab A remoue, ſic enim lineæ in Y coëuntes maiores etiam diametros in perpendiculari oſtendent.

Eclypſis C S Galli arctiorẽ in modum redacta.

Enunctiatum

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SECVN.

Coniunctiones magnas, id eſt, Trium ſuperiorum planetarum ♄, ♃, ♂, coitus, nullo non tempore, poſt vel ante Chriſtum præfinito, facilitate mira indagare.

PTOLEMEVS TESTATVR PLANETAS eſſe miniſtros quoſdã generationis & corruptionis humanæ, ſeu potius mundi huius. Errantes ſiquidem nunc ſurſum nunc deorſum, nunc prorſum nunc retrorſum, nunc longè, nunc propè eclypticam efficere rerum ſub ſe poſitarum, diuerſiſſimos effectus, ortus in tertiuſq;, cauſas inducere. Trium ſuperiorum errores ſiue curſus maximè obſeruãdos, docet, horũ enim precipuos in rebus effectus fieri ſolere, quales ſunt, Regnorũ, Religionũ, Bellorũ, Poteſtatum tranſlationes mutationeſq; &c̃. quam rem vt omnia penitiſſimè iudicans quinquageſimo verbo non temere Aſtrologũ obſeruare admonet, dicens. Ne prætermittas centum & decem nouem coniunctiones, in his enim poſita eſt cognitio eorum, quæ fiunt in mundo & generationis & corruptionis &c̃. Quas coniunctiones cum tanti faciat, tantus aſtrorum Iudex, ſimiliter & alius omnis aſtrologorum cætus, nos quoq; non prætermittendas in præſentiarum duximus, imo vt de illis non nihil quoq; doceremus ob id coacti ſumus. Coniunctiones magnæ quadruplices ſunt, Maximę, Maiores, Minores & Mediæ. Maxima eſt ♄ ♃ & ♂. Maior ♄ & ♃. Minor ♃ & ♂. Media ♄ & ♂ Qui iam rimabitur futuram alicuius anni coniunctionem magnam, principiò planetarũ, quorum coniunctionem quærit, è proximè ſubordinata tabula, ſic vt planetarum duorum vel trium quotcunq; inſtituit, radices colligat, centenarijs annorum prefinitorum competentes, hoc modo. Chriſtum ſequente annorum numero Radix centenario proximõ conueniat, anno Chriſtum præcedente proximi maioris centenarij radix eligatur, id quod fiet, ſi ex non completo centenarius per adiectionem annorum plurium completus conſtituetur. Ibi autem cuſtodiendum eſt complementum, Nam illud hoc loco reſiduum, vel reſiduos annos appellabimus. Hoc vbi ritè peractum eſt, index M inferioris rotæ ſuper radicem ♄ locetur, in limbo numerus reſidui inueſtigetur. Filo poſtea per illum traducto index M rurſus ſubſtituatur. Similiter omninò cum reliquis agetur oſtenſoribus, primo radici, poſt annis reſiduis eos adducendo. Vltimo ergo filum primo Ianuarij menſis diei in Kalendario ſcz Saturni admoue, idemq; ad finem vſq; decembris perducito, Quod ſi incidat filum in rota ♄ni Iouis & ♂ eiјdem diei omnium Calendariorum, certum eſt eodem die futuram eſſe, aut fuiſſe coniunctionem trium planetarum mediam, quæ maxima dicitur. Vſu venit non nunq̃ vt

Coniunctionũ magnarũ vires.

Coniunctionũ appellationes.

 filum

ſilum in ♄ni & ♃ uis eundem diem exprimat, & eſſet coniunctio Magna. Interdum ♄no & ♂te cōuenit, que media vocatur, ſicut etiam in ♃uem & ♂tem aliquando ſilum coniungit, & minor dicitur. Res omnes ex ſubiuncta exemplificatione liquidior erit. ¶ Cæſar Carolus ortus anno 1500 ſæpe dictus eſt, quo in anno coniunctio nec ne magna euenerit ita ſcies. Saturni Radicem ad centenarium 1400 elige (quoniā 1500 adhuc imperfecti ſunt) quę eſt Sig 9 gra. 12 mi. 38. Radicem itidem ♃ quę Sig. 5 gra. 3 mi. 29 habet, Item Martis Radix, quæ eſt Sig: 6 gra. 3 mi. 31 ſumatur, Hinc ſi indicem M Radici Saturni iungis, filumq́ per annos 99 reſiduos trahis, Indicē rurſus filo ſubdis. Modo eodem cum oſtenſoribus aliis operatus, ſilum per primum Ianuarij diem educito, Saturni ſcz in rota. Deinde paulatim cum filo in ſingulos dies progrediens, primum Ianuarij diem cernes. Primum quoq́ diem in Kalendario Martis à filo eodem abſcindi videbis, quocirca, non dubitanter dicto die Saturni & Martis coniunctionem mediā in 23 gradu 53 M ♉ cōtingentē, affirmare potes, Quia vero ♃ filo non ſubeſt, nihil cum reliquis participare in præſenti coniunctione dicitur. Media coniunctione habita facile eſt veram ex enunctia: ſuperiorib' inuenire, ſequitur vero illa 10 Februarij die. Quauis media cōiunctio interdū prior interdū poſterior, vera eſſe ſoleat.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

¶ Regis FERDINANDI ortus anno 1503 memoratur, cuius cētenarij ſcz 1500 radix eſt 2 S 6 G 6 mi: 34 ♄. ♃ uis Sig: 0 gra: 3 mi: 47, ♂ autē S 8 gra: 5 mi: 5. Indice iam cuiuſuis planetæ proprię radici decenter connexo, filo per 2 ſuperſtites annos miſſo, rurſuſq́ ſub filum oſtenſore cuiuſlibet redacto, nulla ſuperiorum triū coniunctio hoc anno 1503 eueniſſe cōſpicitur. Quapropter oſtenſores porrò agendi in 1503 plenum ſcz annum, vbi offeretur media protinus Saturni & Martis copula ſuccedenti, id eſt, 1504 anno, die autem 8 Ianuarii futura. Sed vera illarū planetarū ☌ iā præteriiſſe videtur, anno vcz Regis natali 1503 die Octobris 25, facta. Aperte autem ibi videre eſt, quomodo media ☌ veram ſequatur, quæ in priori exemplo pręcedere viſa eſt.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Verum ne ignoretur modus operandi ante Chriſti etiam tempora, Tertium dogma huiuſmodi eſto. Dicitur anno 24 ante Diluuium coniunctio magna Saturni & Iouis in ♈ extitiſſe, quod verum ſit nec ne, cognoueris hac via. Præſtituens 3101 annos, (tot enim annis diluuium Chriſto prius fuit) Adiicio illis 24 vnde 3125, vcz annus currens in quo iſta ☌ contigit, redeunt. Numerū igitur hunc cum 75, centeſimum ſupponens maiorem ſcz 3200. Radicem modo Saturni, quæ habet S 5 gra: 13 mi: 6, veſtigo. Radicem pariter Iouis, quæ eſt Sig: 7 gra 11 mi: 35, accipio, Exinde vero oſtenſores diſponens ſingulos, filumq́ per annos 75 reliquos, cnm oſtenſoris ſubiugatione trahens, fide certiſſima, coniunctionem mediā 18 die, Hora quaſi 11 pomeridiana menſis Martii, & hoc in Arietis ſigno / eueniſſe deprehendo.

Ante Chriſtū operandi modus.

Sequuntur tabulæ radicum mediorum motuum, Saturni, Iouis & Martis, ad centenarios completos ante & poſt Chriſtum.

TABVLA MEDII MOTVS SATVRN

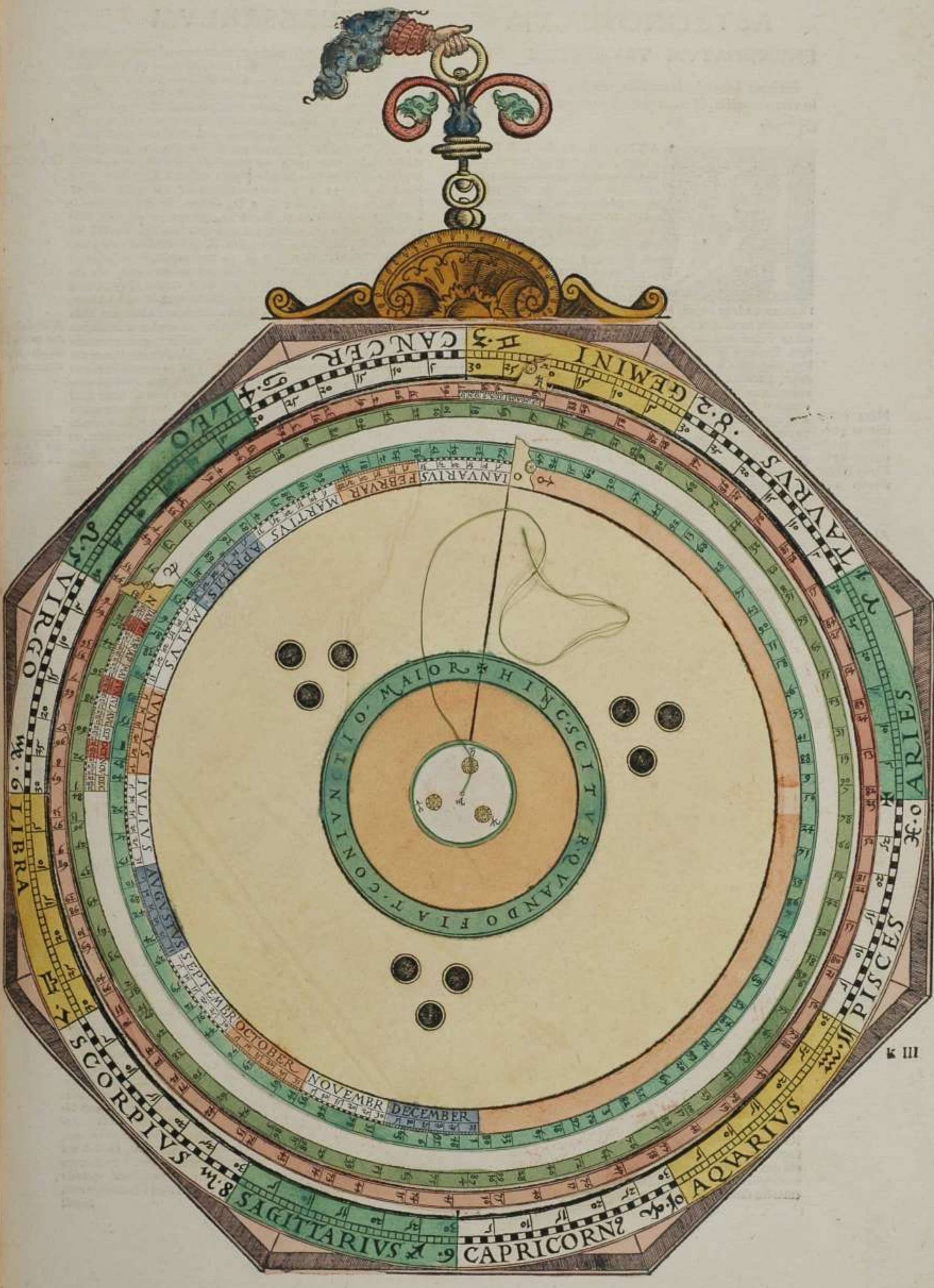
Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	G.	M.
Chriſti	2	14	5	2	14	5
100	7	7	33	9	20	37
200	0	1	1	4	27	9
300	4	24	29	0	3	41
400	9	17	58	7	10	13
500	2	11	26	2	16	45
600	7	4	54	9	23	16
700	11	28	22	4	29	48
800	4	21	50	0	6	20
900	9	15	18	7	12	51
1000	2	8	46	2	19	24
1100	7	2	14	9	25	56
1200	11	25	42	5	2	28
1300	4	19	10	0	9	0
1400	9	12	38	7	15	32
1500	2	6	7	2	22	4
1600	6	29	25	9	28	36
1700	11	23	3	5	5	8
1800	4	16	31	0	11	39
1900	9	9	59	7	18	11
2000	2	3	27	2	24	43
2100	6	26	55	10	1	15
2200	11	20	23	5	7	47
2300	4	13	51	0	14	19
2400	5	7	19	7	20	51
2500	2	0	47	2	27	23
2600	6	24	26	10	3	55
2700	11	17	43	5	10	26
2800	4	11	12	0	16	58
2900	9	4	40	7	23	30
3000	1	28	8	3	0	2
3100	7	21	36	10	6	34
3200	11	15	4	5	13	6
3300	4	8	32	0	19	38
3400	9	2	0	7	26	10
3500	1	25	28	3	2	42
3600	6	18	36	10	9	14
3700	11	12	24	5	15	46
3800	4	5	52	0	22	17
3900	8	29	20	7	28	49
4000	1	22	49	3	5	21
4100	7	16	17	10	11	53
4200	11	9	45	5	18	25
4300	4	3	13	0	24	57
4400	8	26	41	8	1	29
4500	1	20	9	3	8	1
4600	6	13	37	10	14	33
4700	11	7	6	5	21	5
4800	4	0	34	0	27	36
4900	8	24	2	8	4	9
5000	1	17	30	3	10	40
5100	6	10	58	6	17	12
5200	11	4	26	5	23	44
5300	3	27	54	1	0	16
5400	8	21	22	8	6	48
5500	1	14	50	3	13	20
5600	6	8	18	10	19	52
5700	11	1	46	5	26	24
5800	3	25	14	1	2	56
5900	8	18	42	8	9	28
6000	1	12	10	3	15	59
6100	6	5	39	10	22	31
6200	10	29	7	5	29	3
6300	3	22	35	1	5	35
6400	8	16	3	8	12	7
5600	1	19	31	3	18	39
6600	6	2	59	10	25	11
6700	10	26	27	6	1	43
6800	3	19	55	1	8	15
6900	9	12	23	8	14	47
7000	1	6	51	3	24	18

TABVLA MEDII MOTVS IOVIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S.	G.	M.	Radices ante Chriſtum. S.	C.	M.
Chriſti	6	0	32	6	0	32
100	11	6	45	0	24	19
200	3	12	58	7	18	6
300	9	19	11	2	11	53
400	2	25	24	9	5	40
500	8	1	37	3	29	27
600	1	7	50	10	23	14
700	6	14	3	5	17	1
800	11	20	16	0	10	48
900	4	26	29	7	4	35
1000	10	1	42	1	28	22
1100	3	8	55	8	22	9
1200	8	15	8	3	15	56
1300	1	21	21	10	9	43
1400	6	27	34	5	3	30
1500	0	3	47	11	27	17
1600	5	10	[illegible]	6	21	4
1700	10	16	13	1	14	51
1800	3	22	26	8	8	38
1900	8	28	[illegible]	3	2	25
2000	2	4	53	9	26	12
2100	7	11	[illegible]	4	19	59
2200	0	17	[illegible]	11	13	45
2300	5	23	[illegible]	6	7	32
2400	10	19	4	1	1	19
2500	4	5	[illegible]	7	25	6
2600	9	12	1	2	18	53
2700	2	18	24	9	12	40
2800	7	24	37	4	6	27
2900	1	0	50	11	0	14
3000	6	7	3	5	24	1
3100	11	13	16	0	17	48
3200	4	19	29	7	11	35
3300	9	25	42	2	5	22
3400	3	1	55	8	29	9
3500	8	8	8	3	22	56
3600	1	14	21	9	16	43
3700	6	20	34	5	10	30
3800	11	26	47	0	4	17
3900	5	2	59	6	28	4
4000	10	[illegible]	33	1	21	51
4100	3	15	46	6	15	38
4200	8	21	39	3	9	25
4300	1	27	52	10	3	12
4400	7	4	5	4	26	59
4500	0	10	18	11	20	46
4600	5	16	31	6	14	33
4700	10	22	44	1	8	20
4800	3	28	57	8	2	7
4900	9	5	10	2	25	45
5000	2	11	23	9	19	41
5100	7	27	6	4	13	28
5200	0	23	49	11	7	15
5300	6	0	2	6	1	2
5400	11	6	15	0	24	49
5500	4	12	28	7	18	36
5600	9	18	41	2	12	23
5700	2	24	54	9	6	10
5800	6	1	7	3	29	57
5900	1	7	20	10	23	44
6000	6	13	33	5	17	31
6100	11	19	46	0	11	18
6200	4	25	59	7	5	5
6300	10	2	12	2	28	52
6400	3	8	26	8	22	38
6500	8	14	39	3	16	25
6600	1	20	52	10	10	12
6700	6	27	5	5	3	59
6800	0	3	18	11	27	46
6000	5	9	31	6	21	33
7000	10	15	43	2	15	20

TABVLA MEDII MOTVS MARTIS

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum. S	G.	M.	Radites ante Chriſtum. S.	G.	M.
Chriſti	1	11	14	1	11	14
100	3	12	58	11	9	49
200	5	14	33	9	8	14
300	7	16	8	7	6	39
400	9	17	43	5	5	4
500	11	19	18	3	3	29
600	1	20	53	1	1	55
700	3	22	27	11	0	20
800	5	24	2	8	28	45
920	7	25	37	6	27	10
1000	9	27	12	4	25	35
1100	11	28	47	2	24	1
1200	1	0	21	0	22	26
1300	4	1	56	10	20	51
1400	6	3	31	8	19	16
1500	8	5	6	6	17	41
1600	10	6	41	4	16	6
1700	0	8	16	2	14	31
1800	2	9	50	0	12	57
1900	4	11	25	10	11	22
2000	6	13	0	8	9	47
2100	8	14	35	6	8	12
2200	10	16	10	4	6	38
2300	0	17	44	2	5	3
2400	2	19	19	0	3	28
2509	4	20	54	10	1	53
2600	6	22	29	8	8	18
2700	8	24	3	5	28	43
2800	10	25	38	3	27	9
2900	0	27	13	1	25	34
3000	1	28	48	11	23	59
3100	5	0	23	9	22	24
3200	7	1	58	7	20	49
3300	9	3	33	5	19	15
3400	11	5	7	3	17	40
3500	1	6	42	1	16	5
3600	3	8	17	11	14	30
3700	5	9	52	9	12	55
3800	7	11	27	7	11	20
3900	9	13	2	5	9	46
4000	11	14	36	3	8	11
4100	1	16	11	1	6	36
4200	3	17	46	11	5	1
4300	5	19	21	9	[illegible]	16
4400	7	20	56	7	1	52
4500	9	22	30	5	0	17
4600	11	24	5	2	28	42
4700	1	25	40	0	27	7
4800	3	27	15	10	25	32
4900	5	28	50	8	23	57
5000	8	0	25	6	22	23
5100	10	1	59	4	20	48
5200	0	3	34	2	19	13
5300	2	5	9	0	17	38
5400	4	6	44	10	16	3
5500	6	8	19	8	14	29
5600	8	9	53	6	12	54
5700	10	11	28	4	11	19
5800	0	13	3	2	9	44
5900	2	14	38	0	8	9
6000	4	16	13	10	6	34
6100	6	17	48	8	5	0
6200	8	19	22	6	3	25
6300	10	20	57	4	1	50
6400	0	22	32	2	0	15
6500	2	24	7	11	28	40
6600	4	25	42	9	27	5
6700	6	27	16	7	25	31
6800	8	28	51	5	23	56
6900	11	0	26	3	22	21
7000	1	2	1	1	20	46

LEO
CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORN9
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
IANVARIVS
FEBRVAR
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
IVNIVS
IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBR
OCTOBER
NOVEMBR
DECEMBER
HINC SCITVR QVANDO FIAT CONIVNCTIO MAIOR

ENVNCTIATVM TRICESIMVM TER.

Ex hora Natiuitatis cognita, tempus Moræ infantis in vtero reperire, & conſequenter conceptionis horam cognoſcere.

RATIONE SIMVL ET EXperiẽtia comprobatũ eſt, foetus quidẽ alios ſeptimo, alios octauo, alios nono, alios decimo vel circiter menſe, poſt cõceptionis tẽpus naſci, neq; genituras citra vllas cõſiſtere, neq; vltra porrigi. Intra illos enim terminos nati, ſimile quid cum fructibus maturis, qui vltro labũtur, faciunt, minores autem ſeptem menſibus partus tanq̃ crudi & imperfecti, & velũti poma immatura violentia quadam à ſtirpibus auulſa, ex vteris ruunt, vnde fit, vt ante ſeptimum menſem nunq̃ aut rariſſimè viuus lucem foetus ſubeat. Septimo etiam menſe naſci dicuntur illi qui in Nouilunijs aut Plenilunijs aut poſtridiæ illorum concepti ſunt. Eiuſmodi igitur naſcendi fines naturæ cum viderent ineſſe aſtrologi, diligentius inde putantes tempus quo foetus vtero in cluditur, à feminis vſq; iactu, in partes tres diſtribuere voluerunt, vocantes eaſdem manſiones ſeu moras. Sic, vt prima diceretur, (quam 288 dies conſtituunt) mora maior. In qua naſci infantem, cum luna horizontem paulo ante ſubierit, adhuc ad finem Sextæ domus hereat, contingit. Secunda manſio vocata eſt media, quæ 258 diebus perficitur, poſt totidem enim dies in hac partus æditur, luna rectè horoſcopum tenente. Tertia manſio 273 dies continet, Minor dicta. In hac oritur foetus cum luna horizontem eſt iam à parte occidentis ſubitura. Quoties igitur oblata natiuitatis hora locus Lunæ ex iam dictis aliquis non fuerit, intellectu promptum, quod Manſio etiam diuerſa à prioribus eſſe debeat, velut infra declarabitur. ¶ Abortiuos omnes ſeptimoq; menſe natos hoc noſtro dogmate, quo videlicet moram in vtero perquirere docemus non teneri prædicimus. Sed tñ eos qui 9 aut 10 menſe, vt patet, & rectè fieri ſolet, educuntur. Si igitur fidem habemus peruetuſto rerum cęleſtium traditori Hermeti, perpetuò gradus ille cœli qui tempore natiuitatis eſtimatæ (eſtimatam voco, in qua non ad punctum vſq; ſeu minutum venitur) horoſcopum tenuit, idem cum eo eſt gradu, quem luna conceptionis momento occupat. Et econtra gradus Lunæ qui natiuitatis tempore exiſtit, idem conceptionis hora aſcendens erat. Qua ſententia non pauci Arabum fuerunt, gloriantes ſe, experientia teſte, ſufficienter rem firmaſſe. Illis tamen Ptolemæus refragari 51 Centiloquii ſui aphoriſmo videtur his verbis. In quo ſigno luna eſt genituræ tempore, illud in conceptu fac aſcendens, & in quo ſigno inuenta fuit ☽ in conceptu, illud aut eius oppoſitũ fac aſcendẽs in partu, in quibus Ptolemæũ nõ de gradu ſed ſigno, loqui certũ eſt, nõ nulli tamẽ ſunt, quibus videtur nõ modo ſignũ, quod Luna tempore genituræ incoluit, aſcendens fuiſſe conceptus, verum ſed idem ſignum horoſcopum conceptus aut oppoſitũ occupaſſe. Hac nos qualiſqualis tandem ſit controuerſia poſthabita communem viam indagandi moram foetus in vtero materno ſequemur. Horoſcopum primo natiuitatis cuiuſq; ratificaturi per quẽ genethliaci corporum ſymptomata ſeu accidentia ſcrutari ſolent.

Mora maior dierum 288. Mora media dierum 258. Mora minor dierum 273.

Abortiui huic regulæ eximũtur.

Varie opiniones de mora inuenienda.

Quemuis igitur ſequenti figura vſurum, eſtimatæq; genturæ aſcendens firmaturum, aut moram nati in vtero promptè cogniturum, admonitum volo, quo primum omnium ea quanta poteſt diligentia horam & minutum geniti percontari ſtudeat, id enim natiuitatis hora eſtimata dicitur, obſtetrices namq; & alii, plerũq; de hora ſexta vel ſeptima interrogati, reſpondere, inter ſextam & ſeptimam, ſolent aut de tertia vel quarta, inter tertiam & quartam contigiſſe referũt, & ſimilia. Ad queſtionem igitur figura cęleſtis erigenda erit, vt ſi quis inter 6 & 7mam dicat, figura ad ſextam horam & 30 M extruatur, vti ſi dicatur 6 horæ propius tempus accedere, ad 6 horam & 20 M, Si vero vicinius 7mæ Horæ reſponſum eſt, ad horam 6 M 40 figura conſtituatur. At ſi perfectam temporis rationem audias iam in, nullo ſollicitus ad eandem eriges. Qua erecta primum aſcendens, deinde locum lunæ contemplaberis, gradum & minutum aſcendentis in ſuccedentis inſtrumenti Zodiaco queres, indicemq; Q cui inſcribitur ASCENDENS, eidem inuento impones. Poſthac filum per lunæ locum in Zodiaco duces, & filum in limbo exteriori rotulæ inferioris diem & horam mora oſtendet. Idem filum retine inuariatum, diemq; moræ eidem ſubſtitue ſuperioris rotæ, & index illius rotæ R diem conceptus in Kalendario dabit, vbi ſtude vna cum die horam quoq; conceptionis cognoſcere, Diem moræ ſuperioris rotulæ inter triginta dies (quia dies minoris moræ ſcz 258 vſq; 288 ſignati ſunt) his verbis DIES MORAE, venaberis. Dierum quilibet quatuor partes gerit, quarum ſingulæ 6 horas notant, præter q̃ in extremo rotæ mobilis & infimi, vbi dies quilibet 24 partes continet. Quocirca opus hic eſt animaduerſione, quam horam filum orbis infimi contingat, eandem enim ſeu diem ſeu horam in rota ſuperna inquires, filoq; ſubdes,

Cõmunis moræ inquirendę ratio.

Hora dieq; conceptionis repertis, horæ eædem, vel minutis quoq; ſi potes locum Lunæ reſpondentem luſtra, id quod ex inſtrumento Lunæ notum erit. Locus ſiquidem ille Lunæ, verus Horoſcopus temporis natiui dicetur. Horoſcopo habito figuram cœli alteram (cui nomen figuræ cœli per conceptionem verificatæ erit) poſtremo extrue. ¶ Canonis præmiſſi documentum tale ſit. Quoniã Imperator diuus Carolus Gandaui genitus eſt, Thema cęleſte meridiano illi ſiue polari loci eius eleuationi conueniens, temporiq; natiuitatis ſcilicet Horis 15 M 44 pomeridianis conſentaneum erige. Ibi autem nihil omnino tempus æquari poſtulat. Aſcendens igitur huius eſt 9 G 31 M ♑, cui oſtenſorem Q adiungens, filũ per locum Lunæ, qui eſt G 7 M 7 ♑, diriges. Et illud in limbi extremitate dies Moræ 272, horas 19, minuta 12 oſtendet. Eoſdem dies, Horas &c̃. in ſuperiori rota cum inueſtigaueris ſub filum protinus reduc, quo facto index R in Kalendario rotæ infernæ 27 diem Maii, Horam 8 M 32 ante meridiem, anni nempè præcedentis 1499 natiuitatem cæſaream commonſtrat. Illa autem hora lunam poſſidiſſe 17 G 21 M ♑ cernis. Id quod verũ hui? genituræ aſcendẽs eſt. Cõmunis autẽ hic operãdi modus dicitur. Nunc quid ego ſentiã beneuolus non calumniator adiungam. Mihi quidem longe conſultius eſſe videtur, ſi latitudinem Lunæ conſideremus, locumq; Lunæ ab eclíptica mutuemus illum, qui tempore natiuitatis, vna cum Luna circulum poſitionis eundem efficit, non autem longitudinis gradum, hoc enim pacto Luna præciſe in aſcendentem venit, Horizon quoq; eundem poſitionis circulum conſtituit. Media itidem adamuſſim 273 dierum cum ſit rectè ſicut ante factum in 27 diem Maii, Horam 3 M 44 ante meridiem incidit, Lunaq; in 14 G 28 M ♑, reperitur, quam pro aſcendente agnoſces. Regi FERDINANDO Natalis Medina vrbs, vt ſæpe iam dictum eſt. In hora natali ſcz 8 M 47 antemeridianis, Luna gradum 3 M 20 ♍ occupauit. Aſcendens ipſum gradus 2 M 45 ♊ fuit. Iam Q index aſcendenti ſuper illatus filum q; loco Lunæ adductum cum ſit ipſum in limbo rotæ Q Moram Regis, dies videlicet 280, Horas 12 M, 10 indicabit. Quã Moram vbi requiſieris in rota ſuperiori filoq; ſubſtitueris ab indice R protinus diem 2 Hor: 11 M 37 Iunii, anni 1502 deſignati videbis, quod tempus concepti Regis certum eſt. Huic tempori locus Lunæ reſpondens, qui eſt gradus 25 M 42 ♉, aſcendens natiuitatis omnino fuerat. Quanq̃ vero pleraq; aſtrologorum pars hunc modum ſequatur, putauerim tamen eſſe tutius verum Lunæ locum, (quandoquidem mora nati conceptuſq; hora per mediũ Lunæ motum indagatur) accipere, & imitari. Hoc enim modo licet vel per mediam horam lapſus fiat non tamen vltra 16 M cõtingit errare in loco Lunæ. Proinde conceptionis die habito, gradum Lunæ pro aſcendente ad horam eſtimatam ſuppone. Per gradum autem Solis horam quære, qua ſcz Lunæ gradum in aſcendente contingit eſſe, ea ad minutum quæſita Lunæ locum ad idem momentum conſidera, hunc enim gradum meo iuditio pro aſcendente rectè vſurpabis, qualis in imperatoria natiuitate gra: 11 M 44 ♑, in regia vero genitura, gradus 27 M 55 ♉ fuit.

Exemplum CAROLI.

Alius indagandæ moræ modus diuerſus à communi.

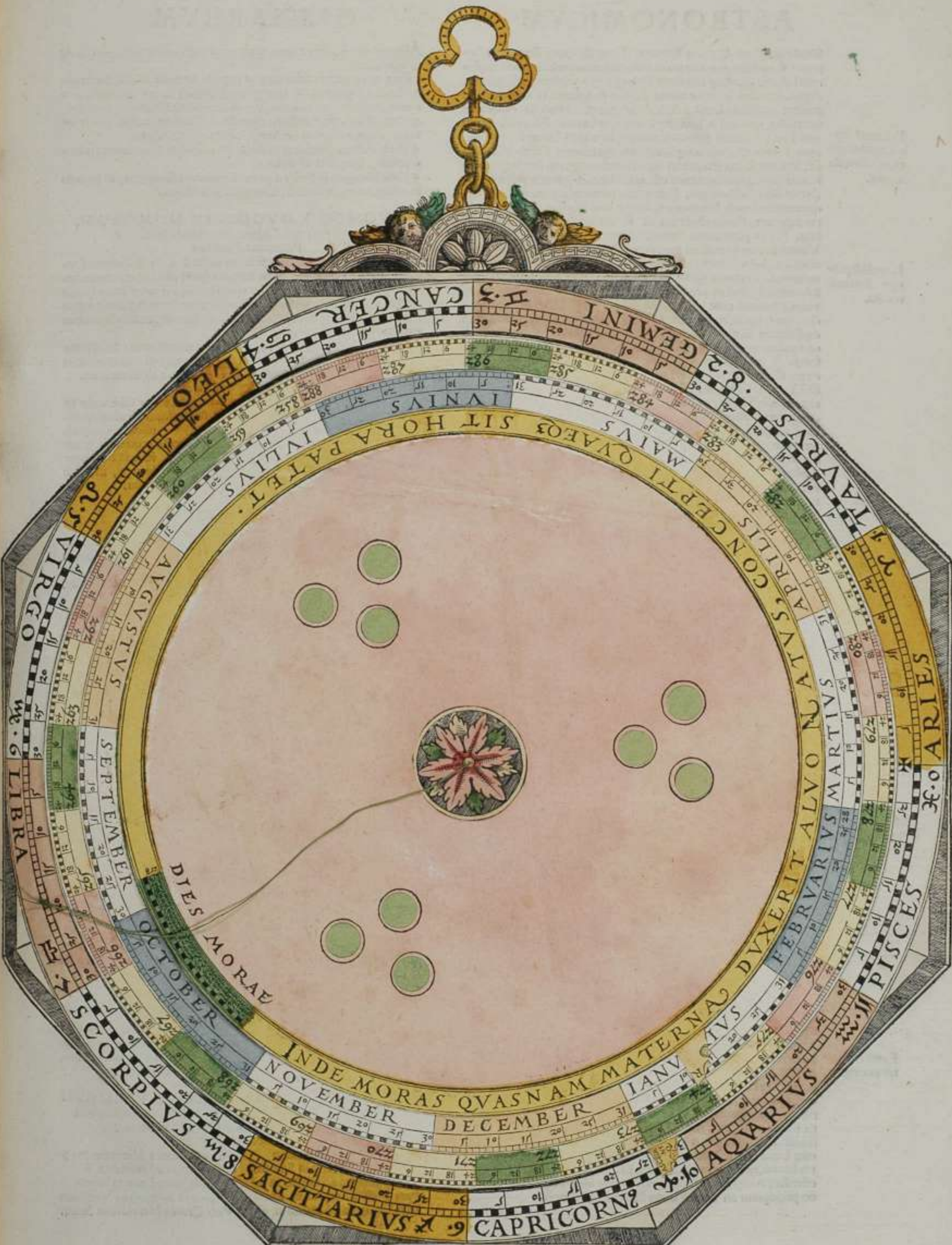
Exemplum Regis FERDINANDI.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVAR.

Fortunæ, vt dicuntur, rerumq; omnium quantum ad aſtrologiam attinet, partes, præſenti figura expeditò noſſe.

HOC IN LOCO PARS NIhil eſt aliud, q̃ duorum ſignificatorum rei cuiuſdam in Zodiaco diſtantia, ſecundum ordinem ſignorum numerata, eiuſdemq; ſecundaria ab horizonte incipienti per Zodiacum iterata dimenſio. Significatores autem planetas intelligo rei cuiuſuis iudicandæ præſides. Horum ſi ambo qualitatibus vel appellationibus conueniunt, vt in Calido, Frigido &c̃. aut Maſculinitate, diurnitate &c̃. iam præſtantiori dominium vel pars defertur, quæ ab illo, non ab inferiore, mutuanda eſt. Hii ſi in ſignificatione impares ſint, vt altero diurno altero nocturno, iam pars à diurno per diem, à nocturno per noctem ſumitur, quanq̃ Abumaſar neget partem eligendam niſi ex duobus ſimul rem aliquam ſignificantibus. Prudentiores aſtrologorum ſanctimonia quadam & veneratione maxima, ea quæ ad partes attinent coluerunt, arbitrantes ita fieri oportere, cum omnia quæ vitam noſtram tuentur à loco ſeu partibus fortunæ potiſſimum deriuari ſoleant. Solem enim & Lunam, quoniam actiones, loca, tempora viciniſſima omnia teneant, non inmerito naturæ parentes eſſe voluerunt. Lunam enim materiam præparare, Solem formam inducere, Hanc noctem, illum diem gubernare, Alteram corpus, alterum animum vegetare &c̃ rationibus firmiſſimis aſſeruẽrunt. Obſeruatum amplius antiquis Soli aſcendentem deberi eadem ratione, quando aſcendens vel horoſcopus non ſecus atq; Sol vitam humanã tueatur.

Quid ſit pars fortunæ.

INDE MORAS QVASNAM MATERNA DVXERIT ALVO NATVS CONCEPTI QVAEQ; SIT HORA PATET.
DIES MORAE
IANVARIVS
FEBRVARIVS
MARTIVS
APRILIS
MAIVS
IVNIVS
IVLIVS
AVGVSTVS
SEPTEMBER
OCTOBER
NOVEMBER
DECEMBER
ARIES
TAVRVS
GEMINI
CANCER
LEO
VIRGO
LIBRA
SCORPIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORN
AQVARIVS
PISCES

Simile iudicium de Luna ferentes. Nam illi quoq; ſuum horoſco-
pum vel aſcendentem tanquàm cum Sole non paruam communio-
nem habenti, pauloq; inferiora Sole oriendo preſtanti, aſſignarunt.
Aſcendens vero Lunæ catenus à Solis horoſcopo in ecliptica dire
merunt, quatenus Luna à Sole differt, ita vt aſcendens vtriq; pari
interuallo, quo Sol & Luna ſeparantur, differrent. Aſcendentem au

Per partẽ fortunæ intelligẽdum aſcendẽs Lunæ.

tem Lunæ fortunæ partem vocarunt, ideo quia Lunæ ſit, corpus,
opes, formam, huiuſmodiq; accidentia ſignificare. Partis fortunatę
ſeu fortunæ locus ſecundiori aſpectu vtens vna cum luminarium fe-
licitate præſagium optimum eſt, quod idem in cæteris partibus di-
ſcernendis conſilium erit. Pars autem fortunæ omnes alias excellit
quemadmodum & luminaria ipſa quæ huic præſunt, reliquos plane
tas ſuperant. Partis character eſt ⊕ At triplex eſt partium inqui
ſitio. Prima planetarum, Secunda domorum, Tertia rerum aliarum.
Vltima in reuolutionibus annorum mundi vtimur, vnde caritatem
annonæ, vel vilitatem, abundantiam, defectum & huiuſmodi, præ

Inueniẽdi partem fortunæ modus.

noſcimus. Fortunæ igitur partem in præſentia habiturus organi
ſubordinati membra conſidera. Rotam primo infimam & mobilem
vides, cui index cum inſcriptione ASCENDENS ineſt, in rotula
illa Signa duodecim ſcribuntur, per quæ duorum locorum in Zodia
co diſtantiæ ſummuntur, ſi index gradui iungitur illi, à quo diſtantiã
computare vis, Altera deinde eſt rota, mobilis, ſuperior priore, oſtẽ
ſorem T gerens, & characterem ⊕ qui non modo fortunæ, ſed
etiam aliarum rerum partes repreſentat, quamobrẽ inſtribitur IN-
DEX PARTIVM. Hic vbi ſuper locum illum, à quo nume-
rans incipit, ſiſtitur. Huius inſtrumenti vſus manifeſtus eſt, vt lo-
cum partis ſi diurnum aliquem inquiris, principio Solis gradum in
Zodiaco perſpicito, cui indicem ASCENDENS applica, oſtenſo-
rem vero alium Lunæ loco in Zodiaco adduc. Poſtea indices vtroſq;
inuariatos ſimul promoue, donec ASCENDENS index gradum
Zodiaci aſcendentem contingat, & index partium extemplo locum
partis fortunæ indicabit. Locum partis nocturnum habere volens,
indicem rotæ inferioris ſuper locum Lunæ, ſuperioris autem ſuper
locum Solis ponat. Deinde vtrumq; ſimul, ſalua diſtantia, quoad
inferior aſcendentem gradum in Zodiaco teneat, circum agat, ſic
enim ſuperior index partis locum dat. Quamuis autem Arabes &
præcipua aſtrologorum pars, iſtum partis nocturnæ modum efferãt,
Ptolemæus tamen in 88 Centiloquii ſectione, & preſertim in libro
Apoteleſmatum reprobare videtur. Perpetuò enim à ☉ in ☽,
nec econtrario, tam diu quàm noctu partes eligenti pergendum do
cet. Hanc diuerſitatem admonuiſſe obiter volo, non in hoc, vt Ara
bum conatus improbem, ſed quos nunq̃ non reuereor, ſed ut quid
Ptolemeus hoc in loco quoq; ſentiat iudicaturo relinquam.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

¶ Imperatorius natalis Aſcendentem in 9 g̈ 31 m̈ ♑ habuit
Gandauiano ſcz Horizonte, dum ☉ 14 g̈ 34 m̈ ♓, ☽ vero
7 g̈ 7 m̈ ♑ obirent. Partem fortunæ collecturus inde, rotulæ
inferne indicem ad locum ☽ ducito (tempus enim eſt nocturnum)
ab hinc oſtenſor T ſuperior ☉ locum demonſtrat, ambobus po-
ſtea æqualiter diſtãtes promoue (quod cõmode facies, ſi cera vtramuis
connectas) quouſq; aſcendentis index gradum 9 m̈ 31 ♑, qui
eſt horoſcopus natiuitatis, teneat. Ibi enim confeſtim oſtenſor par-
tium fortunæ partem g. ſcz 16 m̈ 58 ♓ ob oculos dabit, & hoc
ſecundum Arabes, ſed Ptolemæum ſequens 3 gra. 4 mi. ♏ vi-
debis. Sed nondum videtur ſatis factum fortaſſis, niſi natiuitatem
etiam diurnam cernas.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

¶ Regem igitur Ferdinandum proponas natum ſub aſcendente 9
g̈: ♊ Medinæ Hiſpaniæ Hora 8 mi: 47 ante meridiem. Quo
nomine à ☉ in ☽ cum parte fuerit eundum. Indicem proinde infe
riorem, aſcendentis nempe ad ☉ gradum, qui eſt 28 gra: 55 mi:
♓ ſiſte. Superiorem vero ad ☽ locum ſcz gra: 1 mi: 20 ♍.
Quo facto rotas vtraſq; manu leuatas circumduc, donec aſcenden
tis index horoſcopum Regis, qui eſt gra. 2 mi. 45 ♊ contin-
gat. Et fortunæ partis partẽ oſtẽſor gra: ſcz 6 mi 35 ♏ indicabit.
Paulo ante diximus triplicẽ eſſe partiũ inuentionem, quarum ſingu-
las nunc oſtendere tempeſtiuum eſt. Quoniam autem fortunæ pars,
quæ & Lunæ dici poteſt, omnes alias dignitate ſuperat, frequentio-
riq; reliquis omnibus in vſu ſit, merito hic quoq; primum locum ſi-
bi vendicat, vt tanquàm argumentum cum cæteris partibus agen-
di ſe præbeat. Quoniam vero futurorum pars, quæ 44 Solis dici
tur, prima ſtatim omni in negotio ſe offert (nam ſi Iouis partem in-
ueſtiges, Solis pars ſiue futurorum præſcienda venit) volo hanc etiã
priorem declarare, vſumq; huius inſtrumenti per hanc apertiorem

Futurorũ partiũ inuentio.

reddere. Futurorum itaq; pars in die ſumnitur à ☽ in ☉, noctu
contra, hoc autem ſemel intelligas volo de omnibus in vniuerſum
partibus, vt à gradu Lunæ uſq; Solis ad locum, iuxta ſignorum ſuc-
ceſſum pergas, totidemq; inſuper gradus aſcendenti addas, ad ho-
rumq; finem futuri partem ſtatuas. Hic ſane modus eruendæ par-
tis priori contrarius eſt totus. In priori namq; à ☉ in ☽ verſus
ibatur indexq; primus Solis gradui connectabatur, quod preſens
cum Luna facit &c̃ uelũti noctu numeratur in præſenti à ☉ con-
tra lunam, quod in priori à Luna in Solem fieri ſoluit. Reliquum
oſtenſorum negotium & operandi munus idem cum prædictis, ſi mo-
do principium an Sol an Luna ſit bene cuſtodiatur.

Aliorum

Aliorum quoq; planetarum partes, vel partium loca in Zodiaco ſic
inueniuntur.

¶ Pars ♄ queritur à loco eius ad partem fortunæ in die, noctu cõ-
tra Iouis accipitur in die à parte futurorum in locum ♃, noctẽ con
trario, & aſcendenti adiicitur, hoc eſt enim barbare, partes proiicere.

¶ Pars Martis ſiue audaciæ interdiu à Marte in gradum partis for
tunæ, capitur nocte è conuerſo, additurq; aſcendenti.

¶ Pars Veneris ſummitur in die à ⊕ in partem futurorum, noctu
è contra, iungenda aſcendenti.

¶ Pars Mercurii interdiu à parte futurorum ſummitur, in partem
fortunæ, noctu ex diuerſo, & iungitur horoſcopo.

QVOMODO DVODECIM DOMORVM,
coeli partes in Zodiaco numerandæ ſunt.

Primæ domus partes

Pars aſcendentis ſeu vitæ ſumitur in die á ♃ in Saturnum è re-
gione noctu, conferturq; aſcendenti, eo quod idem ſit diſcrimen Io-
uis & Saturni, quod aſcendentis eiuſq; partis, vel quod equo ſpacio
diſtant & Iupiter & aſcendens (ſecundum ordinem ſignorum nume
rando) quo Saturnus & pars inuenta. Et hæc eſt generalis quædam
partium omnium ratio.

Pars Hilech accipitur in die à gradu coniunctionali (ſi natiuitas
fuerit coniunctionalis) vel à gradu præuentionali (ſi natiuitas fuerit
præuentionalis) vſq; ad gradum ☽ & proiicitur ab aſcendente.

Secundæ domus partes.

Pars ſubſtantiæ in die & nocte, à domino domus ſubſtantiæ in
gradum & minutum domus ſubſtantiæ, & proiicitur ab aſcendente.

Tertiæ domus partes.

Pars fratrum in die à Saturno in Iouem, nocte econuerſo, & ad-
(ditur aſcendenti,

Pars beneuolentiæ fratrum in die à ☉ in ♄, in nocte econuer
ſo, q; ſi fuerit ♄ ſub radiis, accipitur in die à Sole in ♃, in nocte
econuerſo, ſemper intellige adiectionem ad aſcendentem.

Quartæ domus partes.

Pars patris in die a Sole in ♄, noctu econtra.

Pars mortis in die a Saturno in ♃, in nocte econuerſo.

Pars Auorũ in die a domino domus Solis in ♄, in nocte ecõtra.

Pars parentũ ſiue cognationis in die a ♄ in ♂ in nocte econtra

Pars hereditatum, tam die q̃ nocte à Saturno in ☽.

Pars nobilitatis natiin die a gra: ☉ in gradum exaltationis ſuę.

Quintæ domus partes.

Pars filiorum in die a ♃ in Saturnũ de nocte a ♄ in Iouem.

Pars ſcientiæ filii in die ac nocte a ♂ in Iouem.

Sextæ domus partes.

Pars azemene in die a Saturno in Martem, noctu econuerſo.

Pars ſeruorũ in die a Mercurio ad lunam, nocte a luna in ☿.

Pars egritudinis a domino 8uæ domus ad gradum domini aſcen
dentis & adde ad gradum octauæ domus.

Septimæ domus partes.

Pars coniugii virorum die ac nocte a Saturno in Venerem.

Pars coniugii mulierum die ac nocte a Venere in Saturnum.

Pars contentionum in die à Marte in Iouem in Nocte econuerſo.

Octauæ domus partes.

Pars mortis in die ac nocte a ☽ in gra: 8 domus, & additur deſu
per quod ambulauerit ♄ in ſuo ſigno, & computatur ab initio ſigni
in quo eſt Saturnus.

pars planetæ interficientis in die a domino aſcendentis in ☽ in
(nocte econuerſo.

Pars anni in quo timetur nato mors vel afflictio ſeu impedimentũ
die ac nocte a ♄ in dominũ domus coniunctionis vel præuentionis.

Pars carceris in die a Saturno in partẽ fortunæ, in nocte contra.

Nonæ domus partes.

pars peregrinationis die ac nocte a dño domus 9 in g̈ dom' 9.

Pars itineris per aquã in die a ♄ in 15 gra: ♋ in nocte cõuerſo.

pars religionis in die a Lunæ in Mercurium, in nocte econtra.

Pars itineris in terra a dño 9 domus vſq; ad principiũ 9 dom'.

Decimæ domus partes.

pars regionis vel regni, & quid operis faciet natus, die ac nocte a Sa-
turno in Lunam.

Pars regis & regni, in die a Marte in Lunam, in nocte econuerſo.

Vndecimæ domus pars.

Pars amicorum die ac nocte a Luna in Mercurium.

Duodecimæ domus partes.

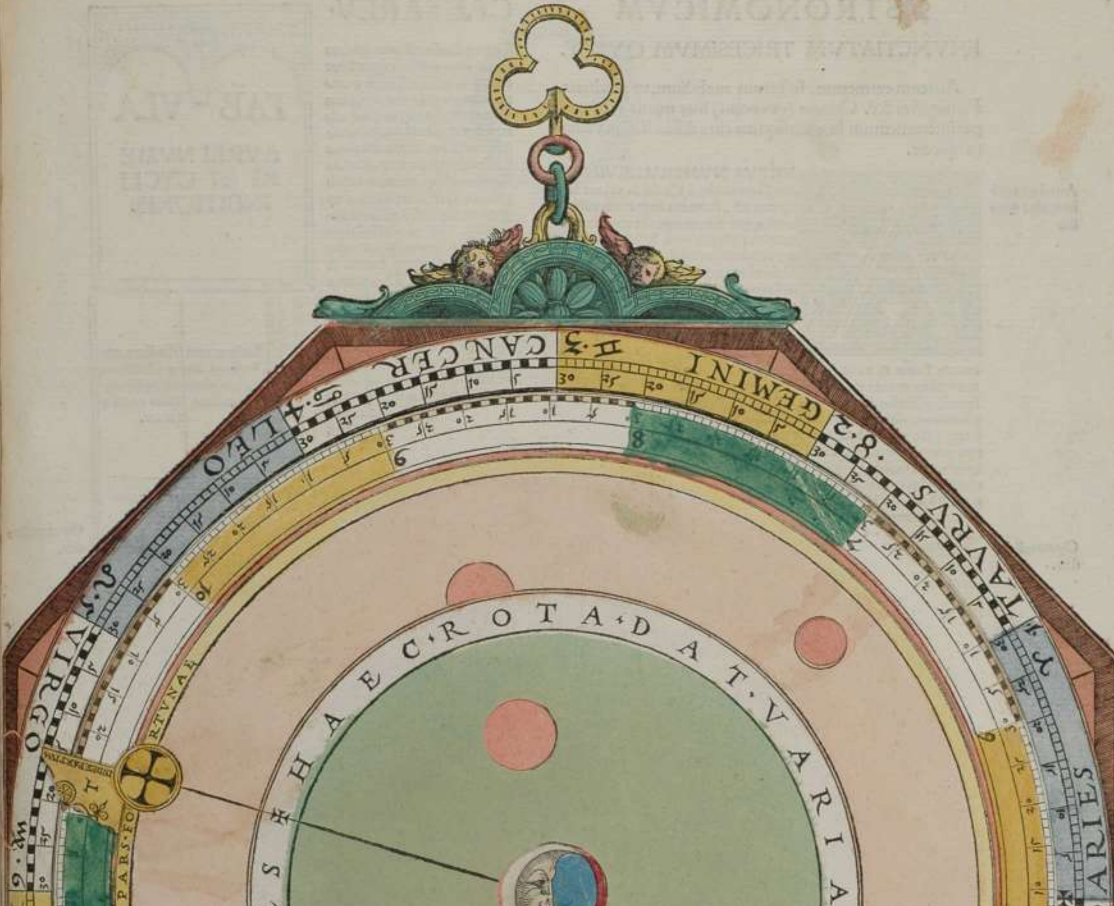
Pars inimicorum die ac nocte a dño domus 12 in gra. domus 12

Pars electionis regis accipitur hora electionis in die a ♃ in Satur-
nũ, in nocte econuerſo & computatur ab aſcẽdente reuolutiõis anni.

Pars pacis exercituum die ac nocte a Luna in Mercurium.

SEQVVNTVR NVNC MVLTIPLICES VARIARVM
rerum partes, quarum in annorum mundi reuolutionibus vſus
eſſe ſolet nõ paruus, vnde rerũ precia & annonæ
conditiones iudicantur.

Pars ordei a Lunæ in Iouem	Pars oliuarum a Mercurio in ☽
Pars Lentis a Marte in Saturnũ	Pars vuarum a Saturno in ♀
pars Fabarum a Saturno in ♂	Pars Siliginis a Luna in Iouem
Pars Milli a Saturno in ♂	Pars vini a Saturno in Venerem
Pars Ceparum a Saturno in ♂	Pars Croci a Mercurio in Satur.

HAEC ROTA DAT VARIAS RERVM COGNOSCERE PARTES
PARS FORTVNAE
ARIES
TAVRVS
GEMINI
CANCER
LEO
VIRGO
LIBRA
SCORPIVS
SAGITTARIVS
CAPRICORNVS
AQVARIVS
PISCES

L ij

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVINT.

Aureum numerum, feſtorum mobilium, vt paſchatis, Pentecoſtes &c. Clauem (vt vocant) ſiue mauis radicem, per inſtrumentnm hoc ſubſequens citra difficultatem vllam perſpicere.

Aurei numeri inuentor quis ſit.

AVREVS NVMERVS SIVE CYclus Decennalis à Chaldeis primus inuentus eſt, Romam deinde ab iiſdem miſſus, qui Rhomanis vbi cognitus eſt tantum vtilitatis cum ſumma facilitate complecti, eundem in ſua Diaria ſeu Calendaria tranſtulerunt, aureis literis deſcribentes, vnde factum eſt, vt poſteris ab omnibus aureus appellaretur numerus. Continet autem in ſe annos 19 Solares, eò quod poſt tot annorũ ſpacium coniunctiones oppoſitioneſq; omnes Lunæ & Solis in idem redire conſueuerint. Quem vero poſterioribus aureus ille numerus non illud quod creditur, preſtare poſſe animaduerſus ſit, non magis hunc aureum quàm argenteum aut plumbeum dici conſuerunt, imò dignum qui planè tolleretur iudicarunt. Eſto autem huic coniunctionum oppoſitionumq; negotio ſit inhabilior, non tamen iccirco ſtatim (nam in aliis vſum non poſthabendum ſui prebet) abiiciendus erat. Cyclus itidem qui dicitur clauium totidem annos 19 complectitur, quorum ordo quottannis mutari ſolet, neq; debito proceſſu pergere. Per hunc cyclum feſtorum mobilium tempora, præſidio aurei numeri, annuatim futura eliciuntur. ¶Anni cuiuſpiã propoſiti aureum numerum vel cyclũ clauium ſcituro, ante omnia centenarius decreti temporis, tanquàm integro numero imperfectior aut minor, ex tabula coram deſcripta capiatur, & hoc tempore poſt Salutis ortum habito, literam alphabeticam cominus repertam, in ſuccedenti rota, cui litere ab A vſq; T inſunt, contueatur, & cum oſtenſore X ſignetur. Annos poſt hac præſtitutos in circulo ſpirali (qui annos ab 1 vſq; 100 gerit) legatur, quo lecto, lineas intra binas à centro eductas, limborſum pergenti, cyclus vel aureus numerus in limbo extimo conſpicietur, ſicuti & interiori centrorſum redeunti cyclus clauium manifeſtabitur. Quod ſi ante Chriſti tempus idem cupias, ita ages. Millenarium vna cum centenario propoſitum tuum excedente in tabella queres, ab illo propoſitum demens, reſiduum in ſpirali reuolutione venabẽris, vnde recta intra lineas tranſgreſſo in externo limbo aureus numerus, in interno cyclus clauium, occurret. ¶Iſtius rei methodum certam accipe. Ortus eſt Imperator Diuus CAROLVS Quintus anno 1500 poſt Chriſtũ, 1500 ſumpta ex tabula, literã A ſecũ habere cernũtur. A literæ index adiunctus, qui idem centenariũ preciſe denotat, Aureum numerum oſtendit 19, Cyclum feſtorum 38. Imperatorium hocce exemplum obſcurius paulo adhuc eſſe videtur, eò quod præciſè in centenarium incidat, quocirca adhuc altero tanquàm manifeſtiori agendum eſt. ¶Regem FERDINANDVM natum audiuimus anno 1503 à Chriſto. Centenarius minor 1500 in tabula literam A indicat, cui index ſi adiungitur, in circuloq; voluminoſo 3 annus, veluti reſiduum inſpiciatur, & aureus numerus 3 in limbo extimo, cyclus clauiũ 34 in intimo apparebunt. Cyclus ſeruetur, paulopoſt feſtis mobilibus inquirendis idoneus. ¶Tertium exemplum. Rhomano Imperio cum IVLIVS Cæſar præeſſet, annus ante Salutem 45 agebatur. Huic tempori aureum numerum cyclumq; clauium competentem dum cupio, primum è tabula quæ inſcribitur ante Chriſtum, numeri propoſiti maiorem centenarium ſcz 100 eximo, propè centenarium 100 E literam videns, eam cum indice mobilis orbiculi ſigno. Hinc à 45 anno directè aſcendenti in limbo primo 3, id eſt, aureus numerus, in ſecundo 34, qui eſt cyclus clauium offertur, quæ duo eo tempore, licet horum alteri⁹ vſus non fuerit, eſſe tamen poterant. Si nunc aureum numerum ad annum 100 in quo Chriſtus orbi natus eſt quæres, vnitas quę tunc pro cyclo decennali habita eſt, proueniet.

Operandi modus.

Exemplum CAROLI. Imperatoris.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

Aureus numerus IVLII Cęſaris tempore Chriſtum antecedentis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEXT.

Cyclum Inditionis Rhomanæ omnibus annis competẽtem dicto citius inuenire.

ΚΥΚΛΟΣ GENERALE VOCAbulum eſt ſpacii quod in orbem redeat, Cyclus ille Inditionarius quindecim annos includit, qui tria luſtra conſtituũt, adhuc Rhomanis non minus quàm olim frequenti in vſu habita, vt paſſim & in cancelliis, vt vocant, ſeu melius ſcribarum contuberniis, & notariorum inſtrumẽtis ſiue codicillis videre eſt. Origo cycli huius eiuſmodi. Romanis vniuerſo ferè orbi dominantibus, & ob id egre tributa annua à ſingulis gentibus Rhomam referre valentibus, tria temporum diſcrimina, quę ſcz pendendis tributis limites forẽt, deputati ſunt, quodlibet autem temporis ſpaciũ 5 annos complexum fuit, ita, vt in primi luſtri fine aurũ vrbẽ adferretur ab omnibus, pro maieſtate nimirum Rhomani populi, ſplendoreq; imperii aſſerẽdis ſignificandiſq;. Secundo luſtro peracto, id eſt, anno decimo argentum, ſtipendiis militum impenſum. Tertius autẽ luſtri termin⁹, es & ferrum, pro armorũ repatatione exegit. Iccirco & illud apud gentes Rhomanorũ edictum percrebuit de Inditionis anno omnibus codicillis, libelliſue inſerendo, (vt videlicet manifeſtior vberiorq; Inditionis memoria nationibus redderetur) quo ſine i ditionis numero, irrita ſeu fid mni priuata inſtrumenta ſingula, non ſecus atq; noſtra ſine ſigillis inualida ſunt, haberẽtur. Sub finem cuiuſlibet quinquennii comportato ſimul à gentibus Rhomam cenſu, Rhomani cum omnigena ſacrorũ pompa orbẽ luſtrare ſoliti ſunt. Habiturus cyclũ quottannis addo 3 propoſito annorum numero (tertia enim inditione iuxta Dioniſium Abbatem Chriſtus natus eſt) ſummamq; collectam per 15 partire, ſic enim in reſiduo cyclus apparebit. Illud adhuc clariore manuductione intelligas ſic volo. ¶CAROLVS Cæſar anno 1500 eſt ortus, quibus addantur 3, proueniunt 1503, quæ diſtributa per 15, quotientem 100 reddunt, illum abiiciens 3 quę reſtantia pro cyclo vero Inditiõis pone. ¶Regi FERDINANDO natalem eſſe annum 1503 nouimus, cui 3 adiecta cum fuerint, diuiſaq; reliqua per 15, Inditio 6 (poſthabitis in quotiente 100) prodibit, ¶Item cyclum huic 1539 debitũ habiturus addo 3, pdeunt 1542, quæ per 15 diuidens inuenio in quoto 102, quæ omitto, vt antea dixi, quoniam nihil aliud quam tot Inditiones à natiuitate domini effluxiſſe, nempe quindecies centenos duos annos admonent, 12 autem reſidua huic anno inditionem cõpetere indico. Notandum eſt ſemper eſſe 15 cyclum vbi ex diuiſione nihil redundat. Principium Inditionis cuiuſuis diẽ Septembris primũ habet, propterea quod id temp⁹ Rhomani aptiſſimum tributis & perſoluendis, & rhomam congerendis exiſtimarunt, ideo quod labores & opere colendæ telluris vbiq; gentium hoc tempore ſint remiſſiores paucioreſq;, meſſe ſcz iam omniũ peracta.

SEQVITVR TABVLA RADICVM CYCLI DECEMNOVALIS SIVE AVREI NVMERI ANTE ET POST CHRISTVM.

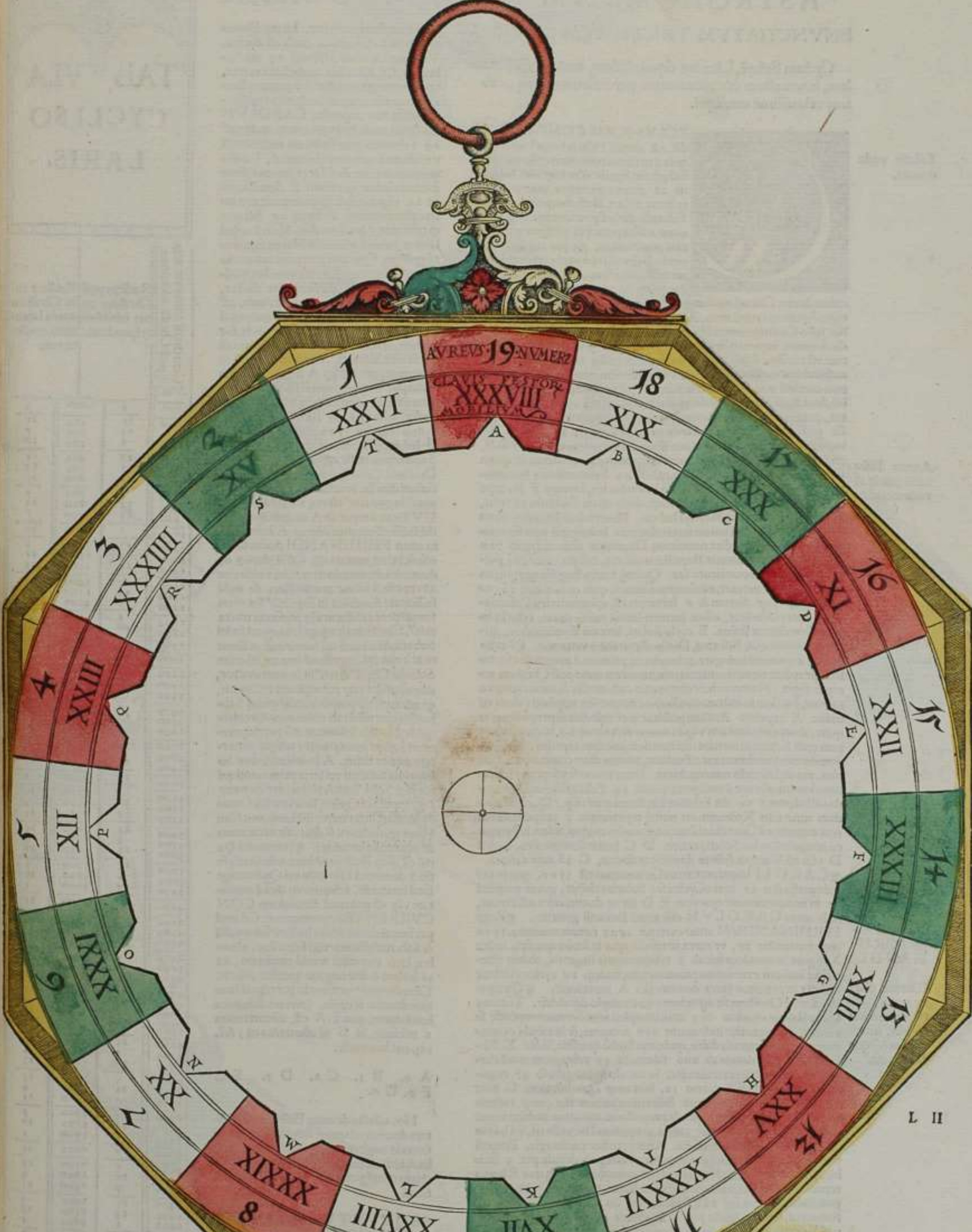
TABVLA AVREI NVMERI ET CYCLI INDITIONIS.

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum. Ann⁹	Radices poſt Chriſtum annis labẽtibus reſpondẽtes.		Radices ante Chriſtum annis labentibus conſentaneæ.
Chriſti	T	Chriſti	T
100	O	100	E
200	I	200	K
300	D	300	P
400	S	400	A
500	N	500	F
600	H	600	L
700	C	700	Q
800	R	800	B
900	M	900	G
1000	G	1000	M
1100	B	1100	R
1200	Q	1200	C
1300	L	1300	H
1400	F	1400	N
1500	A	1500	S
1600	P	1600	D
1700	K	1700	I
1800	E	1800	O
1900	T	1900	T
1000	O	2000	E
2100	I	2100	K
2200	D	2200	P
2300	S	2300	A
2400	N	2400	F
2500	H	2500	L
2600	C	2600	Q
2700	R	2700	B
2800	M	2800	G
2900	G	2900	M
3000	B	3000	R
3100	Q	3100	C
3200	L	3200	H
3300	F	3300	N
3400	A	3400	S
3500	P	3500	D
3600	K	3600	I
3700	E	3700	O
3800	T	3800	T
3900	O	3900	E
4000	I	4000	K
4100	D	4100	P
4200	S	4200	A
4300	N	4300	F
4400	H	4400	L
4500	C	4500	Q
4600	R	4600	B
4700	M	4700	G
4800	G	4800	M
4900	B	4900	R
5000	Q	5000	C
5100	L	5100	H
5200	F	5200	N
5300	A	5300	S
5400	P	5400	D
5500	K	5500	I
5600	E	5600	O
5700	T	5700	T
5800	O	5800	E
5900	I	5900	K
6000	D	6000	P
6100	S	6100	A
6200	N	6200	F
6300	H	6300	L
6400	C	6400	Q
5600	R	6500	B
6600	M	6600	G
6700	G	6700	M
6800	B	6800	R
6900	Q	6900	C
7000	L	7000	H

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

AVREVS·19·NVMERꝫ
CLAVIS FESTORꝫ
XXXVIII
MOBILIVM
A

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEPTIM.

Cyclum Solarē, Literam dominicalem, annunq; Biſextilem, Interuallum & concurrentes, per inſtrumentum præſens velociſſimè conſequi.

Solaris vnde dicatur.

CYCLVS SOLIS COMPREHENdit 28 annos. Solaris vocat⁹, nō ideo, quia Sol tāto tēporis interuallo curſum ſuū pficiat ſigniferū peragrādo, ſed qđ in 28 annis varietates vniuerſæ quæ in litera Solari, id eſt, dominicali, anno Biſextili, diebuſq; concurrentibus eueniunt ad ſua principia priſtinumq; ſtatum reuertuntur. Aequo annorū curriculo Biſextilis vna cum communi anno nullas non ferias ſeu dies hebdomadæ occupant, id eſt, tanto annorū lapſu omnes literæ Calendarii dominicales fiunt, ex biſextilibus duobus integra ſeptimana conflatur. Annus autem Solaris diebus 365 conſtat Iulio Cæſari primum obſeruatus, Huius principium cum à meridie ſummas, ſequentis anni principium veſperi poſt meridiem cæptu rum eſt eiuſdem diei quo prius cæpit, Secundus annus media nocte auſpicabitur eiuſdem diei, aliquid amplius iam promouens, Tertius non eundem magis diem ſed auroram ſequentem exordio ſuo vendicabit, ſicut & quarto anno eiuſdem diei meridies rurſus principium dabitur, quamobrē dies integra intercalatur quarto quouis anno, id quod fit 6 Kalendas Martii, iterumq; annus incipit in eiuſdem diei meridie velūt antea. Intercalatio iſta nullibili commodius fieri poteſt, quàm in Februario, eò quod menſis ille omnium breuiſſimus ſit, quam obrem Sexto Kalendas Martias, qui eſt 24 Februarii dies hoc conſieri aſſolet. Scribitur autem ſexto Kalendas bis, literaq; F bis repetitur, quam ob cauſam annus intercalaris etiam Biſextilis vocatur, quaſi Bis ſex Kalendas Martias habens. Illi vero duo dies pro vno numerari ſolent. Tanta autem intercalationis huiuſmodi neceſſitas incumbit, vt niſi fieret, dies natiuitatis Dominicæ aliâs in ſpacio 728 annorum in diem Ioannis Baptiſtæ reciſurus, reliqua vero feſta per dimidium annum euariatura ſint. Quanq̄ autem ſingulis quatuor annis intercalatio iteretur, nihilominus tamen, quia annus non ad vnguem adeo 365 dierum & 6 horarum eſt, ephemeris ſeu Calendarium, ſicut videre licet, adhuc inemendatum nobis durat, velut in ſequentibus dicetur fuſius. E cyclo Solari, literam dominicalem, annos & Cōmunes & Biſextos, Dieſq; cōcurrentes venamur.

Annus Biſextilis quis ſit & vnde dicatur.

Operandi modus.

¶ Per figuram ſequentem indagare qui cupiet ea, primum è propinqua hic tabula propoſiti numeri centenarium minorem anno poſt Chriſtum accepto eliget. Numerus huic centenario collateralis Solaris cyclus vocabitur, eundem in inſtrumenti limbo extremo ſeu amplíori videns cū indice X exprime. Annum poſt hac in circulo ſpirali propoſitum require, ab inuento limbum vſq; extimum recta traiicito, in quo numerum cycli Solaris in interiori literam dominicalem reperies. Si litera dominicalis vna dumtaxat offenditur, annum dices communem, ſi duplex, annus biſextilis nuncupabitur. Prior autem ſeu ſuperior literarum dominicalis erit à anni principio in 24 Februarii diem, Secunda vel inferior à 24 die Februarii in finem anni vſq;. Quemadmodum anno nati Redemptoris noſtri reperiuntur 9 prope radicem (qui numerus ſi Dioniſio abbati, cognomēto exiguo, fidem habemus) eo tempore Cyclus Solaris extitit. D C literæ dominicales, quarū D vſq; ad Matthiæ feſtum dominicas docuit, C ad anni exitum.

Exemplum CAROLI, Imperatoris.

¶ CAROLI Imperatoris nati Centenarius eſt 1500, quo in tabula perſpecto 25 iuxta Cyclus ſcz Solaris exhibet, quem numerū 25 in limbo exteriore querenti E D literæ dominicales offerentur, indicantes CAROLVM eſſe anno Biſextili genitum.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Regē FERDINANDVM anno currenti 1503 natum nouimus. 1500 centenarius dat 25, vt antea, in tabula, quæ in limbo quæſita, index X ſignet, in circuloq; ſpirali 3 reliquis annis inuentis, ab hiis directè ad limbum exteriorem promouendo, ibidem 28 cyclus videlicet Solaris, in proximo litera dominicalis A inuenietur.

Rhomæ cōditæ cyclus Solaris, litera dominicalis, interuallum & cē quę extiterunt.

¶ Quo pacto & ante Chriſtum ſit agendum vno exemplo doceberis. Tempus igitur Romæ conditæ 753 anni completi ante Seruatorem fuiſſe feruntur. Centenarius inde maior 800 acceptus, & in tabula examinatus 21 collateralia dabit, quibus in limbo quæſitis, index X ſublocabitur, 753 deinde ab 800 ſubtracta 47 relinquunt annū currentem, in quo vrbs extrui cæpit. In circulo igitur gyroſo 47 requiſita, ſupra ſe cyclum Solarem 12, literamq; Dominicalem G huic numero congruum oſtendent. Biſextilem annum alia quoq; ratione & expeditiſſima potes ſcire ſic. Si propoſitum annorum numerum per 4 diuidas & nihil redundet, annus propoſitus Biſextilis eſt, ſed hoc in annis poſt Chriſtum numeratis. Ante vero hoc pacto agis. Propoſitum à centenario maiore demes, dempti ſummam deinde per 4 ſecabis, velúti in hoc priori vrbis fundatæ exemplo patet, in quo Rhoma tertio anno poſt Biſextum condita videbatur, cum enim 753 annos poſt fundationem ſcz ad Chriſtum elapſos ab 800 ſubtrahas, 47 remanent, quibus diuiſis per 4 ſuperſunt 3, quæ annum tertium poſt Biſextilem fuiſſe indicant, Retro ergo à Chriſto computanti, 754 anni completi occurrunt. Literę Dominicalis ſubinde variatæ cauſa eſt duplex. Vna quod in anno Biſextili 24 die Februarii, f, f, litera bis confeſtim iteretur, vnde contingit neceſſariò, ſequentes literas vniuerſas integro diei ſpacio tranſponi, velúti hoc exemplo. CAROLVM Cæſarem anno Biſextili ortum accepim⁹ 24 Februarii, quo die literæ incipiunt diuerſificari ſiue mutari dominicè, Viceſimoquarto enim die f litera apparet, diem Lunæ referens, quoniam E dominicalis in 24 vſq; diē fuit. Quādoquidē aūt intercalaris nomine F litera 25 diei quoq; tribuitur, f hoc loco dies Martis appellabitur, tametſi g hucuſq; Martis ſignaturā geſſerit. Qm̄ autē annus ita totus vno die nunc ſuper aggregato procedat, nō illepide à germanis ain Schaltiar dicitur, Schalten enim Germani ꝓpriè vocāt, qđ latini circūloquētes, manus ꝓmouere vel ꝓtrudere, vel vt ſic dicā, pagere vocāt, furſchiben, Shaltē enim & furſchibē idem diuerſis natiōibus eſt. Alterā cauſam efficit finis anni principiūq; A litera ſignatum vtrumq;. Sequela ſiquidē literarū A A duarū facit vt dominicalis nō variari non poſſit, ſicut in anno Biſextili apparet, vt Anno Domini 1502 dominicalis litera B habita eſt, oportuit ergo literā A diem Saturni poſſediſſe, eſt autē A litera diei 31 Decēbris. Cū itaq; nouiſſima Decembris Sabati dies ſit, neceſſario primā ſequentis anni (in quo nat⁹ eſt rex FERDINANDVS) qui ſemper ab A incipit dominicā diē fuiſſe cōuincitur, ideoq; A litera quæ in anno FERDINANDI dominicalis eſſe debebat, mutata eſt. Cū iā pleraq; de dominica die meminerimus, nō videbatur abs re eſſe, ſi adhuc manifeſtiora de eadē feſtiuitate dominica in ſequētib⁹ ſui vſum frequētiorē exhibitura in pręſentia tractarem⁹. Chriſtiana itaq; eccleſia, quod Iudei Sabatū, dominicū diē nominauit, a Saturni in Solis diē digreſſa nō temere, cū enim Solis die Chriſt⁹ & nat⁹ ſit & mortis victor, nos eodē die vitę triumphans reſtituerit, qs miretur? nō potius hūc diē quàm Sabbati? in quo nihil tale nobis euenerit colere quid cū Iudeis feſtiuitate nō participaremus? à qbus omnis noſtra religio abhorrere merito debet. A Iudeis autē dies Solis prima Sabbati vel feria prima, antiquitus dies Solis, ſicut & nobis (der Sonnentag) appellatur, velúti Iudei rurſus ſecundā Sabbati, quā veteres diē Lunę, nos (den Montag) dicimus. Reſtat nūc vt dicamus de internullo breuibus. ¶ Interuallū ſpaciū eſt, dierū illud quod inter natiuitatis feſtū & dominicā Eſto mihi vel Quinquageſimā intercidit, reliqui vero dies à natiuitate vſq; ad proximā dominicam CONCVRRENTES nominantur. Cū autē per literas dominicales hacten⁹ interuallū & feſta mobilia inueniri ſolita ſint, alium hoc loco inquirēdi modū præſcribā, ita vt ſe vltro & ſine negotio querētis offerāt. Cōcurrentes tantūmodo per regulā inuenire docebo. Regula. Literam dominicalem intuere, quæ ſi A eſt, cōcurrentem o eſſe ſcito, Si B tū cōcurrens eſt 1 & cē. vt patet hoc verſu.

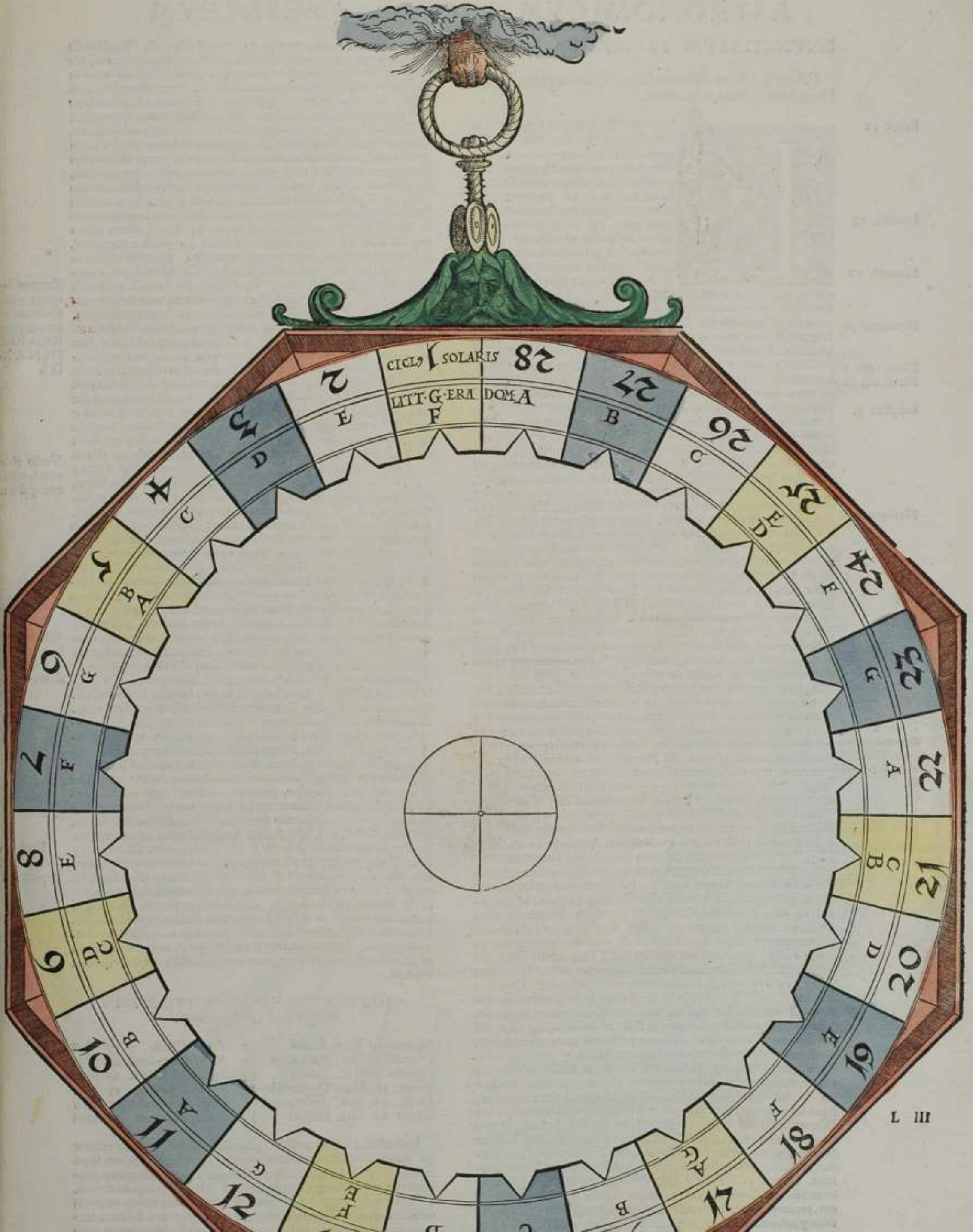
A o. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6.

Hoc adiecto de anno Biſextili, cuius litera dominicalis prior ſedulo accipi debet ſecunda neglecta. Quod ad feſta mobilia & interuallum attinet, in ſequenti enunctiato tranſigetur, vbi de paſchate verba fient.

SEQVVNTVR RADICES CENTENARIORVM CYCLI SOLARIS.

TABVLA CYCLI SOLARIS.

Centenarii annorum ante & poſt Chriſti aduentum.	Radices poſt Chriſtum annis labētibus reſpondētes.		Radices ante Chriſtum annis labentibus conſentaneæ.
Chriſti	9	Chriſti	9
100	25	100	21
200	13	200	5
300	1	300	17
400	17	400	1
500	5	500	13
600	21	600	25
700	9	700	9
800	25	800	21
900	13	900	5
1000	1	1000	17
1100	17	1100	1
1200	5	1200	13
1300	21	1300	25
1400	9	1400	9
1500	25	1500	21
1600	13	1600	5
1700	1	1700	17
1800	17	1800	1
1900	5	1900	13
2000	21	2000	25
2100	9	2100	9
2200	25	2200	21
2300	13	2300	5
2400	1	2400	17
2500	17	2500	1
2600	5	2600	13
2700	21	2700	25
2800	9	2800	9
2900	25	2900	21
3000	13	3000	5
3100	1	3100	17
3200	17	3200	1
3300	5	3300	13
3400	21	3400	25
3500	9	3500	9
3600	25	3600	21
3700	13	3700	5
3800	1	3800	17
3900	17	3900	1
4000	5	4000	13
4100	21	4100	25
4200	9	4200	9
4300	25	4300	21
4400	13	4400	5
4500	1	4500	17
4600	17	4600	1
4700	5	4700	13
4800	21	4800	25
4900	9	4900	9
5000	25	5000	21
5100	13	5100	5
5200	1	5200	17
5300	17	5300	1
5400	5	5400	13
5500	21	5500	25
5600	9	5600	9
5700	25	5700	21
5800	13	5800	5
5900	1	5900	17
6000	17	6000	1
6100	5	6100	13
6200	21	6200	25
6300	9	6300	9
6400	25	6400	21
5600	13	6500	5
6600	1	6600	17
6700	17	6700	1
6800	5	6800	13
6900	21	6900	25
7000	9	7000	[illegible]

CICLꝰ SOLARIS
LITT·G·ERA DOM·A

ENVNCTIATVM TRICESIMVM OCTA.

Paſcha & reliqua feſta mobilia, Cyclo clauium, literaq; Dominicali habitis, cognoſcere.

Exo. c 12

LEGITVR EXODI c 12 Dixiſſe Dominũ Moyſi & Aaroni in Aegypto, Menſis iſte vobis principium mẽſium, primus erit in mẽſibus anni. Loquimini ad vniuerſum coetum filiorum Iſraël, & dicite eis &c̃, paulopoſt. Eſt enim phaſæ, id eſt, tranſitus domini. Le

Leuitici. 23

uitici quoq; 23. Menſe primo quartadecima die menſis ad veſperum phaſæ domini eſt, & quintadecima die menſis huius ſolennitas azimorũ domini eſt.

Numeri. 28

Et Numeri c 28. Menſe autem primo, quartadecima die menſis, phaſæ domini erit, & quintadecima die ſolennitas. Septem diebus veſcentur azymis, quarum dies prima, ve

Deutrono. 16

nerabilis & ſancta erit &c̃. Deutro. 16. Obſerua menſem nouarum frugum, & verni primum temporis, vt facias Phaſe domino deo tuo, quoniã in iſto menſe eduxit te dominus deus tu' de Aegypto nocte &c̃.

Eſdre. 1 cre. 6
Parali. 2 c. 35

Et Eſdre 1 cap. 6 Fecerunt autem filij tranſmigrationis Paſcha quartadecima die menſis primi. In Paralipomenon 2 cap. 35 Fecit autem Ioſias in Hieruſalem Phaſæ domino, quod imolatũ eſt quartadecima die menſis primi.

Ioſephus 3.

Ioſephus quoq; clariſſimus hyſtoriæ ſcriptor, libro 3 Antiquitatum iudaicarum cap. 12 in hunc modũ ſcriptum reliquit. Menſe autem Xantico, qui apud nos Niſan appellatur, id eſt, anni principium quartadecima Luna Soli oppoſita in Ariete, quo menſe liberati ſumus à ſeruitute Aegyptiorum, Sacrificium quod nunc egredientes ex Aegypto fecerunt imolare nos annis ſingulis, quod Paſcha dicitur &c̃. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymorũ quæ ſeptẽ diebus celebratur, in qua azymis veſcuntur. Hęc Ioſephus.

Matheus 5

Euangeliſta Mattheus teſtatur 5, Chriſtum non veniſſe qui legẽ ſolueret, ſed adimpleret, iccirco appropinquante paſſionis tempore legitimum paſcha, quod lex 14 die primi menſis ac veſperi, quãdo azymorum dies initium ſumit, celebrandum non neglexit, immò opportuniſſimè veriſſimèq; cum ſuis cælebrauit. Teſtantur hoc Euengelij ſacroſancti aſſertores. Mattheus 6 & 20 cap. vbi ait. Prima die azimorum &c̃. acceſſerunt diſcipuli ad HIESVM dicentes. Vbi vis paremus tibi commedere paſcha &c̃. Veſpere autem facto diſcumbebat cum diſcipulis ſuis. Marcus itidem, Lucas & Ioannes paſchatis tempus ſatis aperte oſtendunt. Sed quorſum hæc inquis! Eò, bone lector, quo intelligas paſchale feſtum & Iudeis & primitiuæ poſt hac aliquandiu eccleſiæ in 14 primi menſis cultum fuiſſe, quod nobis nequaq̃ fit ea quàm ſubdam ratione. Euſebius namq; eccleſiaſticæ hyſtoriæ compilator libro 5 cap. 23 tradit diſceptationem ſeueriſſimam inter epiſcopos aſiaticos ortam, eos qui primã Synodum in Cæ

Primum Chriſtianorum concylium vbi & quãdo habitũ ſit.

ſarea Paleſtina conſtituerunt, Primam inquam poſt illam cuius acta apoſtolica meminerunt, vtrum ſcz Paſcha 14 menſis primi, iuxta legem Moyſi celebrari debeat. Ibi Theophilum Cæſareæ Præſulem, imperante ſic Victore Rhomano Pontifice, conſtanter concluſiſſe, non amplius cum Sabatarijs Iudeis 14 primi menſis die, ſed potius dominica paſchatis feſtum Chriſtianis honorandum eſſe. Vnde Theophilus idem Concilij Cæſarienſis præſes, quoniam id ab omnibus pariter approbatum erat, palam omnibus eccleſijs ſcriptum promulgauit Conſtitutum ſcz eſſe, vt intra 12 Kalendas Aprilis, & 11 Kalendas Maij, Paſcha celebretur, neq; cuiquam tranſgrediẽdi hos terminos vel citra vel vltra facultatem concedi, & bene profectò, quoniam tunc temporis 11 Kalend: Aprilis, id eſt 21 die Martij contingebat æquinoctium, poſt quod, ſi 14 Luna accidat, Paſchalis feſtiuitas vſq; in 20 vel 21 diem Aprilis transferri poteſt, hoc modo. Si enim oppoſitio id eſt, 14 Luna in 13 aut 12 Kalen: Aprilis incidat, tunc alterius decimæquartæ tempus expectandum eſt, quod non prius quàm 19 aut 20 Aprilis euenire ſolet, qui & termin' Thephili eſt. De Luna quoq; præceptum non eſt poſthabendum, quo iubebantur Iudei lunas 7 poſt 14 continua feriarum conſecratione obſeruare. Quocirca cum inter 11 Kalen. Aprilis & 12 Kalen: Maij plenilunium ſiue decimaquarta offertur (poſt æquinoctium ſaltem) tum proxima Dominica poſt oppoſitionem eligitur in Paſcha; At ſi contingat Lunam plenam dominicæ incidere, proxima poſt eam dominica accipitur, tanquam adhuc ſacrificata, ea ratione, qua Moſes 7 perpetuas luces ſanctificatas affirmauit. Hoc autem fit, ne cum Iudeis paſcha idem veneremur, qui eodem die illud adorant. Fit autem & nobis dies ſancta, à dominica enim vſq; ad alteram non niſi ſeptem dies numerãtur, ita vt & nos ſacrata die vna ſcz ex 7 Moſaicis Paſcha honorem'. Cõmuniter iam latinos, græcos & hebreos paſcha celebrandum poſt ęquinoctiuum decreuiſſe vides, Quod decretum ſequuti patres Nicenæ Synodi æquinoctum 12 Kalen: Aprilis, Paſcha vero 11 Kalendas, id eſt, ſequenti die poſt, vſq; ad 5 Aprilis procedendo conſtituerunt. Nam ſi 11 Kalen: Aprilis dominica occurrat, iam Paſcha in proximam dominicã, quæ 5 Kalen: Aprilis 28 ſcz Martii die erit, prolongabitur. Idem poſt hos Anthiocheni, Cæſarienſes, Alexãdriniq; conuentus ſtabilierunt, & confirmarunt. Ad iſtã igitur equinoctii ſupputationem, quæ in 21 Martii relata eſt, Dioniſius ille Rhomanus abbas Kalendarii ſui baſim iæcit, perinde atq; fixum, nec vnquam variabile ſit æquinoctii tempus futurum. Ob eam vero cauſam, neq; Paſchatis feſtum hactenus ante 21 Martii diem, ſicut olim ſoluit, celebratum eſt, neq; in poſterum (& hoc contra Nicenei Concylii decreta, niſi mos eccleſiæ annorum iam multitudine deprauatior redditus, caſtigetur, veraq; æquinoctii ratio ineatur) celebrabitur. Quanquàm vero ſacræ literæ nihil ęquinoctii memimerint, ſed tantũ primi menſis, nihilo ſecius tamen intelligere datur primũ eſſe menſem illum, cuius oppoſitio, id eſt, plenilunium cum ęquinoctio coincidit, aut proximè ſequitur, cum illud apoſtolorum iam olim ſententia comprobatum legatur, quibus ſancitum eſt, ante æquinoctium vernum Paſcha colere nemini vt liceat. Aequinoctium autem, quod tempore Synodi præfatæ contigit, à noſtro iam 11 diebus diſtare palam fit, cum illud 21 Martii euenerit, noſtrum 10 præſens contingat, & poſt paucos annos 9 die quoq; futurum ſit. ¶Cauſas erroris in celebrando paſchate, vnde totius Rhomani Calendarii ſequitur confuſio, abſolutiſſimè didiceris ex Natali Regis Ferdinandi, proponẽs in exemplum 1503 annum. Illico enim vides ſequenti die poſt natiuitatem, quod eſt 11 Martii, æquinoctium, 12 vero plenilunium, & in ipſo plenilunio Dominicam accidiſſe, qua occaſione Paſchatis feſtum, iuxta Theophili ſtatutũ proxima dominica ſequi debuerat, hoc eſt, 19 Martii. Verum ex ſententia eccleſiæ 29 diebus integris dilatum, 16 Aprilis ſacratum vides. Vnde oculis vſurpare licet errorem Calendarii manifeſtum, vtq; paſcha non ſecundum Moyſen poſt 14 primi menſis, ſed poſt plenilunium menſis ſecundi, quod planè alienum videri quæat, imò quod adhuc amplius, eo tempore, quo Sol 5 gradum Tauri occupat, qui immundus dicitur, celebratum tempore regis Ferdinandi ſit.

Error celebrationis paſchatis demonſtratur per exemplum Regis FERDINANDI.

Quod æquinoctium ſubinde anticipet in cauſa eſt Trepidatio octauæ ſpheræ, & quantitas anni Solaris hunc vſq; in diem nondum ſatis cognita. Hyparchus enim annum 365 dies, 25 M, 12 ſecunda habere prodidit. Iulius Cæſar 365 dies, 6 horas, adunguem, quod à vero longe abeſt. Ptolemæus 365 dies, 5 horas 55 M, 22 Z annum facere aſſerit. Alfonſus anno 365 dies, 5 horas, 49 M, 16 Z (quem ſi ſequaris, quomodo quarto quouis anno diem intercales non video) ineſſe pronunctiat. Anticipatio autem æquinoctii in annis 132 propè variatur per vnum diem. Proxima Calendarii corrupti cauſa eſt, illa ſcz, quia coniunctiones oppoſitioneſq; luminarium, iuxta Dioniſii Cyclum ſupponantur, cum tamen haud ita longo temporis proceſſu, certitudinem ſuam obtinere valeant. Conſuetudinem eccleſiæ ſequutus, cyclos pręmiſi, per quos paſcha nunc inueſtigare diſces, quomodo ſemper quidem vti poteris, ſi modo præſens eccleſiæ ritus, vt nunc eſt, ſeruetur.

Variæ obſeruationes ſunt anni quantitatis.

¶Cyclum Clauis paſchalis enunctiatum 35, literamq; dominicalem enunctiatum præcedens, edocuerunt, per quæ duo feſtum paſchale nunc diſcetur. Numerum ergo Clauium in limbo interiori, quem penes NVMERVS CLAVIVM maiuſculis, vt liquet, habetur literis inſpice. Quem viſum cum indice Z rotæ volubilis vexillum gerentis, ſigna. In limbo deinde exteriori literam Dominicalem prius inuentam, proximè, poſt indicem, iuxta dierum ordinem obuiam quære, & eidem indicem adiunge, ſic, vt litera cum oſtenſore non occulatur, ſed linea fiducie eiuſdem indicis tantummodo mediam alteram inter literam dominicalem præſentem & proximam antecedentem, contra dierum ordinem puta, ſitam contingat. Illum etenim diem Chriſtiana conſtitutio generali quadam obſeruatione paſchalem tuetur. Feſta poſt hac mobilia ſuis in locis ordinatim apparent, Demonſtratio ocularis eſto.

Quomodo feſtum paſchale ſit inueſtigandum.

¶Diuus CAROLVS ſemper Auguſtus anno 1500 currente genitus, cuius litera dominicalis E D, Cyclus autem Clauium 38 fuit. Nunc 38, qui eſt numerus penultimus limbi interioris cum indice notetur, quoniam vero E iam litera dominicalis eſſe deſiit in Februario (ſicut anni Biſextilis ratio exigit) index modo non in E ſed in D literam 19 diei Aprilis vicinã transferendus eſt. Ita vt c & d literas, dies autem 18 & 19 per medium diuidat. Quo facto, paſchale cum, reliquis feſtis orbiculatim ſuis nominibus expreſſis, liquebit, ſola Septuageſima ibi aduertenda fuerit, quæ in anno Biſextili non eo die, quem Septuageſimæ nomen attingit, colitur, ſed in eo qui hũc ſequitur.

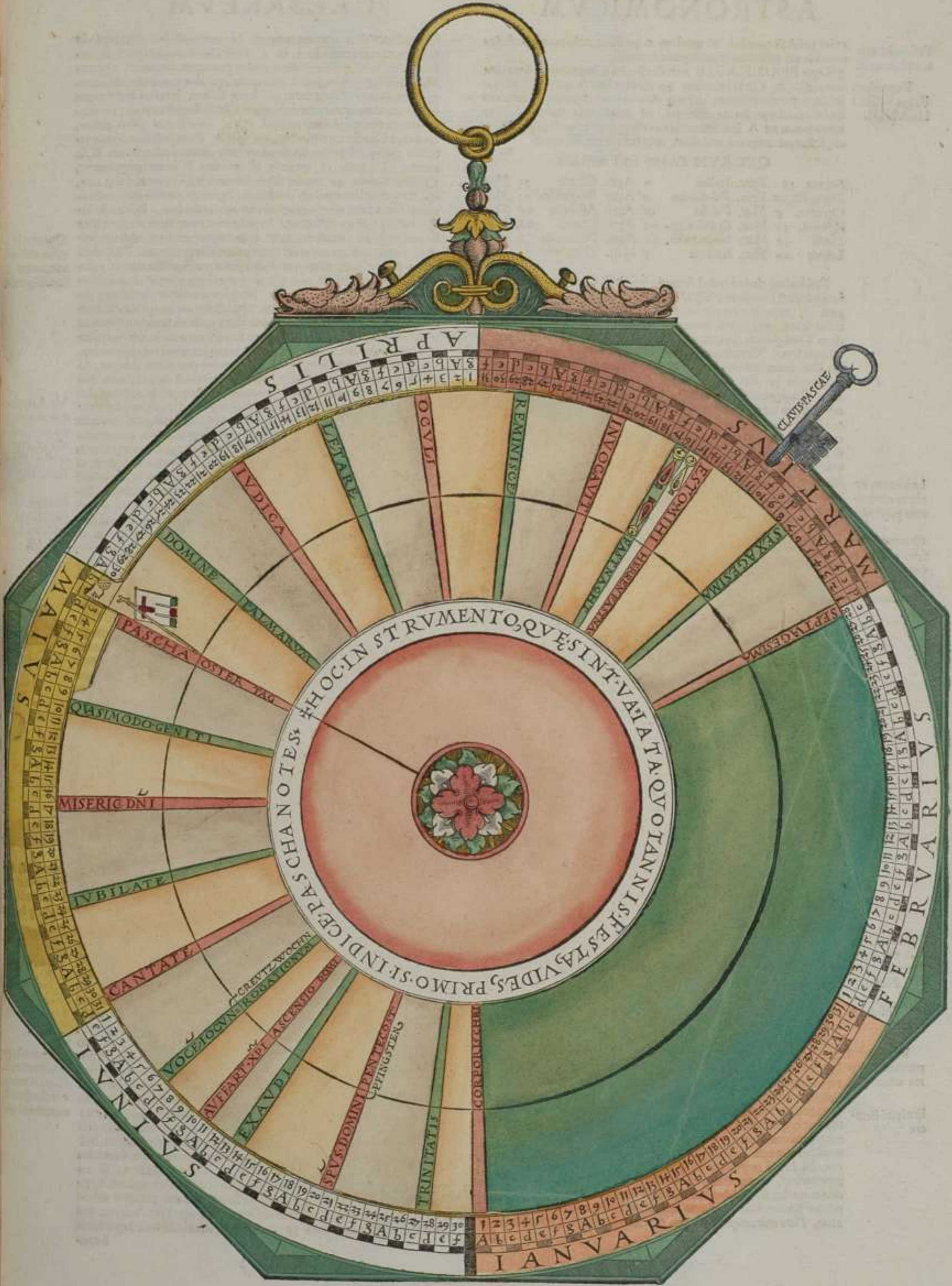
Exemplum CAROLI Imperatoris.

HIS FESTORVM INVENTORVM
ordo eſt anni 1500 currentis.

Septua.	16 Febr:	Iudica	5 Apri.	Cãtate	17 Maii		
Eſtomihi	1 Mar.	Palmarum	12 Apri.	Rogationũ	24 Maii		
Quadra	8 Mar.	Paſcha	19 Apri.	Aſcẽſio dñi	28 Maii		
Remi.	15 Mar.	Quaſimodo	26 Apri.	Exaudi	31 Maii		
Oculi	22 Mar.	Miſerico. dñi	3 Maii.	Pentecoſte	7 Iunii		
Letare	29 Mar.	Iubilate	10 Maii.	Trinitatis	14 Iunii		

In præſentia feſtum paſchale iuxta obſeruationes eccleſiæ videtur 19 Aprilis exigẽre, cum idem ſi Moyſen & patrum ſanctiones ſequi maluimus 15 Martii celebrari, aut ſecundũ Theophili dogma in proximam dominicam ſequentẽ (quæ eſt 22 Martii) tranſponi debeat. Quod idem obſeruare coacti eramus, ſi equinoctium verum amplecti voluiſſemus. Sed hic apparet paſcha per 35 dies vltra debitum terminum dilatum eſſe, impurumq; in menſem, cui Taurus præfuit (die

enim

HOC·IN STRUMENTO·QUE·SINT·VAGATA·QUOTANNIS·FESTA·VIDES·PRIMO·SI·INDICE·PASCHA·NOTES·
APRILIS
MARTIUS
FEBRUARIUS
IANUARIUS
MAIUS
IUNIUS
CLAVIS PASCAE
OCULI
REMINISCE
INVOCAVIT
LETARE
IUDICA
ESTO MIHI
FASTNACHT
SEXAGESIM
SEPTUAGESIM
DOMINE
PALMARUM
PASCHA OSTER TAG
QUASIMODOGENITI
MISERIC DNI
IUBILATE
CANTATE
CREUTZ WOCHN
ROGATIONUM
VOCE IOCUN
ASCENSIO DNI
AUFFART XPI
EXAUDI
SPUS DOMINI PENTECOST
PFINGSTEN
TRINITATIS
CORPORIS CHRI

Paſcha in ariete cælebrandũ

enim paſchali tunc Sol ♉ gradum 8 poſſedit, cum tamen in Ariete nobis illa feſtiuitas ſit peragenda) incidiſſe.

Exemplum Regis FERDINANDI.

¶Regis FERDINANDI natalis eſt 1503, huius anni litera dominicalis A, Cyclus clauium 34 ſcitur. Iam ſi index Z ad 34 in limbo interiori ſtatuas, literæq; A proxime ſequenti in exteriori limbo oſtenſorem denuo adiungas, 16 Aprilis dies oſtendetur. Vitato interim ne A litera cum indice obtegatur. Quod vbi peractum eſt, feſtorum omnium mobilium circularis extat deſcriptio.

QVORVM TALIS EST SERIES

Septua.	12	Febr.	Iudica	2	Apri.	Cãtate	14	Maii
Dñica Eſt.	26	Febr.	Palmarum	9	Apri.	Rogatiões	21	Maii
Quadra.	5	Mar.	Paſcha	16	Apri.	Aſcenſio	25	Maii
Remini.	12	Mar.	Quaſim.ge.	23	Apri.	Exaudi	28	Maii
Oculi	19	Mar.	Miſericordi.	30	Apri.	Pentecoſte	4	Iunii
Letare	26	Mar.	Iubilate	7	Maii.	Trinitatis	11	Iunii

Paſcha iam denuo menſi ſecundo inſeritur, ideo quod æquinoctiũ ſecundo poſt Natalem FERDINANDI Regis contigerit. Tertio poſt ☍ (oppoſitio autem vera non media attendi in Paſchali celebratione debet,) quæ icirco nunc 12 Martii ſecundum patres, ſecundum Theophilum & ęquinoctii ſolidam rationem 19 Martii ſanctificanda foret. Verum quia eccleſiaſtica conſuetudo 16 Aprilis eligit Dioniſium imitans, cuius æquinoctium 21 Martii dies eſt, fit vt ſimiliter in 35 dies paſcha vltra debitum finem producatur, Soleq; in 5 Tauri gradu, impuro dicto, exiſtente colatur. ¶Neq; vero nos tantum hic fallimur, cum & Iudeis ipſis, quamuis egregiè ſapientes ſibi hoc loco videantur, æquinoctii ignorantia imponat. Non enim in primo, legi obtemperantes, ſed ſecundo menſe contra Moſen & edicta ſua paſcha adorant. Aequinoctium etenim ſtatuentibus 13 vel 14 Martii contigit hoc preſenti 1539 anno, vt 11 Aprilis paſchali ſolemnitati vacarunt, cum aliâs ſi exquiſitam æquinoctii computationem ſequerentur, legi ſuæ conuenienter 12 potius Martii pompas illas paſchales peregiſſent. Ita 30 integris diebus verũ ſuperegredientes falſi ſunt. Poteſt etiam alia de cauſa paſchatis minus ſtato tempore per omnem orbem culti varietas accidere, præter Moſaicam traditionem & eccleſiæ. Diuerſitas namq; meridianorũ non vltimam paſchatis variandi occaſionem per regiones diuerſas inducit. Telluris enim globoſitas efficit, vt à Sole tota terra ſimul & vno momento illuſtrari nequeat, que res diem cauſatur. Verum dimidia tantum parte dies, altera nox, & econtra, dum fit non vltima feſtiuitatis huius venerandæ varietas contingere poteſt. Cuidam enim terræ parti luminarium oppoſitio videri poteſt, cuidam minime, vni poſt meridiem, alteri poſt noctis medium, ex quo fit, vt hic oppoſitionem ad diem Solis, ille ad diem Saturni nonnunquàm conſpiciat. Cui in die Saturni apparuit, ſequenti Dominica feſtum inſtat, Cui die Dominica cernitur oppoſitio, is mox octaua ſequenti ſollennitatis ſacra perãgit. Quæ res locum haberet, ſi non vniuerſalis quædam eccleſiæ conſtitutio per orbem euulgaretur. Sed quoniam hæc & huiuſmodi nemini non per ſe obuia eſſe poſſunt, verbo attigiſſe ſatis ſit.

Iudeorum error in celebratiõe paſchatis.

Quomodo paſchale feſtum variatur ratione diuerſitatis meridianorũ.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM NONV.

Quibus anni temporibus, diebus, horis & minutis æquinoctia contingãt preſentiſſimè contueri.

CVM HACTENVS PERMVLTA ſuper erroribus paſchalib⁹ egerim æquinoctii nomine, oportunũ videtur oſtendere nunc quomodo poſſis omni tempore eueniẽs illud certiſſimus agnoſcere. Illud autem quo fœlicius confieri queat, figuram per quam hoc pręſtare iuxta dies, horas & minuta noſtro more computata liceat, exhibui, ordiens ab anno Chriſti 1300 vſq; ad 3000 æquinoctia inſtrumentum complectitur. Neq; ſane ideo, quia ita opus fore crediderim, ſed quod palam facerem in tanto temporis ſpacio vernale æquinoctium in Februarium vſq; retro ceſſurum, & quo vel ſic ſaltem maturius Kalendarii emendandi deſyderium eccleſiæ inducatur. Inſtrumenti partes igitur primum, poſtea vſum accipe. Infima & inmobilis huius figuræ rota limbo conſtat vno, circulis pleriſq; cõſerto, quarum ſinguli in partes 14 diuiſi tranſuerſalibus interſtincti limeis ſunt. Sectionum queuis 14, diem refert, qui ſunt 27 & 28 Februarii, & duodecim Martii. Huius limbi extremitas alba nigraq; ſpacia viciſſim gerit, quorum alba dies, atra noctes denotant. Iuxta lineam ſpacium candens tranſeuntem vides, M literam ſubinde adiunctã, quæ meridiei nota eſt. Linea nigrum diſſecans, mediam noctem ſignificat, N litera oppoſita. In ſpacio illo obſcuriori C & R literæ reperiuntur, C occaſum, R ortum innuens. Sub dicto colore duodecim gradus ſemper habentur, duodecim horas noctis ſignantes, ſimiliter ſub candido 12 horæ diei continentur, in vicem iam albe, iã atræ. Nox enim æqualibus cum die horis participat, quoniam dies

lege. æquinoctia per inſtrumentum cõplexus. Neq; &c̃.

lege. Infima & immo.

Inſtrumenti partium ſumaria enarratio.

lineis nõ liemeis

illi

illi æquinoctiali congruunt tempori. Numerus ille horarum tertio in ſpacio centrum verſus de 3 in 3, à meridie in mediam noctem, rurſusq; à media nocte in meridiem, noſtro pro more ſcribitur. Quarta huius limbi area dierum in ſe numerum vnà cum nominibus ſuis continet, vt, an dies ſit Februarii, an Martii ſciatur. Interim limbi parte indices quidam occurrunt cum annis Chriſti ſinguli noti ab vno centenario in alium, quorum primus 1300, nouiſſimus 3000 annos, (omnes à Chriſto nato intelligendo) geſtat. Rota poſt hæc omnia volubilis quinq; oſtenſores amplexa cernitur, primus oſtenſorum B, ſecundus C, tertius D, quartus E, quintus F literis inſigniuntur. Quilibet horum 20 annos ſub ſe continet, ita, vt omniũ ſuma 100, qui integer centenarius eſt, conſtituat. In ventre autem iſtius inſtrumenti filum prominet, vniuerſali vſui accommodum. Et hæc de inſtrumenti partibus ſufficiunt. Inquiſiturus quem diem anni præſtituti æquinoctium vernale vendicet, indicem rotulæ fixæ inſpiciat, minorem centenarium anno vel annis propoſitis gerentem. Huic deinde reperto, indicem alium mobilem ſuperiorem ſuperlõcans, in cuius ſuperficie quadrangula propoſitum currentem annum vltra inferioris indicis centenarium offendet. Sicq; rotulam hanc meridiano Ingolſtadienſi quadrantem, habebit. Quo facto annum propoſitum in area numerorum requiret, vbi ſuper iuxta poſitam lineolam filum extendens, Menſem, diem horamq; æquinoctii vernalis in inferioris limbo rotæ contuebitur, ante vel poſt meridiem eueniens vel euenturum. Quod ſi exquiſitum aliquem centenarium aut præciſum deligas, ad quem æquinoctium inueſtiges, nullo iã amplius eſt opus labore. Nã indices per centenarios diſtincti, neminem latent, per quos filum ductum ex centro, dicto citius ęquinoctii tempus vel elapſum vel elapſurum manifeſtat. Quod ſi meridiano alio reſpondens æquinoctium deſideras, vel loco alteri, locum è tabula regionum in tertio enunctiato poſita ſumme, qui ſi orientalior eſt Ingolſtadio, horas & minuta eius inuenta in præſenti inſtrumento numera, à linea meridiei incipiens, id eſt, à 12 (lineam dico cum M litera notatam) verſus R, per inuẽtas horas ſeu minuta filum dirige, indice ſuperioris orbis ſub idem firmato. Rurſuſq; filum lineæ anni currentis vltra centenarium ſuperinduc, & continuo in limbo rotæ infernę, diem, horam & minuta temporis ęquinoctii vernalis extabunt. Iam ſi tres tantum dies ho. 0 M̃ 42 numero dierum Martii (in quo æquinoctium cõtingit) adieceris, diem, horam minutaq; Antumnalis æquinoctii, quod in Septembre accidit, habebis. Si vero locus occidentalior Ingolſtadio offertur. Horæ & minuta eius per tabulam regionum inuenta, C verſus numerari poſtulabunt, filo & oſtenſore, vt dictum eſt, diſpoſitis, Multo hoc idem per exempla manifeſtius euadit. ¶Imperatoris Quinti CAROLI annus 1500 natalicius ſcribitur. Qui numerus, quoniam per ſe centenarius eſt, minore opus opera fuerit. Filum itaq; mox ſuper M oſtenſorem rotulæ inferioris (vbi 1500 habentur) ponis, quod in limbo decimum diem Martii, horas 6 minuta 28 poſt meridiem (meridiani ſcz Ingolſtadienſis) aperit. Cum autem Gandauum, vt ſupra, Cæſaris natale ſolum ſit, iam per tertium pronunctiatum ex tabula regionum Gandauum requirendum erit. Quod illic occidentalius Ingolſtadio 39 minutis inuenitur, quapropter indicẽ B ſuper oſtenſorem M induces, numerabiſq; 39 minuta retro occaſum verſus, per quæ filum traductum, mox in limbo diem 10 Martii, horam 5, minuta 49 pomeridiana, in quibus æquinoctium vernale accidit habitantibus ſub meridie Gandauienſi indicabit. His diebus, horis & minutis addenti tres dies, hora 0, M̃ 42, prodibunt 13 dies, 6 horæ 31 M̃ Septembris æquinoctii autumnalis tempus. ¶Alia demonſtratio lucidioris intellectus gratia ſit iſta. Inſula Iucatan nomine auſpiciis diui CAROLI inuenta ad Chriſtianæ fidei ſanctimoniam conuerſa, diſtans ab Ingolſtadio occidentem verſus horis 6 M̃. 40 Ibi ſi ſcire laboras quando diei nox fiat par, hoc 1539 anno, tum oſtenſorem B literæ M connecte, ab ipſo B occaſum verſus, horas 6 M̃. 40 numerans in limbo exteriori rotulæ mobilis, filumq; per ea diducens, in limbo exteriori rotæ immobilis diem Martii 10 horas 10 Minuta 12 ante meridiem tempus æquinoctii Iucatani cernes. ¶Regi FERDINANDO annus 1503 natiuus fuit, oriundo in Medina Hyſpaniæ vrbæ, centenarius eſt 1500, quare B ſuper M inferatur, occaſus ratione, quia Medima Ingolſtadium hora 1 M̃ 12 ſuperat, hora 1 M̃ 12 verſus occidentem à B in limbo mobilis rotæ querendæ erunt, per quæ filum trahetur, indexq; B ſub idem reducetur. At filum per lineam tribus annis proximam directum, in limbo immobilis rotulæ diem Martii 11, horam 10 M̃ 43 ante meridiẽ oſtendit. Eo ipſo igitur minuto Sol principium Arietis ingredi Medinæ incolis dici poteſt. ¶Verum ne quid deeſſe conquèri poſſis, loci orientalioris intelligendi viam quoq; aperiam. Hieruſalem Ingolſtadio eſt orientalius horis 2 minutis 24, quo loco ſi ſciturias æqualitas diei & noctis quo die & hora anni natalis ſupradicti regis ſcz Ferdinãdi, qui eſt 1503 euenerit, tum impone B, vt noſti, literæ M, numerando cõtra oriẽtem à B duas horas 24 minuta, & hoc in mobilis rotæ limbo, filũ per ea duc, indice B ſubducto. Iam ſi filum lineæ trium annorum infers, tum illud in limbo fixi orbis 11 Martii, horas 2, M̃ 19 pomeridiana, horologio Hieroſolymitano cõgruentia, aperiet. Quoniam autem ſola B litera hucuſq; vſi ſimus, non abs re fuerit adhuc altero dogmate rem planiorem reddere. Eſto vero tale. Aequinoctiũ vernale ad annum Chriſti 1598, ſi noſſe velis meridiano Ingolſtadiẽſi conſ

Quomodo æquinoctii ... annuatim ſit inueſtigand.

Vt Aequinoctium meridiano reſpondens alii reperiatur quàm Ingolſtadienſi.

inferne, diem horã legitur, nõ diem & horam &c̃.

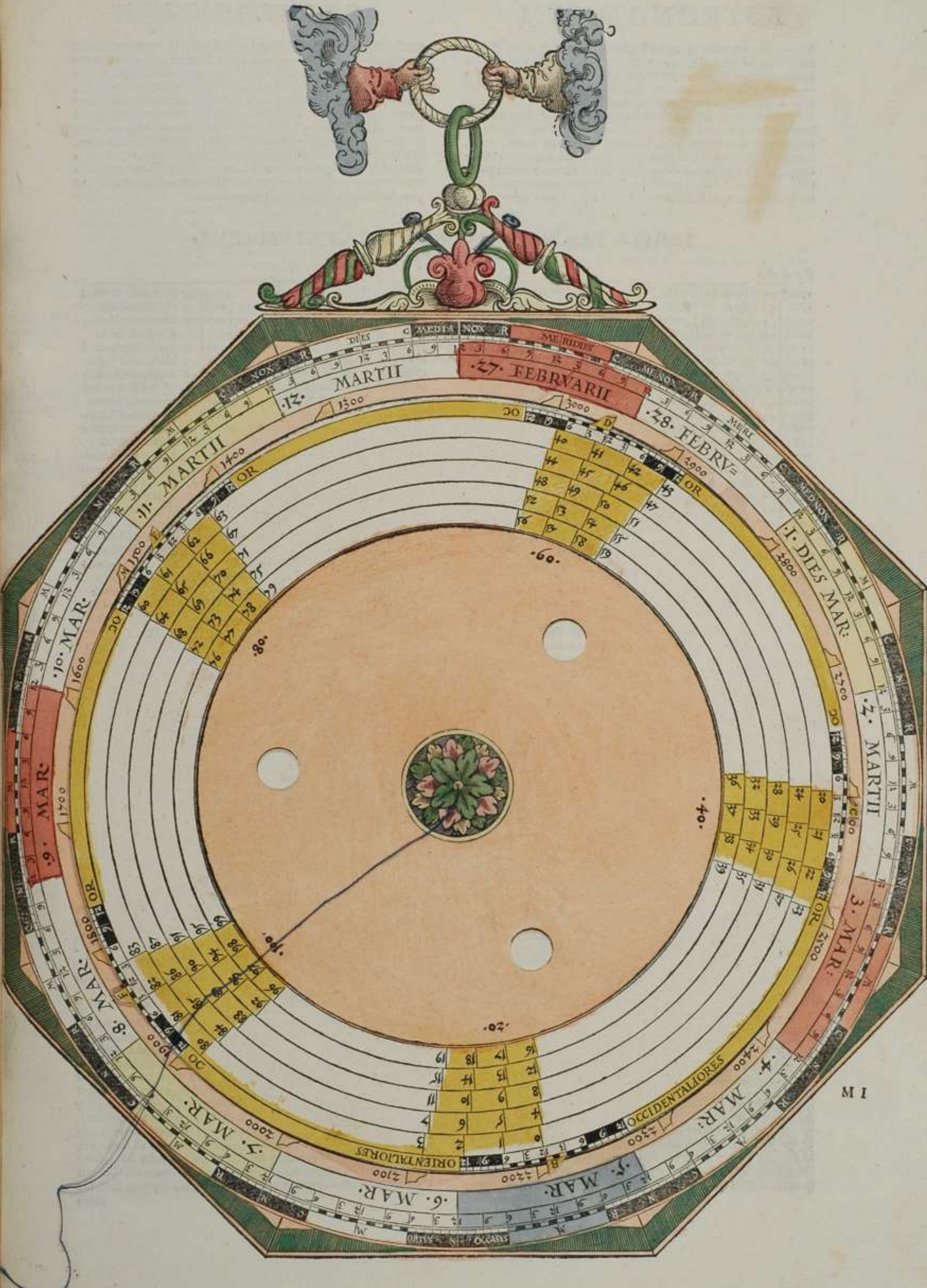
Exemplum CAROLI Imperatoris.

Iucatan Inſula occidentalis

nomine & auſpiciis diui Caroli inuenta ad Chriſtianeq; ...

Exemplũ Regis FERDINANDI.

Quomodo æquinoctium Regionibus orientalioribus ſit inueniendum.

DIES
MEDIA NOX
MERIDIES
NOX
.27. FEBRVARII
.28. FEBRV=
MARTII
.12.
.11. MARTII
.10. MAR:
.9. MAR:
.8. MAR:
.7. MAR:
.6. MAR:
.5. MAR:
.4. MAR:
3. MAR:
.2. MARTII
.1. DIES MAR:
OR
OC
ORIENTALIORES
OCCIDENTALIORES
ORTVS
OCCASVS
.60.
.80.
.40.
.20.

ſentaneum, 98 annos penes oſtenſorem F inuenis, ideo F lite-
ram indici M centenarii 1500 applica, filumq́ ſuper lineam 98
annorum dirige, quod in inſtrumenti limbo diem Martii 10 horá 0
m̃ 55 poſt meridiem indicabit. Cui ſi numero adijcias tres dies, ho
ram 0 minuta 42, redundabunt dies 13 hora 1 m̃ 37 Septé
bris. quo tempore æquinoctium Autumnale futurum erit. Ita ni fal
lor abundé inſtructus es, quo pacto ſit æquinoctium duplex quottan-
nis indagandum, itidem & paſcha ſecundum eccleſiæ ritum. Cum
vero concilijs viſum ſit Chriſtianis paſcha nobis cum Iudeis celebran
dum non eſſe, non inconſultum videtur huius rei quoq́ paucis memi
niſſe. Iudeis lex Moſaica præſcribit, Luna decimaquarta menſis pri-
mi honorandum paſchale feſtum, idq́uod ipſi, propter ignorantiam
æquinoctii

æquinoctii in 13 vel 14 Martii ab illis tranſlati, neutiquam preſta
re poſſunt. Ad hoc æquinoctium licet nihil dubii ingerat, traditioni-
bus tamen proprиis irretiri ſolent. Nam ſi 14 luna in ſecundam fe-
riam, id eſt, diem Lunæ incidit, tum paſcha die Martis exequi ſolent,
& ſi diem Mercurii plenilunium occupat, Iouis diem in paſcha reci-
piunt, aut ſi Luna 14 die Veneris occurrit, iam cum paſchate in
Saturni diem tranſeunt. Id quod nulla ſcriptura eos iubet aut cogit,
ſi proprijs conſtitutionibus non ita ſtricté deuouerentur, Lunæ enim,
Mercurii Veneriſq́ dies effugere ne ſcz paſcales fiant perpetuó, ne-
ſcio qua ſuperſtitione laborant. Sed vt oculis deprehendere queas
Iudeorum quotanne paſcha ſequentem ſubordinaui methodum, per
160 annos certa ſupputatione examinatam.

TABVLA PASCHATIS IVDAICI AD CENTVM SEXAginta annos ſequuturos ſupputata.

Anni	dies		Anni	dies		Anni	dies		Anni	dies	
1540	23	Martii die Martis	1580	31	Martii die Iouis	1620	8	Aprilis die Saturni	1660	17	Martii die Saturni
1541	12	Aprilis die Martis	1581	21	Martii die Martis	1621	27	Martii die Martis	1661	4	Aprilis die Iouis
1542	1	Aprilis die Saturni	1582	8	Aprilis die Solis	1622	16	Martii die Saturni	1662	25	Martii die Martis
1543	20	Martii die Martis	1583	28	Martii die Iouis	1623	5	Aprilis die Saturni	1663	12	Aprilis die Solis
1544	8	Aprilis die Martis	1584	17	Martii die Martis	1624	25	Martii die Iouis	1664	2	Aprilis die Saturni
1545	28	Martii die Saturni	1585	4	Aprilis die Solis	1625	29	Martii die Martis	1665	21	Martii die Martis
1546	18	Martii die Iouis	1586	24	Martii die Iouis	1626	1	Aprilis die Saturni	1666	10	Aprilis die Martis
1547	5	Aprilis die Martis	1587	13	Aprilis die Iouis	1627	22	Martii die Iouis	1667	30	Martii die Saturni
1548	24	Martii die Saturni	1588	2	Aprilis die Martis	1628	8	Aprilis die Martis	1668	17	Martii die Martis
1549	13	Aprilis die Saturni	1589	22	Martii die Saturni	1629	29	Martii die Solis	1669	6	Aprilis die Martis
1550	1	Aprilis die Martis	1590	9	Aprilis die Iouis	1630	18	Martii die Iouis	1670	26	Martii die Saturni
1551	22	Martii die dominica	1591	30	Martii die Martis	1631	7	Aprilis die Iouis	1671	16	Martii die Iouis
1552	9	Aprilis die Sabati	1592	18	Martii die Saturni	1632	25	Martii die Solis	1672	2	Aprilis die Martis
1553	30	Martii die Iouis	1593	7	Aprilis die Saturni	1633	16	Martii die Saturni	1673	22	Martii die Saturni
1554	18	Martii die dominico	1594	26	Martii die Martis	1634	3	Aprilis die Iouis	1674	11	Aprilis dia Saturni
1555	6	Aprilis die Sabati	1595	15	Martii Saturnis	1635	24	Martii die Martis	1675	1	Aprilis die Iouis
1556	26	Martii die Iouis	1596	3	Aprilis die Saturni	1636	10	Aprilis die Solis	1676	19	Martii die Solis
1557	16	Martii die Martis	1597	22	Martii die Martis	1637	30	Martii die Iouis	1677	7	Aprilis die Saturni
1558	3	Aprilis die Solis	1598	11	Aprilis die Martis	1638	20	Martii die Martis	1678	28	Martii die Iouis
1559	23	Martii die Iouis	1599	31	Martii die Saturni	1639	7	Aprilis die Solis	1679	18	Martii die Martis
1560	11	Aprilis die Iouis	1600	20	Martii die Iouis	1640	28	Martiis die Saturni	1680	3	Aprilis die Saturni
1561	1	Aprilis die Martis	1601	7	Aprilis die Saturni	1641	16	Martii die Martis	1681	24	Martii die Iouis
1562	21	Martii die Saturni	1602	27	Martii die Saturni	1642	5	Aprilis die Martis	1682	14	Martii die martis
1563	8	Aprilis die Iouis	1603	17	Martii die Iouis	1643	25	Martii die Saturni	1683	1	Aprilis die Solis
1564	28	Martii die Martis	1604	5	Aprilis die Iouis	1644	14	Martii die Iouis	1684	20	Martii die Iouis
1565	17	Martii die Saturni	1605	24	Martii die Solis	1645	3	Aprilis die Iouis	1685	7	Aprilis die Martis
1566	4	Aprilis die Iouis	1606	29	Martii die Saturni	1646	21	Martii die Saturni	1686	30	Martii die Martis
1567	25	Martii die Martis	1607	2	Aprilis die Iouis	1647	10	Aprilis die Saturni	1687	19	Martii die Iouis
1568	13	Aprilis die Martis	1608	22	Martii die Martis	1648	28	Martii die Martis	1688	5	Aprilis die Iouis
1569	2	Aprilis die Saturni	1609	9	Aprilis die Solis	1649	18	Martii die Saturni	1689	26	Martii die Martis
1570	21	Martii die Martis	1610	29	Martii die Iouis	1650	6	Aprilis die Saturni	1690	15	Martii die Saturni
1571	10	Aprilis die Martis	1611	19	Martii die Martis	1651	27	Martii die Iouis	1691	4	Aprilis die Saturni
1572	29	Martii die Saturni	1612	5	Aprilis die Solis	1652	14	Martii die Solis	1692	23	Martii die Martis
1573	19	Martii die Iouis	1613	27	Martii die Saturni	1653	2	Aprilis die Saturni	1693	11	Aprilis die Martis
1574	6	Aprilis die Martis	1614	15	Martii die Martis	1654	23	Martii die Iouis	1694	31	Martii die Saturni
1575	26	Martii die Saturni	1615	4	Aprilis die Martis	1655	12	Aprilis die Iouis	1695	21	Martii die Iouis
1576	15	Martii die Iouis	1616	23	Martii die Saturni	1656	30	Martii die Martii	1696	7	Aprilis die Martis
1577	4	Aprilis die Iouis	1617	10	Aprilis die Iouis	1657	19	Martii die Iouis	1697	27	Martii die Saturni
1578	23	Martii die Solis	1618	31	Martii die Martis	1658	8	Aprilis die Iouis	1698	17	Martii die Iouis
1579	11	Aprilis die Sabati	1619	20	Martii die Saturni	1659	27	Martii die Solis	1699	4	Aprilis die Martis
									1700	23	Martii die Saturni

PRIMAE PARTIS CONCLVSIO

QVO VIDEAS, Lector amice, me omnino tui veré colẽdi natũ, pro huius aſtronomici parte prima claudenda, theorema quoddã ſubieci, in quo velúti præſenti arena ob oculos cernere queas, ad quid aſtrorũ motus hactenus per totã hãc operis partem, fuſiſſimè traditi, conferant. Tale autem eſt, quod quam maximè humanitati prodeſſe valeat, cuius iuuan dæ gratia, nihil non paratus ſubire perpetuò ſum. Dies autem Criticos, id eſt, iudiciales, quorum præcipuus apud medi- cos vſus in curationibus exiſtit, nondum præſentes, ſed inſtantes inuenire ſolerter docet. Vnde ni fallor, liquere prudẽ- tibus ſat poteſt, quam aſtronomiæ ſcientiæ non tantũmodo voluptati, verumetiam vtilitati humanæ ſeruire ſoleat. Quod theorema, licet ſuccinctum ſit, nihil tamen in eo, ad meliorem aſtronomiæ declarationem, deſiderari à quoquam putauerim.

ENVNCTIATVM QVADRAGESImum & vltimum.

Dies Criticos, id eſt, iudiciales, medicis in morbis iudicã dis neceſſarios, per inſtrumentum hoc ſubnexum, citra ope ram computi inuenire.

APud omnes in confeſſo eſt, aſtra quædam diuinæ vir- tutis eſſe inſtrumenta, per quæ vniuerſum illud gu- bernari credimus. Syderum enim opera, effectus ſeu inclinationes, ſeu influentias dicas, diuinæ pro- uidentiæ quædam eſſe documenta, quis eſt qui ne- get? cum nihil non in hoc mundo iuxta aſtrorum di- ſpoſitiones affici videamus, quamuis omnia in deum referri ſoleant, Quemadmo

Quemadmodum autem non ſecuri, operis cuiuſpiam ſtructuram tri- bueris, ſed fabro, qui hac vtitur, ſic aſtrorum effectus, qui motus eo- rundem conſequuntur, non ipſis aſtris, ſed deo, illa regenti, gubernã- tiq́ cauſæ, velúti primariæ, aſcribere debemus. Huiuſmodi aſtrorum curſus & motus multiplices, nobis, cum Deus Optimus Maximus patefaciat, cœlumq́ ipſum librum tanq̃ apertum, in quo futura per ſtellarum & luminarium tranſcurſus ſignificantur, recludat, pauca & nos ſuper hiis, quæ ex eo nobis libro collecta ſint, dicere inſtituimus, & maximè de hijs, quæ ad humanã pertinere ſalutem videntur, qua in parte licet medicinæ vigilantibus in primis commodare queamus, non ſolum tamen hijs, verum ſed alijs quoq́ rationem ſuæ valetu- dinis habituris ſaltem non poſtremam prodeſſe animus eſt. Tametſi illorum gratia medicorum præcipuè, qui aſtrorum expertes ſunt, fa- ctum

ctum putauerit hoc nobis aliquis, nec immerito, fatemur enim, no-
ſtrum namq; conſilium ſecuti, certius & præſentius mederi laboranti
bus poterũt. Quanta enim vis ſit dierum iudicialium, quos Criticos
vocant, nemo doctorũ ignorat. Quanta etiam neceſſitas obſeruãdæ
Criſis medico incumbat, tũ alii, tũ Ptolemæus, naturæ ſciẽtiſſimus au
ctor 60 Centiloquii ſui dictione hortatur, hiis verbis. Super ægro-
tis criticos dies inſpice, ac Lunę peragrationem in angulis figurę 16
angulorũ. Vbi enim eos angulos bene affectos inueneris, bene erit lã
guẽti, cõtra malè, ſi afflictos inueneris. Hactenus Ptolemæus cuiꝰ ver
ba, quoniã nõ nihil obſcuritatis in ſe habẽt, aſtronomiæq; tirõibus nõ
vſq; adeo obuia ſunt, euidẽtiora planioraq; reddã. Sciẽdũ ergo primo
Criſis quid. quid vocabulum CRISIS ſignificet, κρίσις græcè, latine iudicium,
velox & vehemens in morbo motus eſt, ad ſalutem vel ad parnitiem.
Vehemens idcirco, quia ſeuis ab accidentibus contingit. Morbi enim
tunc & naturę pugna excitatur acerrima, nec vllum aliud morbi tem-
pus Critico grauius exiſtit. Criſis autem perfecta nulla eſſe poteſt,
in qua non fit ſenſibilis materiei delinquentis expulſio, ex quo conſtat
in morbis ſine materia contingentibus nullam fieri criſim. Dierum
ad morbos diiudicandos pertinentium quadruplex differentia eſt. Cri
tici enim ſunt & Indicatiui, Intercidentes & Vacui. ¶ Criticus dies
Criticus & decretorius idẽ. qui & Decretorius vel Radicalis vel Iudicatorius appellatur, eſt tem
pus illud, quo natura conſurgit ad humorum peccantium ſiue expul
Indicatiuus. ſionem ſiue permutationem. ¶ Indicatiuus vel Indiciarius dies eſt,
qui ſignum dat futuræ criſis, quo die & hora, qualiſq; fieri debeat, ap-
paret enim in eo omnino indicium aliquod futuri iudicii, per quod
certi ſumus de ſalubritate vel periculo ſequentis criſis. ¶ Intercidẽ
Intercidens ſiue interpolaris tes dies illi ſunt, qui & interpolares ſeu prouocatorii dicuntur, in qui
bus humor nociuus naturam prouocat ad pugnam. Ideo interciden
tes dicti, quia inter criticos & indicatiuos cadant. Criſis in eiſdem
euenit nonnunq̃, ſed per accidens tantum, vt, ratione virtutis vel me
Vacuus qui medicinalis dicitur. dicinæ, vel alterius cuiuſpiam ſymptomatis. ¶ Vacuus dies ſeu Me
dicinalis dicitur, in quo natura prorſus quieſcit, neq; quidquam diſſi-
dii inter morbum & virtutem naturalem concitatur, adeo, vt per diẽ
vacuum tutò curationem, moliri liceat. Priuſq̃ vero praxim ipſam cri
ſis aggrediamur, alia videntur præmiſſu neceſſaria. Primo, nullum
non ſignum peculiarem quandam naturæ partem, quantum ad qua-
litates attinet quatuor, ſibi vendicare. Aries, Leo & Sagittarius, quia
calidi & ſicci flauam bilem tuentur. Taurus, virgo & Capricornus,
quia frigidi & Sicci, nigræ bili reſpondent. Gemini Libra & aquarius
calidi & humidi Sanguinem imitantur. Cancer Scorpius & piſces fri
gidi humidiq; pituitæ aſſimilantur. Proximum eſt ſcitu, Signo cuili-
bet planetam dominari, vnde domini nomen retulit, vt arieti & Scor-
pioni Mars, Tauro & libræ Venus. Geminis & Virgini Mercurius,
Sagittario & piſcibus Iupiter, Capricorno & Aquario Saturnus, Cã
cro Luna, Leoni Sol, domini ſunt. Signorum præterea quodlibet ho
minis partem ſibi peculiarem arrogat, quod idem faciunt domus cœ
li, id quod ſequens figura innuit.

♈	reſpicit	Caput	Prima	domus	Caput
♉	reſpicit	Collum	Secunda	domus	Collum
♊	reſpicit	Manꝰ & brachia	Tertia	domus	Ma. & br.
♋	reſpicit	Pectus	Quarta	domus	Pectus
♌	reſpicit	Cor	Quinta	domus	Cor
♍	reſpicit	Inteſtina	Sexta	domus	Inteſtina
♎	reſpicit	Renes	Septima	domus	Renes
♏	reſpicit	Pudibunda	Octaua	domus	Pudibũda
♐	reſpicit	Femora	Nona	domus	Femora
♑	reſpicit	Genua	Decima	domus	Genua
♒	reſpicit	Suras	Vndecima	domus	Suras
♓	reſpicit	Pedes	Duodecima	domus	Pedes

Hoc loco notandum obiter, partem illam corporis non eſſe ferro
violandam, quouis modo, quoties Luna ſignum partis illius peram
bulatè Ptolemæo teſte. Membrorum diuiſiones per Signa obſeruen-
tur ſtudioſè, quocunq; enim in loco figuræ ſignum fuerit, nihilomi-
nus tamen proprietatem genuinam partis ſignificandæ, obtinet. Si-
mile quiddam & cum planetis fieri ſolet, horum etenim ſinguli quoq;
naturas ſeu temperamenta ſecundum qualitates quatuor exprimũt.

Saturnus	ſignificator & autor	Melancholiæ
Iupiter	ſignificator & autor	Sanguinis
Mars	ſignificator & autor	Bilis
Sol	ſignificator & autor	Bilis
Venus	ſignificator & autor	Phlegmatis
Mercurius	ſignificator & autor	Spiritus & ſanguinis
Luna	ſignificator & autor	Pituitæ

Planetarum quilibet ſingulare quoddam Signum poſſidet, in quo
conſtitutus, exaltari, & in eius oppoſito cadere dicitur. Vt

Saturnus	exaltatur in Libra	cadit in Ariete
Iupiter	exaltatur in Cancro	cadit in Capricorno
Mars	exaltatur in Capricorno	cadit in Cancro
Sol	exaltatur in Ariete	cadit in Libra

Venus exal. in ♓, ca. in ♍, ☿ exal in ♍, cadit in ♓. ☽ ex. in ♉ ca. in ♒.

Ad hæc duodecim ſigna trifariam dici ſolent, Mobilia ſcz fixa &
Communia. Luna etenim in morbi alicuius principio mobiliũ ſigno
rum aliquod tenente, contingit morbum illum cito terminari, & con-
tra, ſi in ſigno fixo eſt Luna morbi ortu, produci eundem ferè videmꝰ,
ſicut in Communi Luna cum ſit initio affectus, plerumq; mutari, in
aliumq; tranſire eundem.

Signa Mobilia	Aries, Cancer, Libra, Capric.	Signa fixa	Taurus, Leo, Scorpiꝰ, Aquari.	Sig. Cõ.	Gemini, Virgo, Sagittari., Piſces

Neq; vero minus planetarum ſinguli ſingula humani corporis mẽ-
bra, morboſq; diuerſos innuere ſolent,

♄ Saturnus veſicam, lienem & aurem dextram intuetur, affectus ve
ro Cancrum, Podagram, Elephanciaſim, & melancholicos huiuſmo-
di omnes.

♃ Iupiter habet morbos omnes qui ex ſanguine abundãtiore adu
ſtioreq; proueniunt.

♂ Mars fel, pudenda, Teſtes, aurem ſiniſtram & epar, Febres acu
tas, Eryſipelata, Morpheam, Apoſtemata interna præcalida, ſignifi-
cat.

☉ Sol poſſidet cerebrum, viſum, neruos, Cor, Latus dextrum, Hy
pocondria dextra, omnem calidum affectum, quales ſunt febres ardẽ
tes & tertianarum ſpecies.

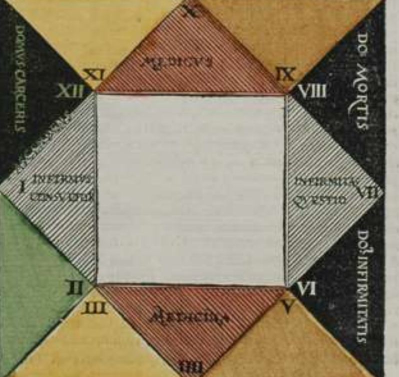
♀ Venus Renes & nucham obſeruat, morboſq; pudendorum quoſ
cunq; & maximè à frigore cauſatos indicat.

☿ Mercurius Pulmones reſpicit & linguam, animi affectus quoſli-
bet, Phantaſmata, Somnia, mentis alienationes, & huiuſmodi.

☽ LVNA Matricem & muliebria colit, Menſtrua, Catharros,
Morboſq; frigidos & humidos, vt Apoplexiam, Paraliſim, Conuulſio
num ſpecies, Epilepſiam &c̃ indicat.

¶ Notandum eſt inſuper planetam ſub radiis vocari donec inter 15 Combuſti planetæ quando dicuntur.
& 12 gradum à Sole reperitur, à 12 vero gradu Soli propinquan
tem combuſtum iam dici, debiliſſimiq; effectus eſſe, tantoq; imbecillio
rem, quanto proximior Soli fiat, imò impeditum vocabulo non inuſi-
tato apud Aſtrologos vocari. Item retrogradum planetam ab omni Retrogradi.
virtute deſtitutum eſſe ſcias. Luna cum fuerit in via, vt dicitur, La-
ctea vel combuſta, quod eſt à 19 gradu ♎ vſq; 4 ♏, tum eãdem
virtutis propè deiectæ videtur.
¶ Errantium quiuis ſumma vtitur poteſtate ſi domos vel 10 vel 11
vel 7 vel 5 tenuerit, liber ſaltem ab iniquiori aliorum contuitu vel
commertio, vt dictum eſt. Iidem vero imbecilli dicuntur, quando 12
6 aut 8 domum occupant.
¶ Item dominus 12, 6 & 8 domus, quocunq; in loco figuræ conſi
ſtat, nihilo ſecius damnum importat omnibus quibuſcunq; tandem
aſpectu ſuo participat.

SEQVITVR FIGVRA QVAE
OCVLIS EXPONIT DO-
MVS MEDICATVRO
conſiderandas.

DE DOMIBVS COELI

¶ Domus cœli prima dominuſq; eiuſdem, egrum, interrogatorem ſiue conſultorẽ perpetuó referunt, Septima vna cum domino Morbũ, Decima vna cum domino Medicum, qualis ſcʒ & qua fortuna morbo ſit occurſurus. Quarta & dominus eius Medicamen, quem ſcʒ vſum affecto ſit allaturum, ſignificat. Sexta octaua & duodecima, loca morborum referunt. Quocirca quandocunq; planeta melior aliquem ex quatuor angulis incoluerit, ſiue dominus anguli cuiuſuis ex illis fortunatior, liber, potens, nec impeditus extiterit, tum anguli iſtius fœlicius iuditium conſequitur, ſin minus, contra fiet.

Vnde Criſis auſpicanda ſit.

¶ Tempus nunc ad Criſes vocat. Nunc enim & quales ſint & quo pacto futuræ præſciantur, dies inſuper Indicatiui & Vacui & Intercidẽtes quomodo noſcantur docebimus. Studioſiſſimè ergo expiſcaberis á laborante principió quonam temporis momento, peius habere ſenſerit, id quod vlterius morbi principium vocabitur, aliâs inuaſionis hora dicta, tempuſq; eſt, quo eger ſe laborare percipit, vtpote, ſolitis operationibus impediri ſentientibus, quod quidem in morbis acutis, & his qui ſubito inuadunt animaduerſu facile eſt. Atqui cum ſoleat 7 14 viceſimoq; primo diebus, ſubinde pugna quædam inter morbum & virtutem noſtram oriri, dies eos vocarunt Aſtrologi Criticos. Alios autem Criticis interſertos, in quibus pariter, ſed remiſſior pugna contingere viſa eſt, Indicatiuos dixerunt. Adhuc etiam alios ab illis Iudiciariis & Indicatiuis, in quibus inbecille admodum naturæ & morbo certamen impendêret, aduertentes, Intercidentes nominarunt. Motum enim lunarem hac in re ſicut in omnibus, (vt cuius occaſione humores & omnia hæc infima vehementiſſimè affici ſcirent) ſcrutantes intimius, 16 angulos in Zodiaco lunares, in quibus Luna conſiſtens naturæ ſuppetias contra morbum debellandum ferret, deprehenderunt. Nihil vero eſt, quod te moueat hoc in loco, quod Arabes non imitemur, qui particionem hanc angulorum in æquatore, non autem in Zodiaco, & id cum Ptolemæo, vt ipſi putant, ſtatuunt, cum re vera Ptolomæus id nunq̃ ſomniarit, nedum ſenſerit. Hic mihi ſi fidem non habes, Pontanum alioſq; relege. Angulorum autem ſinguli $22\frac{1}{2}$ gradus habent, velüti ſequens figura diſtinctè apérit, in qua primo index quidam cum ſigno X occurrit, qui gradui Lunæ in affectus principio adducitur, vnde linea quædam albicans per centrum inſtrumenti, in quo cum alia rectos angulos efficit ducta limborſum procedit. Binæ illæ lineæ inſtrumẽtum in 4 partes ſecant, locáq; Criſium in Zodiaco monſtrant. Criſes illæ ob diſcrimen aliarum atre pinguntur, in quolibet medio duarum Criticarum alia eſt Indicatiua nomine. Deinde inter Criticam & Indicatiuam ſemper interponi ſolet alia, Intercidens dicta. Ita quælibet ex his quarta 4 in angulos partitur, quos ſi connectas 16 cernes, quemlibet eorum interuallo $22\frac{1}{2}$ graduum ab alio ſeparatum, quod interuallum, Vacuũ dicitur, dum á Luna peragratur.

Inſtitutio inſtrumenti pro Criſi indaganda.

¶ In diebus ergo iam dictis qui futuros noſſe deſiderat, indicem X loco Lunæ, quo ad fieri exacte datur adiungat, loco inquam quem Luna morbi inchoati tempore coluit, ſic enim facto reliquos omnes tam Criticos quàm Indicatiuos & Intercidentes (filo lineis ſingulatim admoto) ob oculos in Zodiaco per gradus & minuta ſignatos cernet. Natura enim hac in parte curioſior eſt, neq; morbum prius aggreditur quam auxilii tempus preſto ſit, id quod potiſſimum quadraturæ & oppoſitiones afferre ſolent, Quarti enim & oppoſiti aſpectus ideo Criſim efficere verè ſolent, quod his temporibus non amplius humori à principio peccanti Luna adſit, ſed aduerſaria huic inueniatur, naturamq; potius ſtimulet, oppugnatrix morbi verius.

Qua ratione Criſis contingit.

Illos autem Lunæ aſpectus non ſolum obſeruabis quadram ſcʒ & oppoſitionem, ſed etiã alios qui Indicatiuos & Intercidentes cauſant, ſemper tales intelligendo á morbi incipientis gradu factos, quoniam & tunc Luna quid futurum de Criſi, id eſt, an ſalübris nec ne, euentura ſit, oſtendit, id quod perfectius iudicabitur tum demum, ſi figuram cœli ſecundum illud tẽpus extructam perſpexeris. Si tempus poſt hac Criticum, Indicatiuum vel Intercidens ſcire velis, vide quo die Luna gradus illos ingreſſura ſit, qui à lineis dierum illorum oſtenduntur. Sic, meridiem eiuſdem diei inſpice, quo in loco Lunam habeat, que res per organum Lunæ vel per Ephemerides æque ſciri poteſt, loco Lunæ ad meridiem accepto, aduerte num gradus Criticos vel Indicatiuos &c̃. cum ſuperet nec ne, ſi enim excedit, tum hora Criſis vel Indicationis poſt meridiem eueniet, qua propter in quot gradibus fiat exceſſus notandum eſt, pro quolibet gradu horam 1 m̃ 52 vel ſi mauis ſimplicius, horas 2, & pro dimidio gradu horam vnam vel 4 m̃ minus, ſi ad vnguem vis, computando, ſic enim proximè aut perfectè horam inueneris, qua natura cum morbo certamen ſit initura. Si vero locus inſtrumenti meridie requiſito minor inueniatur, ſimiliter graduum numerum in horas ante meridiem partire, vno gradui duas vel 1 cum 52 m̃ tribuens, & prope verum horam Criſis vel Indicationis &c̃. habiturus es, & hoc ſecundum Lunæ motum medium.

Quomodo Criſis hora ſit inquirenda.

Quod ſi exactius adhuc deſideras, motum Lunæ diurnum diei propoſito debitum quærito, vnde facilimè proportionum regula horam inuenies hunc in modum. Primo loco motum diurnum, Secundo loco 24 horas, Tertio vero diſtantiam loci Indicatiui à meridie ponas, vt, motus diurnus dat 24 horas, quid diſtantia? Perfecta regula, quotiens horas & minuta remittit. Hac obſeruata cautione interim, q; ſi diſtantia ſit antemeridiem, quoties dematur (vt ſi prodeant horæ 3 antemeridiem, iam ſubtrahantur á 12, & dicatur hora eſſe 9 antemeridiem) Pomeridianus vero per ſe relinquitur, quotiens, quicquid creat & á meridie nuncupatur. Quandoquidem vero Luna non æqualem indies motum peragit neceſſe eſt, dies quoq; Criſium inter ſe variari, nec in eundem ſemper diem certó incidere, frequentius tamen 7 mo, & 14 ſecunda Criſis apparet, & ratio eſt, quod tam crebro illi de morbis præſertim acutis indicent □ & ☍, quorum alter in 7 mo, alter in 14 to die ferè contingunt. Eſt etiam tertia Criſis, quæ 20 die ſepius aut 21 accidit, propter quadram aliam. Diebus itaq; Criticis omnibus habitis (quod de Criticis loquor, idem de aliis quoq; indicatiuis & intercidentibus dictum volo) figuram cœli erige cum planetis & ſtellis fixis, præſertim inſignioribus in Zodiaco vel propè hunc ſitis, in eadem collocatis.

Quomodo ex figura Criſis cognoſcatur ſalübris vel inſalübris.

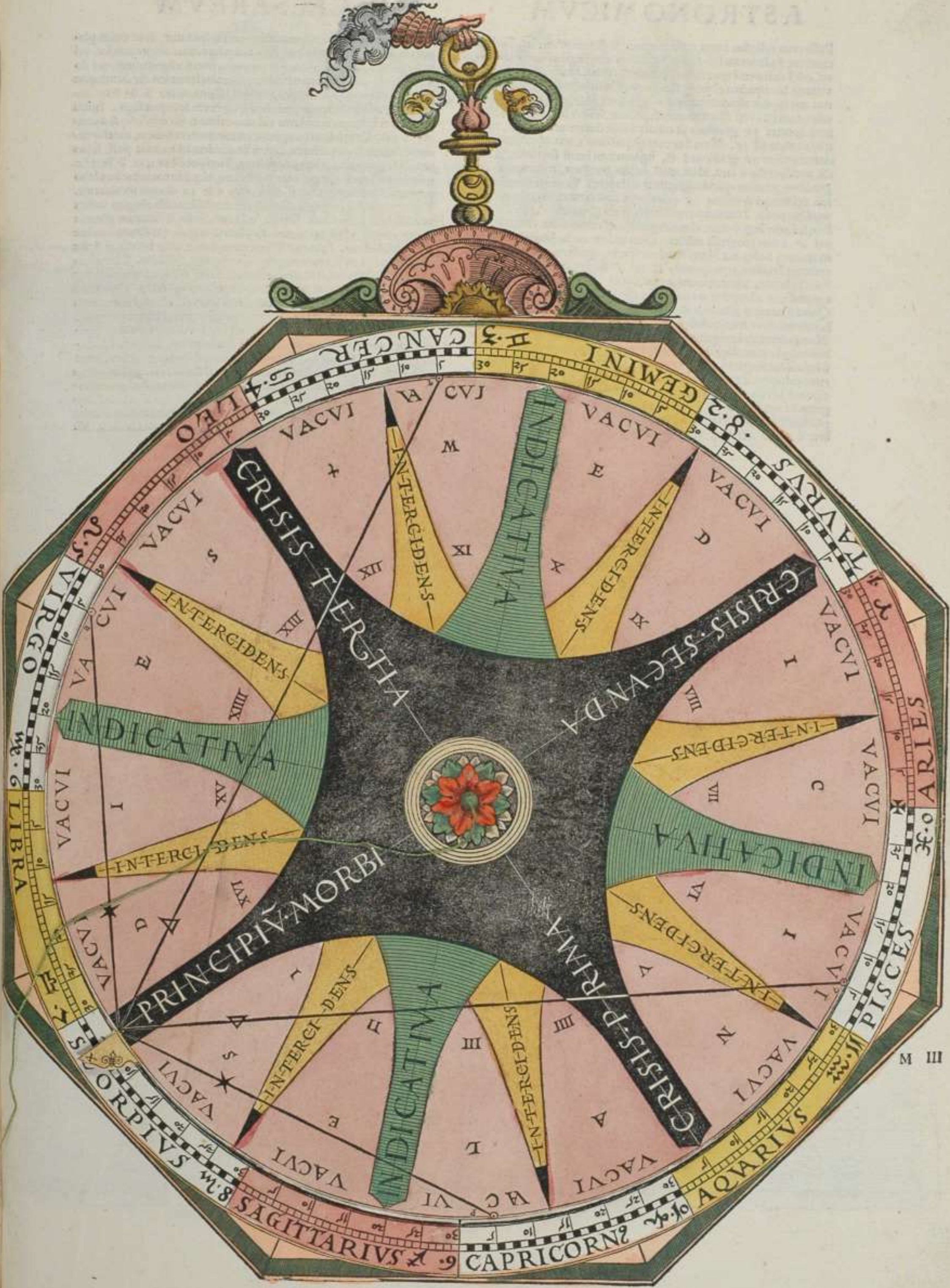
Hoc facto locum ante omnia Lunæ contuẽre, eius accidentia ſingula memoria excipiens fideli, ſcʒ aſpectus, paſſiones, ſecundum omnium aliorum planetarum motus, vtrum beneuolos, maleuoloſq; ſuſtineat. Simile iudicium de ſtellis fixis fac. Hęc etenim ſi omnia decentes fuerint ſortita locos, Criſim proculdubio bonam naturamq; morbo præualituram portendent. Si impeditiorem Lunam videris, omnia contraria & infauſta, naturamq; morbo ſuccubitúram iudicabis. Niſi cum indiciis præſentibus morbi materia pugnet, aut aſpectuum infortunia in Haitʒ, id eſt, ſimilitudinibus ſuis conſiſtant, id quod ſalutis exemplum potius eſſe ſolet, quanq̃ per accidens, vt ſi affectus ſit flegmaticus, id eſt, Frigidus & humidus, Luna vero radiatione quadam communicet Marti calido & ſicco planetæ, vel econuerſo. Aut ſi in morbo bilioſo Luna frigidius & humidius aſtrum incolat, Planeta enim tunc eſto per ſe obeſſe ſoleat egritudini, ſua tamen natura aduerſatur adeo, vt virtuti naturali contra morbum potius auxilietur. Simile quiddam de proſperioribus ſtellarum tam fixis quàm errantibus cæteris ſtatuitur. Nam ſi harum aliqua morbo in craſi, id eſt, temperatura diſconuenit natura ſua, criſim remorari videtur, quam tamen ob genuinam bonitatem non omnino tollit. Iudicium eſt par in omnibus 16 figuræ angulis, vno animaduerſu, ſcʒ quod in criticis angulis pugnæ vehementiores oriri quàm in aliꝭs ſoleant, propter euidens diſſidium ſignorum, quod ratione qualitatum & ſexus in quadris & oppoſitionibus habent. Mediocre autem in Indicatiuis, & quaſi nullum in intercidentibus diſcrimen reperire eſt, quare leuiſſima his poſterioribus, naturæ & morbi prouocatio ſentitur, niſi forſan accidens aliquod grauioris luctæ cauſam inferat, quemadmodum ſi luna planetis vndiq; iniquioribus preſſa, locoq; deiecto & infauſtiore circumſepta per talem intercidentem eſſet, indicatiua autem figura Lunam rurſus benigniorem per omnia exhiberet, tum enim hæc dies alia fœlicior eſſe cur non poſſit? Re ipſa Indicatiui & Intercidentes aſpectus dici nequeunt, quia tamẽ viciniores aſpectus quàm alia loca ſunt, iccirco cum á Luna permeantur non infrequenter natura inſurgere egritudines aduerſum, materias earum digerendo coquendoq; conſueuit. Non prætermittendũ hoc quoq;, ſcʒ in die cretico plerumq; egrum mori, Luna cum aliquo planeta maligniori coniuncta vel aſpectu infœliciori participante, & maxime conſimili in temperamento planeta cum morbo exiſtente. Contrarium porró ſi planetis & ſtellis fixis ſecundioribus ſaltem iungatur, fieri. Fit & aliquando Criſis 5 die, Luna ✳ occupante, vndecimo quoq; △ Lunari exiſtente. Sed his quas iam enumerauimus potiſſimum rationibus nempe accidentium vſuueniunt. Neq; vero repugnat illud Hypocratis, Quartus index Septimi, vbi quartum & non quintum nominat Hypocrates. Cum etenim ille de criſibus præcepta regulari quadam methodo vellet aſtrorum imperitioribus non omnino ignoranda tradere, ſeptimum autem & 14 Criticos tanq̃ inſigniores exprimere conaretur, per quartos incedere tutum iudicauit, ideo factum ſanè vt quartum potius quàm quintum interſerere Criticis vellet, ſicut etiam 11 potius quam 10 eadem de cauſa, quanq̃ trinus tam in 10 quam in 11 incidat, & per conſequens etiam criſis. Eodem modo 20 dixiſſe Hypocratem putaueris & non 21, cum tamen non minus 21 q̃ 20 iuditia eueniant, Porró Criſes mutari ſolent non modo ſyderum ratione, vti audiuimus, ſed aliarum quoq; rerum quæ medicis numero ſex ſunt, quæ diſtichum eiuſmodi comprehendit.

Cauſæ variationis Criſium.

Materies, Virtus, Medicus, Symptoma, Miniſter,
Sydera, tot criſes euariare ſolent.

¶ Sed quomodo ſingula fiant non eſt præſentis inſtituti docere, vbi præter aſtronomica nihil promittimus. Ad propoſitum igitur reuertentes reliqua percurramus. Luna vel in morbi principio, vel in Criſi quacumq; aſpectu carens alio ſimpliciter neq; bonum neq; malum ſignificat, verum in huiuſmodi aliquo tempore ſi cuiq̃ planetarum conſpiciatur naturam eiuſdem tam æqui quàm iniqui, ſequi ſolet, infirmo quidlibet ingerens. Quod ſi morbi principium Lunam obtineat aliquo aſpectu participẽ, nõ autẽ in die Critico poſt, criſim impediri cõtingit. Egritudinis initio ſi Luna quatuor angulorũ aliquẽ occuper, tũ aſcẽdẽs indiciũ certũ in ſignificato qualicũq; fuerit cõſtituit.

Paſſa

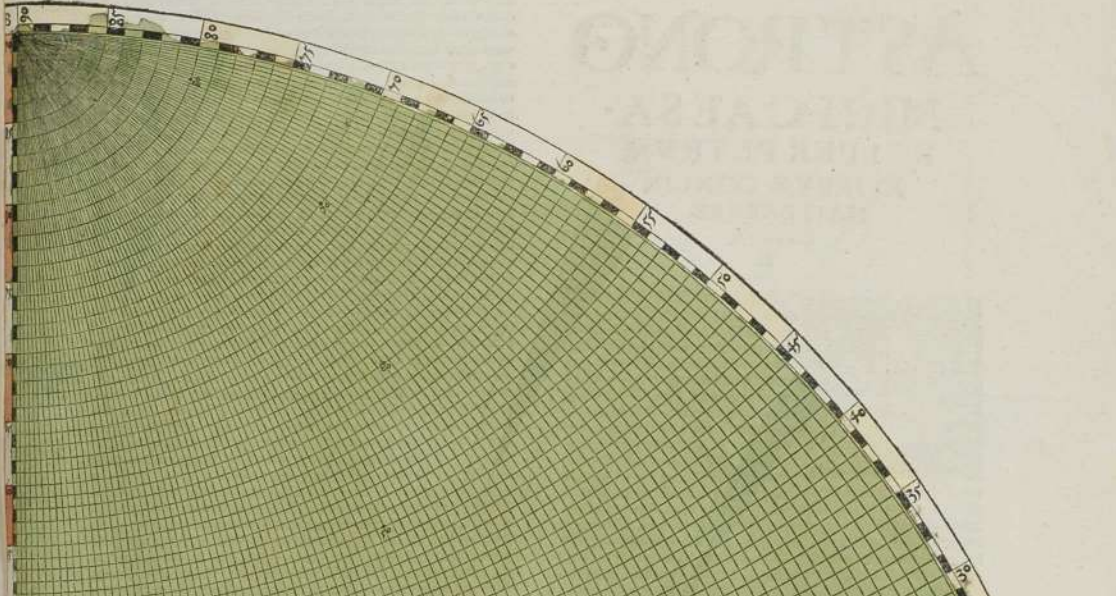

CANCER
GEMINI
TAVRVS
ARIES
PISCES
AQVARIVS
CAPRICORNVS
SAGITTARIVS
SCORPIVS
LIBRA
VIRGO
LEO
CRISIS TERTIA
CRISIS SECVNDA
CRISIS PRIMA
PRINCIPIV MORBI
INDICATIVA
INTERCIDENS
VACVI

M III

Paſſa vero eclipſim Luna, criſis tempore, indicium eſt malæ. Eodem tempore ſi planetam ſub radijs Solaribus conſtitutum inſpiciat Luna, nihil definiendum erit, quia pauloplus nihilo, imò nihil omnino virtutis hic aſpectus obtinet, ſimiliter in Criſibus iudica, niſi Saturnus aut Iupiter aſpiciantur, qui 6 gradibus à ☉ elongati & orientales, tum vnà vim ſuam oſtendere poſſunt, ſicut & ſi Mars, quem tamen oportet 10 gradibus ad minus à Sole diſtare orientalem, reliquos autem ad 15. Nam ſi eorum aliquis cum Luna aſpectum efficiat remotior 15 gradibus à ☉, ſignum non bonũ fieri ſolet. Tres illi, occidentales ſi ſunt, id eſt, poſt Solem occidunt, remotiores 15 gradibus, prauum quiddam ſimiliter teſtantur. Venus & Mercurius ſoli orientales & minus 15 gradibus à Sole remoti, iniquiores ſunt ſignificatores. Hoc temporis ſi fiat ſignum aſcendens Aries vel Libra, & Luna angulorum aliquem poſſideat, certiſſimam criſim in □ vel ☍ Luna progreſſa afferet. Luna itidem aucta lumine, morbo incipiente, Soliq; aut Marti ſimul conſpecta, ſignificat egrum periclitaturum letaliter, tunc quando □ vel ☍ ſui gradus attigerit, Sed ſi aucta lumine Saturnum intueatur, tũc in □ vel ☍ cõſpecta poſt, egritudinem adaugebit, ita tamen, vt eger ſit euaſurus, tametſi egrè. Quod ſi numero & lumine ſimul aucta Saturnũ intueatur Luna, nulla infirmitatis variatio eſt ſequutura, illa □am vel ☍nem efficiente. Non poſthabendum quoq; illud egrotum ſubinde grauari diebus quibuſcunq; Lunam aliquot infauſtius lumen aſpicit, & eo grauius affici, ſi lunam contingat in termino aſpectus infortunati conſiſtere, veluti eundem poſtea ægrum ſaluari rurſus & reuelare contingit, ſecundo aſpectui rurſus accedente Luna. Luna ſub initii tempus creſcens, ſignum ſit morbum in □to vel ☍to, ſaluriferis tantummodo radiis præſentibus finitum iri, infortunatis vero accedentibus ægrum letaliter omnino affectum iri. In huiuſmodi figura cœli ad morbi principium erecta, ſeptima domus diligenter inſpiciatur, in ea enim planeta malignior ſi locetur, aut alius radijs ſuis eum comprehendat, vel ſi dominus domus infœlicior ſit, quoniam medici ſignificator, qui dominus eſt 7 mæ domus pati videtur, notabit laborans medicum præſentem deſerendum, & aliũ deligendum, Coniunctio ☽ & ♄ni occupans morbi principium, eundem longiorem fore præſagit. Initiũ affectus ſi Lunam cum Marte vel alio calido & ſicco ſydere, & maximè cum ſuę fortitudinis receptione conuenientem habeat, morbo itidem calido & ſicco exiſtente, certus ſis eundem iri auctum poſt, ſecus vero, ſi frigiditate morbus præpolleat. Fieri poteſt vt ♃ et ♀ licet beneuoli prædicentur, ægro tamen officiant, idq; ſi in natiuitatibus laborantium, loca morborum, id eſt, ſextam 8 & 12 domos incoluerint. Per hæc autem ex natiuitate certius de morbi ſtatu aſtrologum iudicare poſſe nemo non videt. Deinceps Lunæ, Solis, & aliorum planetarum beneficia, id eſt, optimas eorundem in angulis conſtitutiones breuiter abſoluemus. Primus eſt foelicitatis ſtatus, cum beneficæ ſtellæ fortunæq; ipſe cũ Luna in angulis cõiunguntur, Secũdus, ſi beneficis irradiatiõib⁹ à beneficis ſtellis illuſtrãtur. Terti⁹ ſi à fortunis ipſis beneficiſq; ſtellis corpore vel lumine circũdãtur ante vel retro. Quartus ſi autoritatib⁹ fortunaꝝ fuerint collocati Luna vel Sol vel planete vel anguli, vt in ſuis finibus, domiciliis, altitudinibus, triãgularitatibuſq; &c̃. Quintus ſi in ſuis ſimilitudinibus, quas Haitz vocant Chaldei, repe riuntur. Sextus ſi in cardinibus vel ſuccedentibus. Septimus ſi œco deſpotes anguli, id eſt, loci dominus quem hoſpitatorem dicunt, bene etiam affectus ſit. Tot ſunt conditiones vel ſtatus, vel conſtitutiones euentuum proſperiorum, totidemq; præſagiorum malorum contrariæ diſpoſitiones inueniuntur. Adde morbos acutos & veloces Lunæ, Cronicos vero, id eſt, eos qui longiori tempore durant ſiue tardos, Solis curſum imitari. Et hæc de Criſibus, diebuſq; criticis dicta ſufficiant.

ASTRONOMICI CAESAREI
PARTIS PRIMAE
FINIS.

Meteoroſcopion planum Apiani

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM CONCINNATI PARS SECVNDA.

ASTRONOMICI HVIVS PARS altera totius primi mobilis commoditates ſeu vſus completitur, quæ omnia prius per inſtrumentũ, meteoroſcopiũ planum nuncupatum, oſtẽduntur, poſt demonſtrationibus geometricis firmiſſimè approbantur, & hoc ſubſidio ſinuũ cordarumq; computi. Admonitum tamen lectorem pium hic volo, ne omnes meteoroſcopii præſentis vſus arbitretur ſimul tradi, coſmographicos nempè proprio in volumine eſt viſurus vbertim, vbi etiam diſcet non modo per hoc & iſtiuſmodi meteoroſcopia plana, queuis huius negotii deprehendi poſſe, verum etiam per numerale quoddam meteoroſcopium inſuper adhuc adiectum. Præter hęc tamen ſiquis deſideret meteoroſcopiorum à me repertorum vulgatorumq; ſtructuras, ſeu fabricam, illum ad planiſphærium noſtrum relego, vbi præter illud, & alia ſcitu digna, omnium penè aſtronomicorum reperiet inſtrumentorum ſtructuras, vt ſic loquar, ſiue compoſitiones. Sed quamuis nemo non cordatiorum reliqua primi mobilis commoda, ex iam proximè ſequenti triangulorum enunctiato ſufficienter hauſerit, nihilominus tamen adhuc rem magis apertam rudioribus eſſe cupiens, obſeruationes quaſdam cometarum pro colophone ſubnexui.

ENVNCTIATVM PRIMVM

Inſtrumenti partes ſummatim eiuſdemq; vſum omnem breuiſſimis colligere.

Organum

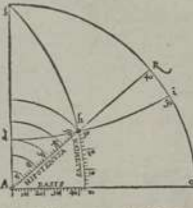
ORGANVM HOC CVI NOmen meteoroſopio eſt, eo quod ea quæcumq; in ſublimi conſiderantur, in hoc veluti ob oculos ponimus, quatuor partibus conſtat. Lateribus duobus, limbo & area. Per hæc enim quatuor, ſphærici trianguli negotium omne, vſus, cõmoda vniuerſa ad vnguem patent, cuius equidem trigoni ſingula commoda quadrantibus quinq; , oſtenſurus ſum clare, eandemq; exemplis euidentiſſimis approbaturus, ſimulac inſtrumenti membra declarauero. Sciendum itaq; duplicem additum adhoc organum patere, quorum primus arealis, ſecundus lateralis dicitur. Arealis in inſtrumenti area. Lateralis in linea A B ſeu limbo B C abſoluitur. Duo autem ad ingreſſum huiuſmodi deſiderantur, per quæ alia duo velut adhuc incognita eliciuntur. Adhæc, quia in omni trigono rectangulo ſphærico quinq; ſcitu neſſaria ſe offerunt, idcirco duplici opus eſt ingreſſu, quando ſimplici hoc idem confieri nequit. Lateralis introitus biſariam haberi poteſt. Primo ſi numerus alter lateralis in linea A B inuentus cum margarita notetur. Deinde filum in limbo promotũ laterali numero alii ſuperducatur, ſic enim margarita numerum arcualem oſtendit, qui inter lineas tranſuerſas continetur. Numerum itidem fundamentalem, vt ſic dicam, ſeu baſim in linea A C per circulum ex B litera cadentem, perq; margaritam in A C vſq; porrectum indicat, vt in exemplo liquet. Numerus lateralis alter 40, alter vero 50 graduum ſit, vnio 40 teneat in linea A B in puncto E, Filum autem latus aliud, gradum ſcz 50 in limbo, quod fit in puncto L, exprimat, & margaritam circulum tranſuerſum 30 vcz graduum in puncto G dederit, quod ſi exquiſitius tractes, gradus 29 M 30 occurrent. Cui rei demonſtrationem apertiſſimam tertius quadrans exhibebit. Secundus introeũdi modus iſte eſt. Gradus 50 requirantur in linea A B, cui margarita ſuperlocetur, poſtea filum ſi tendatur per 40 æque ac prius 30 gradus ab vnione ſcindi videntur, id quod in primo quadrante per literam h inſinuatur. Adhæc quomodo verius cognoſcantur numeri areales, qui per tranſuerſales circulos ſignificantur, quarto in quadrante propoſui. Quin etiam noto iam altero laterali, arealiq; ingreſſus arealis dicitur, idem duplici via abſoluendus. Prima, laterali numero in linea A B quæſito, margaritaq; ad eundem inducta, filoq; in limbo donec arealis circulus à margarita contingatur, hinc inde promoto filum in limbo numerum lateralem alterum deſignat, quam rem ſecundus quadrans habet. Secunda, lateralis numerus iam notus accipitur, per eumq; vbi filum tranſmiſſum eſt, quo in loco arealis numeri arcum ſecet, obſeruatur, illuc enim vnio figitur. Poſtea vero filo ſuper lineam A B deducto numerus alter lateralis à margarita oſtẽditur, id quod in quadrante etiã ſecundo imaginari licet, ſi punctum è ignotum ſit. Iam per numeros binos cognitos tertium ignotum inuenire didiciſti. Quartum igitur vt habeas pariter, quadrãtem primum inſpice, in quo numeri omnes tam noti quàm ignoti continentur, vbi etiã quartus offenditur, qui in triangulo eodem baſis dicitur. Nunc ad numerorum nomenclaturas veniendum, Quorum primus eſt, qui ὑποτείνουσαν trianguli repreſentat, per A B lineam indicatus. Lateralium vnus ſuper linea A B quærendus ſemper lineæ A C par exiſtens. Secundus numerus per arcum C B ſignificari ſolet, nihil aliud exiſtimandus quam angulus A trianguli H A M. Tertius arealis dicitur in arcu tranſuerſali D I reperiendus, latus H M referens, quod trianguli κάθετος, quaſi dicas latine perpendiculum, ſignificat. Quartus vocatur trianguli baſis, id eſt fundamentũ & in linea A C quæritur, hæc baſis noſcitur ſedulo per punctũ H, Nam H D linea totidem, gradus quot linea A M continet. Hiis iã numeris adiicere potes, quintũ inſuper, per angulũ H iſtius triãguli intelligendum, quem ſi reperire forſan malis triangulum inuertas neceſſum eſt, ita vt ex H M baſim conſtituas, A M vero Kathetum, hoc enim facto angulus H in puctum A recidit. Et arcus R C quantitatem anguli A exhibet. Hoc igitur pacto, & his regulis totius primi mobilis negotium, ſi modo non plane communi ſenſu careas adamuſſim examinare poteris. Huic vni intentus vt triangulum ſuperficieiq; ſphærali congruum tuo pro inſtituto effingas.

Ingreſſus inſtrumenti duplex.
Arealis.
Lateralis.

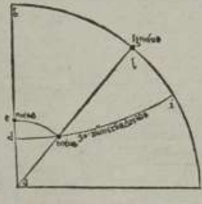
Duplex introeundi modus lateraliter Primus.

Arealis ingreſſus Quid.

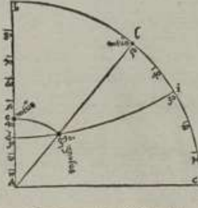
Nomenclatura numerorũ trianguli.

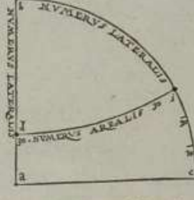
Baſis quadrantis Primi

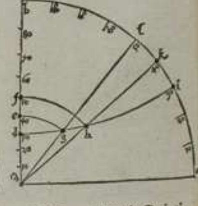
Baſis quadrantis Secundi

Baſis quadrantis Tertii

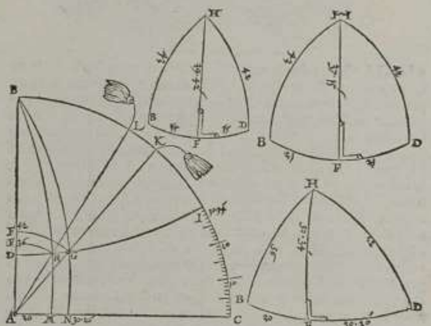
Baſis quadrantis Quarti

Baſis quadrantis Quinti

Quomodo cũ [tri]angulis nõ [re]ctãgulis agẽ[d]um ſit.

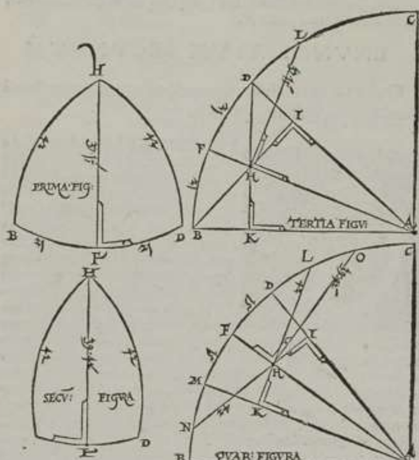
¶Conſequens eſt, vt triangulos quoq; ſphærales non rectangulos enumerem, eoſq; in meteoroſcopio hoc plano imaginandos doceam. Trianguli ergo huiuſmodi trifariam, vt antea quoq; meminimus, figurari poſſunt. Aut enim in hiis omnia latera ſibi correſpondent, aut duo dumtaxat, tertio minore aut maiore, aut omnia ſimul inter ſe diſſident. Conuenientibus omnibus, vnum aliquod in medio ſecandũ eſt, cuius medietas vna ſi ſumitur, latuſq; adhuc aliud, comperta duo latera habentur, quibus cum deinceps reliqua huius meteoroſcopii commoda inueſtigare ex prædictis noſti. Medietas enim quælibet trianguli eſt rectangulus. Duo ſi latera trianguli conueniant, tertium vero arctius aut amplius ſit, idem in duo partiendum eſt. Et triangulus quoq; integer in alios duos triangulos rectangulos ſectus eſt. Cum quibus iuxta præcepta agendum de cætero, duo enim latera cuiuſlibet agnita ſunt. Inæqualibus trianguli lateribus cunctis, compertis tamen, ſic age. Duo laterum breuiora in linea A B vnà cum numeris ſuis quærito, filum deinde alterum ſuper lineam A B ducito, margaritamq; ſuper numerũ eiuſdem, filũ poſtea ſecundũ rurſus in linea A B extende, & vnionẽ nũero alteri ſuperadde. Poſt hæc fila ſingula manibus ſingulis cõprehẽde, eaq; in limbo iã ſurſum iã deorſum quouſq; vniones ambo vnũ & eundẽ in area arcũ incidant, congruum tamen promoue, congruum dixi propterea, quod baſes amborum coniunctæ, latus trianguli maximũ æquent. Tunc enim arcus arealis, cui margaritæ innituntur, communem arcum refert, eum ſcz qui triangulum hunc inæqualium laterum in binos alios trigonos ſcindit, quorum ſinguli diuerſas baſes continent. Exempli cauſa. Eſto B H D triangulus inæqualium laterum, quorum B H 36 gradus, H D 42, B D 50 ĝ & 20 m̃ complectatur. Per inſtrumentũ hoc latus commune reperitur, illud quod trigonum iſtum in binos rectangulos, 30 vcz gradus & 34 m̃, quale quiddam repreſentat H F, diuidit. Minimi trianguli baſis A M 20 gradus includẽs, maximi autem baſis 30 ĝ 20 minuta complectens dicitur. L C quantitatem anguli H B F refert, trianguli minoris, K C vero quantitatem maioris trianguli H D F præſtat, & hoc modo triangulus ille laterum inæqualium in binos alios rectangulos trigonos relatus eſt, quorum quilibet latera duo nota continet. Iam ſi quid amplius libet inueſtigare, licebit, ſi prædicta repetantur memoria. Quicquid autem de triangulis rectigonis iam traditum eſt, illud totum ſequentes figuræ iterant clarius.

Quomodo [tri]angulus nõ [re]ctangulus, [alia] ratione in [duos] rectãgu[los] reſolui po[ſſi]t.

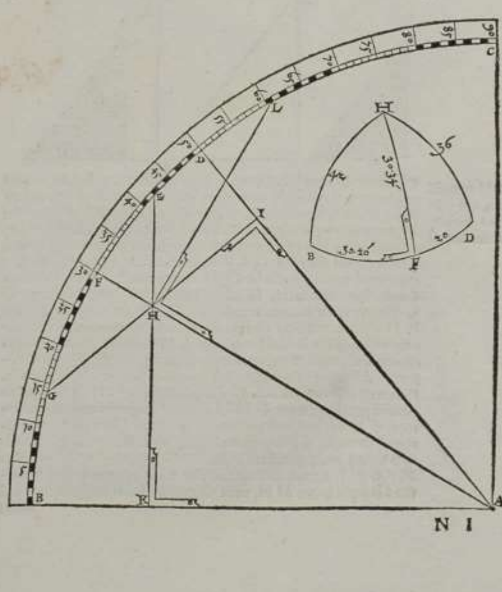
¶Eoſdem trigonos irrectangulos alia etiam ratione per quartam videlicet circuli partem, ſiue quadrantem mauis appellare, in alios duos trigonos reſoluere potes, ita vt omnia eorum latera conſtent, vt nomine exempli. Primus reſummatur triangulus, cuius omnia latera æqua ſunt. Ponuntur autem ſingula 42 graduum eſſe. Conſtituo itaq; quadrantem A B C in quo ſtatim 42 gradus pro baſi propoſiti trigoni, qui vocabitur B F D, in B ordiens verſus C, numerata cum D litera ſigno, ſimulq; per D lineam rectam ex A puncto educo, quoniam vero latera inter ſe æqualia ſunt viciſſim ex D literа perpendiucularem ſuper A B lineam demitto in puncto K deſinentem. Similem ex B ſuper A D in puncto I finientem perpendicularem duco, ſic vt ambe illæ in H puncto ſeſe diuidant. Iam igitur ex A centro per literam H recta linea eiecta, arcum quadrãtis in F tangit, & arcum B D in partes æquales ſecat. Poſt hæc iterum ex H orthogonalem D verſus ſurſum erigo, & lineam hanc quadrantis arcum H F dirimere in puncto L conſpicio, adeoq; F L latus iam commune triangulorum duorum partialium, id quod antea H F dicebatur, eſſe vero gradum 17 m̃ 15. Similiter B F & F D graduum 21 quemadmodum inter ſequentes prima & tertia figuræ oſtendent, continere video. Vbi duo trianguli latera concordant, tertium vero minus eſt. Exemplum eſto ſuperior figura, in illa enim duo latera 42 gradus, tertium 20 complexum fuit. Pro pone igitur gradus 30 in quadrantis limbo, quacunq; libet ex parte initium illorum litera M finem D exprimat. Poſt hæc è centro A duas protrahe, alteram in M, alteram in D rectas lineas, hæ enim intra

intra ſe 30 gradus quoq; claudunt. Deinde M D arcum diſpeſce in puncto F, lineamq; in idem F ex A centro produc, nec non ab M verſus C 42 gradus numera, cunq; L nota, eoſdem gradus à D contra B computatos cũ N ſigna. Nunc perpendicularis educta ab N in A D punctui I coincidens cum alia perpendiculari erecta ex L in A M & in litera K deſinens, coëat in puncto H cum priore. Inde rurſus alia orthogonalis L verſus emiſſa, circulũ in O litera contrectet, 39 gradus 42 m̃ complectens, latus hic commune H F eſt, velùti ſecunda & quarta figuræ docent ſubiectę.

Quid cũ triangulo cui tria latera inęqualia ſunt, agatur.

¶Quod ſi triangulus omnia latera diſſimilia habeat, aut duo quidem ſimilia, tertium tamen maius, huiuſmodi exemplo rem exequere. Primo tribus lateribus pugnantibus, vbi primum latus 36 gradus habeat, ſecundum, 42, tertium 50 & m̃ 20. Commune igitur latus reperturi H F, locumq; F in arcu B D ſic agimus. In quadrante maximum latus deligimus, quale eſt B D, literas deinde A & D recta connectimus, mox è B verſus C latus 42 graduum requirimus, cumq; E puncto inſcribimus. Tertium dein latus 36 graduum ſcz à D contra B excipimus, & cum G litera ſignamus, Perpendicularem poſt hac ex G in A D promouentes in puncto I terminamus, ſicut etiam aliam ex E ſuſcitantes lineæ A B inducimus in punctoq; K finimus, per illarum ſectionum qualis fit in H puncto rectam è centro emittimus, quæ in puncto F deſinens com-

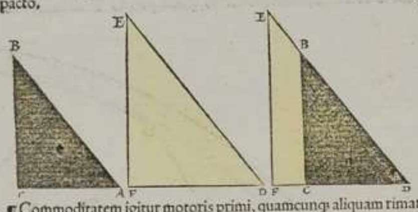
munis lateris locũ nobis oſtẽdit. Itẽ perpendicularem ex H erigentibus verſus C, ea circulũ in L ſecare cernitur, perq; merito F L arcum ſcꝫ 30 gra. 34 minutorũ latus cõmune B F baſim trianguli minoris 20 ſcꝫ gra. F D autẽ baſim maioris 30 gra. & 20 m cõtinentẽ pronunctiamus. Idem operandi modus in trigono fuerit, cui tertium latus maius duobus conuenientibus ſit, ſemper autẽ in hos maior lateris arcus primũ quadranti imponendus eſt, eo quod baſis eſſe poſtulat, non aliter hoc modo cum B D agi viſum eſt, vbi etiã F punctus requiri ſolebat. Hiis itaq; paucis vniuerſum primi mobilis opus ſeu intellectum abundè conſequi licet, quæ tamen nõ quod pauca ſint, ſed quod precioſa, prudens lector nunq̃ non admirari, ſat ſcio volet. Iam dictorum forma præcedit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Omnes primi mobilis commoditates gæometrica demõſtratione & ea facillima agnoſcere.

CVM PLANETARVM A NObiſiã curſus vna cũ primi mobil' vſib' facillima, nec vnq̃ antea producta fidelitate, quantum ego quidem video, expoſiti ſint, ſupereſt vt eiuſdem primi mot' contemplationem pari facilitate producam, clariſſimaq; demonſtratione firmem, hoc enim vbi fiet, ſpero futurum omnino, vt aſtronomico huic nihil prorſus deeſſe quiſq̃ quæri poſſit. Ignoſci vero mihi ab omnibus poſtulo, ſi hac in parte ſuccinxior fuero, neq; in numeram propoſitionum congeriem, ſicuti in mathematicis demonſtrationibus vſu venire ſolet, adduxero, animus ſiquidem eſt rem breuiſſimis abſoluere, quamobrem vna dumtaxat Euclidis inductione contentus ero. Quod ſi primi motoris tractationem ingredi penitus tentẽ, vereor ne pleriſq; ingratum faciam, preſertim geometricarum certificationum rudioribus. Sed quia rem omnibus planam eſſe volo, paucifſimiſq; traditurum ſubinde pollicear vnico interim Euclidis axiomate preſtare conabor, eſt autem 4 hæc Euclidis propoſitio libri ſexti, quæ ſic habet. Omnium duorum triangulorum quorum anguli vnius angulis alterius ſunt æquales, latera æ quos angulos reſpiciẽtia ſunt proportionalia. Propoſitionem illam breuiter, triangulis binis propoſitis, hunc in modum elucidabo. Primus eſto A B C, Secundus D E F, horum vero amborum anguli interſeſe omnes cõuenientiſſimi ſint, ſic vt angulus A angulo D, angulus B angulo E, angulus C angulo F per omnia reſpondeat. His angulis ſibi aſſimilibus, latera quoq; proportionabilia vt ſint, oportet. Sic enim primi trianguli latus A B cum ſecundi trianguli latere D E, ſic etiam A C linea primi cũ linea D F ſecundi, rurſus B C prioris, cum E F poſterioris trianguli, lineæ conueniunt. Nec non A B linea habet ſe ad B C lineam, ſicut latus D E ad latus E F. Id quod adhuc magis obuium fuerit tyroni cuipiam triangulos illos ambos ſibi ipſis ſuperpoſitos imaginanti hoc pacto.

Propoſitio Euclidis 4 libri 6.

Quid agendũ huic, qui vſus primi mobilis intellectur' eſt

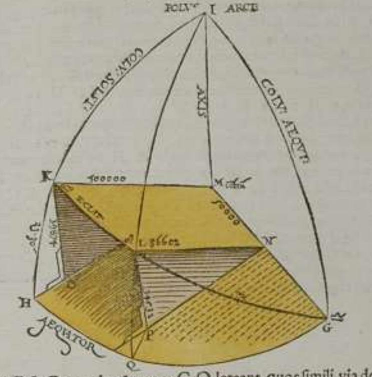
¶ Commoditatem igitur motoris primi, quamcunq; aliquam rimaturus, ante omnia triangulum quẽdam ſphæricum rectangulum animo concipiat, vt ſi cogniturus ſit, quãtum Leonis initium ab ecliptica diſtet, trigonum primò ſphæricũ formet, ibi autẽ, quia viciniſſima Leonis principio ecliptica eſt, iuxta Libre initiũ, vbi æquinoctialẽ tranſit, quarta eadem illa arcui G L K conferenda erit, ſicut etiã proxima æquatoris quadra literis G Q H committenda fuerit. Præterea Leonis initium L litera, G autem principium Libre referente, G L arcus gra. 60 pronunctiandus eſt, & ſolis declinatio longiſſima K H 23 gra. videlicet 30 mi. dicenda eſt, eiuſdem cum K H quantitatis eſt angulus L G Q, qui latus K H includit. Sciendum vero eſt, omnẽ trigonum non pluribus q̃ tribus angulis, tribuſq; laterib' cõſtare, è quibus duo, ſi nota ſunt, reliqua quoq; hac ratione conſtabunt. Palam eſt eclipticæ M K L G & æquinoctialis M H Q G ſuperficies ſeſe per diametrum G N M ſcindere, angulumq; ob id vniformem ab M verſus G conſtituere, vnde ſi nunc à litera K rectã in cẽtrum ſphæræ M diducis, rectam ſimiliter ab L in diametrũ G M. eãdem tamen orthogonaliter in puncto N ſecantem protrahis, lineas M K & N L æquidiſtare cernis. Præterea ſi perpendicularẽ demittas à K ſuper baſim M H, ea in O punctũ deferetur, quemadmodũ etiam ex puncto L perpendicularis demiſſa, ſuperficiem M H G in litera P incidet, ita bini trianguli, alter M K O, alter N L P lateribus anguliſq; conproportionabilibus efficiuntur. ¶ Nunc ergo declinantis Leonis arcũ ſcꝫ L Q, vt propoſitũ eſt, inſpiciamus, dicẽdo, M K ſinus integer, producit K O, maximæ declinationis ſinum, quid N L, qui ſinus eſt arcus G L, creat? Hic iuxta regulã pergenti, quotiens L P, ſinum arcus L Q, quem quæſiueras, remittet. Et in hunc modũ Regimontanæ tabulæ primo mobili deſeruientes, ſupputatæ ſunt. Cõſequẽter reliqua etiam & angulos & latera huius ſphærici trigoni, vnde vniuerſa primi mobilis cõmoda lucẽ accipiũt, inquiremus. ¶ Ponamus itaq; G L & L Q arcus cognitos, quare angulum L G Q, quia ab arcu K H ſignificatur, ſciturus pergo, inquiẽs N L, qui ſinus eſt arcus G L, producit L P, quid ſinus M K? vbi ſi regulã imitatus quotum cõtulero, quantitatẽ lineæ K O reperio. Cuius arcũ vcꝫ K H requirẽs, verã totius anguli L G Q capacitatẽ cognoſco. ¶ Eſto iã arcus G L ignotus, angulus vero G & arcus L Q cogniti, G L itaq; arcũ habiturus dices, ſinus anguli G ſcꝫ K O producit K M, ſinũ integrũ, quid iã L P, qui ſinus eſt L Q arcus, profert? Pro regulæ operatus modo N L lineæ quãtitatẽ agnoſces, cuius lineæ arcũ ſi aſſummas, cũ priore pro voto rẽ abſolueris.

Primæ demõſtrationis via.

Quo ingenio tabulæ primi mobilis ſunt ſupputatæ.

Secũda demõſtratio.

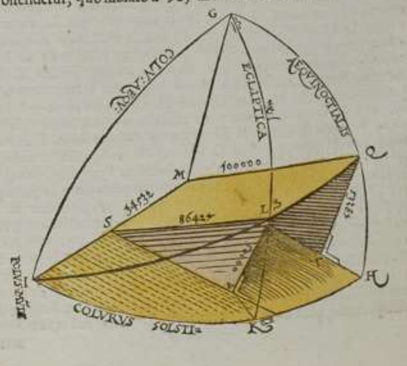
Via tertiæ demõſtrationis.

¶ Itẽ G L Q angulus & arcus G Q lateant, quos ſimili via deprehenſuri ſimus. Arcus ergo G Q H cũ vna circuli quarta ſit, & 90 gra. cõtineat, inquirendus Q H nobis arcus eſt. Qui inuentus & 90 gradibus ſublatus, reſiduũ nobis G Q ſcꝫ arcũ reliquit. Quã rẽ oculari demonſtratione rurſum allaturus, ſuperficies binas, vt antea imaginor, velũti Solſticialis colurus I K H vna cũ ſemidiametro ſuo M H, & axe I M vnã ſuperficiẽ, ſiue vt quadrãs I L Q cũ axe I M & ſemidiametro M Q alterã cõſtituit. Trigonũ ergo nũc qualẽ ſupra habes I L K literis diſtinctũ, cuius latera duo ſupponimus eſſe nobis cognita, ſicut L K, quod arcus G L cõplemẽtũ eſt, & I L, quod latus idẽ quoq; arcus L Q cõplemẽtũ eſt. Quoniã vero arcus Q H cõplectitur angulũ L I K, angulus I querẽdus ſupereſt, quẽ eodẽ vt ſupra angulum G inuenimus, modo offendemus ita. Linea perpendicularis ex L puncto ducatur ſuper axim I, illa enim in S puncto terminatur, ſinumq; arcus I L ſignificat. Aio proinde, S L cõtinet L V ſinum arcus L K, quid ſinus vniuerſus, ſcꝫ M Q linea poſſidet? Et proportio lineam Q T remittit. Cuius lineæ arcus eſt Q H anguli I quantitatẽ referens. Vnde ſi Q H arcũ à 90 demis, arcus G Q reſtat, ille qui queſitus eſt. ¶ Quod ſi G Q prioris trianguli notus ſtatuatur, G L vero ignotus, tũ L K arcus æque ac L Q ſuperi' indagabitur, hoc modo. Dicatur M Q totus ſcꝫ ſinus Q T progingnit, quid S L? arc' autẽ K L in quoto oſtendetur, quo ſublato à 90, arcus L G remanet.

Demonſtratio Quarta.

Demonſtratio Quinta.

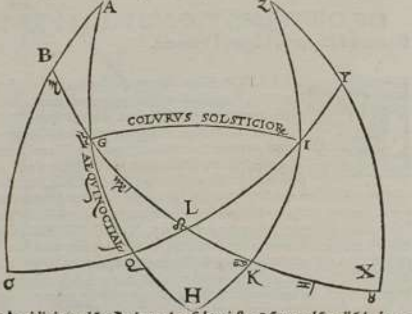

Sexta demonſtratio.

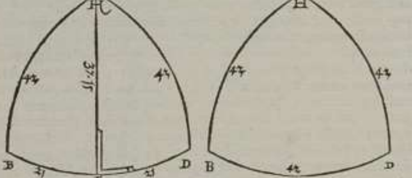
¶Trigoni prioris lateribus G L & G Q manifeſtis, L Q latus minus cognitum per alia duo cognoſces, ſi hac proportione vſus fueris dicens, T Q dat Q M integrũ ſcꝫ ſinum, quid V L promittit? Q H enim & K L arcus iã liquent (cõplementis eorundẽ apertis) in quoto L S lineę magnitudinẽ videbis, cuius arcus eſt I L, cõplemẽtũ vero L Q hoc mõ quæſitũ offert. Vt patet in pręcedẽti figura.

Septima demonſtratio.

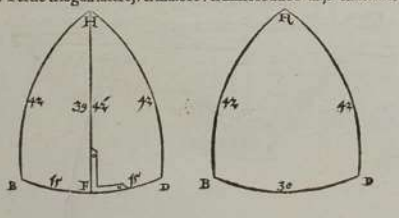
¶Reſtat vnũ adhuc primi illius trigoni nondũ ventilatũ, videlicet G L Q quantus ibi angulus L ſit. Illud autẽ duobus videre modis licebit, primo huiuſmodi. Quandoquidẽ L Q iã patet, cõplementũ quoq; ſuũ, quod ad C vſq; ſeſe extendit, ei adijciendũ eſt, ſicut etiam arcui L G cõplemẽtũ ſuũ, quod ad B vſq; protendit addendũ. Dicendũ erit ita. Sinus L G arcus, ſinũ arcus G Q emittit, quid ſinus totus cauſabitur? Ibi quamprimũ quoties B C arcũ oſtendet eum, qui propoſitum angulum G L Q includit, ſimiliter angulum I L K angulo G L Q æqualem, tanquam contrapoſitum. Secundus modus oſtenſionis eſt talis, vt ſi dicatur, ſinus arcus L I progignit ſinũ arcus I K (vterq; enim illorũ præſcitur) quid ſinus integer? Appoſitè iã tractanti cætera, arcus Y X occurret, quantitatem anguli I L K referens. Sic ergo bifariã idẽ demõſtraueris. Cuius ſecundæ demonſtrationis rationẽ ita intellexeris, ſi triangulum L I K æquæ atq; G L Q trigonum imagineris conſtitui, ſphæricãq; illã trapeziam I Y X K, per omnia ſimilem trapeziæ L K H Q, quapropter eadẽ via demonſtrandi eſt, Y X ſeu B C, quæ fuit antea in deſignãdo K H arcu, quo demõſtrato, angulus ſibi oppoſitus G L Q & I L K, qui duplici via æquales iã reperti ſunt, aſſequutꝰ es.

¶Accidit interdũ qđ triangulus ſphæricꝰ rectũ angulũ nullũ habeat, verũ latera tria nota. Angulos autẽ vt cognoſcas eiuſdẽ trigoni fieri non poteſt, niſi eundẽ in duos diſtribuas, ita vt quilibet rectũ cõtineat angulũ, quo facto, promptũ omnino ſingulorũ angulorũ ſpacia ſecũdum iã allatã demonſtrandi methodum dimetiri. Trifariã ad hæc triãgulus nonrectangulus exhiberi poteſt, aut enim tria, aut duo latera ęqualia habens, aut tria ſimul inæqualia complexus, proponitur. Triũ laterum ęqualium triangulo, qui & æquilaterus appellatur propoſito, eius vnum aliquod in duo per mediũ in puncto F ſeca, arcumq; ex puncto H in F vſq; prodeuntẽ exiſtima, ille enim propoſitum tibi trigonum in binos rectangulos dirimet, poſt quod angulos ſimul & latus illud commune demonſtrandi via iam dicta perdiſces.

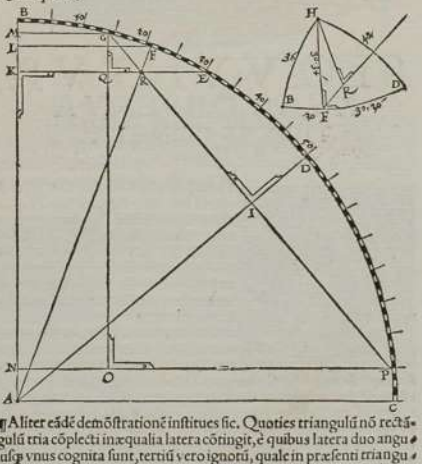

¶Quod ſi duo habeat adæquata latera triangulus, qualẽ inſequens figura præfert, tũ latus tertiũ ambobꝰ æqualibus inſertũ ſimiliter in duo partire, & hoc in puncto F. Iã ſi ab H id eſt, angulo lateri huic aduerſo, arcũ in F vſq; protẽderis, triãgulum tibi propoſitũ, ab eodẽ in duos triangulos rectangulos diſpeſci animaduertes, quos quidẽ triangulos, quanti ſint, adducto ſæpe oſtẽſionis modo depræhẽdes. Sequũtur nũc figuræ triãguloꝝ, in quibꝰ latus H B lateri H D aſſimilis oſtẽdit. Tertio triãguli latere, vel maiore vel minore duobꝰ alijs exiſtente.

Alia demonſtrandi via.

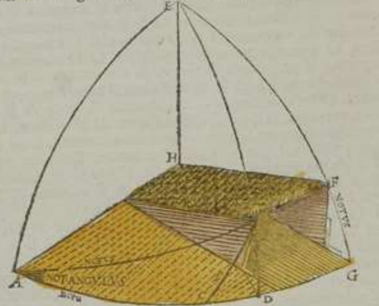
¶At ſi vſu venit latera oblati triãguli omnia eſſe ſibi diſſimilia, primũ eſt, vt trigonũ in binos partias rectangulos, quod quam facillime perãgas, aliũ inſuper oſtendi vſum excogitaui, qui eſt iſtiuſmodi. Quartam circuli partẽ, id eſt, quadrãtẽ rite cũ ſuis ſemidiametris orthogonijs expreſſam plano ſuper aliquo delinea, cuius centrũ A, ſemidiametrorũ extrema B C literis inſcribe. Trigoni latus maximũ limbo quadrãtis impone, B D literiſq; ſigna. Arcũ trianguli mediocrem loca vna extremitate in D verſus B extendendo, alterã cũ G ſigna. Minimũ trigoni latus circa B incipiens aduerſus D emitte, & B E nomina. Iã ex D in centrũ A lineã rectã diduc, & arcũ G D, mediocri trianguli latus exhibentẽ, à D verſus C in puncto P terminãtem extende. Duo mox puncta G & P alia linea recta connecte, Linea autẽ illa ſemidiametrũ A D per punctũ I rectangulariter diuidet, G I ſinus rectus arcus propoſiti ſcꝫ G D vocatur. Poſtea ex puncto E perpẽdicularẽ ſuper A B diametrũ, eundẽ in puncto K ſecãtẽ, dimitte, & lineã E K ſinũ minimi lateris triangul: propoſiti voca. Deinde lineã orthogonalẽ ex puncto P, lineæ A B ſuper iniice, quę vſq; in N procedẽs, ſinum arcus B P oſtendit. Hoc in loco animaduerte me de lineis imaginariis tantummodo loqui, per lineamq; nihil aliud, q̃ arcus ſinũ rectũ exiſtimare. Deinceps arcũ G D dupla, qui duplatus G P producit. Huius G P ſinũ rectum, qui eſt G O require, eundemq; in linea A B cũ literis N M ſigna. Sinus arcus B G linea eſt M G, cui poſtq̃ duxeris æqualẽ N O, ſuper linea N P, clarũ eſt lineas M G & N O, ſicut etiã N M & G O æquidiſtãtes eſſe. Cum igitur K E & N P parallelæ ſint, & ſi per illas alia tertia nempe G O tranſuerſim eat, ſequitur omnino angulos G Q E & G O P vtroſq; ſibi pares, ſimul & rectos eſſe, quod ſecundũ, eſto non accedat, ſufficit tamẽ æquales in præſentia eſſe. Nobis nunc præmiſſa ex Euclide repetentibꝰ, ſcꝫ Omniũ duoꝝ trianguloꝝ quorum anguli vnius angulis alterius ſunt æquales, latera æquos angulos reſpicientia eſſe quoq; proportionalia, Succedet hunc in modũ tractatio, vt anguli duo ęquales & recti, latera quoq; proportionalia cõtineant, quales ſunt G O P & G Q R triãguli præſentes, qui duo anguli quoniã recti ſunt, anguluſq; Q G R ambobus cõmunis eſt, patet angulũ G R Q tertio quoq; G P O æqualẽ exiſtere. Latus inſuper Q R adhuc ignotum, ex regula proportionũ inueſtigabimus ſic. Linea G O mõſtrat ſinũ O P, quid G Q? quotus regulæ ſinũ Q R oſtendet quæſitũ, quẽ ſi arcui B G adiicis, ad lineã nempẽ K Q, lineæ K R quantitas deſiderata à te palã fiet. Deinde ſinũ K R & ſinũ K N ſingulatim in ſe duc, productãq; collige, collecti radix quadrata quãtitatẽ lineæ A R oſtẽdit. Modo ſi arcũ lineæ A R à 90 demis, arcus H F relinquitur, qui ad angulos rectos ſphærales ab H in F punctũ defertur. R F autẽ eiuſdẽ ſinus eſt, qui dicitur verſus, quẽ ſi nouiſſe velis, A R ſinũ à toto ſubtrahe, reſiduum ex ſubtractione R F reſtabit. Poſtremo arcũ B F queremus etiã hoc pacto. Imaginãtibus nobis lineam L F, ſinum ſcꝫ arcus B F protendi, A R autem lineã vſq; in F produci, trianguli duo A R K & A F L cõſurgẽt. Vnde dicetur A R dat R K quid A F? Regulã ſequẽti quãtitas lineæ L F in quotiente offeretur, cuius item arcus B F ab arcu B D ſub latus F D arcum relinquit. His peractis, prioribus ſex demonſtrationũ viis vtens, nihil nõ ad votum vſq;, ſcitu ſaltẽ neceſſarium, hic plene aſſequẽris.

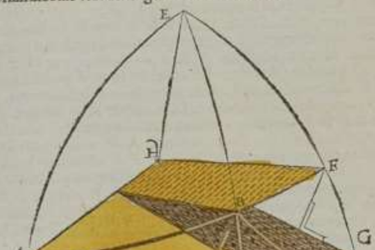
¶Aliter eãdẽ demõſtrationẽ inſtitues ſic. Quoties triangulũ nõ rectãgulũ tria cõplecti inæqualia latera cõtingit, è quibus latera duo anguluſq; vnus cognita ſunt, tertiũ vero ignotũ, quale in præſenti triangulo A B C, latus ignoratur C B, cõſtant autẽ A B & A C, proinde tertiũ C B quoq; habiturus ſic age. Principio arcũ B D, cũ qui ad angulos rectos ſphærales ſuper arcũ A C D G in puncto

N II D incidit

D inciditrequire, hoc autẽ adminiculo demonſtrationis primæ fiet, arcui namq; L Q æquiparatur omnino, B D iam intellecto, C D quoq; arcus erit indagandus hoc modo. Demõſtratio quarta oſtendit latus A D triãguli A B D, quo habito, id quod ex hypotheſi pri⁹ cõpertum eſt A C ab A D demes, reſiduus autẽ arcus C D erit, ita nouum triangulum B D C cõſtituiſti, qui rectangulus in puncto D eſt, duobus ergo lateribus cõpertis, tertium quoq; hypothenuſan ſcz C B ita offendes. Si C D baſim eſſe exiſtimas, D B autẽ cathetum, hypothenuſam C B eodẽ modo quo in quinta G L arcum inueniſti, demonſtratione cognoſces, veluti clariſſimè exponit figura ſubiecta.

¶ Adhuc alia via eundẽ triangulum condere licet, veluti ſi arcum A C maximum baſi imponas, vt in ſequẽti figura apparet, hinc enim arcus B D orthogonalis inter A C cadit, quod vbi fit, prima cum demonſtratione arcum B D luſtra, cum quarta vero baſim A D, poſtmodũ A D ſubtrahe ab arcu A C, & relinquetur D C, latus quoq; cognitum. Iã rurſus triangulum habes B D C, cuius latera B D & D C ſciuntur, tertium vt noſcas reſtat, ſed hoc quinta demõſtratio per arcũ G L docet. Hæc itaq; licet pauca ſint, ſufficiẽtia tamen ad omnes totius primi mobilis vſus intelligendos fore non diffide.

SEQVVNTVR NVNC OBSERVATIONES COMETARVM quinque.

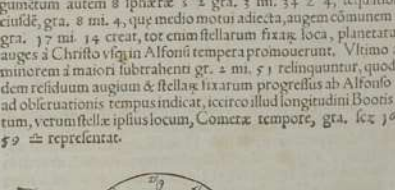
COMETARVM EXEMPLIS vſurus, oportune facturus ſum ſi à prioribus nõ diſceſſero. Viſos ergo Cometas quinq; temporibus CAROLI & FERDINANDI Cæſarum ferè cõtinuos, pro inſtitutione in præſens afferre non abſonum mihi perſuadeo. Atqui hæc noſtra exemplificatio nõ tam ob inſtrumenti vſum plenè exequendum ſtudioſiori amplectenda erit, quã propter cometicã, ſi licet ita loqui, ſtellæ eſſentiã perdiſcendã, & maxime caudã obſeruãdam, qua de, neq; Philoſophos, neq; Hiſtoricos, neq; Aſtrologos hunc vſq; in diẽ probatiora ſaltẽ attuliſſe cõſtat, vt taceã interim cõtẽplationis modũ, quẽ ſimiliter à nemine vnq̃ priore oſtẽſum legimus traditũue, vnde nobis liqueret quo pacto & vetuſtis indagatorib⁹ celeſtes mot⁹ cõſtitiſſent, quẽ interim negligentiã, proh dolor deplorandã quis non videt? Sed eſto nõ arduũ ſit, quomodo cauda à Solis radijs generetur cognoſcere, nihilóminus tamẽ cõſultum indicare videtur, quo pacto & ipſe meteoroſcopii auxilio idipſum vere eſſe cõpererim, & hoc ideo, vt poſteris quoq;, ſi quãdo poſt vſus poſtularit aliqua qua cometas huiuſmodi obſeruent (quoniã hactenus, vt pace omnium dixerim, nulla vel perquàm exigua fuit) ratio extet. Verũ hoc nomine nõ omnia cometarũ genera incluſiſſe volo, quorũ alii radios circumcirca emittẽtes criniti appellant, alii caudas in terrã vſq; demittunt, qualis anno 1472 apparuit, cuius nõ pauci adhuc memores reperiuntur ſenes, pauonis caudã vocantes quoniã nõ ſecus atq; lumẽ lucerne inditum, terrę caudam defixerat. Alii alio modo caudas radioſq; proiiciunt, ſuper quib⁹ à philoſophis iã olim abundè diſſertum eſt. Quo autẽ modo ſequẽtes Cometæ quinq; caudas ſecundum Solem inſtituerint, demõſtrandum aſſumpſimus, idq; ſufficienter ex meteoroſcopio preſenti, quã quidem probationis viam aliàs quoq; per numeros docuiſſe nos palã eſt. Præterea hac inſtitutione vſus, licet non vna, ſed multiplici ratione idem oſtendat vel demonſtret, contentus tamẽ erit ſimplici inductionis exẽplo, quo & cætera per ſe non difficulter nouerit, breuitate enim omnia comprehendere non eſt.

COMETARVM PRIMVS

anno 1531 luxit, eo quo Auguſtæ comitia per Cæſares Carolum & Ferdinandum celebrata ſunt, à die 6 Auguſti vſq; ad 23 menſis eiuſdem, cuius quo pacto obſeruationem inſtituerim, nunc capitulis conſequenter 16 aperiam.

DE OBSERVATIONE PRIMVM INſtituta adornataq;, Caput Primum.

STELLA iã diebus aliquot conſpecta, imò tertium decimum Auguſti diem iã occupante de eius contemplatione cogitare ſolicitus cepi. Hic autẽ fixũ Bootis aſtrum cum propè circulum verticalẽ cõſiſtere cernerem, eo preſertim tempore, quo Cometa euidentiſſime poſt Solẽ occultũ luceret, nimirum ho. 8 mi. 20 poſt meridiẽ, illico animũ ad aliud tranſtuli. Sed obiiciet aliquis forſam me citra rationẽ ſollicitatum, obſeruare enim cometam Torqueti opera facillimum fuiſſe, bene quidẽ, & fateor, ſicut etiam ſubſequens Torqueti declaratio patefaciet. Verũ ſic agenti mihi neutiquã caudæ ratio inueſtigari potuiſſet. quare eo quẽ enumero modo procedi à me debũit, per quẽ præter illud mobilis quoq; primi vſus oſtẽdi potuerunt, id quod nõ minus quã aliud laboraui ſedulo. Primum ergo Bootis ſtellæ longitudo latitudoq; requirebantur, quorũ primum Alfonſus eſſe teſtabatur 14 gra. 8 m ≏, ſecundum 31 gr. 30 m ſeptẽtrionale. Poſt hac ex tabulis eiuſdẽ Alfonſi Augium ſtelarumq; fixarum motus, qui & medius octauæ ſphæræ motus dici poteſt, excependus erat, huiuſmodi autẽ à tẽpore Chriſti vſq; in apparitionis ho. peragraſſe videbatur ſ̈ 0 gr. 11 mi. 36 z̈ 30. Poſtea acceſſus receſſuſq; curſum, qui & octauæ ſphæræ Argumẽtum vocatur, collegimus, qui erat ſ̈ 2 gr. 38 mi. 9 z̈ 8. Quẽ quidẽ motum deinceps in meteoroſcopii limbo à litera C verſus B requiſitum, in puncto E finiri cõperimus. Filo deinde ſuper lineã A B tenſo, margaritaq; in 9 gra. eiuſdẽ lineę fixa, cum H litera expreſſimus, 9 enim illi gra. circuli trepidãtis ſemidiametrũ referunt. Filo rurſus per punctum E extenſo, margarita in area punctum F, vbi gr. 8 mi. 48 cernuntur, attingere inuenio. Hæc autẽ 8 uæ ſphæræ æquatio fuerat, quæ medio eiuſdem ſphæræ motui adiecta, augẽ cõmunem, quæ eſt ſ̈ 0 gr. 20 m 5 procreat, totidẽ enim gra. & m ſtellarum errantium auges, inerrantiumq; loca à tẽpore Chriſti vſq; ad obſeruationis diem variata ſunt. Eadem ratione, motus à Chriſto ad Alfonſum quoq; perquirens medium octauæ ſphæræ motum ſ̈ 0 gr. 9 mi. 11 z̈ 38 offendi. Argumẽtum autem 8 ſphæræ ſ̈ 2 gra. 3 mi. 34 z̈ 4, æquationem eiuſdẽ, gra. 8 mi. 4, quę medio motui adiecta, augem cõmunem ſ̈ 0 gra. 17 mi. 14 creat, tot enim ſtellarum fixarũ loca, planetarumq; auges à Chriſto vſq; in Alfonſi tempera promouerunt. Vltimo augẽ minorem à maiori ſubtrahenti gr. 2 mi. 51 relinquuntur, quod quidem reſiduum augium & ſtellarũ fixarum progreſſus ab Alfonſo vſq; ad obſeruationis tempus indicat, iccirco illud longitudini Bootis additum, verum ſtellæ ipſius locum, Cometæ tempore, gra. ſcz 16 mi. 59 ≏ repreſentat.

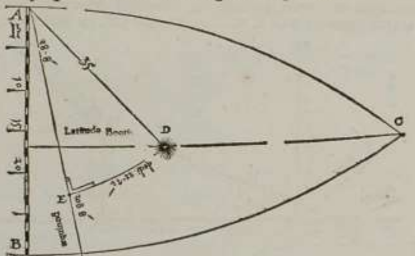

BOOTIS DECLINATIO EIVSQVE aſcenſio recta ceu cognita ſit, Caput Secundum.

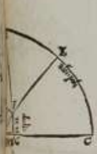

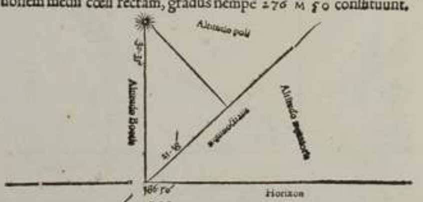
PRINCIPIO ergo quantitas anguli illius, qui iuxta libræ principium per ecliptịcam & circulum maiorem Bootem ſtellam tranſeuntem, cauſatur (is qui in figura ſequenti per lineam A D repreſentatur) inueſtiganda fuit, hoc modo. Stellæ Bootis longitudo in meteoroſcopio ab A verſus C accepta, gra. ſcꝫ 30 mi. 59 cum puncto G expreſſa eſt, à puncto G ſurſum B verſus latitudo quoq; gra. 31 mi. 30 numerata, cũ pũcto F ſignabatur. Super F deinde filum cum margarita tenſum in puncto E limbum ſecare cernebatur. Arcus autem inter C & E ſitus, anguli propoſiti quantitatem, quæ eſt gra. 64 mi. 34 oſtendit. Filo iam denuo vnà cum margarita ſuper lineam A B extenſo, diſtantia Bootis à principio libræ quæ eſt gra. 35 offertur. Nunc ſolis declinationem maximam gra. 23 mi. 30 ab angulo prius inuento dementi, relinquuntur gra. 41 mi. 4, quærenda in limbo à C vſq; in I. Poſthac ſi filum per I ductum eſt, declinatio quæſita in area indicaẗ à margarita iuxta L punctum, quæ gra. 22 mi. 22 eſt Baſis autem A K cõtinet gra. 28 mi. 8 inter rectas, & libræ & Bootis aſcenſiones comprehenſa, quæ aſcenſioni libræ adiecta, aſcenſionem quoq; Bootis rectam ſcꝫ 208 gra. 8 mi. produnt.

ALTITVDO BOOTIS SVPRA HOrizontem in circulo verticali. Item aſcenſio recta occidentis & medii cœli, quo tempore Cometa circulum verticalẽ attingeret, velũti deprӕhenſæ ſint. Caput Tertium.

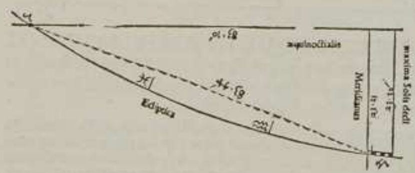
BOotis poſt intellectam declinationem, poli Ingolſtadienſis altitudo, vcꝫ 48 gra. mi. 40 in limbo meteoroſcopii à C verſus B numerata eſt, finiq; E litera appoſita, per eandem mox filum tranſmiſſum, declinationem Bootis in Area contingebat, quod factum eſt in puncto F cum margarita ſuperadducta. Rurſus iam filo lineæ A B ſupertenſo, margarita 30 gra. 35 mi. quo ſuple Bootes ſupra horizontem extat, quando verticalem circulum ſiue in orientis ſiue in occidentis parte cõtrectat, oſtendit. Baſis vero inter A & G diſcrimen dat aſcenſionum rectarum, tum Bootis, tum æquatoris occidui, quale eſt gra. 21 mi. 18, quæ dempta aſcenſioni Bootis rectæ, æquatoris gra. qui horiꝫõtem contingit, Boote verticalem occiduum contingente demonſtrat, qua lis eſt 186 cum minutis 50. His poſtremo adiecti gradus 90, aſcenſionem medii cœli rectam, gradus nempè 276 m̃ 50 conſtituunt.

QVOMODO GRADVS MEDII COELI in Zodiaco, eiuſq; tum declinatio, tum altitudo ſupra Horizontem, deprehenſa ſint. Caput Quartum.

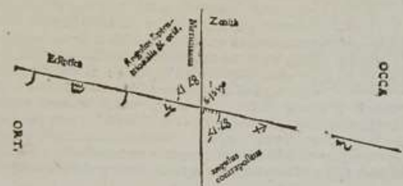
QVandoq; æquatoris gradus ille qui eſt aſcenſio recta medii cœli ſcilicet 276 mi. 50, in quarta æquinoctialis quadra reperitur, eoſdem gra. & mi. à 360 ſubducere oportet, reſiduum poſtea, quod eſt gra. 83 mi. 10 in meteoroſcopii baſi ab A contra C eundo numerandum, literaq; G ſignandum, per maximamq; Solis declinationem in limbo repertam filum tendendum. Mox à G ſurſum ad fili vſq; interſectionem, & arcus numeranti gradus 23 mĩ 21 occurrunt, declinatio ſcꝫ puncti ecliptici cœli medium contingentis. Interſectioni huic fili ſcꝫ & arcus G B margarita admouenda, filumq; ſuper lineam A B inducendum, quo facto margarita gra. 83 mi. 44 oſtendit, quos gra. & mi. contra ſignorum ordinem ab Arietis principio ſummenti, ſextus ♑ gra. & ſedecimum minutum offertur, medii cœli in Zodiaco locus. Declinationem vero, id eſt, 23 gra. 21 mi. ſubtrahens, æquinoctialis altitudini & hoc Ingolſtadianæ (ſignum enim Capricornus meridionale eſt) gra. ſciclicet 41 mi. 20, reſiduum quod eſt graduum 17 mi. 59 altitudinem eſſe meridianam, quæ eſt 6 gra. 16 mi. ♑, cognoſco.

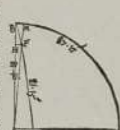
ANGVLVS VT SIT REPERTVS, ille quem meridianus cum ecliptica conſtituit, in parte boreali orientis, cometa circulum verticalem obtinente, Caput Quintum.

DIſtantia gradus medii cœli æquatoris & eclipticæ ab Arietis principio, item declinatione medii cœli ex prioribus agnitis, facile erat angulum quoq;, qualis eſt propoſitus, inuenire. Requirenti enim declinationem quæ eſt graduum 23 mi. 21 in baſi meteoroſcopii & cum G litera quæſitam notanti, indeq; ſurſum B verſus arcum imaginanti, nec non in eodem arcu diſtantiam medii cœli in æquatore ab Arietis principio gra: videlicet 83 mi. 10 numeranti, & cum F litera ſignanti, deindeq; filum ſuper lineam A B, & margaritam ſuper 83 mi. 44 (quæ ſunt diſtantia medii cœli in Zodiaco ab Arietis principio) inducenti. Et poſtremo filum ab B verſus C donec vnio punctum F teneat promouenti, filum in limbo anguli propoſiti quantitatem, & hoc per arcum C E, gradus nimirum 87 mi. 17 demonſtrat. Hunc angulum nihil opus erat queſiuiſſe, ſed illi contrapoſitum meridionalem ſcilicet occidentalem, quia tamen facilior inueniendi ratio ſuppeteret, hunc præſentem, idcirco eundem demonſtrare potius volui, Pro eo tamen contrapoſito in cæteris vſurus, ratio ſiquidem contrapoſitorum eadem eſt.

DE GRADV ECLIPTICE OCCIDVO, eiuſq; à vero occaſu diſcrimine, alius amplitudine dicto, inſuper de 90 mo ab aſcendente gradu, vno eodemq; operationis negotio reperiendis. Caput Sextum.

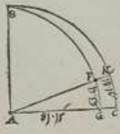

IN hac inuentione opus erat iterũ, velũti in ſuperioribus, aliqua trianguli cuiuſdam efformatione A B G dicendi cuius vnũ latus A G altitudo gra. medii cœli ſupra horizontẽ gra. cõtinens 17 mi 59 manifeſtum ex 4. Capite erat, angulus etiam F A G ex proximo gra. 87 mi 17 conſtans. Proinde totidem in limbo meteoroſcopii numerans cũ puncto M notabam. Filum deinde per punctũ illud tranſactũ ita inuariatũ retinebam, hinc ab A verſus C 17 gr. 59 m̃ cõputans, cũ G ſigno inſcribebã, vnde ſurſum B verſus areæ gra. dinumernans ad ſectionẽ vſq; fili iuxta F literam gradus 81 mi. 15 reperi, eadem rurſus à contactu meridiani, & horizontis in parte auſtrali occaſum verſus repetens punctum occiduum eclipticæ in ipſo horizonte conſtitutum cognoui. Vnde totidẽ gra. à 90 dementi, occaſus ſpatium ſiue amplitudo gr. 8 mi. 45 reſtare viſa ſunt, gr. videlicet eclipticæ & m̃ à vero occaſu meridiem verſus diſtantia. Inde vbi margarita fili & arcus G B ſegmentum ſcinderet, filum autem in lineam A B rurſus porrigeretur, tum ab vnione gradus 81 minuta 40 indicari cognita ſunt, quem numerum reſumens à cœli medio inchoans in Zodiaco ordinem

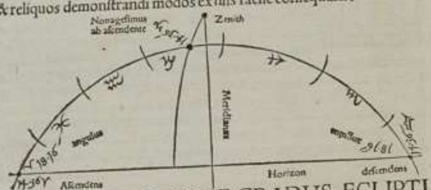
ſignorum contra rectè in gra. 14 mi. 36 ♎ deueni. Cui ſummæ 90 inſuper gradus adiiciens iterum in Zodiaco ad 14 gra. 30 mi. ♑ delatus ſum, locum eum quem ſcire inſtitueram.

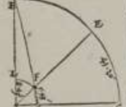
DE CONSEQVVTA ANGVLI QVANTItate illius, qui in 14 to gra. & 36 mi. ♎ fit, ſicut ex aduerſo in ariete, nihilq; aliud quam 90 mi. gradus ab aſcendente altitudinem exhibet. Caput Septimum.

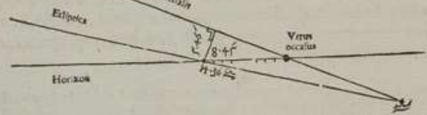
Vm conſtaret ex premiſſis iam arcus ille quantus foret à puncto eclípticæ occiduo & interſectione, tum meridiani tũ horizõtis ex parte auſtrali, eundẽ in meteoroſcopio illico reſumpſi, erat autẽ gra. 81 m̃ 15 ab A cõtra C eundo, reſumptumq; G litera inſcripſi, à litera G ſurſum verſus B. Denuo altitudinem eclípticę meridianã, quæ fuit gr. 17 m̃ 59 numeraui, finemq; numeri hui⁹ F litera inſigniui, per punctũ deinde F filum directũ in limbo B C indicare punctũ K videbatur, diſtãs à C gr. 18 mi. 16, hæc eſt autẽ altitudo 90 m̃ gra. ſupra horizontem includens angulum eclípticæ & horizontis, tã orientis quã occidẽtis parte. Licet autẽ alia quoq; via angulus iſte haberi quæat, breuitati tamẽ conſulens plura agere nolo, nihil enim dubito quin per temet & reliquos demonſtrandi modos ex hiis facile conſequaris.

DE DECLINATIONE GRADVS ECLIPTICI deſcẽdẽte, per interuallũ ſui occaſus reperta, Caput Octauũ

Nteruallũ ſiue amplitudinẽ gra. eclíptici illius qui occidebat obſeruationis noſtræ tẽpore caput ſextũ declarauit, gra. ſcz 8 m̃ 45 meridionalẽ fuiſſe. Hãc numeratã ab A verſus B cum L litera margaritaq; connecto, ab hoc autẽ altitudinẽ æquatoris Ingolſtadiani quæ in limbo gra. 41 m̃ 20 habuit, cõſpicio. Per eũ vero locum filo tranſmiſſo vnio iuxta punctum F gra. 5 m̃ 46 quæſiti vcz puncti declinationẽ arguit. His igitur paucis prælibatũ volo qua methodo ad Cometæ obſeruationẽ inſtruct⁹ acceſſerim. ¶ Nũc quomodo cũ Cometa ipſo trãſegetim cognoſcetur. Obſeruatio autẽ prima nobis peracta eſt 13 Auguſti die, hora 8, m̃ 22 ferè pomeridianis, nõ ita multo poſt Solis occaſum.

DE OBSERVATIONE NVNC COmetæ ipſius primi Caput Nonum.

Acto iã Solis occaſu cũ cometa verticali circulo videretur eſſe propinquior, inſtrumentũ capiens vocatũ planimetrum, primo Bootẽ cõtueri cæpi, vtrum vcz is in verticali circulo eſſet, necne. Vez cum ille exactè verticalẽ tenere appareret, regulamẽtum idẽ Cometã verſus dirigẽs, eiuſdẽ Azimuth ab occaſu altitudinemq; ſupra horizontẽ exquirere ſtudui. Quo peracto, caudã quoq; eodẽ inſtrumẽto ſuſpicẽs in eius extremitate punctũ quoddã imaginabar, ſimulac cõtẽplando quãtum ab occaſu differret ſeptẽtrionalior, quãtaq; ei⁹ eſſet ſupra horizontẽ eleuatio. Hęc autẽ toti⁹ meæ obſeruatiõis ratio erat, ex qua ea quæ ſequũtur ſeſe obtulerũt,

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 7 mi. 56
¶ Azimuth Cometæ ab occaſu verſus Sept: gra. 49 mi. 26
¶ Altitudo Extremitatis caudæ ſupra horizontem gra. 20 m̃ 3
¶ Azimuth extremitatis caudæ occidẽtale & ſeptentrionale ĝ 59

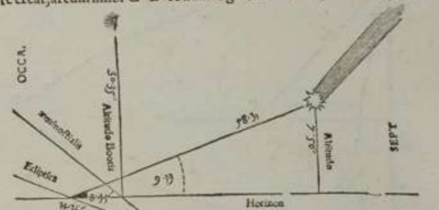
Fateor

¶ Fateor tamen interim me ante Solis ortum non cometã hunc cõſideraſſe, atque hoc ideo, quod 13 iam die menſis Auguſti/ quo primum à me obſeruaretur, non amplius matutinum ante ortum viſus ſit, qualis à principio ſoluit. Occultationis autem cauſa in ſequentibus planiſſime diſcetur, idcirco prius conſilium ſequutus ſingulas obſeruationum partes capitatim recenſere malo.

QVOMODO DISTANTIA COMEtæ à puncto occidẽtis eclípticæ, nec non angulus ab hoc arcu in horizõte cauſatus principio inquiſita ſint. Caput Decimũ

Extum Caput demonſtrauit obſeruationis hora 14 gra. 36 mi. ♎ occidentem occupaſſe, à quo puncto diſtare Cometã verè deprehenſurus, ad interuallum gradus occidentis quod fuit 8 gra. 45 m̃, Azimuth Cometæ 49 gr. 26 mi. iungo, ſummamq; gra. 58 mi. 31 conſtitutam, poſt in meteoroſcopio ab A verſus C requiſitam cũ G litera noto, à quo procedens ſeorſum B accedẽdo per 7 gra. 56 mi. id quod Cometæ altitudo fuerat per literam F ſigno. Per eam vero literam dimittens filum, ſectionem eiuſdem in limbo iuxta E obſeruo, margaritamq; in F colloco. Poſtremo filum in A B linea donec H punctum vnio teneat, promouens, punctum illud H diſtantiam Cometæ verã ab occaſus puncto referre pronunctio. Quantitatẽ ſimiliter anguli accipiens eã, quã arcus ille diſtãtiæ modo repertæ cũ horizõte creat, arcum limbi G E cõſiderãs gra. illius 9 m̃. 19 eſſe cõſpitio.

DE VERO COMETAE LOCO IN ECLIPtica ſecundum lõgitudinem cõſtituti, Similiter de latitudine eiuſdem cognitis. Caput 11.

Ræcedẽs caput angulũ indagauit eũ quẽ arcus inter cometã & gra. eclípticę occidẽtali cõſiſtẽs vnã cũ finitore efficit, gra. vcz 9 m̃ 19. Septimo etiã oſtẽſus eſt angulus eclípticæ & horizontis, nempe ĝ 18 m̃ 16. Quos ambos nũc cõnectenti ſuma gr. 27 m̃ 35 conſurgit. Hãc ſummã in meteoroſcopii limbo iterans à C ordiendo ad E q; procedẽdo, per idẽ E filũ tendo, margarita vero cũ prius iã in linea A B diſtãtiã cometæ gr. 58 m̃ 31 teneat, eadẽ in puncto F gr. 23 m̃ 15 diſtãtiã cometæ ab eclíptica, quæ & latitudo dicatur borealis, docet. Eodẽ in circulo ad G vſq; deſcẽdẽs inter A & G 63 ĝ 51 mi offendo, quæ diſtãtia eſt cometæ à 14 gr. 36 mi. ♎. Quos gra. & m̃ poſtq̃ in Zodiaco ſucceſſum ſignoꝶ cõtra numero 19 leonis gra. m̃ 15 incidẽs, vez eum Cometæ locũ in eclíptica eſſe pronunctio. At hoc interpretãdum eſt ſecundũ viſus noſtri lineã, aſpectus enim diuerſitas quanta cauſetur breuitatis huiuſmodi non eſt in preſens diſcutere.

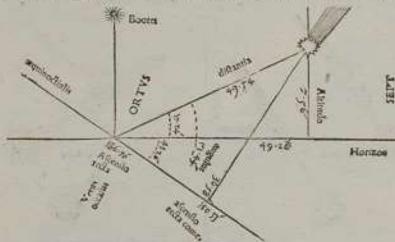

DE COMETAE DECLINATIONE aſcenſioneq; recta obtentis. Caput 12

Bſeruatio prima docuit, veluti Cometa 49 ĝ 26 m̃ Azimuth ab occaſu ſeptentrionem verſus diſtiterit. In altitudine vero gr. 7 mi 56. Ideo 49 gr. 26 m̃ ab A contra C numeranda erant, horumq; finis cum G ſignandus. Iterum autem à G verſus B aſcendenti per gradus 7 m̃ 56 litera F ponenda fuit, huicq; filum cum margarita rectè ordinata ſuper inducendum, quæ fili extenſio in limbo quantitatem anguli horizontis & ortus à cometa ad occaſum æquinoctialis ducti oſtenderat, hoc eſt, gra. 10 mi. 24. Poſt hac filo in A B poſito margarita gr. 49 mi. 54 in

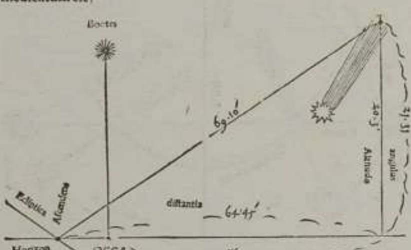
puncto

puncto H, quantum ſcz Cometa ab occaſu æquatoris elongaretur innuerat. Angulo paulo ante reperto, nunc æquatoris angulus & horizontis in meridiano noſtro Ingolſtadienſi conſertus, qui gradus habebat 43 mi. 20, producere gradus 53 mi. 44 videbatur, totalem ſcz angulum, quo cum declinatio & aſcenſio Cometæ recta ſic inuenta eſt. Quantitate anguli integri ſiue totalis à C verſus B in limbo quæſita E litera ſcripta eſt, mox filo in A B lineam repoſito margaritam ſuper 49 gr. & mi. 54 illata eſt. Tertium filo per E tracto, margarita decli. 36 ḡ 58 m̄ iuxta F in inſtrumēti area prodiderat. Deinceps à G in A vſq; denumeranti gr. 36 mi 17 occurrerant, interuallū puncti rectè aſcendentis cometæ, punctiq; equinoctialis deſcēdentis. Superius autē oſtenſo eo, quomodo ſcz 186 ḡ 50 mi. præciſe occaſum tenuerant, iccirco iam 36 gr. 17 mi. ab eis ſubduco, quorum reſiduum gr. 150 mi. 33 aſcenſio cometæ recta dicitur. Tantum ergo requirebatur cognitionis ad cometæ motum perſcrutandum, ex quibus vnà liquebat caudam cometæ à Sole generatam & vmbræ modo (qualis reuera fuit) Solem ſubinde aſſequutam. Quam rem, vt ſim verius conſequutus ſequenter audies.

DE AZIMVTH ET ALTITVDINE caudæ animaduerſa. Caput 13.

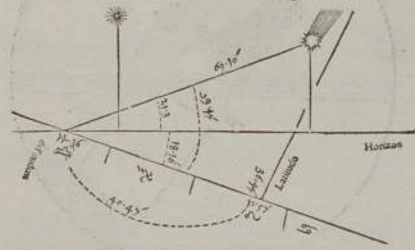
Coniectura iam præualente caudā à Sole vmbræ modo generari, cōmittere non potui, quin illud exactius adhuc peruiderem, proinde huiuſmodi propoſito aggreſſus hoc ſum. In caudæ extremo punctū eligens, eius illico extantiam ſupra horizontem collegi, grad' vt ante 20 m̄ 3, ſimiliter azimuth eiuſdem, quod erat ſeptentrionale 56 graduum. Occaſus iā ſpacium ſiue amplitudinem 14ti gradus 36 mi. ♎ bræ coniungēti gra. 64 mi. 45 orta ſunt. Ea deinde graduum minutorumq; ſum̄a in meteoroſcopio ab A contra C quæſita, puncto G ſignata eſt. Iam ſurſum à G numerans gra. 20 mi. 3 altitudinem ſcz / cum F notabā. Poſtremo filum per F erectum in limbo gr. 23 m̄ 33 in puncto E abſcidit, quæ quidem eſt capacitas anguli ab horizonte & circulo qui ab extrema cauda in occaſum 14 ti gradus minutiq; 36 ♎ ducitur, cauſari. Margarita poſt in eodem F ſtatuta, filoq; ſuper lineam A B promoto, vnio gra. 69 mi. 10 in puncto H per lineam A F ſignificato demonſtrat, ſemper enim lineæ A F quantitas diſcenda eſt in linea A B, veluti ad nauſeam ferè hacten' inculcatum eſt.

DE VERO CAVDAE EXTREMITATIS loco, eo quē in ecliptica poſſederit, deq; eiuſdem ab ecliptica diſtantia reperta. Caput 14.

Angulo proximè inuento gradibus videlicet 23 mi. 33, alter ex capite 7 cognitus committitur angulus, qui itidem graduum eſt 38 mi. 16, ex combinatione iſtiuſmodi ſuperant gradus 39 mi. 47. Per quę verum extremitatis caudinæ locum, latitudinemq; ſic exquiro. Filum vnà cum margarita interuallo huic, quod extremitas caudæ cū occaſus puncto fecit gradib' ſcz 69 mi. 10 in A B imponēs, idē in limbo ſuper gra 39 m̄. 47 angulo

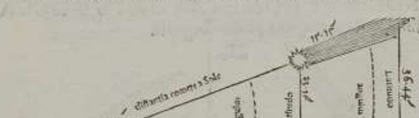
47 angulo integro ſeu totali protraho, & vnio pūctum in area tenet, quod extremitatis ſæpe dictæ latitudinem reſpectu eclipticæ, gradus nempè 36 mi. 44 cōmonſtrat. G vero ſubtus F acceptū, ab A cōputanti in G vſq; repreſentat veram extremæ caudæ computatā diſtantiā, videlicet gr. 40 mi. 47 in ecliptica à gr. 14 m̄ 36 ♎, totidē gr. & mi. cōtra ſignorū ordinē numerati, & hoc à 14 gra. 36 m̄ ♎ incipiēti, verus extremitatis locus in gr. 10 m̄ 57 ♌ incidit.

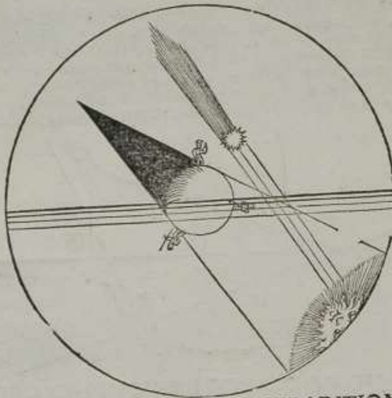
QVOMODO POSTREMVM ET CERtiſſimò caudā cometæ à Sole generatā repertū ſit. Caput. 15.

Eo quo Cometa per me obſeruabatur die 13 nimirū Auguſti Sol 29 ♌ gr. viceſimūq; minutū incoluit, hic quod Solis theorica tū perdocuit. Verus etiā Cometæ locus è capite 11 cognitus eſt eſſe 19 ♌ gr. & mi. 15, ita quod Solis & Cometæ diſcrimē 10 gr. & 5 mi. fuerit ad amuſſim, Ad hæc præcedens caput locū caudæ extremæ gr. Leonis 10 & mi. 57 tenuiſſe cōmonſtrauit, vnde & illud liquet, quod caudæ extremitas à vero Cometæ loco non niſi 8 gr. & 18 mi abfuerit. Hos conſtantibus arcū qui à Sole per cometæ mediū tranſiret imaginabar, arcū itē aliū à Sole per Caudæ extremitatē ductū. Atqui certū erat arcus ambos à Sole tractus, alterū per corpus Cometæ, alterū per extremitatē caude euntē, eoſdē eſſe, cū angulos pares cū ecliptica iuxta Solis gradum efficiāt, ex quo ſequitur rurſum lineā rectā, quæ è Sole per cometā educitur, vel educi cōcipitur, eādē per caudæ mediū lōgitudinaliter, vt ſic loquar, tranſire oportere, quod ſi eſt, vt eſt, cōuincitur quoq; caudam à Solis lumine cauſari, quā quidē rē penitius hac induſtria diſcuſſimus. Numerantes ab A meteoroſcopii verſus C gr. 10 mi. 5 diſtātiā ſcz Cometę à Sole, eādē cū G litera inſcripſimus. Cometę itē latitudinē gr. ſcz 23 mi. 15 à G ſurſum verſus B cōputātes litera I notauimus. Per I literā poſtea ducētes filū ab eo punctū E oſtēdi vidimus. Poſt arcum à C contra E contemplanti gr. 67 mi. 49 offerri cōperimus, quātitatē anguli arcus prædicti, illius videlicet, qui à Sole per cometā imaginat' & ecliptica cōcluſus eſt. Hoc facto ab A locū extimæ caudæ à Sole diſtantem, qui eſt gr. 18 mi. 23 cæpim', numeratoq; literā L appoſuim'. Ab L deinde aſcendētes B contra latitudinē extremitatis, quæ eſt gra. 36 mi. 44 acceptā F litera inſigniuimus. Hinc filū per F emiſſum prope limbū in pūcto E ſecare viſum eſt, præter pauca m̄. quæ proculdubio inſtrumēti culpa, obſeruatione nimirū iniquius peracta, induci potuerunt. Vtriſq; igitur angulis illis ſibi paribus, omnino neceſſe fuit arcus quoq; à Sole eductus, alterū per Cometā, alterū per caudā eiuſdē ſibi cōuenire, eoſdēq; eſſe. Quod ſi eſt, oportet lineā à Sole per corpus Cometę euntē rectā, etiā per cometæ caudā ſecūdū longitudinē rectiſſimè ferri debere, adeo ex hoc omni liberatus ſum dubio, imo credere coactus ſum, vel inuit', caudā à Sole oriri oportere. Poſt hac autē vnionē punctui I annectens, filū in linea A B promouim', quo promoto ſtatim in H puncto margarita Solis & cometæ differētiam, gra. vcz 25 mi. 14 monſtrauerat. Poſtremo vnionē ſuper F firmātes, in linea A B punctū M, ab A diſtans gra. 40 mi. 29 extremitatis caudæ Soliſq; diſcrimen didicimus. Solis & co: differentia ſublata ab 40 gra. & 29 mi. reliqui gradus 15 mi. 15 facti ſunt, longitudo caudæ totius veriſſima.

Vltra mirari forſan quis poſſit, qui factū ſit, vt quoniam cauda à Sole ſit orta, ſurſum tamen vergerit, nō autem deorſum & terræ incumbens, qua de re, vt etiam rudioribus ſatis fiat imaginem ſubjungere vtile viſum eſt talem, in qua citra ſpeculationem res oculis ſubijcitur.

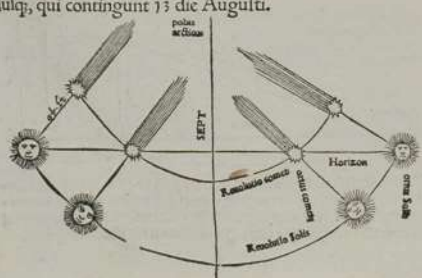

DE OCCVLTATIONE ET APPARITIONE Cometæ. Caput decimumſextum.

TAMETSI Cometes 13 auguſti die mihi cõſpectus ſit primo, non deſunt tamen qui eundem ſe vidiſſe ſexto ſeptimoq; affirment, verè autem omnibus ab occidẽte paucis ab oriente viſus eſt, & profecto fieri non poteſt, quin ita factum ſit, licet non omnibus apparuerit, non enim ita multis poſt ortum ſuum diebus videri mane deſit, ea de cauſa, quod ſubinde magis ac magis coſmicum in ortum feſtinarit. Nam die 18, vt videre in ſequentibus eſt, oriri cum ipſo Sole cepit, quocirca propinquor erat iam Soli 13 die quam vt cerni potuerit, ortum parante iam Sole. Inde factum eſt, vt pleriſq; imperitioribus alius ab eodẽ cometa fuiſſe putaretur, quaſi duo forent, vnus in oriente, alter in occidente, neſcientibus tam in ortu quàm in occaſu apparere poſſe, non ſecus atq; ſtellã aliam. Id quod etiam Mattheo Palmerio Florentino impoſuit in cronicis ſuis aſſerẽti binos in Ianuario cometas fulſiſſe, anno poſt Chriſtũ 729, aliumq; Solem anteiſſe, alium vero ſubſequutum, cum reuera non duo, ſed vnus & idem fuerit, nunc ante nunc poſt Solem, ea qua dixi ratione, lucens. Sed ad rem, Sol cum 29 Leonis gradum poſſederet, occidebat hora poſt meridiem 6 mi. 54, Cometa vero hora 9 mi. 55, ſi declinatio eius aſcenſioq; recta conſiderentur. Vnde liquet Solem fuiſſe ſub horizonte horis 10 mi. 12, & Cometam horis 4 mi. 10, cuius idcirco ortus hora 2 mi. 10 poſt noctis medium eſſe debuit. Cum vero de ortu & occaſu cometæ loquor, non ſubaudias volo, mihi viſum per inſtrumenta eo tempore quo horizontem contigerit Cometa, illud enim abundè declinatio aſcenſioq; recta eius ſemel cognita ſuggerunt, & ſi vero per inſtrumentum id eſſem conatus, confieri tamen nequaq̃ potuiſſet, quoties enim horizonti propinquior fieret 3 vel 4 gra. interuallo, flamma eius extingui omnino videbatur, adeo, vt aliquandiu à me ſub nubila condi creditus ſit, donec admoneret Plinius libro naturalis hiſtoriæ 2 cap: 25, Cometas in occaſura cœli parte nunquàm eſſe, id eſt, nunquàm apparere. Is enim genuinus Plinii intellectus eſt, ni fallor, quem eò libentius ego quoq; admitto, quoniam ita oculis eſſe compererim. De vſu meteoroſcopii nihil amplius agã, ſed poſt finem cometæ, motum quoq; diurnum per meteoroſcopium inuenire docebo, ſufficiat autem hanc vnam obſeruationis methodũ ita fuſè, & quaſi per membra tradidiſſe, in ſequentibus enim nil prętet obſeruationes meras per meteoroſcopium conſequutas proponem⁹. Figuræ præterea ſequentes oſtendunt altitudines Cometarum dumtaxat, ſupra horizontem exiſtentium tempore quo Sol occumbit, ſimiliter quã profundus Sol extiterit ſub finitore cometa eundẽ ſcandẽte.

Sententia Plinii de occaſu Cometæ.

SOLIS ET COMETAE ORTVS OCCAſuſq;, qui contingunt 13 die Auguſti.

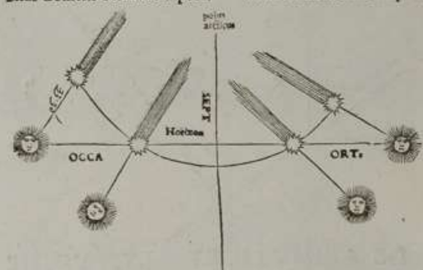
DECIMO QVARTO AVGVSTI DIE ſecunda Cometæ obſeruatio peracta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 8 mi. 29
¶ Azimuth Cometæ ab occaſu Septen. verſus gr. 45 mi 22
¶ Altitudo extremitatis caudæ graduũ 23 mi. 18
¶ Azimuth extremitatis caudinæ Septentrio. gra. 57 mi 38

Hæc ſequentia ex obſeruatione conſurgunt.

Latitudo Cometæ gra. 23 m̃ 2. Locus Cometæ gra. 23 mi. 39 ♌.
Declinatio Come gr. 35 m̃. 12 Sept. Aſcẽſio recta Co. gr. 155 m̃ 5
Co. Mediat cœlũ ho. 11 añ. Amplitudo. or. & occ. 60 gr. 27 m̃ Sep.
Occa. Come. hora 9 m̃ 32 poſt me. Come. occidit cũ 23 gra. ♏
Diſtantia Come. à Sole gr. 23 m̃ 40. Ortus Come. hora 2 mi. 28.
Loc⁹ extremi. caudæ gr. 19 m̃ 18 ♌. Latitu. extre. gr. 39 m̃ 45 Sept.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

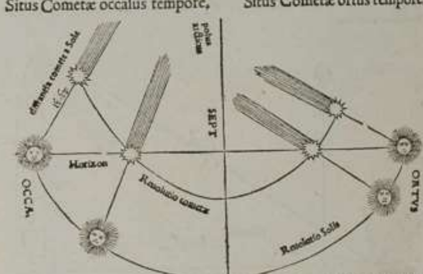
DECIMO QVINTO AVGVSTI OBſeruatio tertia facta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 9
¶ Azimuth Cometæ ab occ. verſus Sept. gra. 41 mi. 22.
¶ Altitudo extremitatis caudæ ſupra horizon. gra. 19 mi. 8
¶ Azimuth huius extremitatis gra. 50.

Hæc autem obſeruatio collegit ea quæ ſequuntur.

Latitudo Come. gra. 22. Locus verus Come. gra. 24 mi. 29 ♌
Decli. Come. gr. 33 m̃ 19 Sep. Aſcen. recta Co. 159 gra. 20 mi.
Latitudo extremitatis caudæ ab eclíptica gra. 34 mi. 22
Locus verus in eclíptica extremæ caudæ 23 gra. 2 mi. ♌
Diſtan. à Sole gra. 23 mi. 31. Arcus diur. Come. horæ 18 mi. 34
Occa. Come. ho. 9 mi. 44 poſt. Or. Come. hora 3 mi. 10 ante.
Hoc die Com. heliace accidit, vt nõ amplius ante Solis ortũ cerneret.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO SEXTO DIE AVGVSTI conſideratio Cometæ quarta.

¶ Altitudo Cometæ ſupra hori. gra, 9 mi. 43
¶ Azimuth Cometæ ab occ: verſus Sept. gra. 35 mi. 13.

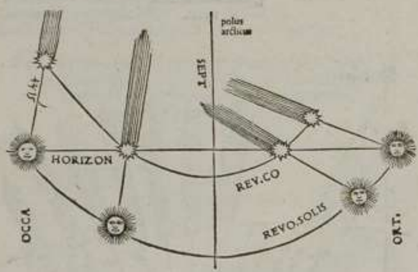
Super cauda nihil vlterius agetur, ſufficiunt enim priora, per quę ſatis liquet à Sole caudã mutuari, quocirca in poſterũ de hac ſupſedebimus.

Talia ex obſeruatione conſtant.

Latitudo Cometæ ab eclíptica gra. 22 mi. 1.
Verus locus Cometæ in eclíptica gra. 4 mi. 32 ♍.
Declinatio Cometæ ab æquatore 30 gra. 11 mi. Septentrio.
Aſcenſio recta Cometæ 165 gra. 31 mi.

Cometa mediat cœlum hora o mi. 45 poſt meridiem.
Amplitudo cometæ ab occaſu verſus Sept. 49 gra. 27 mi.
Occaſus Cometæ, hora 9 mi. 32 poſt.
Ortus Cometæ, hora 3 mi. 58 ante.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 15.

Viua imago Cometæ occaſus tēpore Situs Cometę tēpore ortus

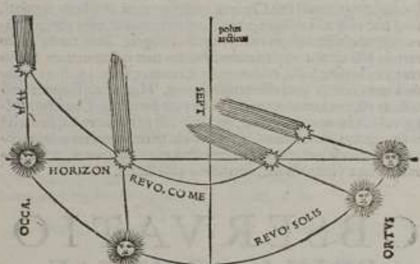
DECIMO SEPTIMO DIE AVGVSTI examinatio quinta Cometæ facta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 10 mi. 14.
¶ Azimuth Cometæ ab occ. ad Sept. gra. 30 mi. 46.

Subiuncta ex contemplatione prodeunt.

Latitudo Cometæ ab eclíptica Sept. gra. 21 mi. 25
Locus Cometæ verus in eclíptica gra. 9 mi. 14 ♍.
Declinatio Cometæ ab æquatore Sept. 27 gra. 48 mi.
Aſcenſio recta Cometæ 169 gra. 45 mi.
Cometa mediat cœlum hora o mi. 58 poſt meri.
Amplitudo ortus & occaſus Sept. verſus 44 gra. 49 mi.
Occaſus Cometæ, hora 9 mi. 24
Ortus Cometæ hora 4 mi. 31 poſt medium noctis.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 12.

Imago Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

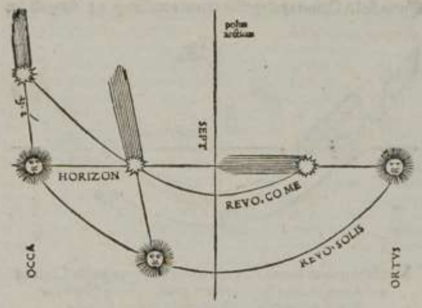

DECIMO OCTAVO AVGVSTI EXAminatio Cometæ Sexta peracta eſt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra hori. 10 gra. 39 mi.
¶ Azimuth Cometæ ab occa. verſus Sept. gra. 24 mi. 42.

Hæc ſubnexa ex obſeruatione eliciuntur.

Latitudo Cometæ Septen. 20 gra. 12 mi.
Verus locus Cometæ in eclíptica gra. 15 mi. 30 ♍
Declinatio Cometæ Septen. gra. 24 mi. 14
Aſcenſio recta cometæ 175 G̈ 7 M̈
Mediat cœlum hora 11 M̈ 16 poſt meri.
Zenith ortus & occaſus ab occ. ad Sept 38 G̈ 20 M̈
Cometa occidit hora 9 M̈ 19 poſt meri.
Cometa oritur preciſe cum Sole hora 5 M̈ 22
Diſtantia cometæ à Sole G̈ 23 M̈ 2

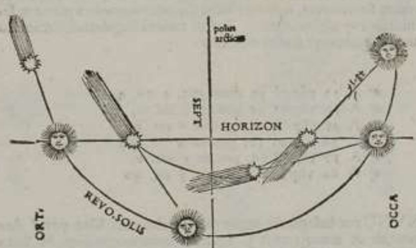
VICESIMO SECVNDO DIE AVGVſti facta eſt obſeruatio Septima, diebus enim Auguſti 19, 20 & 21 cometa non luxit ab aëris obſcuritatem, proinde non obſeruari potuit.

¶ Altitudo cometæ ſupra horizontem G̈ 11 M̈ 25
¶ Azimuth cometę Septe. 7 G̈ 34 M̈

Subſequentia hæc ex obſeruatione colliguntur.

Latitudo cometæ ab eclíptica 16 G̈ 32 M̈ Sept.
Locus cometæ verus in eclíptica G̈ 1 M̈ 23 ♎
Declinatio cometæ ab æquatore 13 G̈ 31 M̈
Aſcenſio recta gra 188 mi. 53
Mediat cœlum hora 1 mi. 55 poſt meridiem
Amplitudo ortus & occaſus graduum 20 mi. 42
Diſtantia cometæ à Sole 28 gra. 16 mi.
Occidit cometa hora 8 mi. 59
Oritur cometa hora 6 mi. 52

Status cometæ in parte occidentis. Status cometæ in parte orientis

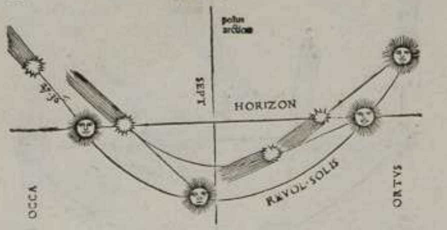
VICESIMO TERTIO AVGVSTI COmeta obſeruatus octauo & vltimo.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem gra. 11 mi. 26
¶ Azimuth Cometæ Septentrionale ab occaſu gra. 3 m̄ 50

Talia ex obſeruatione conſurgunt.

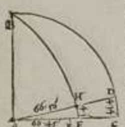
Latitudo Cometæ ab eclíptica gra. 14 mi. 31 Sept.
Locus verus cometæ in eclíptica ſecundū longitudinē 2 G̈ 51 m̄ ♎
Declinatio Cometæ graduum 11 mi. 26 Septentrionalis.
Aſcenſio recta Cometæ 190 graduum 39 minutorum.
Mediat cœlum hora 2 mi. o poſt meri.
Amplitudo ortus & occaſus gra. 17 mi. 26
Occidit Cometa hora 8 mi. 53 poſt me.
Oritur hora 7 mi. 4 poſt medium noctis
Diſtantia Cometæ à Sole graduum 27 mi. 36.

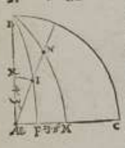
Quem Sol & Cometa peregerint ortum occaſumq́ 23 Auguſti die.

Viceſimo quarto autem Auguſti adhuc aliqua ex parte Cometa mihi conſpectus eſt, non autem contemplatus diligentia priori, quomodo videlicet cauda Solem ſequuta ſit, cuius occaſione hanc contemplatio-nis viam agreſſus ſum.

Quomõ mut⁹ diurnus Cometæ ſit inueſtigandus.

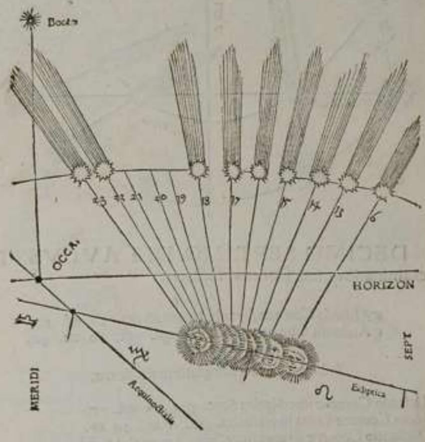

DVO adhuc reſtant per meteoroſcopium quærenda pro Cometæ vſu, motus nempè ipſius Cometæ diurnus, id eſt, quantum indies pro-mouerit, & quam incedendo ſemitam deſcripſerit, id eſt, qua in parte eclipticam tranſcenderet, quæ duo loca, qui caput & caudam draco-nis appellare voluerit, non errauerit. In motu diurno cognoſcendo locum Cometæ quem in ecliptica ſub obſeruationis tempus tredeci-mum videlicet diem Auguſti tenuit, latitudinem quoq́ eiuſdem, ſimili-ter etiam loca quæ in 14 die incoluit pro exemplo deſumemus. Die igitur 13 verus locus Cometæ erat 19 gradus 15 mi. ♌. Latitu-do eiuſdem gra. 23 mi. 15 Septentrionalis. Die autem 14, locus Cometæ verus fuit gradus 23 mi. 39 ♌. Latitudo gradus 23 mi. 2. Differentia iam longitudinis eſt gra. 4 mi. 14, quam quidẽ differentiam in meteoroſcopii limbo à C verſus B requirens cum litera D ſignet, complementum poſt hac latitudinis minoris, grad. ſcilicet 66 mi. 58 ab A verſus B numerans cum litera G inſcri-bat, filumq́ cum margarita eidem adiungat. Filo rurſus ſuper D li-teram acto, margarita numerum in H areæ puncto prodit H F nu-merum pro catheto ſupponendum. Quo ſuppoſito, gradus ab F in A numerentur, ab illiſq́ latitudinis complementum ſubtractum, quã-titatem E F relinquet. Poſtea rurſus quantitatem E F ab A ver-ſus C computans, cum litera F, ſicut in ſecundo patet quadrante, in-ſcribat, vnde verſus B aſcendens numeri H F quantitatem vocans cum litera I notet, Super I margaritam figens, filium in A B li-neam promoueat, eo enim promoto, gra. 4 mi. 3 in K puncto ab vnione ſecari cernet, motum ſcilicet Cometæ diurnum à prima in ſe-cundam vſq́ obſeruationem. Eadem ratione ſingulorum dierum mo-tus indagantibus, tales ſeſe offerunt.

¶ A 13 vſq́ ad 14 diem gra. 4 mi, 3
¶ A 14 vſq́ ad 15 gradus 4 mi. 0.
¶ A 15 vſq́ ad 16, gradus 6 mi. 0
¶ A 16 vſq́ ad 17, gradus 5 mi. 24
¶ A 17 vſq́ ad 18, gradus 5 mi. 0.
¶ A 22 vſq́ ad 23 gradus 3 mi. 40

NVNC pro indagandis capite caudaq́ draconis, filum per I du-catur, ab A autem verſus C latitudo maior accepta cum M litera exprimatur. Ab M deinde B verſus aſcendens gradus 84 mi. 45 inuenta, in punctoq́ N, finita vero Cometæ loco, qui eſt 19 gra, 15 mi. Leonis adijciantur, quæ adiecta caput draconis arguunt, 14 videlicet ♏ gradum, caudam vero 14 ♉, Ventrem vero 14 Leo-nis. Eodem modo caput & cauda per quemlibet motum diurnum re-periuntur, quo licet in negotio nonnunquam differentiæ pauxillum occurrat, pro nihilo tamen ducendum penitus eſt. Iſtiuſmodi operationis mentio ſe offeret vberior in Coſmographia no-ſtra, vbi de locorum diſtantijs, longitudinum, latitudinumq́ gradibus inueniendis tractatio abſoluetur. Quilibet ve-ro vel mediocriter peritus imaginari locum Solis ſub horizonte depræhendat facile, quomodo cauda So-li creata ſit. A principio enim in Boream incli-nari viſa quæ eſt, poſtea in meridiem flecteba-tur, ob velocitatem nimirum motus, quo ſuperabat Cometa Solem, quod ani-maduerſum eſt precipuè diebus 17. 18. 22. & 23, ſicuti figura ſubordinata oſtendit clariſſimè

FIGVRA PRAESENS QVALIS COMETA INDIES SVPRA HORIZONtem apparuerit, primo, die ſexto Auguſti, Secundo, decimotertio, Poſtea decimo quarto, decimo quinto, decimo ſexto &c. donec diſparere cœpit, quemq́ dietim motum ferè peregerit, vtq́ caudam principiò in Septentrionem, vltimo vero in meridiem à Sole generatam reclina-uerit.

At, dicet forſan hic aliquis perperam Cometæ motum diurnum, re-uolutionis circulum, caput caudamq́ eiuſdem aſſignari, tanq̃ illius, qui regulatum non obtinuerit inceſſum, cumq́ iam olim philoſophis & Aſtrologis perſpectum ſit, proditumq́ cometas nihil eſſe aliud quã terreſtres halitus ſiue exhalationes calidas & ſiccas, pingues & glu-tinoſas, virtute aſtrorum ſupremam vſq́ ad aëris regionem eleuatas, ibidemq́ ſuccenſas, orbes vero nequaq̃ Cometas habere, quare regula-ri etiam carere motu. Illud equidem negare non auſim, cum tamen ſimillimũ deprehenſi ſint Cometæ noſtri motum abſoluere regulari, neq́ huc illuc auis ritu in ætere volitantis raptus ſit, nihil obſtiterit ſa-ne motum eiuſdem aliqua etiam regula aſtringere. Sunt tamen qui co-metam eſſe dicunt exalationem ſubtilem non inflammatam, ſed lu-centem à lumine Solis, cui ſententiæ & nos accedimus, noſtros ſiqui-dem cometas tale quid eſſe certiſſimum eſt. Hoc autem ſuppoſito, nõ difficile eſt, caudam imaginari. Neq́ vero omnes hic Cometas intel-ligi volo, dubium enim non eſt, quoſdam eſſe per ſe accenſos, ſicut etiã in ſuperiorius meminimus. Quid autem talem ingeneret motum co-metæ præter ſphærarum ſuperiorum raptus violentiores, & potiſſi-mum Lunæ viciniorius ſez, non habeo quid dicam.

OBSERVATIO PRIMA COMETAE SECVNDI.

SECVNDVS Cometa Anno 1532 fulſit in re-gione orientali, cœpit autem videri 25 Septembris, in diem vſq́ 20 Nouembris, ſepties per me & ſtudio-ſiſſimè obſeruatus. PRIMO autem omnium ſecũ-do Octobris die in Dreſeno miſniæ oppido (cuius lo-ci altitudo eſt 51 gra.) hora Solis ortum præceden-te quinta, In qua contemplatione Azimuth altitudoq́ huiuſmodi reperta ſunt.

¶ Altitudo Cometæ ſupra horizontem 13 gra. 10 mi.
¶ Azimuth eiuſdem ab ortu verſus meridiem 24 gra. 30 mi.
¶ Altitudo cordis Leonini gra 34.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 19 mi. 22.

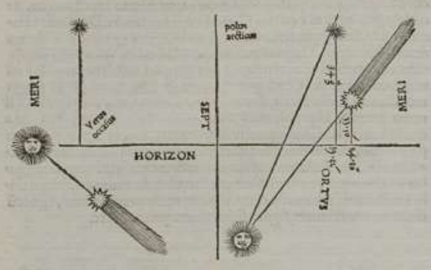
Hij

Hiis conquiſitis operatum mihi conſequenter eſt, hac qua ſolũ hactenus ratione, non ſecus ac in priori Cometa factũ eſt eaq; mihi cognita.

Declinatio cordis Leonini 14 gra. 12 mi.
Aſcenſio recta eiuſdem 144 gra. 54 mi.
Aſcendens eclypticæ obſeruationis hora gra. 1 mi. 28 ♎.
Declinatio Cometæ gra. 4 mi. 25 meri.
Aſcenſio recta eiuſdem 154 gra. 47 mi.
Latitudo Cometæ graduum 13 mi. 44 meri.
Locus verus Cometæ in eclyptica gra. 8 mi. 24 ♍.

Ex hiis omnibus manifeſtum erat cometam in occidente cœli ora Solem præuertendo cecidiſſe, & ea de cauſa veſperi non luxiſſe, cum interim non aliter caudam ſuam gereret atq; prior iam dictus.

Situs Cometæ occaſus tempore — Situs Cometæ ortus tempore.

OBSERVATIO SECVNDA

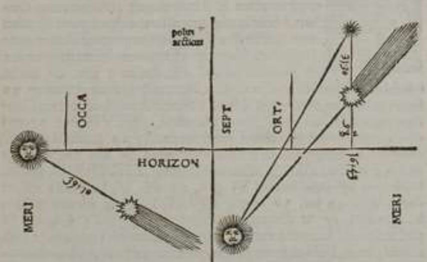
SECVNDO conſideratus eſt Cometa die Septembris 3 eodem in loco, Caudã vero eius Solem ſequi iam comperto extremum eius inſpectum eſt. E qua inſpectione ſequentia ſe obtulerunt.

¶ Altitudo cordis leonini gra. 31 mi. 30
¶ Altitudo Cometæ gra. 9
¶ Azimuth eiuſdem ab ortu meridiem verſus gra. 36, m̄ 43;
¶ Altitudo extremitatis caudæ gra. 20 mi. 42
¶ Azimuth eiuſdẽ extremitatis gra. 27 mi. 6 meri.

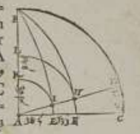
E quibus etiam ſubnexa eliciuntur vna cum ſitu Cometæ, quem habuit oriendo & occidendo, & hoc per figuram.

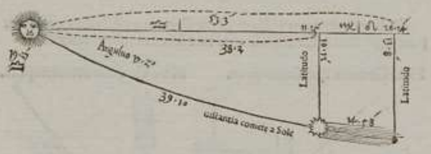
Verus Cometæ locus gra. 11 mi. 25 ♍
Declinatio eiuſdem gra. 3 mi. 53 meri.
Aſcenſio eius recta gra. 158 mi. 27.
Latitudo Comete ab eclyptica gra. 10 mi. 12 meri.
Diſtantia Cometæ à Sole gra. 39 mi. 10.
Locus Solis hora obſeruationis 19 gra. 27 mi. ♎
Verus extremitatis caudæ locus in eclyptica 26 gra. 24 mi. ♌;
Latitudo extremitatis eiuſdem gra. 13 mi. 8 me.

Occaſus Cometæ — Ortus Cometæ

Ex hiis igitur licebat nunc contueri vere vtrum cauda Solem, vti vmbra aſſequeretur, conſtabat autem omnino ſic eſſe, ea ratione. Diſtantia Cometæ quæ erat graduum 38 mi. 2 à Sole, reſumpta in meteoroſcopio ſcz ab A verſus C in puncto E finiebatur, ab E ſurſum Cometæ latitudo ſimiliter numerabatur gra. 10 mi. 12, numerataq; I litera apponebatur. Filum vero hic vna cum margarita ſuper I firmatum gradus 17 mi. 20 in limbo iuxta punctum D monſtrabat, id quod quantitas anguli contenti eclypticam inter & arcum à Sole per Cometæ corpus ductũ erat. Hic iterũ filo in A B lineam tracto margarita in puncto K 39 gra. 10 mi. diſtantiam ſcilicet Cometæ à Sole arguebat. Poſt hac rurſus ab A in C meteoroſcopii gradus 53 mi, 3 diſtantiam videlicet caudæ extremæ à Sole requirenti F litera apponebatur. Ab illa aſcendẽs vſq; in H gradus 13 mi. 8 Latitudo ſcilicet extremitatis numerabatur. In H igitur filum cum vnione poſitum idẽ in puncto D ipſi⁹ limbi gradus, vt antea 17 mi. 20 indicabat, adeo clarum erat, quoniam anguli æquales eſſent, oportere quoq; caudam illam à Sole progingni. Poſtremo igitur filum ducenti ſupra A B idem in puncto L 54 gra. 8 mi. diſtantia nempe Solis & caudæ extremæ indicari viſa eſt, ex quo etiam coniectari facile fuit, caudam 14 gra. 58 mi. in longitudine obtinuiſſe, cuius adhuc manifeſtior intellectus ex figura ſummetur proxima.

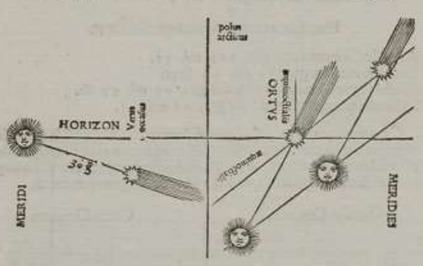

TERTIA OBSERVATIO.

TERTIA Cometæ inſpectio 14 Octobris die facta eſt, quo quidem die mihi Lypziæ eſſe contigit, quamobrem itinerarii ſolius horologii, quod compaſſum vocant, vſu Cometam in æquinoctiali ipſiſſimo ſuboriri animaduertimus, in libræ principio conſtitutum, eadem enim obſeruationis hora libræ initiũ aſcẽderat. cuius ortũ pariter & occaſum tabella ſubſequẽs oculis exponit.

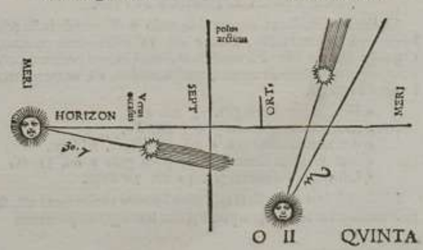
Occaſus. — Ortus

QVARTA OBSERVATIO.

QVARTO Cometa viſus eſt die Octobris 19, vbi eum quintum libræ gradum mi. 46 tenere in longitndine deprehendimus, ab eclyptica vero Septentrioni inclinantem gra. 4 mi. 51. Quomodo autẽ Solem anteuertens eleuatus ſit, 30 gradibus ab eodem elongatus, Præterea quomodo prior Sole occubuerit, nec poſt occaſum eius conſpectus ſit, imago ſequens aperit.

Occaſus Cometæ — Ortus Cometæ

QVINTA OBSERVATIO

QVINTO Cometam contemplatus ſum die Octobris 31 hora 5 mi. 15 poſt noctis medium iterum in Dreſeno miſniæ oppido, Hæc autem ſequentia inuenta ſunt.

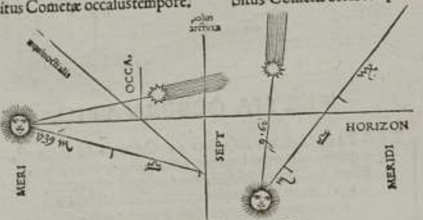
¶ Altitudo Bootis ſtellæ gra. 20.
¶ Altitudo Cometæ gra. 8.
¶ Azimuth ipſius gra. 3 mi. 43 Septen.

Ex quibus talia conſurgunt.

Diſtantia Cometæ à Sole gra. 29 mi. 6.
Aſcenſio recta Cometæ 204 gra. 47 mi.
Locus ipſius verus in ecliptica gra. 21 mi 30 ♎.
Latitudo eiuſdem ab ecliptica gra. 13 mi. 15 Septen.
Locus Solis obſeruationis hora gra. 17 mi. 39 ♏.

Eo die proximeq; ante illum cæpit Cometa poſt Solem occideret parumq; videri veſperi, quale quid ferè ſubnexa tabella oſtendit.

Situs Cometæ occaſus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

SEXTA OBSERVATIO.

SEXTO Cometam luſtrantes 3 Nouembris priori quoq; in loco hæc ſubſcripta comperimus.

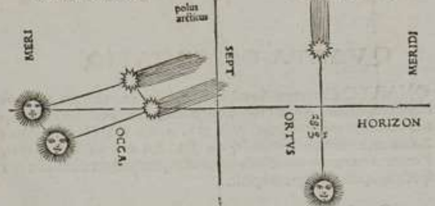
¶ Bootis altitudinem gra. 26.
¶ Altitudinem Cometæ gra. 12 mi. 40.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 8 mi. 50 meri.

Hæc ſubnexa ex obſeruatione eliciuntur.

Aſcenſio Cometæ recta gra. 207 mi. 33.
Latitudo eiuſdem gra. 14 mi. 42 Sept.
Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 23 mi. 57 ♎.
Diſtantia quoq; eiuſdem à Sole gra. 28 mi. 34.

Cometa ille caudam primò meridiē verſus direxit, poſt hac indies magis ac magis eam eleuans hunc vſq; in diem quo ferè perpendicularis ad Zenith erigebatur. Proculdubio Solem poſt occidentem quoq; tametſi modicè apparens, ſicuti ex ſubiuncta figura cernere eſt.

Occaſus Cometæ, Ortus Cometæ.

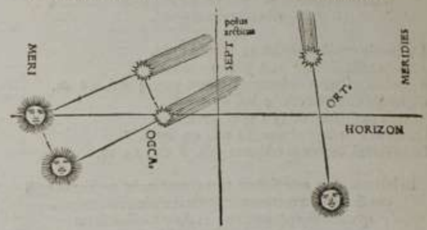
SEPTIMA OBSERVATIO.

Septima & nouiſſima Cometæ obſeruatio 8 Nouembris die celebrata, loco proximè dicto, hora 5 mi. 12 poſt noctem mediam, Quanq̃ vero 20 vſq; Nouembris in diem Cometa perſtiterit, ob aëris tamen turbulentiam minime conſpicuus fuit. Ea contemplatio ſequentia collegit.

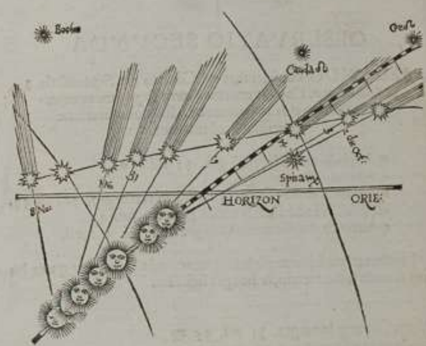
¶ Bootis altitudinem gra. 25 mi. 40.
¶ Altitudinem Cometæ gra. 7 mi. 20.
¶ Azimuth eiuſdem gra. 0 mi. 30 ab occ. ad Sept.
¶ Verum locum Cometæ in Ecliptica gra. 3 mi. 35 ♏.
¶ Latitudinem eiuſdem gra. 19 mi. 36 Sept.

Hiis iam diebus cauda ſatis euidenter boream verſus mota eſt, & poſt occidentem Solem cerni potuit, velut hæc figura repreſentat.

Occaſus Cometæ Ortus Cometæ

MOTVS ille ſi penitus conſideratur, oſtendit quomodo & ille Cometa pronus & via directa inceſſerit, eclipticamq; in Libræ principio ſecuerit, quam quidem ſectionem caput merito appellauerim, ſicuti Arietis initium caudam, Cancri vero exordium, Draconis ventrem. Declinaſſe præterea Cometa ab ecliptica gradibus 9 m̃ 24 deprehehenditur. Cognoſcitur inſuper illud etiam quomodo cauda Cometæ primis diebus tranſuerſa meridianum diffiderit, angulos cũ eo rectos efficiens. Conſequentibus autem ſubinde magis ac magis meridiano ſe acclinauerit, donec vltimo apparitionis die rectiſſimè lineam meridiei, idq; Sole meridiem faciente ſuperiacuerit. Hoc autem in loco mirari pleroſq; non miror, quod Cometa anno 1531 apparens contrarium huic ex diametro nactus ſit, qui imprimis meridiano incubuerit. Poſtremo autem cum eodem rectos tranſuerſos angulos cauſatus ſit. Præſentis Cometæ inceſſum diurnum caudæq; à Sole emiſſionem, nunc in boream, nunc in auſtrum tendentem, ſignorũ diurnam emenſionem, figura ſubordinata palam offert.

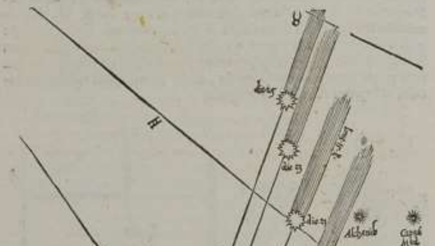
OBSERVATIO COMETAE TERTII

TERTIVS Cometarum anno 1533 apparuit menſe Iunio, qui licet multis diebus luxerit, non tamen amplius quam 4 à me viſus eſt, citiſſimè enim caudam à Sole quoq; gingni huic mihi cognitũ eſt, adeo vt viderer fruſtra operam inſumpturus ſedulior contemplator. In primis ad primam obſeruationem die 18 Iunii me accinxi, ibiq; ſtatim 3 gra. 40 mi. ♊ inhabitare Cometam perſpexi, deuiantem ab ecliptica gradibus 32 ſeptentrionalem, non longe à ſtella vocata Alchenib diſtantem Caudam vero ad ſtellam eandē fixam dirigentē, SECVNDO 21 mo eiuſdem menſis die contuitus Cometam eum in 29 gradu 20 m̃ ♉ deprehendi, elongatum ab ecliptica gradibus 36 mi. 20, caudámq; eius 15 gradus in longitudine æquantem. TERTIO Cometam inſpiciens 23 Iunii eum in 21 gra. 30 mi. ♉, latum ab ecliptica gradibus 40 mi. 30 reperi. QVARTO, 25 menſis die in eo lere gradum 15 ♉ dimotus ab ecliptica gradibus 43 Cometa deprehenſus eſt. Cometa vero ille nunq̃ occidere ob vicinitatem poli arctici potuit, Polo enim ita propinquus fuit, vt horizontem contingere nequiret, In prima ſiquidem obſeruatione à polo abfuit, gradibus 38, In ſecunda gradibus 35. In tertia gradibus 33 mi. 50, In quarta gradibus 33 mi. 20, circa noctis medium conſpicuus ſedulo vſq; ad Solem orientem, regionem cœli eandem perpetuò inhabitans intra Boream & ſubſolanum ſitus. Sole iã orituro, ferè meridianum iã eleuatus tenebat. Cometæ ſemita longiſſimè ab ecliptica circa

circa Arietis principium, ferebatur, illic enim 60 gradibus integris ab eclíptica diſtitit, qui locus venter Draconis erat, Caneri autem initium caput, & Capricorni cauda draconis eſſe debuit. Sed ſcio Cometam hunc non parum inter Aſtrologos philoſophoſq; pariturum diſſidii, eó quod motus contra ſignorum ordinem ſit, ex Geminis enim in ♉ receſſit, velûti ex ſequenti patet figura. Necquo pacto nos extricaturi ſimus hoc loco ſatis noui, qui vno ore affirmauerimus hactenus Lunæ ſphæram, ſecum ignis orbem vnaq; ſupremam aëris ſedem, & id ſecundum ſignorum ordinem, quod eſt ab occaſu in ortum, voluere. Cum Cometam præſentem minime ita motum appareat, quem tamen magis quam aliorum quemq̃ ſic moueri opportuiſſet, remotiorem ſcꝫ à terra quam alius, longiſſime enim à Sole abfuit. Nam ſi prope terram fuiſſet remotiorq; à Sole, fieri nonq̃ potuiſſet quin vmbram terræ incideret, & proinde occultus manſiſſet. Quin & illud in queſtionem veniet, recte nec ne Ptolemæus centeſimo centiloquii ſui aphoriſmo Cometas vndecim ſignis à Sole diſtare definiat. Præſens enim Cometes prima obſeruationis methodo depræhenſus à Sole elongari eſt gradibus 66, ſecunda gradibus 73, tertia gra. 81, quarta 88. Quæ quidẽ diſtantia rectiſſima fuit, eſto quis exigat numerari oportere eam à vero Cometæ loco in eclíptica, neq; ſic tamen Ptolemæum ſaluauerit. Verus nanq; locus Cometæ à Sole in eclíptica inuentus, primo gr. fuit 61 mi. 26, ſecũdo gr. 68 m̃ 30, ertio gra. 78 mi. 23, quarto gra. 86 mi. 48. Sol autẽ primo repert⁹ eſt in gr. 5 mi. 6 ♌, ſecundo in 8 gr. ♌ tertio in 9 gr. 53 mi. ♌, quarto in 11 gra. 48 mi. ♌. Ex iſtiuſmodi motu certe nõ difficile fuerit iudicare, igneam & ſupremam aëris ſphæram non vtiq; ab impetu Lunaris ſphæræ rapi, alioquin enim Cometam ab occaſu in ortum ferri par erat. Ex eo autem quod motus eius ferè regularis fuerit, mirari deſino quoſdam extitiſſe qui putauerint, Cometam eſſe ſtellam huiuſmodi, quæ nunc ad Solem accederet, nunc ab eodem diſcederet, iuxtaq; Solem exiſtens non videretur. Mercurius velûti, Quanq̃ hæc opinio nulla ſit, & Cometis omnibus cõtraria, maximeq; hiis quinq;, quanto enim magis hii à Sole diſiti fuerunt, tanto minus viſi ſunt, adeoq; elongatiores multo minus, imò ſemoti, aliquando 30, aliquando 60, aliquando 80 gradibus à Sole vel aliquid amplius nonnunq̃, ſicut In figuris vbiq; patet, prorſus euanuerunt.

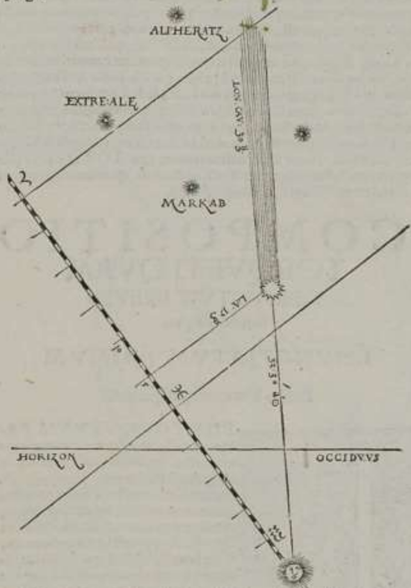
Motus Cometæ nouus & cõtra ſignorum ordinem.

Igneam & ſupremam aëris ſphæram non rapi à Luna.

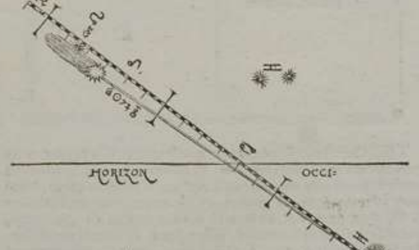
OBSERVATIO COMETE QVARTI.

QVARTVS in ordine Cometa anno 1538 menſe Ianuario conſpectus eſt, à 17 vſq; in 21 menſis eiuſdem poſt occaſum, verſus Zenith caudam erigens rectiſſimè. Locus in eclíptica ipſius erat verus, gra. 5 ♓ Latitudo Sept. gra. 17, in ipſo pegaſi collo cõputata. Cauda 30 gradus propè in longitudine complexa eſt, anguſtiori tamen latitudine. Mane nemini viſus eſt ante Solem aſcendẽtem, à quo diſtabat gra. 32 mi. 30, quam rem præſens imago depingit.

OBSERVATIO COMETAE QVINTI

VLTIMVS Cometarum & Quintus numero luxit anno 1539 à Sexto die menſis Maii vſq; in 17 menſis eiuſdẽ quãdo & mihi conſpectus eſt hora noctis decima ſupra horizontem extans, gradibus 19, prope circulũ verticalẽ, niſi quod quinq; aut 6 paulominus gradibus auſtralior eſſet, in gra. 17 ♌ ſitus, ab eclíptica 3 gra. meridiẽ verſus, Sole in 5 ♊ exiſtente. Dicrimẽ Solis & Cometæ 72 gr. apparet, id quoq; aſſertioni ptolemaicę pluſq; incõueniẽs. Cometa ille perquã exilis & ſubobſcurus fuit, caudã pmittẽs breuiorẽ arctiorẽq;, vt quodãmõ ex figura liquebit ſubiũcta.

PARTIS SECVNDAE TOTIVS·QVE ASTRONOMICI GONCLVSIO.

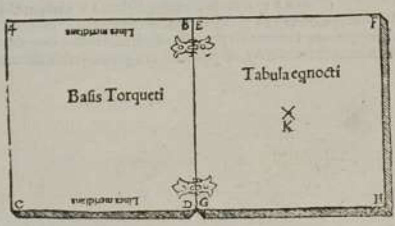
HACTENVS errantium inerrantiumq; ſtellarum
motus quo ad licuit ſufficienter expoſuimus. Verum
ſiquis adhuc hereret dicens, ſe quidem, vt dicta ſint,
omnia intelligere, tenereq; omnes omnium iuxta prę
cepta motuum ſupputationes, attamen adhuc dubi-
tare vtrum ſic nec ne re ipſa ſint, imò vt oculis idem
vſurpare liceat, optare. Proinde o bone hoc a nobis
inſtrumentū ſuperadiectum eſt, in quo oculari fide omnia conſtāt, in-
ſtrumentū inquam nomine TORQVETVS, cuius ſtrutura primo,
deinde vſus ſubnectitur. Per hoc enim quilibet per ſemet & ſine quo-
quam inſtituentis adminiculo ſtellas quaſcūq; tam erroneas quam fi-
xas cognoſcere poteſt. Illud ſiquidem omnium inſtrumentorum &
vſum præbet exprom̄ptiſſimum, abſolutiſſimumq;, & minimo compa-
rabile eſt. Nunc quid amplius commodi primum complectatur mo-
bile, quidue demonſtrationis, vltra hæc per Cometas & Torquetum
allata, in Coſmographia noſtra mox ędenda fuſius diſcetur, in qua ter
ræ ſuperficiem (nam illa mobili primo ſimilitudine quadam reſpōdet)
abunde deſcripturus ſum, quo in libro, niſi fallor, quicquid in Coſmo
graphicis occurrit queſtionum elucidabitur omne, exemplisq; & figu-
ris palam fiet. Nunc vero inſtrumentum hoc TORQVETI pro
operis concluſione apponere libuit, ea de cauſa, quoniam ferè totum
voluminis artificium in ſe comprehendit.

COMPOSITIO TORQVETI QVAM FIERI POTVIT BREVIS·ſimè deſcripta.

ENVNCTIATVM PRIMVM

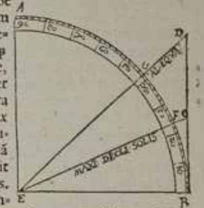
Baſim Torqueti præparare.

BENE TORQVETVM FA-
bricare ſi vis, quod inſtrumentum om-
nium eſt, & iucundiſſimum, & intellectu
vſurpatuq; facilimum. Principio tibi
laminam ex metallo planam propone
quadratam, non nimis ſubtilem tamen,
vt iuſtam conſeruet craſſitiem (nam ex
ligno vix fieri poteſt vt torquetum con
ficias bene durabile & quod non incur-
uetur) quanto latior autem lamina iſta
fuerit, tanto melior erit, & omni vſui cō
uenientior, ſit autem ea exactè quadra
ta, nullo penitus latere exuperans. Angulos quatuor iiſce quatuor li
teris deſcribito A B C D, totam autē hanc laminam Baſim Tor-
queti appellabimus. Deinde adhuc laminam conſimilem adaptato,
quæ itidem non flectatur facile, eius angulos conſignato literis E F
G H, illamq; tabulam æquatoris dicemus, ſiquidem ad iuſtam illius
altitudinem eleuari ipſam quoq; oportet. Lamina hæc cum latere E
G lateri ipſius Baſis B D adfigetur vinculis firmis, ita, vt tabula
æquatoris verſus baſim deflecti & inclinari poſſit, atq; viciſſim ab ea
eleuari. Centrum illius dicetur K.

Tabula hac vtraq; ſic præparata, quadrantem tibi compone, qua-
lem voles modo ne nimis paruum. Nam vt aliâs, ita hic, quo maiora
ſunt huiuſmodi inſtrumenta, hoc & meliora & certiora erunt, illum
more ſolito diuide in 90 gradus. quadrantem totum appellabimus
A B, centrum eius E, ex ipſo B numera ſurſum 23 gra. 30 m̄,
quæ maxima ſolis declinatio eſt, ibidem ſigna F, deinde ex B ſur-
ſum adhuc numera verſus A altitudinem æquatoris, complementū
quoq;

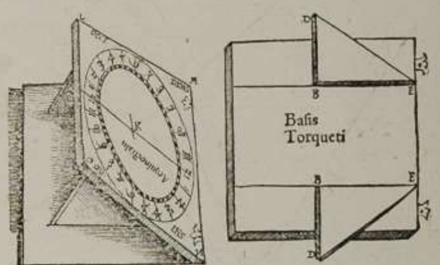
quoq; eleuationis polaris, & ibi ſcribe
C. Poſtea lineam erige orthogonalem
ex ipſo B, ea æquidiſtans ſiue parallē-
la erit ſemidiametro E A, illam quoq;
duc in eam ſublimitatē quā voles ipſe,
Et vbi deinceps regulam poſueris ſuper
centrum E cum vna parte, cum altera
autem ſuper C, duxerisq; ſic lineam ex
centro, illa ſanè continget perpendicu-
larem iſtam in punct D, & habebis iā
triangulum B E D, Baſis autē erit
E B, diceturq; triangulus æquatoris.
Similiter etiam duc lineam ex E pun-
cto per F, eáq; tanget orthogonalem in puncto G, conficietq;
triangulum E B G, & dicetur deinceps triangulus maximæ decli-
nationis Solis. Omnia autem quæ hactenus deſcripſimus, vna hæc
tibi ob oculos ſubiicit figura.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Tabulam alteram quæ æquatoris dicitur, & conficere &
eleuare.

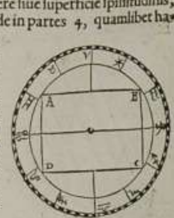
IAM porrò rurſus tabulam tibi propone æquatoris,
eamq; ex altera etiam parte conſigna literis quatuor,
ita vt ſupra F, L, ſuper E ponas M, ſuper G, N
& ſuper H ſcribas O, Centrum illius ſit K, vt
prius. Supremam hanc tabulæ partem diuide per
centrū duabus diametris in partes æquales quatuor,
& circulum quem poteris maximum deſcribe ex cen-
tro, deinde modicè adducto circino, aliam adhuc circumferentiam de-
duc paulo anguſtiorem ex eodem centro, ita vt in horum duorum cir-
culorum interuallo numerum horarum deſcribere poſſis. Adhuc pau
lo anguſtius adduc circinum, & tertium etiam ſic duc circulum, in cu-
ius & proximi maioris interſtitio depingas horarum quartalia, vel gra
dus, quorum quilibet 4. minuta temporis repreſentat, & meridianā
quidem horam in medio inter L & O, horam autem 12 medię noc-
tis inter M & N, ſextam ante meridiem inter N & O, & dia-
metraliter ex oppoſito ipſius horā 6 pomeridianam. Facta autē hac
æquatoris diuiſione in partes 24, ſiue horas, ſtatim tabulaā iſtaā eleua
his duobus triangulis ad eleuationem æquinoctialis confectis, ſicut in
fine primi enunctiati inuenimus, & ſic Torquetum videbis eleua-
tum, vt ſequens tibi monſtrat figura.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Zodiacum iuſta eleuatione ſimul & diuiſione adaptare.

ZOdiaci autem compoſitio ſic habet, primum omniū
orbes duos tibi conſtitue eiuſdem magnitudinis & cō
petentis denſitatis, ita debet eſſe amplitudo, vt nec la-
tiores nec ampliores tamen ſint interiori illo, vel mi-
nimo circulo æquinoctialis, qui gradus aut horarum
quartalia continet. Orbis ſiue zodiacus inferior di-
uidendus erit tibi in latere ſiue ſuperficie ſpiſſitudinis,
Eo modo, totam circumferentiam diuide in partes 4, quamlibet ha-
rum rurſus partire in 3, harum ſingu-
las iterum in 3. Dehinc quamlibet illa-
rum in 2, & has quoq; tandem in 5.
ſicq; habebis partes ſeu gradus 360.
At hæc omnia occulte operare & ſic va
ne videantur. Nunc deniq; tibi propo
ne tabulam ſubiectam, & contemplare
quonam ſingulorum ſignorum princi-
pia ſis repoſiturus, & quo pacto ſigna
omnia per quinos gradus ſis diuiſurus,
Puta quum gra. 5 Arietis vis in Zo-
diaco ſignare, accipe gra. 4 mi. 35.

æquinoctialis

æquinoctialis,hoceſt in circulo occulto, Deinde ſi cupis adnotare 10 gra. Arietis,accipe 9 gra. 11 mi. æquatoris &c̄. ſecundum exigentiam tabulæ aſcenſionum rectarum quæ ſequitur. Haud ſecus ac iam percepimus adiumento tabulæ alia ſigna Zodiaci inſcribes. Poſtea quodlibet ſpacium diuide in 5 partes æquales, & habebis quodlibet ſignum diuiſum in 30 gra. Series quoq; ſignorum eo modo inſcribi debet, quem ſubiectæ figuræ te docent.

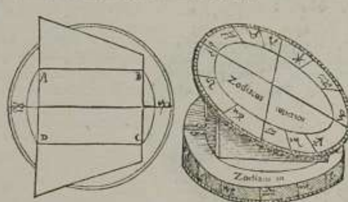
Tabula aſcenſionum rectarum ſignorū Septentrionalium.

	♈			♉			♊			♋			♍			♌	
G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄.
5	4	35	5	32	42	5	63	3	5	95	27	5	127	22	5	136	51
10	9	11	10	37	35	10	68	21	10	100	53	10	132	27	10	141	33
15	13	48	15	42	31	15	73	45	15	106	17	15	137	29	15	146	12
20	18	27	20	47	33	20	79	7	20	111	39	20	142	25	20	170	49
25	23	9	25	52	36	25	84	39	25	116	57	25	147	18	25	175	25
30	27	54	30	57	48	30	90	0	30	122	12	30	152	6	30	180	0

Tabula aſcenſionum rectarum ſignorū Meridionalium.

	♎			♏			♐			♑			♒			♓	
G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄	G	gr.	m̄
5	184	35	5	212	42	5	243	3	5	275	27	5	307	22	5	336	51
10	189	11	10	217	35	10	248	21	10	280	53	10	312	27	10	341	33
15	193	48	15	222	31	15	253	45	15	286	17	15	317	29	15	346	12
20	198	27	20	227	33	20	259	7	20	291	39	20	322	25	20	350	50
25	203	9	25	232	38	25	264	33	25	296	57	25	327	18	25	355	25
30	207	54	30	237	48	30	270	0	30	302	12	30	332	6	30	360	0

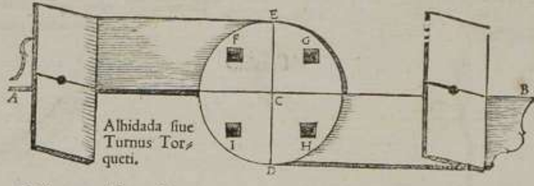
Superior verò Zodiaci rotula in ſuperiori parte ſiue ſuperficie Zodiacum tantum habeat æqualiter diuiſum, infra quóq; dicetur Zodiacus ſuperior: eſtq; illo vt ſimpliciſſima ita omnium facillima diuiſio, quā circumferentiam primo, in 12 partes æquales (eas ſigna dicimus) ſingulas illas rurſus in partes ſeu gra. 30 diuidimus æqualiter. Hiis ita conſtitutis, vtrunq; hunc Zodiacum compone, ſuperiorem inferiori ſuptaponens in hunc modum. Triangulos tibi duos confice, maxime declinationis Solis capacitatem comprehendentes, iuxta enunctiatum 3, eos cum baſi, hoc eſt linea A B impone Zodiaco inferiori, hoc vno prius obſeruato, vt principiò diametrum ducas à principio ♋ per centrum vſq; ad principium ♑, illi diametro deinde æquidiſtantes alias duas duc ex vtraq; parte, quæ vbicúmq; circulum zodiaci interiorem contingent, ibi obliquas trahe lineas duas, & habebis quadratum altera parte longius, configuratum quatuor literis A B C D, túncq; bene poteris triangulos illos duos erigere. Zodiacum nūc tandem ſuperiorem triangulis illis ſuperimpone, ita vt ♋ ſuperior, directe conſiſtat ſuper ♋ inferioris rotulæ: & ſic de ♑ intelliges, modo vt ♋ ſummam hic occupet altitudinem triangulorum, ſicut ex figuris ſatis apparet. Zodiacus porrò, quia ex duobus tantum rotulis compoſitus eſt, clauo quodam, quem Arabes Alchitot vocitant, tabulæ æquinoctialis adfigendus eſt, ita tamen, vt clauus iſte rotundus per ipſum centrum æquinoctialis & centrum zodiaci inferioris tranſeat, & zodiacus in eo ſic circumuolui commode poſſit.

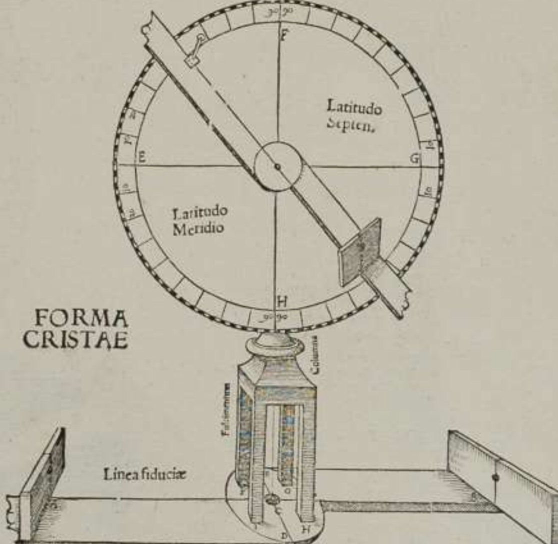
ENVNCTIATVM QVARTVM

Alhiadam vnà cum Criſta præparare.

Regulam ſiue Alhidadā preparaturus, lineā rectā fac ſuper ligno aut lamina, eáq; voca A B, in cuius medio pone C, & ex centro C circulū paruulum conforma, iuxta eam latitudinem ad quam habere cupis regulam, illum porrò cum obliquo diametro diuide E C D, que tamē ad angulos rectos interſecetur cum linea A C B, Deinde duc æquidiſtantem A C ex puncto E, q̄ longā voles habere regulam, ſimiliter & ex D, lineam illam A C B lineam fiduciæ dicere ſolemus. Deinde regulam porrò tali longitudine, vt ex vtraq; parte zodiacum excedat, vtrinq; etiam tabubulam pone cum foramine paruo, ita tamen, vt cum linea fiduciæ rectè conueniant. Mox foramina 4 fac in circulo paruo ex centro C deſcripto, vt criſta ibi conſiſtere poſſit, quæ literis F G H I ſunt notata

Criſtam porrò ſic conficies, primum omnium columnulam fac paruam cum quatuor fulcimentis, quæ in ſupradictæ regulæ foramina F G H I orthogonaliter imponantur, ſuperius autem ſuper ipſam columnulam fulcimentorū, rotulam fac paruam, eā in quatuor partes æquales diuide, hoc eſt, in quatuor quadrantes, eo modo, vt diameter F H demiſſa vſq; ad regulam, directe in C centrum parui circuli cōcideret, alteráq; diameter E G per centrum criſtæ tranſiens æquidiſtet lineæ fiduciæ A B. Nam hoc tamen ſic intellige, quaſi æquidiſtantes eſſe debeant in vna ſuperficie, ſed vt E G tranſeat per medium criſtæ, noris etiam eam ipſam E G Eclipticā eſſe. Debent igitur numeri graduum in criſta à linea E G ſurſum deorſumq; deſcribi, vſq; in 90, & quicquid ſupra lineam E G eſt, latitudo ſeptentrionalis dicitur: ſub ea autem, latitudo ſtellæ vel planetarū meridionalis.

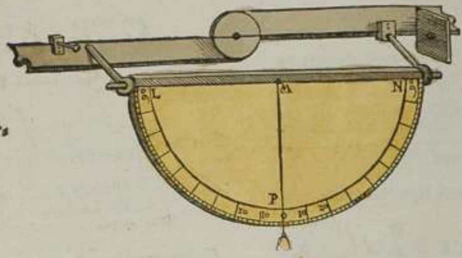
FORMA CRISTAE

Ad extremum regulam alteram paulo ſubtiliorem confice, néq; tā firmam, vt illam priorem, ſed per omnia ad eundē modum vt in Aſtrolabio formari ſolet. Conſultum tamen hic equidem iudicarim te non duas pinnulas hoc loco facere perforatas, ſed vnam tantum cum foramine vnico, inſtar granuli lenticulæ vnius diducto, ex altera autem parte ſtilum tenuem erige, in eius ſummitate nodum fac paulo lenticula maiorem, Námq; hoc probo non temere ſed ſæpe expertus, obſeruationes ſtellarum rectè admodum fieri per eiuſmodi nodulos, pinnacidium autem cum foramine paruulo ad oculum verti ſemper debet, nunquàm verò nodulus,

Poſtremo iam regulæ criſtæ adnecti ſemicirculum oportet, illumq; pendere ex fulcimentis ſeu baculis paruis duobus in ſatis magna diſtātia, Cuius rei rationem experieris infra, quando zodiacum Torqueti huc illuc promouebis. Porrò ſemicirculus fac ita pendeat, vt diameter quóq; L M N æquidiſtanter pendeat lineæ fiduciæ ipſius regulæ, ſiue id altius ſiue demiſſius fuerit parum refert, modo circumferētia ſemicirculi in ſuos gradus 180. diuidatur, numeriq; à litera P vtrinq; verſus diametrum L M N deſcribantur vſq; in 90, atq; ex centro M filum pendeat cum maſſa plumbi exigua, ſicut hic patet ex ſubiecta figura.

Semicir-

culus Pendens

Et hæc quidem de compoſitione Torqueti dicta ſufficiant, nunc adgrediamur qua nam via proxime vſum illius tradamus, pari tum facilitate tum breuitate, qua hactenus compoſitionem docuimus.

HAEC EST FORMA VIVAQVE TOR: QVETI MAGO SVIS, ET NVMERIS, ET CIRCV- lis, & lineamentis, & proportionibus veris perfectiſſimè exhibita.

VSVS TORQVETI·

ENVNCTIATVM PRIMVM.

Signum & gradum Solis ad Singulos dies indagare.

GRADVM SOLIS ET SIGNVM ſi indagare cupis, principio fac cogites decreſcat ne dies an augeatur, id vbi cognitum habes, Torquetum pone ſuper aliquam ſuperficiem planam horizonti æquidiſtantem, & in nullam patem deflexam, Deinde compaſſum pone ſuper baſim, ita, vt latus compaſſi æquidiſtet lineæ C B vel etiam A B, nam ea vtraq; meridiana eſt. Mox Torquetum ſimul cum horologio illo viatorio huc illuc promoue, tātiſper dū magnetem videris rectè cōſiſtere, & latus baſis A C verſus meridiē vergere, ſicq; noris Torquetum bene & ad omnem vſum eſſe aptiſſimè cōpoſitum. Deinde ſi forte adcreſcit tum dies verſus Solem verte latus illud zodiaci, quod ♈ ♉ &c̄. continet, Sin autem decreſcit, alterā partem quæ ♎ ♏ & reliqua ſigna deſcendentia habet, Poſt hæc altera manu regulam circumuerte inferiorem ſiue turnum hinc inde, altera zodiacum totum donec ſolis radios per foramina duarum pinnularum exceperis in regula inferiori. Deinceps vide ad alicuius ſigni, quē gradum linea fiduciæ ipſius Alhidadæ ceciderit, & is tibi erit gra. in quo ſol eſt illa die. Eundem quoq; gra. ſtatim quære in zodiaco inferiori, & circumluſtra apud quam horam, quæq; minuta illum reperias & hoc tibi tempus etiam horæ certæ atq; minutorum erit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Cognito iam Solis gradu, horam diurnam ex radiis ſolaribus cognoſcere.

QVod ſi etiam perſpecto ſolis gra. horam interdiu ſcire deſyderas, age lineam fiduciæ pone ſuper gra. illum ſolis, totumq; zodiacum vnà cum regula huc illuc circumuerte tantiſper dum radius Solaris foramina pinnularū penetret, & ſic gra. Solis zodiaci inferioris, tibi horam & minuta monſtrabit in æquatoris circulo.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Quacunq; hora diei ſignum & gradum lunę inueſtigare.

PRincipio fac horam quæras per primum illud vel enunctiata, & ſic zodiacum tene (inuenta hora) immotum, regulam autem inferiorem ſimul cum criſta verte verſus centrum corporis ☽, quæ ſi minor fuerit, quàm vt centrum recte dignoſcas, illud imaginare ſaltem, quumq; ſic lunam iuxta ſuperficiem criſtæ conſpicis, regulam adſumme ſuperiorem, eius pinnacidium perforatum verte ad oculum tuum, diligenter obſeruans, quomodo lunam per pinnulam & nodulum iſtum deprehendas, id vbi rectè feceris, iam tibi linea fiduciæ regulæ inferioris gra. ☽ monſtrabit in zodiaco, & linea fiduciæ ſuperioris regulæ diſtantiam ab Eclyptica, vel meridiem verſus vel ad ſeptentrinem.

ENVNCTIATVM QVARTVM

Horam tam diurnam q̄ȝ nocturnam ex lunarib. radiis deprehendere.

LIneam fiduciæ regulæ inferis ſuper gradum Lunæ colloca in Eclyptica, & vbi ſic viſum tuum per pinnacidia ſuperiora, vel directe iuxta criſtam perduxeris vſq; ad Lunam, tunc gradus Solis in zodiaco inferiori horam quæſitam tibi monſtrabit in æquatore.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Ex ſtella aliqua cognita horam noctis certam inuenire.

CVm iam ex capito primo primi Cometæ cognitū habes & perſpectum, quomodo colligas gra. longitudi. & latitud. alicuius ſtellæ quam prius noſti, tunc regulam inferiorem in ſuperiori zodiaco pone ſuper gra. longitudinis ſtellæ, & regulam ſuperiorem in criſta colloca ſuper gra. latitudinis ſimul, tamen hoc obſeruans, an ſtella ſit in latitudine ſeptentrionali vel meridionali. Deinde

zodiacū

zodiacum totum reuolue (regulis tamen ſic manentib. immotis) huc illuc, tantiſper dum ſtellam iſtam per ſuperiorem regulam perſpicere quæas, vel ipſo nodulo ſtili contegere, ita ſtatim gradus ſolis zodiaci inferioris monſtrabit tibi in æquatore horam noctis qùæſitam.

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Stella fixa præcognita, reliquarum omnium, tam errantium q̄ȝ fixarum vera, ſecundum longitudinē & latitudinē loca deprehendere.

EX priori propoſitione quære horam per ſtellam aliquam fixam, ea inuenta, iam zodiacum habes ad illud momentum compoſitum, quem hoc modo ſerua immotum, & criſtam huc illuc verte, regulam quoq; ipſius attolle & deprime tantiſper, dum ſtellam, cuius gradum ſcire cupis ad pinnacidia perduxeris, & ſic linea fiduciæ regulæ inferioris gradum tibi monſtrabit longitudinis ſtellæ, ſuperior autē gradum latitudinis, Simulq; hic diſces meridionaliſuè ſit an ſeptentrionalis.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

Idem abſq; ſtellis præcognitis, efficere.

NVnc ſi ſtellarum tibi etiam ignotarum gradus longitudinis aut latitudinis certos noſſe deſyderas, eſto quod prius cognita habeas vera minuta horarū, idq; per horologium rectiſſimum, ad eam horam & minuta promoue gradum in quo Sol eſt illo die, vel etiam ea ipſa hora, & habebis zodiacum ſic recte ordinatū, deinde regulam ſuperiorem verte ad quamcunq; voles ſtellam, & lineæ fiduciæ ambæ monſtrabunt tibi ſuperius & inferi' gradus tum longitudinis tum latitudinis.

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

In cognitionem ſtellæ cuiuſuis vel fixe vel erroneæ citra præceptoris operā ſolo Aſtronomici præſentis auxilio peruenire.

SI forte vnam tantū ſtellam fixam cognoſcis, & vtrāq; regulam ad gradus longitudinis & latitudinis illius reponis. Zodiacum quoq; deinceps rectificas, ſicq; ſtellam aut planetam ſine magiſtro aliquo cupis agnoſcere, age, gradus ipſius tum longitudinis tum latitudinis ex Aſtronomico hoc noſtro fac conquiras, vel ex tabulis Alphonſi, aut aliunde, & ſic zodiaco rectè cōſtituto, regulam infimam promoue ſuper gradum longitudinis planetæ vel ſtellæ fixæ, ſuperiorem autē in criſta pone ſuper gradum latitudinis & mox per pinnacidium ſuperioris regulæ intuere nodulum, qui tibi ſtellam contegit in cœlo antea optatam, tantum nunc etiam vere inuentam.

ENVNCTIATVM NONVM

Aſcendentem Zodiaci gradum cuius momento debitum, præſens per inſtrumentum ocyſſimè deprehendere.

ZOdiaco iam vnà cum criſta debite locato, veluti priora docuerunt enunctiata, punctum N in criſtæ regula ſignatum verſus ſigniferum (ea qua maximè horizontem ſupra videtur eleuari parte ſignifer) dirige. Criſtam vero vnà cum regula huc illuc, donec filum perpendiculi gradum ſemicirculi ſui altiſſimum occupet, age. Dehinc Zodiaci gradum, quē fiduciæ linea exprimit, qualis eſt, vtrinq; ab Horizōte ſitus 90 geſimi obſerua, cui ſi 90 alia adiicis gradus exortiuus vel aſcendens reſilit, ſi autem 90 demis, id ſi retro contra ſignorum ordinē in Zodiaco numeras, occiduus ſiue deſcendens redundat.

ENVCTIATVM DECIMVM

Expedita facilitate longitudinem regionis inuenire.

DECORVM eſt quod hic adgrediamur docere Lector, & hac propoſitione inueſtigare. Quod ſi forte aliquot annis cœlum nunquàm videris: ignores etiam (quod fit non raro) vbi nam gentium, terrarum, locorumq; ſies, neq; id inquirere poſſis, tua tamen adhuc fretus arte & induſtria, quam vel ex prouerbio, Omnis terra alit, cupias ex te ipſo id reſciſcere. En modum tibi quo in Torqueto huiuſmodi inuenias facillime.

Principiō

Principiò itaq; bene inſtitutum te eſſe oportet in ſupputando motu lu-
nari ad quaſlibet horas. Quandocunq; ergo ſiue interdiu ſiue noctu
(modo Lunam videas) regionis inquirere longitudinem cupis, horá
aliquá tibi certam propone, & zodiacum rectifica in die per Solem, no
ctu per planetam aut ſtellam aliquam fixam, quo ſic apte compoſito,
regulam ſuperiorem ſimul cum criſta verſus lunam conuerte & inue-
nies verum gradum iuxta lineam fiduciæ regulæ inferioris. Verum
in longitudinis gradu conſiderando aſpectuum diuerſitas, nõ nihil er-
roris ingerere poteſt, qua ratione etiá in loci longitudine aberrare cõ-
tingit. Proinde peccatum hoc, vt euitetur, 90 mus ab aſcendente
gradus, per enunctiatum precedens inquirendus eſt ante omnia, quo
habito, regula ad lunam dirigenda, directa regula, ſi gradus lunæ idẽ
cum 90 ab aſcendente eſt, certus es lunam omni aſpectus diuerſita-
te, quo ad longitudinem carere. Ita etiam per gradum lunæ loci quoq;
tui ſeu oppidi lõgitudinem cognoſcere potes, ſi horam primo, vt noſti,
requiris, horæ inſuper gradum competentem, meridianoq; ingol-
ſtadienſi conuenientem ex lunæ theorica mutuaris. Motum tamẽ
vnius horæ ex motu Lunę diurno hic accipias oportet. Nam ſimu-
lac differentiam loci ex theorica reperti, & loci è Torqueto ſumpti, ha
bueris, eam per horarium motum diuidis. Quod quidem productum
meridiani Ingolſtadienſis & loci alterius propoſiti differẽtiam refert.
Quod ſi locus Lunæ per Torquetum inuentus maior eſt, locum pro
politum occidentaliorem Ingolſtadio eſſe deſignat, quamobrẽ ab In-
golſtadio demendus eſt, Minor Torqueti gradus eo quẽ theorica oſten
dit, locum propoſitum Ingolſtadio orientaliorem innuit, quare adden
da iſta longitudinis differentia eſt, vt vera loci longitudo oblati ꝑdeat.

ENVNCTIATVM VNDECIMVM

Ortum Solis & occaſum, quantitatem quoq; diei & no-
ctis inquirere.

ORTVM Solis agnoſcere volens, regulam fiduciæ in
feriorem pone ſuper gradum Solis in ſupremo zodia-
co, & regulam criſtę ſuperiorem ſuper lineam E G.
Dein zodiacum ſimul cum gr: Solis deuolue ad orien
tem (modo videas vt torquetum ſemper ex compaſſi
regula, priuſquàm vti velis recte ſit conſtitutum) &
tantiſper eum huc illuc verte dum filum cum maſſa
plumbi in ſemicirculo ſuper punctum P (qui nullus eſt gradus) depen
deat. Deinde vide quam horam gradus Solis Zodiaci inferioris de-
monſtret in æquatore, ea erit hora ortus ſimul & tempus ſeminoctur-
num, Complementum eius ad 12 occaſum Solis ſimul & tempus
ſemidurnum, quod idem eſt, relinquit. Duplicato tempus ſemidiur-
num, & habebis totius diei longitudinem, ſimiliter tempus ſemino-
cturnum duplicatum, præbet tibi longitudinem noctis.

ENVNCTIATVM XII. ET VLTIMVM

Horam occaſus aut ortus ſtellæ, & arcum illius diurnum
& nocturnum inuenire.

REgulam cum ſua linea fiduciæ pone in zodiaco ſuper
gradum longitudinis ſtellæ ſiue planetæ (quamuis la
titudine ſtellæ hic parum indiges) cumq; gradũ ver-
te verſus orientem tam diu, donec filum cum plum-
bo cadat ſuper mediam lineam ſemicirculi, & ſic gra-
dus ſolis vbicumq; conſtiterit tibi monſtrat horam &
eius minutum, quo ſtella iſta exoritur. Atq; cum tẽ-
pore ſeminocturno operare ſicut ſuperiore enunctiato edoctus es.

FINIS.

FACTVM ET ACTVM INGOLSTADII IN AEDI-
BVS NOSTRIS. ANNO A CHRISTO
NATO SESQVIMILLESIMO QVA
DRAGESIMO MENSE
MAIO

M. Iodocus Naß.
Anno M D LXIIII.

IN INSIGNA PETRI APIANI CARMEN DIALOGICON CHRI STOPHORI STATMIONIS M. D.

Cur Apianus habet primum noua ſymbola Petrus,
Antea non illi munera ſueta domo?
Ille ſui generis primum decus extitit, vnde
Nominis æterni talia dona tulit.
Dic rogo cur Aquilam monſtret? quia geſtit vt illa,
Hic quoq; perpetuò cominus ire Ioui.
Ardua cur nubes inter volat illa? quod ille
Scrutetur cęlſi ſydera ſumma poli.
Cur nubes ſeptem tantum? (mihi namq; videntur
Non plures:) ſeptem bis licet eſſe putes.
Eſt bene, ſunt ſeptem, fieri non poſſit Apelli
Hoc aliter, nubes exprimat ille modo.
Hæ totidem cœli referunt errantia vaſti
Sydera, peruigili mente tuenda viro.
Cur capitis ſummum, pedis ima vtriuſq; ſub auro
Irradiant, reliquo corpore nigrat auis?
Ingenium quouis quod habet precioſus auro
Et mentem doctas fingere quæq; manus.
Que duo ſi nuſquàm præſenti diſcere libro
Si modo cui libeat, ſatq; ſuperq; licet.
Aurea quid clypeo ſuperaddita quæſo corona
Vult ſibi? Dicteum eſt regia ſtella decus.
Hæc etenim velut ornato ſtat gloria cœlo,
Sic cœli docto vult decus eſſe viro.
Conueniunt certe ſtudiis inſignia ſummis
Summa: nec â genio ſunt ea dona leui.
Autor honoris quis? deus eſt. Deus ille quis oro?
Quintus Rhomano Carolus Orbe potens.
Vnum mens recte præſagiit: ſed mihi dicas,
Cur nam terreno des homini eſſe deo?
Quid vetat aſſimiles rerum vel dicere eoſdem,
Cum præter loca nil ſeparet hoſce duos.
Hic regit aſtra potens, hic terrę cuncta gubernat,
Illum ſceptra canunt, ſceptra loquuntur eum,
Ambo nonne vides Aquilæ velut alitis arma
Et cœlo & mundo clara ſubinde vehant?
Hinc adeo vere ſimiles dicuntur vtriq;,
Iuppiter ille poli, Iuppiter ille ſoli.

De Aquila P. Apiani à diuo Cæſare Carolo Quinto pro Inſigni gentilicio eidem collata M Symonis Mineruii decaſtichon.

Cur Apianeæ Iouis ales gentis imago eſt?
Ab Ioue q cum Aquila multa Apianus habet.
Fulminis illa inſtar curſum ſub nubila condit,
Ille celer penetrat nubila & aſtra polos.
Aduerſis Solem radiis hæc cernit, at ille
In Sole & cœlo lumina fixa tenet.
Fert volucrum primas ſuper aſtra miniſtra tonantis,
Aſtricolum nulli Petre ſecundus eras,
Quam bene conueniunt data Cæſare ſymbola rebus,
Cæſaris i genio numen ineſſe nega.

IN INSIGNIA P. APIANI, MATHEMATICI Ingolſtadienſis, Marcus Tatius.

Iuppiter ortus erat, Cretæq; abductus in Idam
Proliuori dederat Patris ab aure fugam.
Dumq; ferit clypeos, atq; æra ſonantia Gallus,
Tutus inaudito quo fleat ore Puer,
Excepit ſonitu Benevvizi excita canoro
Aduolat, Atq; Ioui mella miniſtrat Apis.
Poſtquàm igitur Patrem regno excuſſiſſet auito,
Talia rex victor Iupiter ortus ait.
Lactis Amalthææ: ac Benevvici munere mellis
Cœlipotens factus, præmium vtriq; dabo.
Altera ſydus erit: ſpectator ſyderis alter
Gaudeat Aſtra animo ſuppoſuiſſe ſuo.
Tantus apud Latias mutato nomine gentes,
Qui Benevvizus erat, poſt Apianus erit,
Vtq; meus ſublime volans in nubibus Ales,
Solare aduerſo reſpicit ore iubar.
Tali Apianus idem ſpeculabitur Aethera vultu,
Cœleſteſq; ſuo numine pandet opes.
Hinc diuina ſua, ferat hinc Inſignia ab arte,
Extenſamq; Aquilam, Nubiuagoſq; ſinus.
Errones ſeptem ſeptena volumina Nubis,
Meq; Aquila authorem denotet ipſa Iouem.
Lapſaq; Rhomanus poſt plurima ſæcula Cæſar
Iuſſerit hæc Quintus Carolus eſſe rata.

Inſignia Petri Apiani

